

OSZK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Brasche I.A.

312 247

OSZK

EVA MIS
KEZE

VITRUM-VERLAG, WIEN

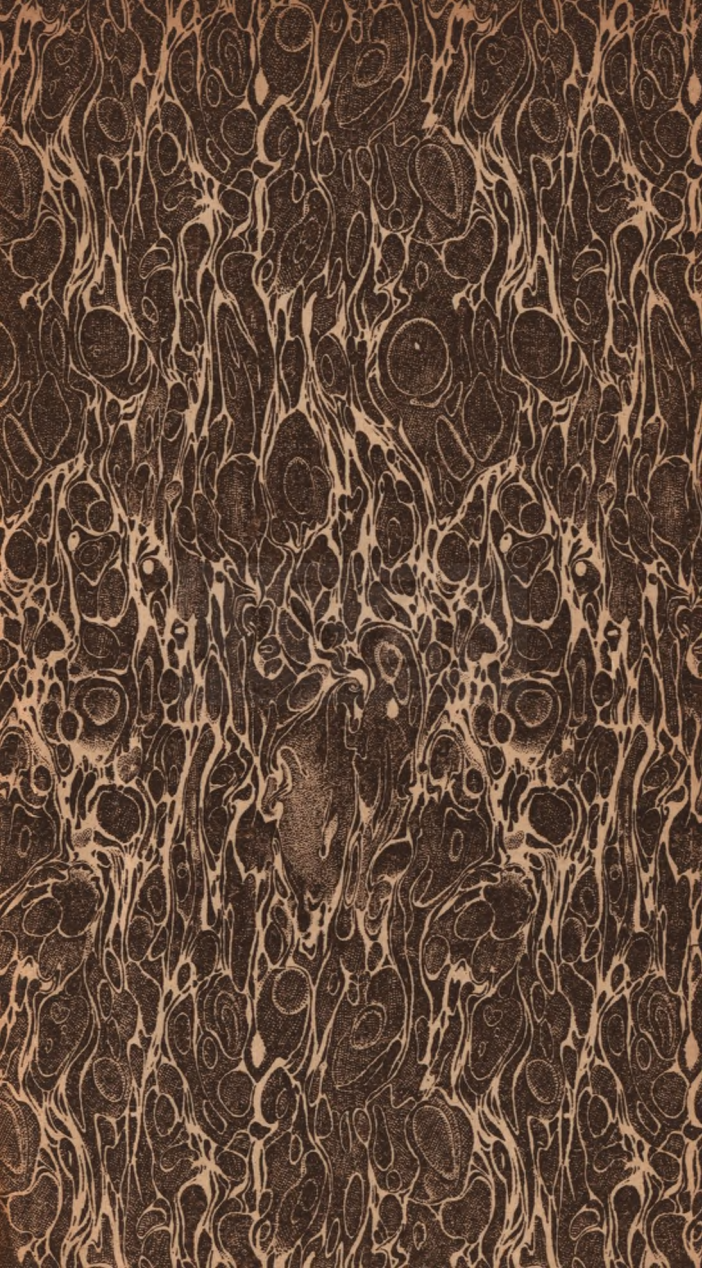
VERLAG DER BUNDESANSTALT FÜR METROLOGIE, WIEN

VERLAG DER BUNDESANSTALT FÜR METROLOGIE, WIEN

DRASCHE-LÁZÁR ALFRÉD

ÉVA KIS KEZE

REGÉNY

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irod. intézet és könyvnyomda

KIADÁSA

R
2

312247

R
1965

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR
B Növevénytan
1958 év 5864 SZ.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

ÉDESANYAMNAK

OSZK

OSZK

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR
Növedéknapló.
1875 évi SZ.

I.

Klári már vagy harmadszor dugta be a fejét az ebédlőbe és az öreg úr még mindig ott ült az ablak előtt, kezében a reggeli ujsággal. De nem olvasott, hanem hátradülve karosszékében mozdulatlanul kinézett. Nem engedte magát megzavartatni. Hosszú magyar pipájából egyforma időközökben kékes füst szállt a levegőbe, s a falióra csöndesen ketyegett, mintha számon akarná tartani az egyes szippantásokat. Kint, álmos téli napsugár küzdött a Dunán végigfekvő ködökkel, s a fák a korzón olyanok voltak, mintha cukrász vontatna be őket valami finom, fehér, csillogó mázzal.

Rendes körülmények között Klári — harmadszori sikertelen megjelenése után is — szép csöndesen kívülről ismét betette volna az ajtót, de ma, 1914 február 13-án nem így tett, hanem félretéve minden tapintatot és illemtudást, úgy amint volt, kendővel a fején és takarító ruhában — még harisnya sem volt a lábán — bátran bejött és elkezdett a kredencen zörögni. Fabriczy Jakab egy ideig nem szólt semmit, de azután összehúzta a szemöldökét, hátrafordult és a pipaszárral hármat kopogtatott a karosszék támlájára. Ez pedig egy harminc év alatt kifejlődött gyakorlat szerint ennyit jelentett :

— Magamra kívánok maradni!

Az öreg úr korántsem volt néma, sőt nagyon szépen és érdekesen tudott beszélni, ha akart; de semmi kedve sem volt arra, hogy a szolgálójával eszmecsserét folytasson, ahányszor az utóbbinak eszébe jutott valami. Ezért mindennapi óhajainak nyilvánítására a Klárral való érintkezésben kizárólag jeleket használt, amelyeknek túlnyomó részét rajta és az öreg cseléden kívül senki sem értette a világon. De Klári mind megértette őket és sohasem tévesztette össze gazdájának titokzatos parancsait. Ha Fabriczy két karját kétszer egymásután kitárta és keresztben ismét összecsukta, úgymint a kocsisok tesznek, ha fáznak, ezzel azt akarta jelezni, hogy shawlja után vágyódik, ha háromszor tette ezt a mozdulatot, Klári tudta, hogy tüzet kell raknia. Azt, hogy megjött az étvágya, Fabriczy azzal adta értésére szolgálójának, hogy kinyitotta a száját s ujjal mutatott a torkába, rövid taps lefekvést jelentett, hosszabb taps gyufa hiányt, a szoba egyik sarkától a másikba rossz időben rendezett délutáni sétája közben megállás és a jobb lábnak felemelése: kávé, a bal lábbal való hasonló mozdulat: papucsot, hátrafelé pedig igent, illetve keresztben: nem-et. Szóval, nem volt semmiféle rendszer a dologban, azért Klári mégis igen jól ismerte a háromszoros kopogtatás jelentőségét, de most mégis csak úgy tett, mintha nem hallaná és bátran tovább zörögött. Kiszedte az összes tányérokat a kredencből, majd az összes poharakat, de leemelte azt a két nagy ezüst tálat is, amely a kredenc felső részé-

től jobbra és balra díszelgett és amely nem volt használatban talán azóta sem, hogy Kolozsvárról felköltöztek Pestre, már pedig lehetett ennek vagy tíz éve is.

Ilyen szemmellátható renitenciával szemben Fabriczy nem bízott a szokásos jel megisméltésében és belátta, hogy érthetőbben kell magát kifejeznie. Fölkelt tehát, kivette a pipáját a szájából és a hátán összetett kezekkel odaállt a kredenc mellé. Komolyan, magyarázatot követelően tekintett Klárira. De Klári csak egyszer nézett rá, mosolyogva, mint aki teljesen ártatlan, azután nyugodtan folytatta a rakosgatást.

Fabriczy kifogyott a türelméből. Ez már mégis csak sok volt, itt szakítani kellett a hagyományokkal és az élőszóhoz folyamodni, miután az ilyen helyzetre jel nem állt rendelkezésre.

— Mire jó ez? — förmedt Klárira. — Csak nem akarsz vasárnap nagytakarítást rendezni?

Az öreg cselédet a szokatlan megszólítás nem hozta zavarba. Nevetve felelte:

— Nem nagytakarítás ez, tekintetes úr! Hát nem tetszik tudni, hogy ma tizen lesznek ebédre? És mivel a Zsuzsi a nagyságos úréktől csak délből jön át Pestről, hogy nekem segítsen, hát hozzá kell látnom a munkához, mert különben maga teríthet magának a tekintetes úr, mivel hogy főzni mégis csak énnekem fog kelleni!

Fabriczy még jobban összehúzta a szemöldökét és fölnézett a menyezetre, mintha keresne valamit. De nem holmi feledésbe ment és a rendkívüli helyzetre illő némajátékon törte az eszt,

hanem azon, hogy nem borult-e el hirtelenül Klári elméje.

— Mit tetszik csodálkozni a tekintetes úrnak? — folytatta az öreg cseléd, fürgén törülgetve a tányérokat, — hisz ma van február tizenharmadika! A tekintetes úrnak a születésnapja! Csak nem tetszett erről megfeledkezni?

Fabrinczy vonásai kiderültek. Sarkon fordult, álla alatt megvakarta hófehér Kossuth=szakállát és lábával jelezte :

— Igen, megfeledkeztem . . .

— Nos hát, — mondta Klári jókedvűen — ne tessék haragudni, de ez aztán furcsa dolog! Lássa, tekintetes úr, ha nem tetszett volna harminc évvel ezelőtt egyszersmindenkorra kikérni magának a gratulációt és azt, hogy amint akkor tettem, egy kis virágot is állítsak a reggeli kávéval együtt a tekintetes úr asztalára, hát most nem tetszenék azon meglepődni, hogy ma délben vendégek lesznek . . .

Az öreg úr hallgatott. Lassú léptekkel az ablakhoz ment és kinézett. Kissé röstelte a dolgot. Mert csakugyan úgy volt, ahogy Klári mondta. Születésnapja volt, és Jeniczkyné, a leánya csak a napokban említette, hogy egyszer össze kellene jönnie az egész családnak, még azoknak is, akik nem laknak Pesten. De ő nem szerette az előkészületeket, a háztartással járó kérdéseket már épenséggel nem s azért mindent a háta mögött beszéltek meg Klárival, úgy hogy a dolog egészen kiment a fejéből. S csak most értette meg, hogy miért búcsúzott tőle még tegnapelőtt olyan titokzatosan az unokája, Éva! . . .

— Nem értem, — szólt ismét Klári — pedig a Holéczy méltóságos úr is említette a dolgot, mikor tegnap visszahozta az esernyőt, amelyet multkor elvitt magával, mivel zúzmarás lett az idő. Még szerencse volt, hogy nem fagyott meg rögtön, úgy mint tavaly, amikor majdnem kitérte a lábát a tekintetes úr! Aztán a Cseke fő-tisztelendő úr is úgy mosolygott rám, ma egy hete, mise után, mintha azt akarná mondani: — No Klári, jövő vasárnap nagy kanállal eszünk! Nem tetszett velé azóta találkozni?

Fabriczy a lábával nem-et intett.

— Fánkot sütök, mert ez a plébános úr kedvenc étele, — folytatta Klári — de a Lulu úrfi is nagyon szereti ám! Két évvel ezelőtt megevett minálunk tizenkét darabot, úgy ízlett neki s evett volna még hatot, aszondta, csakhogy már nem volt. Úgy megesett a szívem a szegény fiún! A tekintetes úr is meg lesz elégedve, de hogy mivel? Azt nem árulom el, mert az meglepetés, a Kálmán nagyságos úr tiszteletére pedig ez egyszer pujkát vásároltam — hat forint volt, elég drága! — nehogy azt mondja, mint multkor, hogy nálunk mindig csak nyulat kap. Pedig biztosan tudom, hogy egyszer foglyok is voltak, másszor libapecsenye, egyszer meg borjúhát! Lehet, hogy kétszer egymásután nyulat kapott minálunk az őrnagy úr, de ez tiszta véletlen volt s én nem tehetek róla . . .

Klári még jó ideig szóval tartotta volna Fabriczyt, ha ez az előszoba felé nem irányítja lépteit és télikabátjára mutatva, nem jelzi, hogy el akar menni hazulról. Amúgyis már itt volt a

rendes délelőtti séta ideje, de Klárinak ismét bőbeszédű napja volt, ami csak siettette elhatározását. A cseléd felsegítette a kabátját, nyakára adta a shawlt, kezébe nyomta a botját és odatartotta prémsapkáját.

— Aztán ne tessék későn hazajönni, — szólt még utána — mert bizonyára korán jönnek az unokák, hogy meggratulálják a nagypapát!

Fabriczy jelezte, hogy ezt maga is tudja, azután kiment a Dunapartra. A köd ekkor már egészen széjjelfoszlott s a napon majdnem meleg volt. Az öreg úr megállt, végignézett a Dunán, föl a szigetig, majd le az Erzsébet-hídig, végül szépen, lassan nekiindult a sétájának. Azok közül, akik vele találkoztak, senki sem hitte volna, hogy nyolcvanöt esztendő nyomja a vállát.

Ugyanabban az időben csak úgy hemzsegett a pesti Dunapart az emberektől. A jó idő kicsalta őket a szabadba, de csak kevesen voltak, akik azért jöttek, hogy járjanak. A pesti ember nem szereti a gyaloglást és — fogat vagy autó hiányában — még akkor is fölszáll a villamosra, ha az Eskütérről a Petőfi-szoborig akar eljutni. De a korzózásba nem képes belefáradni, ez öncél. Tagadhatatlan, hogy a Dunapart kellemesen és célszerűen pótolja a zsúrokat, az embernek nem kell emeletet mászni, vagy a házmesterrel veszekedni, mert a felvonó nem működik. Olyanokkal találkozunk, akiket sohasem lehet otthon találni és főattrakció számba megy, azokat kritizálni, akiket nem ismerünk...

A kis Jeniczky Félix, aki épen a jogászbálnak egy eléggé izgalmas bizottsági üléséről jött, ahol

majdnem párbajra került a dolog az egyik al-
 elnök és a háznagy között, mert egy fiatal hölgy
 elkésve vette kézhez a meghívót, lelki állapotát
 lecsillapítandó, szintén a korzózó tömegbe ke-
 veredett. Alig tett benne néhány lépést, máris
 kellemesen izgató érzés fogta el, mert úgy ta-
 lálta, hogy még sohasem látott ennyi csinos
 leányt meg asszonyt egy helyben. Még ha száz
 szeme lett volna, akkor sem lett volna elég, mert
 alighogy megpillantott valakit, akinek örömet
 átnyújtotta volna a szépség pálmáját, már akadt
 tíz, húsz, aki meghazudtolta előbbeni ítéletét.
 Mint másodéves jogász és minden bálnak nem-
 csak látogatója, hanem lelkes táncosa is, rengeteg
 fiatal leányt ismert s a sok köszöntés folytán töb-
 bet járt fedetlen fővel, mint kalappal a fején.
 Igaz, hogy száz hölgyismerőse közül legfeljebb tíz-
 nek tudta a nevét és az is igaz, hogy még a tíz
 között is alig akadt egy, aki tudta volna, hogy ő
 kicsoda. Azért mégis mindenki szívesen fogadta
 a csinos, mosolygóarcú szőke gyerek üdvözlését,
 ami viszont neki fölötte jólesett. De különösen
 büszke volt, amikor épen a korzó kellő közepén
 nagyot köszönhetett Cziráknak Nusinak, a híres
 primadonnának, aki, néhány udvarlója által kí-
 sérve, pillanatra mintegy kisöpörve az úttestet,
 könnyed fejbólintással odamondta neki, hogy :

— Pá, gyerkőcz!

Még egészen kipirultan a nagy boldogságtól
 folytatta útját, majd megállt és titokban utána-
 nézett a szép Nusinak, amikor kéz nehezedett a
 vállára és megszólalt mögötte egy mély hang :

— Mit bámulsz, csavargó?

Félix, akinek még élénk emlékezetében volt az izgató jelenet a jogász=bál alelnöke és háznagya között, fel akart szisszenni, mint a kígyó, ha a farkára lépnek, de amikor hátrafordult, legott elsímultak a harag hullámai.

— Te vagy, Pista? — mondta majdnem alázatosan. Mert Fabriczy Istvánnal állt szemben, unokabátyjával, akit nemcsak a legszebb férfinak, hanem egyúttal a legokosabb embernek tekintett — talán azért, mert csak huszonhét éves és máris miniszteri fogalmazó volt a földmívelésügyi minisztériumban. Az, a körülmény pedig, hogy Pistát már több ízben, így legutóbb a Gerbeaudnál Gyopár Ilonával, az Opera balletkarának egy nem épen fiatal, de nézete szerint gyönyörű tagjával látta intimen csevegni, a legnagyobb mértékben fölkelte irigységét és csodálatát.

— Úgy látom, hogy már te is strichelsz, — szólt ismét Pista, akinek unokaöccse tiszteletteljes bámulata mindenkor jólesett, majd hozzátette: — Vigyázz fiam, mert ha meglát az öreged, fülednél fogva cipel haza, én mondom neked!

Félix elpirult.

— A papa nem törődik az ilyesmivel, — felelte szerényen. — Amióta lettettem az érettségit azt csinálhatok, amit akarok!

— Kapuzárás után is?

— Akkor is. Mostanában vagy tízszer egymás után csak reggel felé vergődtem haza, minden éjjel táncoltam, még pedig rogyásig!

— Igazi gólya=tempó! Én legfeljebb nézem, ha mások táncolnak, de azt is csak ott, ahol

érdemes: a Téli kertben meg a Kaszinóban, ámbár ezt is megunja az ember! Tenéked persze most még Évát is kell gardiroznod, Mariska nénivel együtt? Szegény fiú!

— A dolog nem veszedelmes. Évike összevissza vagy csak háromszor táncolt a télen, de mindig csak házimulatság volt s éjfélkor már otthon voltak. Mama azt mondja, hogy a nővéred még gyermekleány s hogy még ráér bálozni.

— Ebben Mariska néninek tökéletesen igaza van s a mai úgynevezett úri leányok már oly romlottak, hogy skandalum!

— Igazán?

— Hát persze. Már torkig vagyok a nőekkel, mondhatom.

Félix csodálattal tekintett Pistára. Ez a kérdés fölötte érdekelte és örömet hallott volna valamit unokatestvére kalandjairól, de Pista másra terelte a szót.

— Ma persze te is ott leszel nagypapánál? — kérdezte.

— Hogyne. Már örülök a jó ebédnek. Ez a Klári nagyszerűen főz, nem találod?

— Nem szeretem a főztjét, a gyomrom nem bírja. Az ilyen családi összejöveteleknek pedig épenséggel nem vagyok barátja, — mondta Pista, orrát fintorgatva, mialatt végignézett egy arra haladó lipótvárosi bankigazgatónén. De azután, mintegy exkuzálva magát, hozzátette

— Ne érts félre, hisz' tudod, hogy nagyon szeretem a szüleidet, meg természetesen a testvéreimet, az öreg úrról nem is szólva. De az ilyesmi, hiába, végtelenül unalmas. Aztán már

most is rettegek attól a pillanattól, amikor a nagypapa kipakkolja a szabadságharcbeli élményeit! A „kásás kapitány“ vagy a „patkószegleves“ meséjét, meg amikor elvitte Bem levelét Dembinszkynek és amikor őrt állt Kossuth Lajos sátra előtt! Hisz' te is ismered ezeket...

Félix önkénytelenül elmosolyodott, de csak egy pillanatra. Érezte ugyan, hogy van némi igazság abban, amit Pista mondott, de azért magában mégis azt gondolta, hogy szebb lett volna, ha Pista nem mondja ezeket. Azért rögtön felelte:

— Én nagyon szeretem nagypapa meséit...

A másik úgy tett, mintha nem hallaná, amit Félix mond, vagy talán tényleg nem is hallotta, mert hirtelenül, az emberáradaton át, a másik járdára nézett, ahol valami lekötötte a figyelmét. Önkénytelenül megérintette Félix karját.

Félix is abba az irányba nézett, amelybe unokabátyja is csakhamar megakadt az ő szeme is egy huszárőrnagyon, aki kissé mereven lépkedve, kardját combjával üttetve, ragyogó ábrázattal udvarolt egy meglehetősen föltünően öltözött hölgynek, akinek az arcát azonban a két fiatalember nem láthatta. Fabriczy Kálmán, Pista édesatyja volt.

— Várj csak egy pillanatig, — szólt Pista, azután átdolgozta magát az embereken és szembe kerülve atyjával és a vele sétáló nővel, anélkül, hogy ezek észrevették volna, jól szemügyre vette az utóbbit, mire ismét visszatért Félixhez, aki az egészszöböl mitsem értett.

— Bestia, — mondta Pista, mintegy magában, és Félix által követte, továbbment.

— Kicsoda az a nő? — kérdezte a kis Jeniczky, majdnem remegve a kíváncsiságtól.

— Az atyám szeretője, — felelte a Fabrinczy gyerek, őszinte megvetéssel. — Ha ma=holnap tönkremegyünk, azt ennek a dögnek köszön=hetjük.

— Hogyhogy?

— Eh mit, te ezt úgy sem érted. Most már hat év óta tart ez a viszony és semmi kilátás, hogy az öreg megszabaduljon tőle! Ha még csinos, kedves vagy legalább érdekes volna, nem szólnék semmit. De vén, ki van füstve, olyan mint egy halálfej — érthetetlen! Négyszobás lakást tart neki, minden délután gummikerekes kocsni várja a ház előtt, mellette előlről=hátulról megcsalja az öreget, aki azt hiszi, hogy azalatt, hogy Aradon ül, drága babája csak a fényképe előtt térdel és imádkozik lelki üdvéért! Mi meg azalatt — — de minek is beszélek róla?

— Csak folytasd, kérlek — —

— Hisz' látod, hogy hogyan élünk, mi gyerekek! Évát a szüleid nyakába varrta az apám, én pedig azzal a rongyos kétszáz forint apanázssal, no meg a még rongyabb fizetésemmel úgy élek, mint egy suszter. Szegény Lulu is épúgy van vele, csak hogy az az ember olyan túljó, mondhatnám, olyan buta, hogy még ő sajnálja az öreget. Lulunak azért még könnyű, nincsenek igényei, amint egyébként nem is lehetnek abban az istenhátamögötti bosnyák garnizonban, ahol jelenleg van, de én?

— És tulajdonképen kicsoda az a nő?

— Egy ügyvéd elvált felesége. Bohumil Janká=

nak hívják, ha érdekel. Az urát sikkasztás miatt bezárták néhány esztendőre s ő most boldogítja a férfivilágot. Bajza=utca 56. szám alatt lakik, az első emeleten. Ha kedved van hozzá, meg is látogathatod. Bizonyára tárt karokkal fog fogadni. Amint mondják, kedveli a fiatal csemét...

— Isten őrizz!

A két fiatalember a Lánchídhöz ért és Pista megnézte az órát.

— Félkettő lesz öt perc múlva, — mondta és sóhajtozva hozzátette: — Azt hiszem, itt az ideje, hogy átmenjünk Budára.

— Bizony jó lesz, — hagyta rá Félix, mire megváltották hídvámjegyeiket és vagy ötven lépést tettek meg szóttanul, mire egyszerre csak azt kérdezte Pista:

— Nincs véletlenül száz koronád?

Félix zavarba jött. Elpirult. Mert volt ugyan „véletlenül“ száz korona a tárcájában — egy fillérrel sem több, sem kevesebb — de ezt az összeget épen csak aznap reggel sikerült nagynehezen kipréselnie atyjától azon a címen, hogy a tömérdék bálozással járó „representacionális költségei“ túlhaladják rendes budgetjét, a valóságban azonban egy kis „muri“=ra kellett neki a pénz, amelyre a jogász=bál rendezőségének szűkebb bizottsága aznap este intim körben készült az Országos Kaszinó pincehelyiségében. Mégsem habozott soká. Pista, a világfi, valami oly nagy és fölötte álló volt a szemében, hogy megtiszteltetésnek vette unokabátyja bizalmát. Örült, hogy szívességet tehetett neki, s mivel

először történt meg vele, hogy Pista ilyen kérés= sel hozzáfordult, még csak nem is gondolt arra a lehetőségre sem, hogy nem láthatná viszont a pénzt. Elővette tehát a tárcáját és óvatosan, hogy a másik ne lássa, hogy nincs benne egyéb ennél az egyetlenegy bankónál, ezt ki= húzta és átnyújtotta Pistának. Ez pedig a leg= nagyobb nyugalommal zsebetette.

— Köszönöm, holnap visszaadom. Ezzel az ügy el volt intézve és Pista elhatározta, hogy Félix jó fiú, akivel kár volt már régebben is nem tartani szorosabb összeköttetést.

Mikor a híd közepére értek, Félix elkiáltotta magát :

— Ni, ott előttünk Éva megy Luluval! Úgy látszik, hogy mindnyájan egy időben fogunk összetalálkozni a nagypapánál.

Csakugyan Fabriczy Éva volt, aki papirba csomagolt virággal a kezében hadnagy fivérével, Luluval, szintén Budára igyekezett. A fiú csak reggel érkezett meg Mosztárból, nagyatyja születésnapjára. Pistához szállt, akinek a Vámház= körúton garçonlakása volt, de épen csak meg= mosakodott és átöltözött nála, azután egyenesen Jeniczkyékhez sietett a Baross= utcába, hogy mie= löbb viszontlássá nővérét, akit imádásig szere= tett. De volt ennek a sietségnek egy kis egoista vonatkozása is, amennyiben huszonnégy eszten= dejének egész hévével szerelmes volt Éva egyik barátnőjébe, Gerdán Juciba, egy jó módú nagy= váradi bérlő leányába, akivel a nyáron Cirkveni= eán ismerkedett meg. Éva pedig jóakarólag protegálta a dolgot, sőt mindenféle üzenetek át=

adására is vállalkozott, úgy hogy nemcsak mint nővér állt közel Lulu szívéhez.

Most is, egész délelőtt csak erről a dolgról beszélgettek s mivel Éva épen előttevaló nap kapott levelet Nagyváradról, hát volt bőven miről referálni. Lulu elragadtatással hallgatta Évát, sétaközben pedig megelégedéssel tapasztalta, hogy azalatt a néhány hónap alatt, hogy nem látta a nővérét, egészen csinos kislány lett belőle. Fürtös fekete hajával, hófehér arcbőrével, különösvágású, mosolygó szemével olyan volt, mint a francia babája, amely papát, mamát tudott mondani s amellyel még nem is olyan régen (lőszeretettel játszott. Még most is ott látta Lulu a babát Éva leányszobájában.

Mikor a budai lánchídfőhöz értek és Éva már teljesen kifogyott mindenből, ami Lulut, ideáljára vonatkozólag érdekelhette, a hadnagy befonta a karját Évába és kérdezte:

— No és veled mi van? Még nem választottál?

A leány megállt és nagy szemeket meresztve a fivérére, elkiáltotta magát:

— Csak nem képzeled? — Azután rázta a fejét és előrement. — Nem, édes Lulum, még nem vesztettem el a fejemet.

Lulu csodálkozva nézett reá.

— Milyen különösen mondod ezt, — szólt — egészen úgy teszel, mintha egyáltalában nem szándékoznál férjhez menni!

— Nem is valószínű, — felelte Éva egészen komolyan. — Olyan férjet, mint amilyent én képezek magamnak, nehéz lesz találni. Különösen Magyarországon.

— Ejha, be válogatós vagy!

— Az is vagyok. Nem hiába van francia vér az ereimben.

— Ami azt illeti, bennem is az van, Pistában is. Azért pillanatra sem jutna eszembe, hogy nem vagyok magyar!

— Nekem sem, de annak dacára úgy érzem, hogy bennem a francia vér nem keverődött össze eléggé a magyarral. Nekem kultúra is kell, nemcsak cigány, evés=ivás meg kártya!

— Már bocsáss meg, én is tisztelem és becsülöm az anyánk emlékét, Isten nyugossa szegényt, azonban mégsem lehet annyira menni, hogy az ember lenézze a saját fajtáját, mert véletlenül Lemercier=vér van az ereiben?

— Nem nézem le a fajtámat, sőt imádom, de sajnálom! Nincs gyámoltalanabb nép a magyarnál, ezer év óta ülünk itt s még ma is a németek rabszolgái vagyunk. Mikor egyszer megmozdultunk, ránk szabadították az orosz s azóta egészen az osztrák uralkodik fölöttünk. Még csak saját hadseregünk sincs — hiába rázod a fejedet, mert huszár létedre németül kommandiroznak neked — s az idegenek csak azt tudják Magyarországról, hogy — Ausztriában van. Nézd meg a norvégeket! Milyen szépen szabadultak meg a svédektől! Ilyesmire mi képtelenek vagyunk! S ezért esik jól, hogy félig francia vagyok. Ez legalább vigasztal!

Lulu megállt.

— Te Éva, — kérdezte mosolyogva — nem a nagypapától veszed te ezeket a bolond nézeteket?

— Elsősorban bizony neki köszönöm, hogy kissé értek a politikához!

— De mennyire értesz hozzá! Meg vagyok lepette!

— Vagy nem?

— Meg vagyok lepette, mondom. És Sándor bácsi mit szól ezekhez? Ő józanul gondolkodó ember s azt hiszem, nagyon okos is.

— Az is. Rém okos. Kár hogy egészen abba hagyta a mérnöki praxisát. Minduntalan kap ajánlatokat, főképen vidékről. Az a nagyszerű villamos=telep, amelyet Jurkovácson, a Bánátban létesített, híressé tette s még angolok is jöttek, hogy megnézzék. De Sándor bácsi most nem ér rá, azt mondja. Mert egészen a politikának él.

— Nos, és mit szól ezekhez a nézetekhez?

— Nem szól semmit, legfeljebb mosolyog.

— Értem. Mint a kormánypárt tagja mit is tehetne egyebet?

— Azt hiszem, tévedsz, Lulu. Sándor bácsinak határozottan megvannak a maga nézetei s egy szép napon még megfogja lepni a világot. Ő sem olyan ám, hogy csak az érdekelné, ami a piros=fehér=zöld határcölöpökön innen történik! Hidd el, nekem itthon minden szűknek, kicsinyesnek tűnik. Istenem, milyen boldog volnék, hacsak egyszer, egyetlenegyszer kimehetnék külföldre! Párisba például!

— Ezt könnyen elérheted. Látogasd meg Deslisle nénénket Genfben, ő szívesen elvisz Párisba is!

— Juj kérlek, ne is beszélj nekem ilyen gyö=

nyörű dolgokról! Hogyan jutnék én Genfbe? Lehetetlenség!

— Dehogy lehetetlenség! Tudod mit? Egyszer majd együtt elmegyünk Svájcba, nyáron vagy tavasszal! Jó lesz? Egy kis külföldi útra nekem is már régen fáj a fogam.

— Ó Istenem, be mesés volna, édes aranyos Lulukám! Mindig mondtam, hogy te egy angyal vagy!

Ezenközben a Dunaparton az elé a ház elé értek, amelyben Fabriczy Jakab lakott s amint befordultak a Döbrentey-utcába, ott termett már Pista és Félix is. Egyszerre csöngettek be mind a négyen a magas földszinten lévő lakásba. Kitünő ételszagok ütötték meg a hidegtől megcsípett orrukat s a kis előszoba már tele volt rakva felsőkabátokkal, kalapokkal. Zsuzsi, Jeniczkyék szobaleánya, aki eljött segíteni, ajtót nyitott nekik, míg Klári a szomszédos konyhában, rákvörösen sürgött, forgott, tett, vett, süttötte a jobbnál jobb dolgokat.

Mikor beléptek a szobába, már ott találták Jeniczkyéken kívül Holéczy nyugalmazott kúriai bírót és Cseke plébánost akik, jóllehet huszonöt évvel is fiatalabbak voltak Fabriczy Jakabnál, rokonain kívül legközelebb állottak a szívéhez.

A fiatalság láttára az öreg úr felkelt és elébük ment. Mindegyik unokájához volt valami jószágos, tréfás szava s amikor Éva átnyújtotta neki a magával hozott virágokat, homlokon csókolta és megölelte. Majd megfogta a kezét és végigsimította vele a szakálát.

— Ez az Éva kis keze, — mondta lány hangon —

ez az Évikém aranyos kacsója! Ilyen szépet tett nekem már akkor is, amikor még csak ici=pici baba volt s még csak annyit tudott mondani, hogy: ata, ata! S a kacsója, az még mindig olyan ici=pici, mint amilyen akkor volt! Fog ez a kis kéz még mást is cirógatni és az illető nagyon boldog lesz, tudom. De hol lesz majd akkor már a nagypapa?...

Köny jelent meg Fabriczy Jakab halovány kék szemében, Éva hamiskásan mosolygott, s a fiúk nem tudták, mit szóljanak ehhez a megható jelenethez. Pista unta meg elsőnek, beljebb fordult és üdvözölte a többieket. Ebben a pillanatban lépett be nagy garral Fabriczy Kálmán. Ki volt pirulva, az orra különösen s a koromfeketére festett bajszán csillogott a téli levegő harmata.

— Szervusz, nagytata! — kiáltotta hatalmas hangon, akárcsak svadron huszárt kellene rohamra vezénylenie és kiejtve szeméből a monokliját, hozzátette:

— Isten éltesse még nyolcvanöt esztendeig!

Ezzel megölelte, megcsókolta az öreg urat, akit ez az erőpróba kissé kihozott az egyensúlyából, úgy hogy hátratántorgott. De a fia ezzel nem törődött, megrohanta a nővérét és a sógorát, üdvözölte a plébánost és annyira megszorította Holéczy kezét, hogy ez halkán feljajdult. Azután visszament a fiatalsághoz, megveregette Félix vállát és legvégül, mint egy játék-babát, fölkapta Évát, majd ölébe véve a leányát, letelepedett vele atyja karosszékében.

— Azt a kutyafáját, — bömbölte jókedvűen —

hát illik-e ilyen kimérten üdvözölni szegény apádat, ilyen hosszú távollét után? Egy jó puszit kérek, de tüstént!

Éva látta ugyan a „harmatot“ atyja fekete bajszán, de a gyermeki szeretet győzött. És oda-tartotta hófehér orcáját.

Pista fölhasználva az alkalmat, Lulut az ablak-sarokba vezette.

— Nincs véletlenül száz koronád? — kérdezte, kerülve a feltűnést.

— Nincs, — felelte Lulu habozás nélkül. Ő már jobban ismerte a bátyját, mint Félix.

— Koldus, — morogta Pista megvetően, majd hozzátette: — Mégis, mennyi pénzed van?

— Azt épen neked fogom elárulni, — mondta Lulu — de húsz koronát szívesen adok.

— Smucig fráter, — méltatlankodott Pista, azért szépen eltüntette nadrágja zsebében a bankót, amelyet fivére a kezébe nyomott.

— Miért nem kérsz a nagypapától? — súgta Lulu a fülébe.

— Majd nem fogok kérni, — felelte Pista ravasz mosollyal, ezzel a mondással is elárulva, hogy a lipótvárosi nexusai nemcsak arra szorít-koztak, hogy fixirozta a Dunaparton a bank-igazgatók feleségeit.

Kinyílt az ajtó és Klári, akihez képest most már a rák sem volt vörös többé, Zsuzsi segédlete mellett hozzáfogott a tálaláshoz, mire a társaság asztalhoz ült. Amint előre lehetett látni, minden kitűnő volt. Holéczy pohárral remegő kezében felköszöntőt mondott, amelyet Pista halkán kifigurázott, úgy hogy a mellette ülő

Éva, aki már nem bírta magával, csak úgy tudott védekezni, hogy a terítő alatt jól megkarmolta a fivére kezét, mire ez komisz macskakölyöknek nevezte, de legalább elhallgatott. A pulyka láttára Fabriczy Kálmán hangos örömmel leszegezte, hogy mégsem mindig csak nyulat kap atyja házában s amikor a fekete kávéra került a sor, Fabriczy Jakab már javában mesélt kalandos útjáról, amint Dembinszky levelét vitte Bem tábornokhoz. (Pista ugyan úgy tudta, hogy Bem levelét vitte Dembinszkynek, de azért mégis csak az öreg úrnak kellett tudnia, hogy történetesen melyiknek a levelét vitte kihez.)

Ebéd után, amikor már javában szivaroztak a férfiak s még Éva is titokban elszítt egy cigarettát a szomszéd szobában, ahová Luluval visszavonult, míg Pista tükön ült, mert az Országban rendes kártyapártija várta s a helyzet olyannak látszott, hogy már nem fogja megpumpolhatni a nagypapát: Fabriczy Kálmán egyszerre csak fölhúzta a vállát, kiejtette szeméből az üveget, azután a homlokára csapott, még pedig akkorát, hogy mindenki attól tartott, hogy valami baj érte.

— Nézze meg az ember, — szólt hatalmas hangján — majd megfeledkeztem róla, hogy elmondjam nektek a legérdekesebbet! Elhatároztam, hogy ismét megnősülök: holnapután lesz az esküvőm!

Az egész társaság fölugrott, még az öreg Fabriczy is. De jóideig tartott, míg szóhoz tudtak jutni, csak Holéczy és a plébános hebegett valamit, ami szerencsekívánatokra emlékeztetett,

A többiek értelmetlenül bámultak az őrnagyra, úgy hogy maga is zavarba jött.

— Igen, igen, — mondotta — holnapután lesz az esküvőm s arra a jelenlevők mind, kivétel nélkül, tisztelettel meg vannak híva. Remélem, hogy a gyermekeimnek ez ellen nincsen kifogása.

— De igenis van! — hallatta magát most Pista, aki olyan volt, mint a meszelt fal. — Az esetben legalább, ha arról a hölgyről van szó, akivel ma délelőtt végigsétált a korzón...

Erre az őrnagy is fölugrott, mintha tűszurás érte volna, de ebben a pillanatban besurrant Éva és egyenesen a nyakába ugrott.

— Ez lehetetlen! Ez nem igaz! Mondja, hogy nem igaz, — kiáltotta magánkívül és úgy kapaszkodott Fabriczy Kálmánba, hogy meg sem tudott mozdulni. Most már a többiek is mind hozzásiettek és össze-vissza kiabáltak.

— Rossz vicc az egész, — próbálta mentegetni Jeniczky a sógorát.

— Hiszen nem igaz, nem igaz! — ismételte Éva. — Ugye, papa, hogy nem igaz?

— Örület volna, tisztára örület! — sopánkodott Jeniczkyné. Nem volt titok előtte sem, hogy milyen kötelékek fűzték a testvérét Bohumil Jankához, akinek a nevét előtte, az ő házában legalább, még említeni sem volt szabad.

— Mi az? Kit akar elvenni a papa? — kérdezte halkán Lulu Pistától.

— Egy — egy — — de ne is beszéljünk róla, hisz' ez képtelenség! — felelte emez remegve.

— Mit beszélsz itt? Majd adok neked! — tá-

madt rá Fabriczy Kálmán a fiára, mialatt egykettőre kiszabadította magát Éva karjaiból.

Pista felelni akart, de magába fojtotta a szót. Néhány másodpercig atya és fiú farkasszemet nézett egymással. Ebben a pillanatban közibénk lépett az öreg Fabriczy. Rátette átlátszó, sárgás kezét Kálmán vállára és a szemébe nézett.

— Jól meggondoltad ezt a dolgot, fiam? — kérdezte.

— Hogy a fenébe ne! — felelte ez indulatosan. — Hat év óta se csinállok egyebet!

— Akkor tégy belátásod szerint, — mondta Fabriczy Jakab — de ne kívánd a gyermekeidtől, hogy annak az asszonynak kezét csókoljanak.

Ezzel elfordult és lassú, tipegő léptekkel bement a másik szobába. A többiek szótlánul követték, az egy Éva kivételével, aki ott maradt az atya mellett és megfogta a kezét.

— Hát csakugyan? — szólt hebegve, majdnem félve a választól, mint aki amúgyis tudja, hogy hiába minden.

Fabriczy Kálmán föl húzta a vállát, majd szemébe tette az üveget. Egy ideig mereven maga elé nézett a földre, azután feltekintett, egyenesen Évára.

— Mit csináljak? — mondta egyszerűen, őszintén, meglepően nyugodtan, — megigérttem.

Még egy ideig mintegy habozva állt, de azután fogta magát és anélkül, hogy bárkitől is elbúcsúzott volna, kiment a szobából. Éva elgondolkozva utána nézett, majd bement a többiekhez.

— Nos? — kérdezték majdnem valamennyien.

— Elment, — mondta Éva.

— Hallatlan! Ebbe nem tudom magamat beletalálni, képtelen vagyok rá! — szakította félbe néhány perc múlva Jeniczky a mély csöndet.

Éva leült és kezdett gondolkozni. Ő is tudta a dolgot Bohumil Jankával, hisz' eleget hallott róla Pista fivére révén. Maga elé bámult, összekuporogva a kifakult selyempuffon, amelyen ült s még arra sem figyelt, amikor Fabriczy Jakab, miután megtömté a hosszú pipáját és rágyújtott, kényelmesen elhelyezkedve karosszékében, mintha mi sem történt volna, elkezdett mesélni:

— Ezernyolcszáznegyvenhétben volt, hogy egyik ifjúkori pajtásommal, akivel annakidején a kolozsvári egyetemen jártunk, Hellrigl Sándorral, hasonló eset történt. Az atyja, az öreg Hellrigl...

II.

Ontudatlanul és találóan jellemezte Fabriczy Kálmán a helyzetet, amikor leánya kérdésére, hogy csakugyan megfog-e újból nősülni, azt felelte: Megigérttem... Ez volt az egyetlen argumentum, amelyet fel tudott hozni szándéka mellett, de ennek aztán olyan kötelező ereje is volt, hogy bár az általa bejelentett hírt a család több mint hűvös fogadtatásban részesítette, még álmában sem jutott volna eszébe, hogy adott szavát visszavonja. Pedig tisztában volt vele, hogy az, amire készült, enyhén szólva — számárság. Ezt mondta magának úgyszólván

nyomban azután, hogy könnyelmű ígéretét tette és ismételte, ahányszor rá gondolt.

Fabriczy Kálmán esete Bohumil Jankával azért épenséggel nem tartozott a ritkaságok közé és már előtte is számtalanszor megtörtént, hogy a kalandjaikról leghíresebb öreg rókák a világot azzal lepték meg, hogy látszólag érthetetlen módon mentek lépre éppen ott, ahol ezt senkisémm várta.

Éva atyja, amióta özvegységre jutott, abban a hírben állott, hogy veszedelmes *croque-coeur*, nőhódító s azok a nők, akik vele a nyilvánosság előtt mutatkoztak, már ezáltal is veszedelembé sodorták jó hírnevüket. (Ha ugyan volt.) Kalandjairól, szerencséjéről egész regék keringtek s erre nagyon büszke volt. (Igaz, hogy javarészüket jó maga hozta forgalomba.) De amikor azután Bohumil Janka tünt fel a látóhatáron s amikor az emberek lassan megszokták, hogy együtt lássák őket színházban, lóversenyen, Gerbeaudnál, a Tátrában, a Balatonon: a veszedelmes őrnagy elvesztette érdekességét, sőt egyenesen unalmas alakká vált. Mindenki tudta a dolgot, a család tűrte, mert nem tehetett egyebet, maga Fabriczy pedig az idők folyamán megszokásból folytatta ezt a viszonyt, amely eleinte talán tényleg lelkesítette. Hogy azután végül házassági ígéretet tett Bohumil Jankának, ezt már csak annak a bizonyos B-nek tekintette, amelyet azoknak kell mondaniok, akik A-t mondtak. De hogy erre mi vitte rá? Ezt soha senkinek el nem árulta, de nem is kérdezte tőle senki sem.

Bohumil Janka a maga részéről fölötte meg

volt elégedve ezzel az eredménnyel, mert, bár régen álmodott róla, sohasem bízott benne komolyan.

Aznap, hogy Fabriczy meglepte a családját a Bohumil önagyságával való közeli egybekelés hírével, az asszony érthető nyugtalansággal várta „haza” leendő urát, mert több mint valószínűnek tartotta, hogy vőlegényének családja nem fogja tárt karokkal fogadni. Nem is csinált titkot ebbeli aggodalmaiból akkor sem, mikor Fabriczy bejelentette neki, hogy be fogja avatni gyermekeit a megvalósuláshoz oly közeli szándékába. De az örnagy, aki egész életében nagy optimista volt és irtózott minden komplikációtól, igyekezett őt megnyugtatni.

— El lesznek ragadtatva, — szólt a meggyőződés hangján — ahhoz nem fér kétség. A fiúk jó gyerekek s Éva egy kis angyal. Boldogok lesznek, ha ismét lesz mamájuk, szegények!

Fabriczy ezt olyan komolyan mondta, hogy Janka önkénytelenül elnevette magát.

— Ez talán mégis túlzás, — mondta. — Mostohának mindig kényes a helyzete, de kiváltképen valakinek, aki úgy mint én, nem is ismerem őket, csak látásból.

— Majd össze fogtok barátkozni, — felelte Fabriczy — de erre sem kényszerítelek benneteket. Ha nem akartok együtt élni, annál jobb, legalább azt teheti mindenki ezentúl is, amihez kedve van. Csak semmi feszély!

De amikor a nevezetes budai születésnap ebédéről, amely a diszharmónia minden jelével végződött, egyenesen Jankához ment, hogy el-

felejtse a bosszúságát, az asszony rögtön észre vette, hogy valami nincsen rendjén.

Janka, aki már az ablakból leste, az előszobában fogadta. A szíve erősen dobogott. Szalmaszínű, áttetsző neglizsé volt rajta, vörösre festett haját piros szalag tartotta össze s ugyanilyen színű selyemharisnya volt a lábán. Csak úgy dült belőle a parfüm.

— Nos? — kérdezte, miután a már régebben előlegezett hitvesi csókra nyújtotta rizsporos arcát Fabriczynak. — Hogy volt?

— Nagyszerű volt minden, — felelte, erősen lihegve az őrnagy. (Nem nagyon bírta a lépcsőjárást.) — Ez a Klári ismét egyszer kitett magáért. Micsoda fánkokat tud sütni az a nő, az egyszerűen pazar! Aztán pulyka is volt, nem pedig nyúl, mint rendesen.

Janka felhúzta lapos orra cimpáit.

— Jó, jó, — mondta — de különben hogy volt?

— Különben is nagyszerű volt minden. Az öreg úr kitünő színben van, meg sem látszik rajta, hogy nyolcvanöt éves. Annyi bizonyos, hogyha ne adj' Isten én is megérem ezt a kort, nem fogok így kinézni!

Fabriczy levetette a prémes mentéjét, a fogastra akasztotta a kardját és bement a szalonba, ahol egy jegesmedvét utánzó kecskeszörrel le takart kerevetre dobta magát és rágyújtott. Azután ásítózott és sóhajtott.

— Ajai, ahajaj!...

Janka bizalmatlanul nézett rá.

— Miféle ajaj? — kérdezte. — Kellemetlenséged volt, valld be...

— Szó sincs róla, — felelte Fabriczy élénken. — Én nem tudom, hogy az micsoda, a kellemetlenség, érted? Én nem. Egész életemben úgy osztottam be a dolgaimat, ahogyan nekem tetszett, azzal pedig nem törődtem, hogy mások mit szólnak hozzá. Pláne, ha a saját ügyeimről van szó, hát nem igaz? Mi közük az egészhez? Semmi közük a világon. Hja, nem szólnék semmit, ha megrövidítenék valakit, vagy nem tudom, mire akarnám őket kényszeríteni! De így? Nevetséges! Adjál egy kupica cognacot, úgy veszem észre, hogy nyomja valami a gyomromat, alighanem a fánk. Pedig olyan könnyű volt, mint a pehely...

Az asszony szótlánul egy kis szekrényhez lépett, amelyből elővette a cognacot. Megkínálta vele Fabriczyt, ez pedig egyszerre felhajtotta az egészét.

— Szóval, igazam volt, — kezdte ismét Janka — nem kellek a tisztelt családnak...

Letette a cognacos üveget és keserűen nevetett.

— Már micsoda beszéd ez, angyalom, — mondta az őrnagy és föltette a monokliját. — Erről szó sincs, ellenkezőleg. Mindenki nagyon helyesli a szándékomat, az apám még azt a nyilatkozatot is tette, hogy: fiam, tégy belátásod szerint! Azt mondta. És még azt is mondta, hogy a gyermekeim kezet csókolhatnak neked, de hogy ezt ne kívánjam tőlük, vagy ilyesfélét mondott, már pontosan nem emlékszem. Ez csak szép, nem?

— És a gyermekeid?

— A gyermekeim? Izé — kire gondolsz?

— Furcsa! Hát Pistára, Lajosra, Évára...

— Kicsoda az a Lajos? Hja : Lulu! Vagy úgy! Látod, milyen vagyok? Annyira megszoktam, hogy Lulunak hívják, hogy első pillanatra eszembe sem jutott, hogy Lulu annyi mint Lajos. Kitünő! Legfőbb ideje, hogy már egyszer legyen ez az esküvő, mert, — mert — —

Janka kifogyott a türelméből.

— Én is azt mondom, — szólt idegesen — bánom is én, hogy mit szólnak hozzá? Elvégre a te feleséged leszek s azokhoz semmi közöm!

Fabriczy fölugrott. Boldog mosoly futott végig az arcán.

— Látod? Ez az! — kiáltotta. — Ez már beszéd, én is azt mondom. Semmi közöd hozzájuk, de semmi!

— Tehát eltaláltam! — fakadt ki Janka, nehezen leplezett dühhel. — Tudtam!...

Az ablakok között álló aranyozott konzoltükörhöz lépett és kezdte hosszú, vékony ujjaival égő haját csipkedni.

— Semmit sem találtál el, — heveskedett Fabriczy — ki nem állhatom, ha kiforgatod a szavaimat — —

— Hisz' magad mondtad az imént — —

— Ah mit! Már torkig vagyok ezzel az egész komédiával!

Erre a kijelentésre Janka lehorgasztotta a fejét és se szó, se beszéd, összeomlott magába, mint az a bizonyos hólyagvásárfia, amelynek a hangjától meg lehet örülni, még akkor is, ha nem búcsú alkalmával árulják *ad majorem Dei gloriam*. Ott feküdt Fabriczy előtt, elaléltn,

ez a hosszú, vékony nő, mint egy levetett ruhadarab, egy rossz slafrokk, egy semmi.

De Fabriczy már hat év óta ismerte életének leendő második párját s így egy csöppet sem ijedt meg. Fölkapta a magába omlott nőt és a kecskeszőrös pamlagra fektette. Leült mellé, kedvesen beszélt hozzá, mint egy beteg gyermekhez, közben pedig gyöngéden megcirógatta és igyekezett a „félreértést“ kimagyarázni...

Ez látszólag sikerült is és a kibékülés után elementek moziba, majd együtt vacsoráztak a Hungáriában.

Odaát Budán, Fabriczy Jakab vendégei csak uzsonna után oszlottak széjjel, kivéve Holéczyt és Cseke plébánost, akik még vacsorára is ott maradtak. Pista, miután már régen lekéste volt a kártyapartiját, kivételesen kedvesnek bizonyult, amennyiben Luluval együtt egészen hazáig kísérte el Jeniczkyéket és a nővérét. Útközben Éva szűkebb tanácskozásra vette maga melle két fivérét és persze, nem épen kedvesen tárgyalták atyjuk esetét. Csak Lulu próbálta védelmezni. De Pista rátámadt.

— Egyszerűen nevetséges vagy, ha így beszélsz, — mondta. — Ilyen lépésre nincs mentség s az egyetlen dolog, amit tehetünk, az, hogy megszakítunk az öreggel minden összeköttetést. Akkor talán észretér.

— És ha megvonja tőlünk az anyagi támogatást? — szólta Lulu. — Ehhez joga van.

— Nincs joga, — felelte Pista — a köteles részre minden körülmények között igényünk van! Arra is, hogy eltartson, amíg nem tudunk

tisztességesen szerezni. Miért nem nevelt bennünket más, jövedelmezőbb foglalkozásra?

— Ahhoz nincs szívem, hogy megszakítsam az összeköttetést az atyámmal, — mondta a kisebbik. — Én csak sajnálom, nagyon sajnálom.

— Igazad van, — keveredett most a beszélgetésbe Éva is. — Apának túljó a szíve s ez a komisz nő egyszerűen befonta. Ez nagyon szomorú, de ennyire mi gyermekek nem mehetünk a saját édesatyánkkal szemben. Egyébként nagyon csodálom, hogy ti ketten, úgy látszik, már befejezett ténynek tekintitek a dolgot!

— Hát hogy az ördögbe ne, ha holnaputánra ki van tűzve az esküvő? — szólt Pista indulatosan.

— Én is azt hiszem, hogy ezen már bajosan lehet segíteni, — adott neki igazat Lulu.

— Már bocsássatok meg, de én egészen más véleményen vagyok, — mondta Éva határozottan. — Én ezt az ügyet korántsem tekintem befejezettnek és csak rajtunk múlik, hogy lesz-e belőle valami, vagy sem!

— Rajtunk? — kérdezték a fiúk egyszerre, meglehetősen hitetlenül.

— Igenis, rajtunk. Hisz' mi még egyetlenegy lépést sem tettünk a helyzet megmentése érdekében, hagytuk elszaladni a papát, elkeseredve, mérgesen, meg sem kíséreltük, hogy nem lehetne-e vele mégis okosan beszélni!

— Vele nem lehet okosan beszélni!

— Nem, vele nem lehet beszélni, kár volna minden szóért, legfeljebb még jobban haragudna ránk.

— Nem is akarok ő vele beszélni, — szólt is-

mét Éva — bár ezt sem tartanám egészen ki-
látástalannak. Másra gondolok!

— És pedig?

— Majd beszélek Bohumil Jankával.

— Éva! — kiáltották a fiúk egyszerre. —
Csak nem mondd komolyan? — tette hozzá
Lulu.

— Miért nem? — kérdezte Éva. — Még hol-
nap elmegyek hozzá és megmondom neki a
véleményemet. Egészen nyíltan meg fogom neki
mondani, hogy mindnyájan utáljuk, hogy a leg-
nagyobb vakmerőség, hogy a családukba akar
betolakodni, s hogy mindaddig el fogjuk neki
keseríteni az életét, amíg ismét ki nem engedi
az atyánkat a karmaiból!

— Tudod-e, hogy ez nem is rossz gondolat? —
hagyta rá Pista nevetve. — Csak attól tartok,
hogy egyszerűen kidob!

— Ez több mint valószínű, — tette hozzá
Lulu.

— Szeretném látni! — szisszent fel Éva. —
Ha csak egy szót szól, neki megyek a körmeimmel
és kikaparom a szemét!

— Ez az Éva kis keze, amelyről a nagypapa
ábrándozott, — jegyezte meg Pista gúnyosan,
majd rövid gondolkozás után folytatta: — Az idea
különben csakugyan nem rossz, de Éva semmi-
esetre sem mehet oda egyedül. Mit szólsz hozzá,
Lulu?

— Persze, hogy én is elmegyek! Jó lesz, Éva?

— Annál jobb, — felelte a leány. — Csak
gyertek velem, legalább több lesz a bátorságom!

— És mit csinálunk, ha ott találjuk a papát?

— Úgy kell beosztani a dolgot, hogy ne találjuk ott. Holnap délelőtt egyébként kimegy az üllőiúti laktanyába, lovat nézni. Véletlenül hallottam, amint Sándor bácsinak említette...

Ezalatt a Baross=utcába értek, ahol Jeniczkyék laktak s a fiúk, miután még megállapodtak Évával, hogy reggel pont tízkor érte jönnek, elbúcsúztak.

Másnap délelőtt Éva már teljesen készen várta a fivéreit és félórára rá gummikerekes fiakker állt meg a Bajza=utca 56. szám alatt.

Bohumil Jankának persze sejtelve sem volt róla, hogy ellene mi készül. Gyűrött valencienne csipkés, rózsaszínű batiszt peignoirban, elől zöld selyemcsokorral épen a toaletasztala előtt ült és manikűrözte magát. Vörös haja be volt tekerve s állát és homlokát valami bőrmaszok=féle takarta, amelyet minden nap feltett mosdás után, a kellemetlen ráncok ellen. Magában pedig mérlegelte közeli házasságának előnyeit és végeredményben nagyon meg volt elégedve, dacára annak, hogy semmiféle reményekben sem ringatta magát a mézesheteket illetőleg, amelyek ránézve nem jelentettek új és ismeretlen szenzációt.

A mérlegkészítésben megzavarta Julcsa, a szobaleány, aki ragyogó arccal, vigyorogva berontott és vaskos ujjai között három névjegyet szorongatott. És mivel épen szenet rakott a kályhába, amikor csöngettek, a névjegyeken gyönyörű ujjlenyomatok voltak láthatók, valóságos daktyloszkopiai műremekek.

Mikor Bohumil Janka elolvasta a névjegyeket,

fölugrott, lerántotta álarcát és hihetetlen gyorsasággal kezdte kitekerni a haját. Közben pedig az izgatottságtól remegő hangon szólt a cselédnek:

— Vezesse a vendégeket a szalonba és mondja meg nekik, hogy azonnal jövök, addig pedig szíves türelmüket kérem.

— Igenis . . .

— Megálljon, Julcsa! Ha ezt elvégezte, jöjön vissza és segítsen, mert különben sohasem fogok elkészülni. Micsoda meglepetés!

— Na hát, micsoda meglepetés! — ismételte Julcsa is, de tisztán azért, mert reá is átragadt úrnőjének idegessége. Fogalma sem volt ennek a látogatásnak a jelentőségéről, csak érezte, hogy szokatlan dologról van szó, mert ha az őrnagyon kívül megfordultak más férfiak is a házban, ezek mindig csak egyedül és többnyire délután jöttek vizitbe, de soha más nő társaságában. Betessékelte a vendégeket a szalonba, elmondotta mondókáját és mindenáron azt akarta, hogy foglaljanak helyet. De a vendégek nem kívántak leülni.

Mikor magukra maradtak, kezdtek körülnézni a szobában. Az első, amit észrevettek, a pótjegesmedvével letakart kerevet volt, amely uralta a helyzetet. Néhány vörösre fényezett bútordarab olcsó sárgaréz veretekkel hívta ki Pista barátságatlan kritikáját, míg Éva a szalon különböző pontjain elhelyezett fényképeket tanulmányozta. Többnyire ismeretlen szépségek voltak, meg katonatisztek, maga Fabriczy Kálmán is vagy tíz különféle kiadásban szerepelt, lóháton, ülve, állva, még polgári ruhában is.

Lulu az ablak előtt állt és kinézett. Csodálta Évát, aki csöppet sem látszott elfogultnak.

Bohumil Janka ezalatt a szomszédaszobában lázas sietséggel végezte toalettjét. Mialatt Julcsa, a földön kuporogva, a lábára húzta a vörös se-lyem harisnyát, amelyben előtte való nap Fab-riczy Kálmánt is fogadta, megfésülködött, fiata-los pirt varázsolt orcájára, fekete ceruzafélével végigsimított szemöldökén, majd alaposan tele-hintette magát puderral, olyannyira, hogy né-hány pillanatig porfelhő homályosította el a levegőt, amitől Julcsa agyvelőtrázóan kénytelen volt tüszenteni. Azután előrántott néhány ruhát a szekrényből, válogatott, gondolkozott, habo-zott, míg végre elhatározta, hogy mégis csak föl-veszi a szalmaszínű negligésjét, amely nézete sze-rint, hiába, vörös hajához és a vörös harisnyájá-hoz legjobban illett. Julcsa is ezen a nézeten volt. Mikor ezt is elvégezte, kiöntötte magára egy félig teli parfüműveg tartalmát és így fölkészülve, be-nyitott a szalonba.

— Bocsássatok meg, kedveseim, hogy csak így fogadlak benneteket, egyszerű negligésben, — mondta legkedvesebb mosolyával — de azt hi-szem, hogy veletek szemben megengedhetem magamnak ezt az intimitást. Parancsoljatok he-lyet foglalni, igazán aranyos gondolat volt tőle-tek, hogy fölkerestetek!

Ezzel kitárta karjait és elébement a Fabriczy gyermekeknek, akik abban a pillanatban, hogy kinyílt az ajtó, Évával a középben, úgy álltak ott, mint egy élő fal. Ijesztően komolyak voltak és a tekintetük nem ígért jót. Bohumil Janka meg-

hökkent, kinyújtott vékony karjai ismét leestek és mosolya megdermedt az arcán. Nem tudta, mire magyarázza a dolgot.

— Ezek csak nem tévedésből kerültek hozzám? — gondolta magában. Látásból igen jól ismerte őket s elvégre csak természetes, vagy legalább is illő dolog volt, hogy őt felkeressék.

— No de mi az, édeseim? — szólt ismét. — Csak nem fogunk ilyen formálisan érintkezni egymással? Gyere, Éva, hadd csókoljalak meg!

Janka néhány lépést tett a leány felé és már előrehajolt, hogy megvalósítsa szándékát, amikor Éva a kezével oly erősen ellökte magától, hogy majdnem elbicsaklott, miközben egyik lába kijött a magassarkú félcipőből, úgy hogy csak hosszabb keresgélés után tudott abba ismét visszatalálni.

— Megcsókolni? Engem akar megcsókolni? — pattantotta ki ezalatt Éva mérgesen és sötét pír öntötte el az arcát. — Vegye tudomásul a nagysága, hogy mi, Fabriczy Kálmán gyermekei, önt nem ismerjük, önnel nem is akarunk megismerkedni és a legerélyesebben tiltakozunk az ellen, hogy egy kicsikart igérettel a kezében, hozzám menjen az atyánkhoz! Nekünk nem kell mostoha, különösen egy olyan nem, mint amilyen ön! Kikérjük magunknak, hogy az atyánkat még jobban elidegenítse tőlünk, mint ahogyan már eddig is tette!

— Úgy van! Szégyen, gyalázat! — helyeselte a két fiú. Janka hátratántorodott. Még a festéken át is látszott, hogy halálsápadt volt.

— Ah! — nyögte ki végül és keresztbetette

mellén a kezét. — Tehát azért jöttek ide, hogy velem szemtelenkedjenek?

— Hogyan mer ez a nő mivelünk beszélni! — szólt Pista indulatosan és erősen rázta a fejét, de Éva leintette.

— Hallgass! — mondta, majd ismét Bohumil Jankához fordult: — Ne féljen a nagysága, hogy egy percnél is tovább tartózkodjunk itt, mint amennyire okvetlenül szükségünk van, hogy megmondjuk önnek a véleményünket! Jegyezze meg, hogy, ha csákugyan mer holnap megjeleni az atyánkkal az anyakönyvezető vagy az oltár előtt, hát ott olyan botrányt csapunk, amilyent még nem látott a világ! És ha ez sem használna, hát tudja meg, hogy mi hárman, amint itt lát, megesküdtünk az élő Istenre és Istennek minden szentjére, hogy nem lesz egyetlen nyugodt pillanata holtaiglan sem s hogy ahhoz képest, ami önre vár, még a pokol is paradicsom! Saját érdekében ajánljuk tehát, gondolja még meg a dolgot és lépjen vissza a házasságtól, még mielőtt késő!

Bohumil Janka ámulattal hallgatta ezeket a szavakat és nézte azt a csöppséget, akinek a szájából ezek a szörnyű mondások csak úgy áradtak, mint egy beszélőgépből. De azután ki-egyenesedett és hátradobta a fejét.

— Észem ágában sincsen visszalépni, — vetette oda kihívóan — hál' Istennek van még rendőrség, amely meg fog oltalmazni minden inzultus ellen! Most pedig ki innét, neveletlen jószág!

Ezzel csontos kezével megfogta Éva karját

és az ajtóhoz akarta vezetni. De ez csak szándék maradt, mert Éva kígyószerű mozdulattal kiszabadította magát és még mielőtt fivérei megakadályozhatták volna, mindkét kezével macskamódjára megcirogatta az arcát, úgy hogy Bohumil Janka hangosan felsikoltott és hátrántortogott. A következő pillanatban pedig a még az imént oly bátor mostohajelölt szótlánul összeomlott magába, s a Fabriczy gyermekek nem láttak mást, mintegy szalmasárga negligzét, amely mintegy hirtelenül levette feküdt a szőnyegen. A jószívű Lulu oda akart ugrani, hogy fölemelje, de Éva visszatartotta.

— Ne bánts, — mondta, egészen kikelve magából, — hát nem látod, hogy ez komédia?

Alighogy kimondta az utolsó szót, az elalélt negligzé megmozdult és ismét csak ott állt előttük Bohumil Janka, mintha a padlóból nőtt volna. Minden orcáján négy keskeny piros sáv futott végig.

— Komédia? — ismételte vonító hangon. — Ez nem komédia! Nem hagyom magamat meggyilkolni!

De még a nagy izgatottságban is talált időt arra, hogy pillantást vessen a szemközt levő tükröbe s amint meglátta Éva cirógatásának nyomait, a zsebkendőjével megtörülte az arcát.

— Tessék, csupa vér vagyok, — folytatta és megmutatta a zsebkendőt, amely csakugyan kissé rózsaszínűvé lett, de nem a vértől, hanem a festéktől. — No, várjatok csak, ezért meg fogtok lakolni!

Fölemelte ökölbeszorított kezét és megfenyegette Évát, de a leány sem volt rest és kifeszí-

tett ujjakkal újabb támadásra állt készen. Úgy látszott, hogy egy ugrással ott terem ellenfelénél, de erre már nem került sor, mert a fiúk közbeléptek, mire Bohumil Janka, hangosan sikkogva, kimenekült a szalónból. Azonban Évának sem volt többé maradása.

— Gyerünk, — szólt a fivéreihez és kisietett a lakásból, le az utcára.

Mikor ismét bent ültek a kocsiban, s amint kiértek az Andrássy-útra, Éva szemei elborultak. A két fiú meglepetve nézett rá.

— Mi az, mi az, Éva? — kérdezte Lulu.

— Megijedt a saját hősiességétől, — tette hozzá szokott modorában Pista.

— Hagyjatok békében, — felelte Éva — de eszembe jutott, hogy tulajdonképen sajnálatraméltó ez a nő...

— Micsoda?

A fiúk elnevették magukat.

— Igen, sajnálatraméltó, — ismételte Éva. — Hát tehet ő róla, hogy olyan, mint amilyen?

— Akkor siessünk vissza és kérjünk tőle bocsánatot!

— Azt már nem, — tiltakozott Éva és bár még könnyesek voltak a szemei, most már maga is kénytelen volt nevetni.

Ezalatt Fabriczy Kálmán eredményesen elvégezte a dolgát a kaszárnyában és meglehetősen csöngetett be menyasszonya portáján. Háromszor is meg kellett nyomnia a csengőt, míg jött valaki. Julcsa volt, aki böggve nyitott neki ajtót.

— Hát neked mi bajod? — förmedt rá az ör-

nagy, minden különös vígasztalás helyett. De erre Julcsa természetesen csak még jobban elkezdett bögni és Fabriczy után becsapta az ajtót, berohant a konyhába.

— Barom, — morogta Fabriczy és egyenesen bement a lakásba. Soká tartott, míg megtalálta Jankát, még pedig az ágyban. Azaz, inkább csak sejtette, hogy ő az, aki az ágyban fekszik, mert az arcát nem láthatta, mivelhogy Janka erősen borogatta magát.

— Mi az, mi az, angyalom? — kiáltotta Fabriczy — csak nem vagy beteg?

— Ne ordítson, mint a gyakorlótéren, — felelte borogatásai mögül siránkozó hangon és rendkívül idegesen a nő — utálok magát!

Fabriczy meghökkent. Magasra húzta föl a vállát s a monokli kiesett a szeméből.

— Utál engem? — kérdezte vontatva, megértődötten. — Mióta?

— Igenis, utálok magát, — hangzott ismét az ágy irányából — utálok az egész szemtelen pereputtyával együtt, érti?

— Pereputtyommal? ... Kik legyenek azok, lelkem?

— A maga édes, bájos csemetéi, azok a csudarok! Most tudja!

— Janka!

Az őrnagy olyan lett, mint a pipacs. Kénytelen volt két kezét elrejteni a nadrágzsebében, mert különben irgalmatlanul lerántja a borogatást menyasszonya arcáról. Nagyot fújt, majd összeszedte minden hidegvérét, igyekezett ismét nyájasnak lenni.

— Csak nem a gyermekeimről beszélsz így, drágám? — mondta, nehezen lélegezve.

— De igen, azokról. Különösen a leányáról. Az egy — egy — —

Janka görcsösen rángatódzott az ágyban, de azután hirtelenül ledobta magáról a borogatást, félig felült és mutatóujjait két orcájára szegezte.

Fabriczy hátralépett. Fakó, sárga arcbőrével, amelyről a borogatás levett minden festéket, rendetlen meduza frizurájával, kiálló pofacsontjaival, gyűlöletteljes tekintetével Janka egyszerűen megijesztette. És ezt a nőt akarta elvenni feleségül?

— Ebbe bele lehetne bolondulni, — jelentette ki Fabriczy néhány másodperc múlva. — Mi köze a leánynomnak különös állapotodhoz?

— Mi köze? Mi köze! — jajgatott a nő és mutatóujjaival mérgesen veregette az arcát, — hát nem látja, hogy hogyan össze-vissza marcangolt engem az a leány, mint egy fenevad?

Fabriczy óvatosan előrehajolva közeledett Janka ágyához. Most végre maga is látott valamit.

— Ezt a leánynom csinálta volna? — kérdezte hitetlenül. — Nem lehet! Hogyan is kerülne ide Éva?

— Tőlem kérdi? Azt magának jobban kell tudnia, — felelte Janka és hátradobta magát a párnái közé.

— Én bizony nem tudok semmiről sem! Tehát itt volt?

— Itt. Bár sohse merte volna betolni a pofáját!

— Janka! Inkább örülj — hogy meg akart veled ismerkedni! Ez csak szép tőle, vagy nem?

— Köszönöm szépen az ilyen ismerkedést, —
jajdult fel, párnái között Janka.

— Hát ő karmolt meg? Éva?

— Össze-vissza marcangolt a cudar.

— Janka! — kiabálta Fabriczy, most már fenyegetően. — Kikérem magamnak, hogy a leányomról így beszélj! Nem tudom elhinni ezt az egész históriát, de ha csakugyan megtörtént, akkor bizonyára okot is szolgáltatnál rá!

— Én?

— Te. Udvariatlan voltál vele, kiállhatatlankodtál, amint szokásod, ha valami nem tetszik, tudom is én? Ismerem a leányomat és nem fogom tűrni, hogy becsmérőleg nyilatkozzál róla!

— Most még védelmezi is, hallatlan! — nyögte Janka és dühében lerúgta magáról a paplant, amelyet azután kapkodva igyekezett ismét mezíten, sovány lábára szedni. Fabriczy ösztönszerűleg segítségére sietett, de Janka ráütött a kezére.

— Ne merjen hozzám nyúlni, mert nem tudom, hogy mit csinállok, — heveskedett a nő, irtózatosszempillantásokat lövelve az őrnagyra. — Menjen innét, menjen a maga komisz kölykeihez, látni sem akarom többé!

Ismét hátradobta magát és hátat fordított Fabriczynak. De most már ez is végképen kifogyott a türelméből. Egy pillanatig úgy érezte, hogy megfeledkezik magáról és megcibálja azt a vörös fejet, amelynek kígyószerű fürtjei haragját még jobban fellobbantották. De azután, mintha a vér hirtelenül lefolyt volna a fejéből, egész más gondolata támadt. Úgy érezte, hogy nem szereti, hogy unja, hogy gyűlöli ezt a nőt,

aki éveken keresztül rabságban tartotta s akihez, egy meggondolatlan percben tett könnyelmű ígéret folytán, odaakarta láncolni egész életét, családja bosszúságára, talán gúny tárgyává is téve önmagát a világ előtt. És hogy milyen csúnya volt tulajdonképen, ezt eddig észre sem vette.

— No hiszen, — mondotta és betette a monoklit a szemébe — ha csak ez kell, azon könnyen lehet segíteni!

Osszecsapta a bokáját és kiment. És amikor már kint volt az utcán és amint a derüs téli nap fényében feszesen lépkedve gondolkozott az eseten, úgy érezte, mintha egy métermázsa ólmot gurítottak volna válláról.

Janka pedig, kis idő múlva, hiába hívta, hiába szólított minden becéző nevén, amelyet hat éven át kitalált: Fabriczy Kálmán nem jött vissza, nem volt elbújva a szalonban, hogy csak megijessze, amint gyakran tette, ha kissé összevesztek. És amikor becsöngette Julcsát és azt kérdezte tőle, nem látta-e az őrnagy urat, a cseléd még mindig bögve, csak azt felelte:

— Elment...

III.

Fabriczy Kálmán csakhamar megértette, hogy leánya mit keresett Bohumil Janka lakásán és ez a tudat meghatotta. Még a szokottnál is jobb étvággal megebédelt a kaszinóban, sőt még egy üveg pezsgőt is hozatott magának, az ügyeiben váratlanul beállott kedvező fordulat öröme.

Úgy érezte magát, mint a börtönből kiszabadult rab és mintha húsz évvel visszafiatalodott volna. Két huszártiszt barátjának társaságában hadonászott, hangosan beszélt és akkorákat nevetett, hogy pillanatokra elhallgattatta a többi vendéget az étteremben. De a jókedve nemcsak a visszanyert szabadságának tudatától származott, volt ebben része egy szép asszony jelenlétének is, aki nem messze, épen vele szemközt ült egy csinos, barna fiatalember társaságában. A fiú nagy tisztelettel viseltetett az asszony iránt, inkább komolynak, talán szórakozottnak is látszott, úgy hogy Fabriczy csakhamar tisztában volt, hogy nem házaspárral van dolga, de még kevésbé szerelmesekkel. Rögtön kedve támadt kipróbálni az időtől visszanyert húsz esztendőnek a varázserejét és nagy buzgalommal elkezdett kokettálni. Tüzes szempillantásait azzal kísérte, hogy nagyokat pödrött koromfekete bajszán, meg hogy a monoklit sűrűn bekapta a szemébe és ismét kiejtette, valamint hogy időnként épen akkor emelte szájához a pezsgős poharat, amikor azt hitte, hogy az asszony belemegy a játékba. De erről szó sem volt, mert a hölgy tekintete csak ritkán és akkor is csak véletlenül esett az eredeti, hangos őrnagyra.

Fabriczy barátai nem tudták neki megmondani, hogy az asszony kicsoda, már pedig mindketten jól ismerték a pesti társaságot. Kíváncsiságán végre Abramovich Ferkó, régi pajtása segített, aki arra haladva, köszönt az ismeretlen hölgynek. Mikor azután Fabriczy mellett el akart menni, ez megfogta a kezét és megállította.

— Kinek köszöntél az imént? — kérdezte.

— Arról a hölgyről beszélsz, aki kettecskében ott ül a fiával?

— A fiával? Az a nagy kamasz a fia?

— Az bizony. Ugy-e, hogy nem hinné az ember?

— De nem ám! Tehát kicsoda?

— Valami Radovichné, szegény Radovich Istvának — hisz' bizonyára ismerted Pistát, még abból az időből, mikor istállót tartott — szóval annak az özvegye, egyébként szomszédnőm Krassó-Szörényben, ahol a fiának van vagy tízezer hold földje, Bokódon. Leánynevén Denise-nek hívják, az atyja pedig az öreg Bertalandy volt, az Eötvös-kormány kétnapos igazságügy-minisztere. Most mindent tudsz, szervusz!

Ezzel kisietett az étteremből és mialatt Fabriczy azon töprengett, ne szaladjon-e utána Ferkónak, hogy megkérje, mutatná be a szép asszonynak: Radovichék is fizettek és távoztak. Tették ezt pedig anélkül, hogy Radovichné még csak egy szempillantásra is méltatta volna lelkes bámulóját. De Fabriczy nem engedte elrontani a jókedvét, hiszen elvégre úri dámával volt dolga, aki legjobb akarata mellett sem viselkedhetett volna másként s azután most, hogy tudta, hogy kiről volt szó, mi sem volt könnyebb, mint nyomában maradni. Már pedig ezt igen komolyan elhatározta. Hiába, mégis csak nagy dolog volt az a visszanyert szabadság!

Jeniczyék épen teáztak, amikor Fabriczy Kálmán derűsen, mintha a nagypapa nevezetes születésnap ebédjén közte és családja között semmi sem történt volna, beállított hozzájuk.

Ámbár eléggé nyílt házat vittek, véletlenül nem volt ott idegen, úgy hogy az őrnagy a nővérén és sógorán kívül még csak Évát és Lulut találta.

Mindenkit meglepett a látogatás és Éva egyenesen meg is ijedt tőle, de Lulu is kényelmetlenül érezte magát. Atyjuk jókedvéből arra kellett a gyermekeknek következtetniök, hogy még nem tudott semmit. Ugyanazt gondolták Jeniczkyék is, akiket a Fabriczy gyermekek utólag beavattak mindenbe s akik nagyon röstelték a dolgot, különösen Éva viselkedését.

Az általános meglepetés azonban elérte a tetőpontját, amikor Fabriczy, szokásos zajos üdvözlése után, fölkapta Évát a levegőbe és összevissza csókolta.

— No fiacskám, — szólt, miután ismét letette a földre — ezt jól csináltad!

— Mit, papa? — kérdezte Éva ártatlan hangon. Lehetetlennek tartotta, hogy atyja dicsérete a délelőtti hőstettére vonatkozzék.

— Mit? Mit! — mondta Fabriczy tréfásan rázva a fejét, de azután hirtelenül Éva keze után nyúlt. — Mutasd csak a körmödöt, kis macskate, mutasd csak!...

Éva megrémült. Az atyja tehát mindent tudott! Mindent! És mégsem haragudott rá? Azért semmiért sem akarta a körmét megmutatni, elrejtette kezét a háta mögé és ki akart szabadulni. De Fabriczy nem engedte el és Éva minden ellenkezésének dacára könnyűszerrel előkerítette a kezét és megtapogatta a körmeit.

— Most már értem, — szólt nevetve — hisz ezek valóságos saskarmok!

— Nem is igaz, — tiltakozott, de nagyon szerényen is fülig pirulva, Éva. Az atyja elengedte és miután megveregette az arcát, letelepedett Jeniczky és a nővére közé.

— Nos, mit szóltok ehhez a históriához? — kérdezte, mivel mindenki mélységesen hallgatott. — Hisz' bizonyára tudjátok, hogy ez a kislány mit művelt?

— Tudni tudjuk, — felelte Jeniczky né fölötté komolyan, — de csodálom, hogy milyen nyugodtan fogod föl az egészet! Bevallom, hogy sehogyszem ismerem ki magamat!

— Elhiszem, — hagyta rá, nagyokat hahótázva az őrnagy, azután kipattantotta: — Fölbontottam az eljegyzésemet!

Ez a hír persze leírhatatlan örömet váltott ki minden oldalon, Jeniczkyék lelkesen gratuláltak, Lulu is mormogott valamit, míg Éva az őrnagy ölébe ugrott és Fabriczy boldog volt, hogy senkisésem érdeklődött a részletek iránt.

Pista csak este tudta meg a dolgot a kaszinóban, ahol néhány barátjával két kártyaparti között vitatkozva, egyszerre csak szemközt találta magát az atyjával. Az őrnagy, aki mielőbb szeretett túlesni a dolgokon és ki nem állhatta a hosszas magyarázatokat, félrehúzta és néhány szóval elmondta neki, hogy végleg szakított Bohumil Jankával, s hogy ezt tulajdonképen Évának köszönheti. Ilyen beállítás mellett a fiú nem látta fennforogni a szükségét annak, hogy a szóbanlévő ügyben való saját szerepléséről

tegyen említést, szerencsét kívánt atyjának bölcs elhatározásához, majd felhasználva a kedvező pillanatot, kérdezte :

— Nincs véletlenül fölösleges kétszáz koronája édesatyámnak?

Fabriczy Kálmán elkáromkodta magát, de mivel jó kedve volt még most is és mivel minden különös számtechnikai művelet nélkül is megállapíthatta, hogy az elmaradt esküvőn is jó kis pénzt takarított meg, hát meg is adta a fiának a kért összeget.

Váratlan sikereinek a hatása alatt és a családi tanácsban elfoglalt fontos állásának teljes tudatában Éva ettől a naptól kezdve még inkább nagylánynak érezte magát, mint már eddig tette. De ez az érzés csak befelé jutott érvényre, kifelé nem mutatta, hogy mennyire meg van elégedve saját egyéniségének szerencsés fejlődésével. Jeniczkyék szemében azért mindig csakis az a gyermek maradt, aki gondjaikra volt bízva és Éva nem is kívánt magának mást. Tanulása — egy továbbképző tanfolyamba járt — lefoglalta egész idejét, szabad óráit pedig legszívesebben a nagyatyjánál töltötte, akinek a régen letűnt időkből való meséit, a mindennapi élettel oly különösen ellenkező világnézetét szívesen hallgatta. Ha pedig azzal tisztelte meg az öreg úr, hogy a naplójából olvasott föl neki, abból a bőrkötésű kopott könyvecskéből a sárguló lapokkal és a hajszálnyi vékony betűkkel, néha úgy érezte, hogy valami rendkívüli, majdnem földöntúli megnyilatkozásban van része. Az emberi jogokról, a magyar szabadságról oly közvetlenül szívé-

hez szóló gondolatok, mintha nem is embertől származnának, hanem valami magasabb lénytől s mialatt a nagyatyja olvasott és emelt hangon gyönyörködött saját ifjúságában, virágában: Éva nem bírta fölfogni, hogy mindezek a magasatos eszmék, amelyek valamikor bizonyára nemcsak egyes embereket lelkesítettek, annyira el tudtak homályosodni, hogy ma már csak hangzatos jelszavakként kezelték a nagy korszak nagy embereinek az utódai!

Mikor az öreg úr megtudta, hogy nem épen fiatal leányhoz illő, de mindenesetre bátor és határozott föllépésével Éva mentette meg a fiát attól a szerencsétlen házasságtól, könnyezett a meghatottságtól.

— Kár, hogy nem vagy fiú, — mondta — te még az országot is megtudnád menteni!...

Erre a kijelentésre Éva persze nagyon büszke volt és el is dicsekedett vele nagybátyja, Jeniczky Sándor előtt, aki szívesen hallgatta csevegését, ha ráért, de az volt a baj, hogy csak ritkán ért rá. Sándor bácsi iránt Éva ugyanis, nagyatyja után a legnagyobb bizalommal viseltetett, sőt talán egy kis titkos rajongás is rejlett e mögött a tisztelet mögött, a szép és elegáns férfiú iránt, aki komolyabb, tartalmasabb volt mint mindazok, akik a Jeniczky-házban megfordultak. Már pedig sokan jártak oda, különösen politikusok, egy-két miniszter és országgyűlési képviselők, Sándor bácsi társai. Ilyenkor nagy vitákat rendeztek az emberek, hevesen veszekedtek, szidkoztak, korrupcióról, választásokról, pártokról, kerületekről beszéltek, de sohasem hallott

Éva olyat, ami az ő érdeklődését csak néhány percig is leköthette volna. Csak Sándor bácsi fejtegetéseit tudta megérteni, mert ezekben legalább volt valami, ami hasonlított azokhoz a dolgokhoz, amelyeket nagyatyja szájából hallott. De Jeniczky Sándor csak ritkán vett részt a házánál folytatott politikai diskussziókban s akkor is mindjárt letorkolták az emberek. *Javíthatatlan idealistának* nevezték és nevettek. Egyébként csöndes, inkább szófukar ember volt, aki szívesebben csak magának dolgozott, különösen az utóbbi időben. Néha egész délelőttre bezárkózott a dolgozószobájába és írt. Hogy mit? Ha megkérdezték, kitérőleg nyilatkozott. Félix, aki egyszer titokban beletekintett a véletlenül nyitva felejtett iratokba, azt állította, hogy atyja valami szociálpolitikai munkán dolgozik.

Fabriczy Kálmán esete Bohumil Jankával egyébként arra készítette Évát, hogy még később is, amikor az atyja ismét Aradra, Lulu pedig Boszniába ment, eredeti helyzetén gondolkozzék. Az a veszedelem, amely pillanatig fenyegette, hogy mostoha kerül a családba, kétszeresen fálaltatta vele édesanyja korai elhunytát s bár már nem igen emlékezett rá — hisz' egészen kislány volt, amikor elvesztette — mégis meleg szeretettel ragaszkodott emlékéhez és azt a néhány használati tárgyat, amelyet tőle örökölt, különösen nagy gonddal őrizte. Néha sokáig ott ült fehér leányszobájában, anyja fényképe előtt és igyekezett finom, mosolygó vonásaiban olvasni. S amint nézte, nézte a képet, gyakran úgy érezte, hogy azok a finom vonások megelevenednek,

hogy az a kép szól hozzá, hol vígabban, hol komolyabban és néha bizony úgy vélte, hogy mégis érti, amit a kép mond.

Néhány hétre rá, hogy a sors jóvoltából alkalma nyílt elhárítani az atyja fejről egy meg gondolatlan házasság veszedelmét, incidens adta magát elő, amely, bár inkább jelentéktelennek látszott, mégis nagy és tartós benyomást hagyott hátra lelkében.

Minden héten egyszer színházba vitték, többnyire a Nemzetibe, ami legnagyobb örömei közé tartozott. De elvitték őt más színházakba is, és ilyenkor rendszeren nagynénje és Félix társaságában volt, — maga Jeniczky Sándor csak ritkán tartott velük, mert, amint mondta, ezalatt legnyugodtabban tudott dolgozni.

Ismét egyszer színházba készültek, de ez alkalommal úgy volt, hogy Éva és Félix egyedül mentek a Víg-be, mert Jeniczkyné, egy barát-nője meghívása folytán, már ismerte a darabot és inkább hangversenyre ment. Shaw Bernhard *Pygmalion*-ját adták, — ugyanazt a darabot, amely néhány év múlva másodízben is a Víg-színház műsorába került — és már hetek óta csodákat regéltek mindenfelé Varsányi Irén eredeti alakításáról, a kis piszkos utcai virágárusleányból hamisítatlan *lady*-vé átvedlő Eliza szerepében.

Éva szerette a pontosságot, Félix is, és így bő alkalmuk nyílt az érkező közönség megfigyelésére. A második sorban, a földszinten volt a helyük, úgy hogy a páholylátogatókat is minden nagyobb nehézség nélkül szemlélhették.

Közvetlenül a szokásos három gongjel megadása

előtt, amely különösen fiatal kedélyeknél szokta a közeli élvezet iránti várakozás kellemes érzését a maximumig fokozni, az első földszinti páholyban balra, föltűnően csinos nő jelent meg, széles fekete kalapban, mélyen kivágott ruhában, gyönyörű prémkabáttal a vállán. Egészen előrejött, egy pillanatra megállt és mustrálta a nézőteret, azután hátrafordult s egy mögötte álló, de a nézőtérrel nem látható személyhez szólt néhány szót. Éva nem ült elég közel a páholyhoz, hogy megértse, amit a hölgy mondott, de annyit mégis meg tudott jegyezni, hogy francia nyelven beszélt. A következő pillanatban megszólalt a gong, a függöny fölgördült, az eleven jelenet pedig a színpadon — a záporos elől a londoni Szent Pál templom boltíve alá menekülő elegáns világ kétségbeejtő helyzetének komikuma — csakhamar lekötötte Éva egész figyelmét.

A felvonás vége felé Éva tekintete véletlenül ismét a páholyra esett s ekkor látta, hogy egy fiatalember ült a csinos nő mellett és hol a színpadot figyelte, hol magyaráz valamit a szomszédnőjének. Éva csakhamar megértette, hogy a nő idegen, a férfi pedig lefordítja neki a színpadon végbemenőket. A fiatalember minden tekintetben hozzáillett a nőhöz, nagyon elegáns volt, csinos, majdnem szép — Éva kissé megijedt ennek a megállapításánál — és amint beszélt, annyi kedvesség, közvetlenség volt minden szavában, mosolyában, de még minden mozdulatában is, hogy Évának önkénytelenül is arra kellett gondolnia, hogy miért nem ő az az idegen s miért nem neki magyaráznak ilyen szeretetreméltóan?

Felvonásközben mindenki a föltünő hölgyet figyelte a páholyban, minden látcső odairányult s az habitüék az első sorban, fiatalok, öregek egyaránt majd kitekerték a nyakukat, csakhogy jobban lássanak. De a hölgy nem vett észre, vagy nem akart észrevenni semmit sem és fesztelenül csevegett a fiatalemberrel, aki most háttal a színpaddal, vele szemben ült. Így Éva még jobban látta, és konstatálta, hogy a nagy világítás semmit sem rontott első benyomásán. A barna fiú, gondosan fésült fényes hajával, beszédes szemével, símára borotvált arcával az a fajta férfi volt, akiről néha álmodott, ha arra gondolt, hogy valamikor talán mégis csak férjhez kell mennie. És most ott ült az illető, néhány lépésnyi távolságban, sőt egészen közel hozzá és mégis akkora, áthidatlan űr választotta el őket egymástól, mintha nem is egy világon élnének. Nemcsak azért, mert minden valószínűség szerint mágnás volt, tehát azokhoz az emberekhez tartozott, akikről Sándor bácsi azt állította, hogy *nem jó velük egy tálból cseresznyét enni*, de főleg azért, mert az a nő, akivel ült, mindenféle jelből ítélve, bizonyára közel állt a szívéhez és mert olyan nagyon csinos volt. Nem: ő vele nem tudott volna versenyezni, sem ma, sem később, még akkor sem, ha ugyanabba a gyönyörű ruhába, vagy még szebbe bujztatják...

A II. felvonás más gondolatokra vitte Évát és szívből nevetett, amikor Hegedűs mint Higgins tanár hozzálát Eliza neveléséhez, illetve kifinomításának reménytelennek látszó munkájához. De amikor a függöny ismét legördült, Éva

önkénytelenül is megint rábámult a *szép emberre*, s csak homályosan hallotta, hogy Félix mit szól hozzá. Egyszerre azonban észrevette, hogy a fiatalember a páholyban mintha egyenesen őt nézné, sőt még látcsövét is ő rá irányítaná. Ettől annyira megijedt, hogy rögtön lesütötte a szemét és görcsösen kezdte a színlapot tanulmányozni. Csak később mert ismét a páholy felé tekinteni, mert biztosra vette, hogy a férfi figyelme már régen másfelé terelődött. Mit is láthatott volna rajta! Rövidre vágott haja, jelentéktelen arca, egyszerű fehér selyembluza, a nyakában lógó kis kereszt, — ezért bizony nem volt érdemes lenni a tekintetét arról a gyönyörű nőről, aki biztos boldogságának tudatában ott ült, mint egy hercegnő . . .

De Éva tévedett. Mert a férfi igenis, még mindig odanézett, épen ő reá s amikor a tekintetük találkozott, gyorsan a látcsöve után nyúlt.

— Roppant meleg van, nem találsz? — kérdezte Éva Félixől, mert úgy érezte, hogy nagyon elpirult.

— Én fázom, — felelte az unokatestvére — azt hiszem, hogy épen egy szelelőlyuk fölött ülök!

— Milyen kellemetlen, — jegyezte meg Éva szórakozottan. Bosszankodott, mert észrevette, hogy ezt a néhány szót egészen olyan affektáltan mondta, mint bizonyára mondta volna az a nő is, ott fent a páholyban. Ismét odanézett és csodák csodája : a fiatalember ki sem engedte őt a szeméből.

Erre már bátrabb lett és néhány másodpercig

visszanézett, de az öröm nem tartott soká, mert megkezdődött a III. felvonás.

A cselekmény Évát már nem érdekelte. Először történt meg vele életében, hogy színházban ült, anélkül hogy tudná, hogy a színpadon mi történik. Nem volt képes odafigyelni, ha százszor akart is. Már nem is nézett a páholy felé, néha be is csukta a szemét — azért mégis mindig mászon járt az esze. Boldog volt, a hátán kellemes borzongás futott végig. Olyat érzett, amit még soha. De hogyan is volt lehetséges, hogy vele foglalkozzanak? Nem értette. Nem akarta elhinni.

A harmadik felvonásköz mindjárt jól kezdődött. A férfi a páholyban rögtön őt kereste a tekintetével, még pedig olyan feltűnően, hogy ez egyszer hölgypartnere is észrevette. Előrehajolt és kinézett, de soká tartott, míg az ő szeme is Éván akadt meg. Néhány másodpercig szívósan rátekintett, de azután fölényes mosollyal ismét elfordult tőle, a fiatalember pedig élénken kezdett vele beszélgetni s most már csak lopva nézett itt-ott Évára. Bizonyára félt, hogy a hölgy megharagszik!...

Ekkor olyasmi történt, ami hirtelenül véget vetett az egésznek.

A felvonásközökben állandóan ki-besétálók között volt egy kövér úr, Éva egyik szomszédja, aki, amikor épen harmadszor tért vissza a helyére, annyira elővigyázatlanul ült le, hogy Éva szoknyája beékelődött az úr ülőkéje és a támla közé s ezt egyikük sem vette észre. Csak amikor ismét jött valaki, hogy elfoglalja a helyét és Éva kissé türelmetlenül fölugrott, hangos roppanással vé-

gigszakadt a kis fekete selyemszoknyája, úgy hogy azon a helyen, félméter hosszúságban, a le-
lógó ruhadarab alól kilátszott a fehér alsószoknya.

Éva halkán felsikoltott, a kövér úr kétségbe-
esetten bocsánatot kért, Félix lovagias ügyet
szimatolt és a körülöttük ülők, kiváltképen a
nők, hangosan adtak kifejezést részvétüknek,
gombostűt kínáltak és jótanáccsal szolgáltak.
Mindez még csak fokozta szegény Éva ideges-
ségét s amikor aztán véletlenül még a páholy
irányába is nézett és látta, hogy úgy a fiatalember,
mint a társaságában lévő nő is észrevette tragi-
komikus balesetét — a nő arcában még egy gú-
nyos mosolyt is vélt fölfedezni: — nem bírt
többé magával és kezdett könnyezni. Ez termé-
szetesen még jobban bosszantotta, mert röstelte,
hogy mindenki figyeli és sajnálja. Legalább ne
sajnálták volna az emberek, különösen azok ne,
ott fent a páholyban! Minél jobban igyekezett
magan uralkodni, annál bővebben potyogtak a
könnyei. Egyszerre csak mérgesen toppantott a
lábával és se szó, se beszéd, kirohant a nézőtérről.

Félix is fölötte röstelte a dolgot, de amikor
Éva mindennek tetejébe még ott is hagyta a
faképnél, bosszúsan követte és, miután a ruha-
tárban végre utólérte, azt súgta a fülébe, hogy: —
Liba! . . .

Rendes körülmények között az ilyen gyöngéd
megszólításnak föltétlenül megtudott volna fe-
lelni, de ez alkalommal nem szólt semmit. Meg
volt törve testben és lélekben és azt gondolta
magában:

— Hiszen Félixnek tökéletesen igaza va . . .

IV.

Másnap Éva nagyon elégedetlen volt magával. Úgy találta, hogy viselkedésével nevetségessé tette magát egy csomó ismeretlen ember előtt és hogy teljes mértékben rászolgált arra a kifejezésre, amellyel Félix illette. Azt, hogy a szép ruháját tönkretette, nálánál is jobban sajnálta Jeniczkyné, bár nem is neki volt belőle anyagi kára, hanem Fabriczy Kálmánnak, aki egyébként szó nélkül megküldötte a tőle megkívánt összeget az új ruhára. Az őrnagy egyáltalában nem volt fukar ember, ellenkezőleg. Ha nem is voltak nagy igényei, ahhoz semmiképen sem értett, hogy lemondjon valamiről, s így a gyermekeitől sem tagadott meg egyetlenegy fillért sem, — hiába állította Pista az ellenkezőjét. Így azután persze nem volt csoda, ha lassan, de biztosan megfogyott az anyja után rámaradt vagyona, de az a néhány százezer korona is, amelyet kis erdélyi birtokáért kapott. De Fabriczy Kálmán nem szeretett számadásokkal foglalkozni, a bank pedig, ahol pénzét tartotta, folyószámlán készséggel váltotta be a kisebb-nagyobb összegekről szóló csekkeket.

A *Pygmalion* előadása óta Éva igen gyakran gondolt a páholyban látott csinos fiúra s ilyenkor mindig valami fájós és mégis kellemes érzés fogta el. Órákig ült a szobájában, legszívesebben a sötétben és igyekezett visszavarázsolni emlékezetében az ismeretlen fiatalember vonásait, tekintetét, mozdulatait. Ez eleinte meglepően si-

került is, de nemsokára mindjobban elhomályosodtak ezek az emlékek, úgy hogy az a vágy ébredt fel benne, hogy őt viszontlássa. A Gerbeaudhoz vonzotta valami, keveselte a színház látogatást, olyan darabokat kívánt látni, amelyekbe legjobb akarat mellett sem vihették el és kiügyeskedte magának, hogy naponta legalább egyszer megfordulhatott a Váci-utcában, a legnagyobb forgalom idején. De hiába. Sem Gerbeaudnál, sem színházban, sem az utcán nem látta viszont *az érdekes ismeretlent*, s csak egyszer vélte őt fölfödözni egy mellette elrobogó autóban, egész más nő társaságában, mint akivel a Vígben látta. De épen ezért inkább elhitette magával, hogy nemis ő volt, hanem más... Nem, ő nem lehetett ilyen állhatatlan!

És most ismét szorgalmasan átlátogatott Budára a nagypapához, rendszeren a korai órákban, iskola előtt, hallgatta az öreg úr meséit, vagy pedig ő olvasott föl neki Petőfi verseiből, amelyekért mindketten annyira rajongtak. De egy szép napon — májusban volt — Klári kisírt szemekkel fogadta és egészen meg volt törve. Bár nem volt rá ok, Éva mégis rosszat sejtett.

— A nagypapa — szólt visszafojtott lélegzettel.

— Bizony, a nagypapa, — ismételte Klári és kötényével eltakarta az arcát. Elkezdett zokogni, s csak amikor erőt vett magán, folytatta: — Tegnap este még olyan jókedvű volt a tekintetes úr, hogy még! Vacsora után halkán danolgatott, s ami, nem tudom, mikor történt meg vele, lefekvés előtt pohár bort kért tőlem, hát nem különös ez? Mikor aztán elkezdtem

diskurálni, szép csöndesen fel=alá járt, bólogatott, s csak amikor már nagyon unta, hármat kopogtatott a pipaszárral, hisz tetszik tudni, hogy ezzel mindig értésemre adta, hogy magára kíván maradni. Azután pedig tapsolt egyet, mint rendesen, ha le akart feküdni. Szóval, semmi baja sem volt a világon, mert ha a legkisebb gyanum lett volna, hát rögtön szaladtam volna orvosért, de hát ki is gondolhatott ilyesmire? És amikor reggel benyitok hozzá, hát...

Klári nem folytathatta, ismét erőt vett rajta a sírás. Éva besietett a hálószobába. Ott feküdt Fabriczy Jakab nyugodtan, csöndesen, mellén keresztbetett kezekkel, az ágya mellett két gyertya égett.

Éva letérdelt az ágy előtt és hosszasan imádkozott. Azután fölkelte és nézte a halottat. Nem tudta elhinni, hogy csakugyan az volt. Várta, hogy ki fogja nyitni halovány kék szemét, hogy meg fog mozdulni, hogy meg fog szólalni jóságos hangján. De semmi ilyenféle nem történt, s csak most lett világos Éva előtt, hogy tulajdonképpen mi érte. Ifjúságának egész erejével tört ki rajta a fájdalmas kétségbeesés és veszteségnek pillanatról=pillanatra fokozódó tudatában már azt gondolta, hogy nem lesz ereje elviselni a megváltozhatatlant. De később kissé megnyugodott, mert eszébe jutott, hogy hiszen van viszontlátás. Kis kezével keresztet rajzolt az örökké elnémult ajkakra, a fehér homlokra, azután hazasietett Jeniczkyékhez, hogy elújsá= golja nekik a szomorú hírt.

A temetésen persze ismét találkozott az egész

család, Csenke plébános végezte a szertartást és néhány öreg negyvennyolcas honvéd kikísérte a koporsót a temetőbe. Szótlanul ültek a feketére mázolt díszhintóban, amelyet a család bocsátott rendelkezésükre, és Éva nem tudta megérteni, hogy ezek az öregek semmitsem voltak meghatva. Úgy álltak ott, mikor elhantolták Fabriczy Jakabot, akár nem is temetésről volna szó. Vagy annyira érzéktelenné váltak volna már minden iránt, ami körülöttük történt, ők, a nagy idők tanúi?

Az egész családból kétségtelenül Évát érintette legfájdalmasabban az öreg úr halála, s legőszintebben ő is gyászolta. Végtelenül nagy űrt érzett a lelkében, épúgy mint egész életmódjában, mert nem volt többé kihez menekülnie, ha a mindennapi eseményekből ki akart kapcsolódni, ha csak néhány órára is. Egyetlenegy ember volt még a világon, aki bizonyára megértette volna: Jeniczky Sándor, csakhogy az nem ért rá vele foglalkozni, s azután még mindig csak gyermeket látott benne. Már pedig biztosra vette, hogy ha a nagybátyja csak egyszer szóba áll vele s ha csak egyszer föltárhatja előtte lelki világát, megváltoztatja vele szemben magatartását.

Fabriczy Jakab nem hagyott hátra végrendeletet, de alig is maradt valami, ami fölött végrendelezhetett volna. Kis vagyonában gyermekei: Kálmán és Jeniczkyné hamarosan és békésen osztzkodtak, s a csendes budai lakásban elárvultan maradt butorok és képek gyorsan gazdát cseréltek. A *Biedermayer*-mánia, amely-

ben az emberek már akkoriban is szenvedtek; eredményesen támogatta a kegyeletet, s így sok minden, ami más időkben mint értéktelen lim-lom ószeres kezébe került volna, megkülönböztetett megtisztelésben részesült. A többit Klári kapta, a derék, hű cseléd, aki egyes tárgyak fölött, amelyek már senkinek sem kellettek, nagy és őszinte bánatának dacára, valóságos örömrivalgásba tört ki. Így néhány lábas, egy *sámerli*, két áttetsző, kifakult függöny, az öreg úr papucsja, egy törött szék és hasonló dolgok igazi boldogsággal töltötték el becsületes, egyszerű lelkét.

Egyetlenegy tárgy fölött maga rendelkezett Fabriczy Jakab: naplóját Évára hagyta, s ezt az utolsó akaratát a napló első lapjára — néhány hónappal halála előtt — sajátkezűleg vezette rá.

— Neked, Éva, — így szólt a kétsoros dedikáció — hagyom lelkem e maradandó emlékét! Ha néha-néha el akarod üzni az unalom perceit, olvass egy-két oldalt belőle és meg fogod találni bennök öreg, szerető nagyatyádat.

A leány ez ajánló sorok nélkül is szent ereklyeként megőrizte volna ezt a reá nézve oly kedves és értékes kéziratot, amelyet, még mielőtt megtudta, hogy amúgyis az övé lesz, elkért volt az atyjától.

— Csak tartsd meg, ha jól esik, — mondta Fabriczy Kálmán mosolyogva, — úgyse tudnám, hogy mit kezdjek vele. Egész életemben utáltam a könyveket, hát még azokat, amelyek még ki sincsenek nyomtatva!

Éva több ízben megkérdezte volt a nagyatyjától, hogy miért nem adatja ki a naplóját? De erről az öreg úr még hallani sem akart.

— A gondolataimat csak magamnak írtam le, — magyarázgatta egyszer unokájának, — az efféle ma már nem érdekli az embereket. Legfeljebb azokat, akik engem ismernek és szeretnek, úgy mint te.

És igaza volt Fabriczy Jakabnak. Az embereknek akkoriban máson járt az eszük, mint az 1848/49-es szabadságharcbeli és az ezen időt követő eseményeken. Nehány politikus kivételével, aki részben meggyőződésből, részben egy esetleges rezsimváltás reményében hirdette a parlamentáris többség által utópiának mondott negyvennyolcas elveket, a politikai világ zöme követte a kényelmesebb kormánypárti politika széles országútját. Az intelligencia többi része politikával csak opportunizmusból, vagy tisztára üzleti okokból foglalkozott, míg a nép nagy rétegei nem láttak a politikában mást, mint az úri osztály kedvtelését, mert az örökké mesterségesen befolyásolt választások kiölték belőle az érzéket saját politikai jogai iránt. Csak a városokban, a munkásnegyedekben fáradoztak azon, hogy ébren tartsák a dolgozó tömegek lelkében a politikai öntudatot, e mellett pedig, így kíváltképpen Magyarországon, a szocializmus álarca alatt, elkeseredett, a társadalommal és önmagukkal meghasonlott existenciák beledobták a munkások táborába a késhegyig menő osztályharc, a világrend felforgatásának jelszavát. A bourgeoisie viszont esztelenül és a leg-

nagyobb frivolitással, örülettel határos mámorban belevetette magát az élvezetek áradatába, fényűzése nem ismert határt s igényeit kielégítendő, nem válogatott többé a jövedelemszerzésre szolgáló eszközökben sem. Mindenki gazdag akart lenni, mindenáron. A pénz minden volt az emberek szemében, és nem létezett többé semmisem, amit pénzért ne lehetett volna elérni. Egyetlenegy szakadatlan orgiává vált az emberek élete s ha itt-ott recsegett és ropogott is a tangózó, tomboló, duhajkodó tömeg körül a világ roska-
dozó épülete, azért pillanatig sem hallgatott el a sem Istent, sem erkölcsi meggyőződést nem ismerő téboly pokoli zenebonája, ahol pedig a *menetekel*-t írta félelmetes kéz Bábel elátkozott palotájára, ott milliók harsány gúnyröheje hallgattatta el az aggódók intő szavát.

Pedig akadtak mindenütt, így Magyarországon is, akik számtani precizitással megjósolták az emberi társaságon végigvonuló betegség kata-
strofális kimenetelét, mások viszont türelmetlenül sürgették a szociális világrend mielőbbi megváltoztatását. De a szavuk elveszett, mint a hajótöröttnek jajveszékelése a háborgó oceán morájában, a számtalan könyvben, röpiratban, ujságban kifejtett teoriák és gondolatok legfeljebb a tudományos világban találtak megér-
tésre, különben pedig holt betűk maradtak. A mindjobban megerősödő bérmozgalmak, a részleges és általános sztrájkok révén sikerült ugyan egyes esetekben a *beati possidentes* részéről bizonyos engedményeket kicsikarni, de ezek azonnal áthárították a reájuk nehezedeő új ter-

heket ugyanazokra, akiknek látszólag deferáltak, míg az államok, imperialista politikájuk folytán teljesen ki lévén szolgáltatva a plutokráciának, az utóbbival sehol sem mertek szembeszállni, amihez nagy mértékben hozzájárult az a körülmény is, hogy az államférfiak — egészen kevés kivétellel — maguk sem állottak távol a nagybankok, nagyvállalatok érdekeitől. A mindnyájunk feje fölött lebegő nagy vihar előszelét bizonyára ők is érezték, az áram ellen kormányozni azonban nem akartak, de talán nem is tudtak. Tehát más dolgokra kellett terelni a közfigyelmet s erre a nemzetközi helyzet szolgáltatott pompás alkalmat, előállt a nagyhatalmak szédületes versengése, érdekcsoportokban való elhelyezése és az ezzel járó általános fegyverkezés.

Ebben az időben történt, hogy az ezekkel a problémákkal foglalkozó és gombamódra szaporodó, különböző sajtótermékek közül egy olyan is látott napvilágot, amely, nálunk legalább, nagy port vert fel és miután politikai körökben valamint a sajtóban is huzamosabb ideig képezte élénk eszmecsere és érdeklődés tárgyát, szerzőjének úgyszólván erkölcsi halottá való nyilvánításával került csak ismét le a napirendről. Személyes hajszává fajulván el egyébként a dolog, gyorsan el is veszítette aktualitását, még pedig annál is inkább, mivel rövideesen más, súlyosabb események felé terelődött az általános érdeklődés.

Május végén — nemsokára Fabriczy Jakab elhunyt után — történt, hogy a budapesti

könyvkereskedők kirakatában kis piros füzet volt látható, rajta fehér betűkkel a cím: *Ecce homo*. Írta: *Pilátusz*. A füzet külső kiállítása feltűnő volt, úgy, hogy mindenki észrevette, de csak akkor kezdték vásárolni az emberek, amikor a nagy napilapok, még pedig gyors egymásutánban foglalkoztak a tartalmával. A mód, ahogyan ez történt, mindjárt az első bírálattól kezdve, az elképzelhető legellenségesebb volt. Tiltakozás az egész vonalon, itt-ott tárgyilagos kritikával keverve, az összes cikkeken azonban végigvonult a hazafiatlanság, sőt a hazaárulás vádja s egyesek az álnév mögé rejtőző szerzőben Scotus Viatort, a magyarság legnagyobb ellenségét vélték felismerni. De ez ellen a feltevés ellen a magyarországi viszonyok alapos ismerése szólt, amely a kis füzet minden oldaláról szembeötlött az olvasónak, valamint az a tagadhatatlan tény, hogy a szerző — teljesen „lehetetlen, abszurd és bűnös“ nézeteinek dacára — talán önkénytelenül is elárulta, hogy alapjában véve szereti, imádja hazáját, faját.

A könyv egyébként nem soká díszelgett a kirakatokban, mert „államellenes irányzata“ miatt elkoboztatta az ügyészség. Azért az eset csak továbbra is izgatta a kedélyeket, különösen abból a szempontból, vajjon igazán valamelyik külföldi állam propaganda művéről van-e szó, avagy pedig tényleg magyar ember munkájáról, amire azután nem volt mentség, akár jóhiszeműség, akár gonosz szándék nyomta a tollat a kezébe.

Pilátusz az *Ecce homo*-ban, abból az elvből kiindulva, hogy az állam van az egyén ked-

véért, nem pedig az egyén az állam kedvéért, a nagyhatalmak imperialista politikája ellen fordult, történelmi alapon és száraz statisztikai adatokkal bizonyítva, hogy a hatalmak által folytatott expanzív politikával járó s az adózó polgárságra nehezedő, szinte elviselhetetlen terhek végső eredményben az illető ország legszegényebb rétegeit sújtják — minden ellenszolgáltatás nélkül. Különösen áll ez — így folytatta gondolatmenetét a névtelen író — az osztrák-magyar monarchiának egy természetellenes és mesterkélt közjogi kapcsolatba szorított népeire, amelyek az egyes nemzeteknek, illetve „nemzetiségeknek” teljesen idegen és ellenszenves külpolitikának lévén kiszolgáltatva, az államhatalomban mindig csak egyéni szabadságuknak, fejlődésüknek, faji és nyelvbeli érzelmeiknek ellenségét, soha pedig megvédelmezőjét nem láthatták.

„Ebben a dualisztikus monarchiának csúfolt rendőrállamalakulatban, — írta *Pilátusz* füzetének 15-ik oldalán, — az államhatalom csak a népeknek egymás ellen való uszítása és kijátszása által tudja magát fentartani, s az egyes népfajokban rejlő ősi erő lemorzsolódik az egymás elleni gazdasági és erkölcsi küzdelemben. Magyarország, amelyet politikusaink előszeretettel „egységes nemzeti államnak” szoktak a külföld előtt odaállítani, sajnos, nem az, s ha nem is igaz, hogy „erőszakkal magyarosítunk”, mégis tagadhatatlan, hogy épen nembánomságunk révén mindent elkövetünk abban az irányban, hogy a velünk közösségben élő nem magyarok szemé-

ben idegenek maradunk s ők ennél fogva „elnyomóiknak” tekintenek. Végeredményben elnyomók is vagyunk, a szó szoros értelmében, de nemcsak a nemzetiségeket nyomjuk el, hanem a saját fajunkat is, mert eszköze vagyunk egy idegen politikának.”

Egy másik helyen ezeket írta *Pilátusz*:

„Csakis a legszélesebbkörű liberalizmus a nemzetiségekkel szemben biztosítaná a magyar faj vezető szerepét ebben az országban, mert csakis akkor érvényesülhetne szabadon és minden ellen-szenves mesterkélés nélkül az ezeréves multunkban gyökerező kulturális fölényünk. Szabadságuk, egyéni nemzeti sajátosságaik élvezetében, nemzetiségeink minden erővel támogatnák a magyar állam teljes függetlenségére irányuló politikánkat, amelynek — természetesen minden imperialista gondolattól ment — szelleme ellentállhatatlanul magába olvasztaná a nemzetiségeket is. Az ekként erkölcsileg megacélosodott, lakossága tekintetében számbelileg megerősödött és a szociális követelményeknek megfelelően átgyúrt magyar nemzeti állam pedig éppenséggel még azt is elviselhetné, ha a nemzetiségeknek az a része, amely a magyarsággal asszimilálódni nem tudna, az *egyén önrendelkezési joga* alapján valamely szomszédos állam kötelékére optálna. Elviselhetné a magyar állam ezt az evolúciót annál is könnyebben, ha e tekintetben a szomszédos államokkal megállapodásokat létesítene abban az irányban, hogy a vegyes lakosságú vidékeken titkosan és egyénenként megejtendő népszavazás után, az utóbbinak eredményéhez képest

létesítendő határokon innen és túl az illető államok korlátlanul érvényesíthetnék nemzeti törekvéseiket, bizonyos időt engedve a kivándorlásra — ingatlanaiknak a legmagasabb áron való kényszer megváltása mellett — azoknak, akik a népszavazás által eredményezett helyzetükkel elégedetlenek.”

Hasonló gondolatot fejezett ki Pilátusz röpiratának végén is — és ez adott elsősorban okot a füzet elkobzására, — amidőn azt írta :

„Szabad állam csak szabad, saját maguk fölött rendelkező egyének alakulata lehet. Az egyes egyén szabadságát csakis a vele állammá szövetkező egyéntársainak szabad akarata, de semmiféle kisebbségi érdek, semmiféle uralkodóházi vagy tradicionális politika nem korlátozhatja. Mivel pedig nemcsak Magyarországnak, illetve a monarchiának, hanem a legtöbb államnak a mai alakulata és összetétele, szervezete, életiránya nem az egyéneknek állammá tömörült összeségének szabad akaratából származik, hanem bizonyos érdekcsoportoknak köszöni létét és kényszer útján való fentartását, ezek az államok nem a nép akaratából, hanem a népen kívül és fölötte álló tényezők hatalmából folyólag léteznek.

„A nemzetek közti surlódások, az egyes nagyhatalmak terjeszkedési szándékából eredő háttartalan és veszedelmes fegyverkezés és az ezzel járó bűnös elpocsékolása a nemzeti vagyionoknak megszűnne abban a pillanatban, amelyben a világ összes parlamentjei elfogadnák az *egyén önrendelkezési jogának elvét*, jelenlegi partikuláris

törvényeiknek valamint jelenlegi hatáiraiknak egységes, igazságos és egy időben való revideálása alapjául. Az a nap, amelyen ez az eszme megvalósulna, örök időkre biztosítaná a világbékét. Addig azonban, amíg a középkorból ránkmaradt tradíciók és előjogok, feudális előítéletek és a diplomácia presztizs-félelme vetnek gáncsot az egyéni szabadságnak, s ezzel a szabad állam fejlődésének is: az embert szenvedéseitől nem válthatja meg senki és semmi, és sorsa örökké azonos leend annak a nagy szenvedőnek a sorsával, akire a római birodalomnak, vagyis a legridegebb imperializmusnak képviselője sejtve, de meg nem értve saját szavának valódi értelmét, rámutatott, és azt mondta: *ecce homo!*"

A kormány a maga részéről az *Ecce homo* esetének nem tulajdonított nagyobb súlyt, mert hiszen a röpiratban lefektetett nézetek, beállításuktól eltekintve, olyannyira akadémikus értékűek voltak, hogy attól, hogy a brosúra bármilyen politikai komplikációt is idézhetne elő, egyáltalában nem kellett tartani. De élt akkoriban Bécsben egy igen nagy úr, aki csak nemrégén megdöbbenéssel értesült egy magyarországi köztársasági párt létezéséről, amelynek feloszlatása érdekében, törvényes alap hiányában, hiába igyekezett a magyar kormányra pressziót gyakorolni. Érthető volt tehát, hogy leendő birodalmának országai-ban észlelhető minden mozzanatot éber figyelemmel kísértetett irodája útján s így az *Ecce homo* megjelenése sem maradt titok előtte. Erélyes intézkedést követelt és külön futárt menesztett a magyar miniszterelnökhöz, egy alezredes sze-

mélyében, a ki magas megbizójának rosszalását fejezte ki a fölött, hogy a cenzura milyen gyatrán működik.

— Magyarországon nincsen cenzura, — jegezte meg a miniszterelnök.

— Elég baj, — felelte az alezredes, — s a fenséges úr elvárja Excellenciádtól, hogy mielőbb megfelelő törvényjavaslatot fog az országgyűlés elé terjeszteni.

— Ezt kénytelen volnék az utódomra bízni, — mondta szokott fanyar mosolyával a másik. — A röpiratot egyébként máris elkoboztatta az ügyészség, kár ő fenségének ilyen lappáliákkal törődnie.

Még aznap este azonban kisült, hogy ez a dolog mégsem volt annyira lappália, amint ezt a miniszterelnök gondolta, legalább a kormány, illetve a mögötte álló párt szempontjából nem.

Félnyolc lehetett s míg Pest még valóságos fénytengerben úszott s az utcákon tolongtak az emberek a kirakatok és kávéházak előtt és kocsi kocsi hátán vitte, türelmetlenkedő autók által megelőzve, a mulatnivágyókat színházba, kabaréba, vendéglőbe, addig Budán már mindenki volt halva, csak itt-ott hallatszottak — kipkop, kipkop — elkésett léptek a sötétségben.

A Sándor-palota kapujában unatkozó rendőr a közeli felváltásáról álmodozott, amikor váratlanul gépkocsi kanyarodott be a Szentgyörgy-tér felől és kiugrott belőle a főkapitány.

— Itthon van-e még a kegyelmes úr? — érdeklődött a fülkéjéből kisiető, jól táplált portásnál.

— Igenis kérem, itthon van, — felelte emez szolgálatrakészen, majd mialatt a főkapitányt elkísérte a lépcsőházig, adta a beavatottat. — Ilyenkor már le szokott sétálni a klubba a kegyelmesünk, de ma valami fontos dolga akadt. Itt járt minálunk a belügyminiszter úr is.

A főkapitány talán nem is hallotta, hogy a portás mit mesélt neki, annyira sietett. Három ugrással fent termett az emeleten, ledobta magáról a felsőkabátot, majd rohant be a titkárhoz, aki ilyenkor már alig várta, hogy megszabaduljon a hajnalban kezdődő szolgálatától, kiváltképpen akkor, ha úgy mint aznap este, épen rendezvousja volt. Pillanatnyilag más foglalkozás hiányában körmét piszkálta.

— Csókollak édes öregem, — szólt lihegve a főkapitány, — kérlek, jelents be azonnal!

A titkár habozott.

— Bent van a kegyelmes asszony, — mondta.

— Mindegy. A dolog nagyon sürgős.

A csinos szőke fiú, aki a miniszterelnök mellett teljesített szolgálatot, tapasztalatból tudta, hogy a főkapitány nem hiába hajtat az esti órákban a Várba. Benyitott hát a szomszéd szobába, de eltartott néhány percig, míg ismét kijött. Be kellett várnia, hogy a kegyelmes asszony elhagyja férje dolgozószobáját, ami mindig bizonyos időt vett igénybe.

Végre bejutott a főkapitány. A miniszterelnök felcserélte erős pápaszemét másikkal, gyöngébbel, amely a rengeteg akta meg levél alatt roskadozó íróasztalán hevert, felkelt és elébe ment látogatójának.

— No, mi az? — kérdezte barátságosan. — Megint sztrájk?

— Hál' Istennek, nem, kegyelmes uram, — felelte a főkapitány. — De megvan az *Ecce homo* szerzője.

— Gratulálok! — szólt a miniszterelnök, majd hozzátette: — Persze, a Galilei-körből vagy hasonló társaságból való a szerencsétlen flótás?

— Ellenkezőleg, — mondta a főkapitány, határozottan zavarban. — Országgyűlési képviselő.

— Mi a manó?

— Ez még semmi, mert ne méltóztassál rossz néven venni, kegyelmes uram, — a Nemzeti Jogpárt tagja.

A miniszterelnök meghökkent. Arca hamuszürke lett.

— Meg vagy bolondulva? — kiáltotta.

— Ugyanezt kérdeztem én is a detektív-főnöktől, amikor jelentette a dolgot.

— Tehát kicsoda?

— Jeniczky Sándor.

— Jeniczky? Úgy...

A miniszterelnök aránylag nyugodt hangon ismételte ezt a nevet. Talán azért, mert a viselője nem tartozott az úgynevezett régi gárdához. Azután pillanat alatt rekapitulálta Jeniczky Sándor személyi adatait. Csak két év óta volt képviselő, illetve a párt tagja, csöndes, szerény, de okos embernek mondották, nem tartozott a *kombattansokhoz*, nem is szólalt fel az egyébként „elégge talpraesett” szűz beszédje óta, amelyet a vízi erőknek intenzivebb kihasználása mellett

tartott, egyetlenegyszer sem. A hárszabálymódosítás alkalmával távolléttel tüntetett. Állítólag beteg volt. Különben nem volt ellene panasz sohasem.

— Biztos ez? — kérdezte a miniszterelnök kis idő múlva.

— Egész biztos.

— Kitől tudjátok?

— A kiadótól. Magam láttam a szerződést.

A miniszterelnök erősen kotorászott nadrágja mindkét zsebében és fel-alá járkált a szobában. A főkapitány ezalatt desperátus ábrázattal állt ott, de végül újból megszólalt:

— Hátha vissza lehetne Jeniczkyvel szippantani az egészséget?

— Nem vagyok kíváncsi a főkapitány úr véleményére! — mormogta a miniszterelnök és nyomban utána kiszólt a titkárhoz. — Az autót kérem!

Azután kezet nyujtott a főkapitánynak, aki meghajtotta magát és sietve távozott. Tíz percre rá megállt a miniszterelnök autója a Nemzeti Jogpárt épülete előtt s mivel a felvonó épen fent vesztegelt az emeleten, az államférfi gyalog rohant föl a lépcsőn. Fent, a belső termekhez vezető széles folyosón már vagy harminc ember várt, aki mind tőle akart valamit. Az egyik mandátumot, a másik nemességet a rokona számára, a harmadik trafikot. Egy gömbölyű, pirosarcú katolikus pap kanonokságot, egy sóvány, feketebajszú, szigorú tekintetű református lelkész sürgős utasításokat várt a közeli konventi gyűlés előtt. A padon, az a kopott külsejű,

görbelábú, két honatya által szabadon elővezetett idegen az albán ellenforradalmi párt rendkívüli követének vallotta magát és nagyszerű bélyegüzletet akart ajánlani a magyar kormánynak, míg beljebb egy-két miniszter, képviselő és ujságíró leste a miniszterelnök érkezését. Amikor megpillantották sudár alakját, nyomban élő gyűrű képződött körülötte, amely magától tovább gurulva, bekísérte a nagyterembe.

— Kegyelmes uram, csak egy szóra ...

— Kegyelmes uram, csak egy másodpercet kérek.

— Ide rendeltél, kegyelmes uram!

De a kegyelmes úr úgy tett, mintha vak és süket volna, ellenben felállt a terem közepén, és szemüvege mögé még monokliját is betéve, szúrós tekintetével végigmustrálta a jelenlevőket.

Egy, a kihívó modora révén közismert és még saját pártjában is közutálatnak örvendező *kombattans* kiállt a porondra és egyenesen a miniszterelnök felé tartott.

— Engemet keresel, kegyelmes uram?

A miniszterelnök válaszra sem méltatta volna a tolakodót, ha ugyanabban a pillanatban meg nem akad a szeme azon az emberen, akit tényleg keresett. Az illető egy sarokban ült és nyugodtan beszélgetett egy ujságíróval.

— Ugyan nem téged kereslek, — felelte tehát a miniszterelnök, még pedig eléggé hangosan, úgy hogy az egész gyűrű hallhatta a szavát, — de ha már itt vagy, hát megmondom egészen őszintén, hogy benned csalódtam.

A *kombattans* megsértődve hátrált, míg a

gyűrű mindjobban megszűkül. Minden oldalról odatódultak az emberek.

— Csalódtál? Bennem csalódtál? — nyögte ki nagy nehezen az előbb még oly biztos fel-lépésű képviselő.

— Igen, csalódtam benned és másokban is — felelte a miniszterelnök. — Ez elsősorban a fiatal-ságnak szól. Hiába, nem voltatok eléggé szem-fülesek, nem érdeklődtetek a párt ügyei iránt úgy, amint kellene.

— De kegyelmes uram! — hangzott most fel már több oldalról. — Halljuk! Halljuk!

A miniszterelnök keresztbe tette a kezét és amikor a zaj kissé lecsendesült, érdes hangon kiröpítette a terembe:

— Tudjátok-e, hogy áruló van a pártban?

Az emberek konsternáltak néztek egymásra. Nem tudták, legyenek-e felháborodva, vagy pedig nevéssenek-e, mert hiszen ez vicc is lehetett volna és a miniszterelnök olyan nagyon komoly ember volt, hogy néha még a viccet sem lehetett nála rögtön felismerni. Végre egy idősebb kép-viselő, a régi gárdának tizenhatpróbas tagja szakította félbe a nagy csöndet.

— Áruló? — kérdezte, majd a fejét rázta. — Az nem lehet.

— Eddig én is azt hittem, — felelte a miniszterelnök, — azonban sajnos, tévedtem. Judást ez alkalommal Pilátusznak hívják!

Két ujságíró, aki még mindig azt hitte, hogy végeredményében mégis csak vicc lesz a dologból s most már biztosra vette, hogy így is volt, hangosan fekcagott és fogta a hasát. De nem

sokáig. Mert a kormányelnök nagy szeme megakadt rajtuk és keresztüljárta tekintete a testüket.

— Ezen nincs mit nevetni — mondta — ez igen szomorú. Az „Ecce Homo“-t pártunknak egyik tagja írta.

— Gázság! Disznóság! Ki vele! — ordította a gyűrű s a két ujságíró előbbeni hibáját jóváteendő, most már öklével fenyegetődözött jobbra-balra. Egy katonaviselt gróf és egy atléta bankigazgató, akik a mindenkori miniszterelnök mellett testőrszolgálatot szoktak volt teljesíteni, átfurakodtak a gyűrűn és erősen gesztikulálva kiáltották:

— Hol az a gazember? Mi ellátjuk a dolgát!

Sokáig tartott, míg ismét csend lett a teremben. A miniszterelnök még mindig ott állt a csillár alatt, keresztbetett karokkal, komolyan, véstjósító tekintettel. Végre ismét megszólalt.

— Egész életemben nyíltan és őszintén vallottam meggyőződésemet — mondta halálos csend közepette, — akkor is, amikor az az embereknek nem tetszett. Sohasem törődtem az emberek véleményével, ti pedig kedves barátaim habozás nélkül követtetek engem azon a köves és tüskés úton, amelyen hitvallásunk szerint egyesegyedül haladni lehet és haladnia kell mindenkinek, aki az ország javát tartja szem előtt. Férfiasan állottuk meg helyünket akkor, amikor a vihar a legkiméletlenebbül tombolt körülöttünk és férfias nyíltsággal hirdetjük nézeteinket ma is, amikor az ország túlnyomó többsége tömör sorokban mögöttünk áll. Mi sohasem üldöztünk senkit sem azért, mert más nézetet vallott, mint mi.

Mindenkoron becsültük, tiszteltük ellenfeleinket, ha velünk nyíltan szembeszálltak. De mi nem türhetjük körünkben azt, aki alattomos; titkos fegyverekhez nyúl, aki befurakodik közbénk és a párthűség álarca mögött nemcsak a párt, hanem az egész ország becsületét orvul megtámadja, mint Pilátusz, az „Ecce Homo” röpirat szerzője. Szerencsére nem akad e széles hazában, aki megmérgezett szavára hallgatna, még a legádázabb politikai ellenfeleink táborában sem. Kedves barátaim! Akármilyen hihetetlennek is lássék: Pilátusz a mi körünkben él, szabadon jár-kezel, pártunk presztizsét élvezi és mindezt büntetlenül cselekszi. És miután e pillanatban is körünkben tartózkodik, egyenesen hozzáfordulok és felszólítom, nevezze meg magát és vonja le utólag és férfiasan azt a következtetést, amellyel nemcsak mindnyájunknak, de saját magának is tartotik!

A miniszterelnök befejezte szavait, de még néhány másodpercig tartott, amíg az emberek magukhoz tértek a meglepetéstől. De azután egyszerre elemi erővel tört ki a felháborodás. Egyik részük meggyőződésből, másik azért, hogy párthűségét kellőleg dokumentálja, ökölbe szorított kezekkel, vadul hadonászva rohant fel alá, keresve a gonosztevőt, az árulót. S az általános zürzavar közepette csak ketten-hárman vették észre, hogy Jeniczky Sándor a pártértekezleteken használt elnöki emelvényre lépett és szólni akart. Valamivel sápadtabb és komolyabb volt a rendesnél, de azért nyugodtnak látszott és elszántnak. Mikor aztán elkezdett beszélni, a

közfigyelem feléje fordult. Mindenki szerette, becsülte ezt a csendes, okos és tisztességes embert, akinek ahányszor kinyitotta a száját, mindig mondanivalója is volt. De egyébként még a pártértekezleteken sem igen szólalt fel. Mit akarhatott tehát most, e nagy izgalom közepén, az egész „Ecce homo” ügyével összefüggésben? Nem váratta meg soká barátait a magyarázattal.

— A miniszterelnök úr fölszólításának kívánok eleget tenni, — mondta tiszta, érthető hangon. Az „Ecce Homo” röpiratot én írtam és én vagyok Pilátusz. Nem tudom érdekl-e ezek után még valakit az a körülmény, hogy miért nem tettem a saját nevemet a könyvem elé? Ha igen, készséggel szolgálok felvilágosítással, bár ilyenekkel senkinek sem tartozom. Füzetemet nem mint a Nemzeti Jogpárt tagja, hanem mint magánember írtam s amint bizonyára a miniszterelnök is maga is mint magánember sok minderről másképen gondolkozik mint...

Ennél tovább nem jutott.

— Eláll, eláll! — kiáltották az emberek vad összevisszaságban. — Ne hallgassátok! Most csüri-csavarja a dolgot! Micsoda disznóság! Gázság! Áruló! Egyszerűen ki kell dobni! Ki vele! Ki innen a hazaárulóval!

A jelenlevők magukból kikelve, fenyegetően körülvették az elnöki emelvényt, egyik-másik kar utána is nyúlt a szónoknak, hogy onnét lehúzza. Hiába igyekezett Jeniczkyt néhány jóbarátja megvédelmezni. Könnyűszerrel félretolták őket s csak amikor ismét a miniszterelnök érdes hangja harsogta túl a leírhatatlan egy-

veleget, higgadtságra szólítván fel a párttagokat, lett annyi hely, hogy Jeniczky lemehetett az emelvényről és távozhatott a nagyfolyosó irányába. Mindenki utánanézett s abban a pillanatban, amikor eltűnt az alakja a folyosó végén lévő üvegajtó mögött, valaki feléje mutatott s abban a feltevésben, hogy szellemeset mond, elkiáltotta magát:

— Ecce Homo!

De senki sem nevetett. A közbeszólás kellemetlenül érintett mindenkit, mert mindenki úgy érezte, mintha vad, elvakult tömeg venné körül, amellyel együtt maga is azt ordította:

— Feszítsétek meg!

V.

Jeniczky Sándorból, akiről a nevezetes este előtt csak igen kevesen tudták Magyarországon, hogy egyáltalában létezik, huszonnégy óra leforgása alatt egyszerre híres ember lett s ha ez lebegett szeme előtt, amikor megfogamzott agyában az „Ecce Homo” megírásának gondolata, meg lehetett elégedve az eredménnyel. De milyen áron vált közismertté, szegény! A lapok másnap vezércikkeikben csak vele foglalkoztak, most már bő kivonatokat is közölve a broszúrájából, de az egész sajtó úgyszólván kivétel nélkül egyetértett abban, hogy Jeniczky vagy közveszélyes őrült, vagy hazaáruló. S ebben nem volt különbség kormánypárti és ellenzéki lap között. Míg az előbbiek mély sajnálatuknak

adtak kifejezést a felett, hogy az államfenn-
tartó Nemzeti Jogpárt egyik tagja annyira meg-
tudott tévedni, hogy az ezeréves Magyarország
létét és területi integritását képes volt feláldozni
egy hazug, szociális jelszavakra felépített, mes-
terkélts és utópisztikus rendszernek, addig az
ellenzéki lapok, bár maguk is a leghevesebben
támadták az „Ecce Homo” szerzőjét és tanait,
kárörömmel állapították meg azt, hogy ilyen
beteges ideái csakis a Nemzeti Jogpárt kebelében
támadhattak egy embernek, aki a párt által
képviselt „erőszakos és mindent lábbaltipró po-
litika iránt az undornak olyan fokához jutott,
hogy egyenesen az isten- és törvénytágadó anar-
chisták táborába menekült.” Csak a radikális
párt orgánuma, meg a szocialisták lapja tartóz-
kodtak a személyes támadásoktól s az utóbbi
csak annyit jegyzett meg, hogy jól tenné Jeniczky
Sándor úr, ha mielőtt ilyen kérdésekről köny-
veket ír, előbb alapos tájékozást szerezne Marx,
Lassale és más tudósoktól arról, hogy mi is
tulajdonképen az a szocializmus?

A személyes hajsza persze korántsem merült
ki a hírlapi támadásokkal és a t. Háznak leg-
közelebbi ülésén érte el tetőpontját. Amikor
Jeniczky ugyanis belépett a terembe, az egész
Ház — a nemzetiségi képviselőket kivéve — mint
egy ember felugrott és éktelenül kiabálva és
dűhtől remegve követelte azonnali távozását.
Amikor pillanatig habozott, azt ordította az
ellenzék a miniszterelnök felé:

— Hol vannak a darabontok? Tessék ki-
dobatni, ha nem akar magától menni!

A hangulat olyan izzó volt, hogy Jeniczky engedett a közfelfogásnak és távozott a Házból. Egyidejűleg lemondott a mandátumáról, hosszabb levélben beszámolván választóinak elhatározásának indokolásáról, amihez azután még a röpiratot illetőleg is néhány magyarázó megjegyzést fűzött.

Kiírták a jurkováci kerületben a pótválasztást és alig volt politikai párt Magyarországon, amely ne állított volna jelöltet a lemondott képviselője révén egyszerre híressé vált kerületben, amelyben magyarok, szerbek és svábok laktak vegyesen, körülbelül egyforma arányban. Minden párt biztosra vette a maga jelöltjének győzelmét, de néhány nappal a választás előtt meglepő dolog történt: magyarokból, szerbekből és svábokból álló küldöttség járt Jeniczky Sándornál és felkínálta neki régi kerületét pártonkívüli programmal. Jeniczky Sándor ezt elfogadta, a kerület pedig, néhány voks kivételével, amely egy-egy nemzetiségi ellenjelöltre esett, úgyszólván egyhangulag megválasztotta. De mindez már beleesett olyan időkbé, amikor egészen más kérdések izgatták a kedélyeket, nemcsak Magyarországon, hanem egész Európában, úgy hogy még a sajtó is megelégedett azzal, hogy a megválasztás pusztá tényét regisztrálja.

Addig persze még kijutott Jeniczkynek a vesszőfutásból. A Nemzeti Párt és a Képviselőház után, a kaszinókban végeztek vele, kigolyózták, a kereskedők beküldték számláikat azzal, hogy nem hajlandók Jeniczkynek tovább hitelt nyújtani, a titkos rendőrök állandóan a

nyomába jártak, mert a belügyminisztérium államrendőrségi osztályában kisütötte valaki, hogy Jeniczky az „Ecce Homo“-t csakis idegen állam pénzéért írhatta meg.

Jeniczky viszont túrt, szenvedett és hallgatott. Úgy viselkedett mint egy hős, pedig minden egyébnek született, csak hősnek, vagy politikai mártirnak nem. És most mégis azzá lett, tulajdonképen anélkül, hogy bármikor ennek a lehetőségére is gondolt volna.

Egyáltalában teljesen rajta kívül álló, ismeretlen erők voltak, amelyek őt belesodorták a politikába. Még három évvel azelőtt jóformán azt sem tudta, hogy mi a politika, mi az egyes pártok politikai programja, vagy hogy honnan származtak azok az áthidalhatatlan ellentétek a kormánypárt és a többi párt között. Nem tudta, mert nem érdekelte, mert nem volt kenyere.

Addig a szerencsétlen napig, — Jeniczky né legalább annak nevezte, — amikor belepottyant a politikába, az volt a kenyere, hogy mérnök lévén, vidéki városokat, községeket, kastélyokat látott el villamos berendezésekkel, amelyeknek hajtóerejét rendszeren parlagon heverő vízierőforrásokból teremtette elő. E foglalkozása révén került össze a jurkováciakkal is, akiken azonban segíteni annál is nehezebb volt, mert amilyen mohón vágyódtak villamos világításra a környékbeli földbirtokosokkal együtt, olyan szegény volt a vidék vízierőkben. S ekkor Jeniczky, miután megtanácskozta a dolgot egy geológussal, elkezdett fúrni és fúrt addig, amíg 350 m mélységben sziklás talajban csakugyan vízre

bukkant, amely földalatti börtönéből kiszabadulva, hatalmas oszlopban és néhány méternyi magasságban szökött a föld szine felé. Ezzel a jurkováciak nemcsak vízhez, hanem még hozzá meleg s ennél fogva bizonyára gyógyászati célokra is használható vízhez, természetes hajtóerőhöz és a villamos telephöz jutottak. A véletlen úgy akarta, hogy a kerületnek hosszú éveken át volt képviselője körülbelül akkor halt meg, mikor a jurkováci műveket nagy ünnepségek között átadták a közhasználatnak s Jeniczky lévén azokban a napokban a legnépszerűbb ember az egész vidéken, a jurkováciak nem vártak soká, vagy arra, hogy Pestről küldjenek a nyakukra jelöltet, kikiáltották jelöltjüknek Jeniczkyt és meg is választották, még pedig akkoriban egyhangulag. Így került bele a politikába s a Nemzeti Jogpártba Jeniczky.

Eleinte egy szót sem értett az egész mesterségből, de minél többet foglalkozott a dolgokkal, annál világosabbá vált előtte, hogy az emberek dogmákkal, jelszavakkal dolgoznak, amelyekhez hozzá sem engednek nyúlni, tételekkel, amelyek egész bizonyos érdekekhez alkalmazkodnak, érvelve olyan argumentumokkal, amelyeket legfeljebb egyik-másik párt létkérdése mellett lehetett csupán felhozni, de soha azért, mert a nép, a nemzet érdeke ezt vagy azt kívánta. Ebből az alapból kiindulva igyekezett, eleinte csak a maga számára, olyan programot összeállítani, amelytől nézete szerint úgy a szociális, mint a nemzetiségi kérdések radikális megoldását lehetett várni. Mikor aztán készen volt

az egészszel, kíváncsi volt megtudni, hogy mi-ként fogadnák az ő gondolatait más, elfogulatlan emberek? Ez indította az „Ecce Homo“-nak, még pedig álnév alatt való kiadására. És meg-lepő rövid időn belül megismerte az emberek véleményét.

Az asszonyt a férje ellen folytatott hajsza kimondhatatlanul izgatta és bántotta. Egész nap sírt, nem birt sem enni, sem aludni, még az utcára sem mert kimenni, mert attól félt, hogy a legjobb barátai is elfordíthatnák a fejüket, ha vele találkoznak.

Félix, a kis jogászgyerek, eleinte igen érdekes-nek találta az atyja szereplése által teremtett helyzetet, bátran állta barátjai támadását, hety-kén odavetette, hogy természetesen azonosítja magát Pilátusz nézeteivel, amelyeket alapjában véve csak igen felületesen ismert. De, amikor aztán részleteket olvastak fel előtte az „Ecce Homo“-ból és ezekből bizonyították előtte, hogy édesatyja hajlandó volna megalkudni a nemzeti-ségekkel, még az ország határainak feláldozása árán is, valamint, hogy a történelmi osztályok vezető szerepe ellen foglal állást: a fiú is beadta a derekát és elkeseredésében elhatározta, hogy kivándorol. Hazaérkezve, az anyját sírva találta a szalonban, az atyja némán járt-kelt a szobában, míg Éva minden szokása ellenére kézimunkával ült egy sarokban és nem szólt semmit.

Amint Félix piros fővel, lihegve beállított a szalonba, Jeniczky megállt és kérdőleg rá-nézett. Olyan különös valami volt a szemében, hogy Félixnek megakadt a torkán a szó. Pedig

mindent el akart mondani, ami a lelkét nyomta, mindent...

Jeniczky azonnal tisztában volt a helyzettel. — Tehát már te is? — mondta bánatos mosollyal.

Félix pillanatig habozott, aztán az egyik karszékbe dobta magát.

— Így nem megy tovább, — fakadt ki izgatottan, — ezt édesatyámnak be kell látnia. Legközelebb le fognak köpni az emberek az utcán, a fejünk felett fel fogják gyújtani a házat, vagy mérget kevernek az ételünkbe.

— Úgy van, — helyeselt könnyek között Jeniczky né, — kiközösítenek bennünket a tisztességes emberek társaságából. Molnárné, akinek ma este el kellett volna jönnie hozzám, minden indokolás nélkül lemondott s a szakácsnő félórával ezelőtt bejelentette, hogy elsején elmegy, mert nincs kedve olyan háznál szolgálni, ahol a nagyságos úr arcképét leközli minden ujság, amit az utca sarkán árulnak, akár csak egy rablógyilkosét...

— De Mariska néni! — szólt most közbe a sarok irányából Éva. — Mit értenek ezek a közönséges emberek az egészből? Semmit!

— A nép hangja, Isten hangja, — jegyezte meg gúnyosan Jeniczky, majd Félix előtt megállva kérdezte: — Mit tennél hát, ha a helyemben volnál?

— Mit?

A fiút ez a kérdés meglepte. Nem volt hozzá szokva ahhoz, hogy az atyja tőle kérjen tanácsot. De rövid gondolkodás után ezt felelte:

— Visszavonnám az egészet vagy kijelenteném, hogy csupán fogadásról volt szó, s hogy az egésznek semmi komoly alapja nincsen.

— Fogadásról? — kérdezte Jeniczky.

— No igen. Mintha apa fogadott volna, hogy Magyarországon milyen könnyen lehet ugratni az embereket...

Jeniczky a fejét rázta, aztán elnevette magát.

— Milyen gyermekes idea — mondta és tovább folytatta sétáját a szoba egyik sarkából a másikba, majd újból megállott Félix előtt. — Úgy látom, hogy nagyon rosszul ismeresz engem, kedves fiam. Isten lássa lelkemet: sohasem gondoltam arra, hogy politikával foglakozzam, de amit megírtam abban a füzetben, az a meggyőződésem és azért helytálló, még akkor is, ha törvényszék elé állítanak. Másnak, nyugodtnak, csöndesnek, békésnek képzeltem az életemet. De ha a sors másképen akarja, ám legyen. Küzdeni fogok.

Ezekre a szavakra Éva eldobta magától a kézimunkáját és egyenesen Jeniczky nyakába ugrott.

— Ez aztán beszéd! — kiáltotta ragyogó szemekkel. — Ezt vártam az én édes, jó, Sándor bácsimtól!

Jeniczky meghatottan megcsókolta a leányt, de az asszony közbeszólt.

— Ennek az exaltált kis perszónának persze tetszik ez az egész hecc! Azt mondod: küzdeni fogok! És velünk mi lesz?

Jeniczky gyöngéden elengedte Évát és hátra fordult a feleségéhez.

— Hogy veletek mi lesz? Az tisztán tőletek függ. Ha nem akartok osztozni a sorsomban: tessék. Menjeteek külföldre és legyetek boldogok. Én itt maradok.

— Sanyi! Már hogy beszélhetsz ilyen csunyákat! — kiáltotta Jeniczkyné, felugrott és odasietett az urához. Félix is, aki már röstelte, hogy hazajövet maga is ilyesmire gondolt, szintén valami tiltakozásfélét morgott és mivel Jeniczkynék jó szíve volt, ezek a spontán megnyilatkozások jól estek neki élete legnehezebb óráiban.

Néhány napra rá, amikor a hirlapi támadások már abbamaradtak és a Jeniczkyné meg a fia által jósolt injuriákból egyáltalában nem lett semmi sem, sőt azoknak az embereknek a legnagyobb része, akik Jeniczky Sándort közelebbről ismerték — ha nem is értettek egyet az „Ecce Homo”-val — mégis határozottan rokonszenvet és sajnálatot éreztek a minden józan mértéket meghaladó módon meghurcolt ember iránt, Jeniczkynék még egyszer egész lelkierejére volt szüksége, hogy megőrizze higgadtságát, mert olyan oldalról érte bántódás, ahol erre legkevésbé volt elkészülve.

Ugyanis Fabriczy Kálmán, aki az egész afférból csakis a lapokból értesült, levelet írt a sógorának, amelyben minden teketória nélkül kijelentette, hogy a fennforgó körülmények között Évát nem hagyhatja továbbra Jeniczky házánál, miután katonatiszti becsületével nem tartja összeegyeztethetőnek, hogy a leányának lelkét holmi anarchista nézetekkel megmételtyezzék. Másik levében pedig fölszólította a nővérét, hogy haladék-

talánul indítson Jeniczky ellen válópert, mert ellenkező esetben vele is meg fog szakítani minden összeköttetést.

Jeniczkyné felháborodással utasította vissza az őrnagy követelését és most már bátran férje mellé állott, aki a maga részéről Fabriczy Kálmánt „beszámíthatatlan bolondnak” minősítette, Évát illetőleg azonban persze — bármennyire fáj is neki a dolog — kénytelen volt beletörődni sógora akaratába.

Fabriczy Kálmán igen komolyan vette a dolgot, mert hirtelen elhatározással három hónapi szabadságot kért s még Aradról bérelt ki táviratilag egy a „Pesti Hirlap” apróhirdetéseiben talált bútorozott lakást és ugyancsak felfogadott egy hasonló módon felfedezett, Schultheiss nevű bírodalmi német kisasszonyt leánya számára, majd elküldte Pista fiát Éváért. Tette pedig mindezt negyvennyolc óra leforgása alatt, úgy hogy az érdekelteknek alig maradt idejük a mozgóképszerű gyorsasággal lepergő események fölött töprengeni.

Éva, amikor közölték vele atyja elhatározását, hallani sem akart arról, hogy Jeniczkyék házát elhagyja. Sírt, tombolt, berontott Sándor bácsi dolgozószobájába, a nyakába varrta magát és nem akart többé elmenni.

— Nem megyek, nem megyek, nem megyek! — kiabálta zokogva, mialatt a meghatottságával csak nehezen megküzdő Jeniczkyt összevissza csókolta. — Csak akkor megyek, ha maguk ki-dobnak.

— Arról szó sincs, — igyekezett őt megnyug-

tatni Jeniczky, — de be kell látnod édes Évikém, hogy az atyád mégis csak az atyád, akinek okvetlenül szót kell fogadnod!

— Füttyülök az apámra, ha ilyen ostoba és szívtelen, — heveskedett Éva, még jobban belekapaszkodva nagybátyja nyakába. — Kérem, könyörgöm, édes jó Sándor bácsi, ne engedjen el, mert valami bolondot találok csinálni!

— Te kedves kis teremtés, — nyögte Jeniczky, — hallgass ide. Látod, én értem atyád aggodalmait, az ő helyében talán én is így cselekednék. Ne felejtse el, hogy katonáéknak mindenről egészen más fogalmuk van mint más embereknek, szigorú, többnyire egyoldalú szabályok, amelyek néha mélyen beavatkoznak a családi életbe, irányítják minden léptüket s amikor „hazaáruló“-nak minősít engem az egész világ, nem veszem rossz néven Kálmántól sem, ha nem akarja magát kitenni esetleg még annak is, hogy miattam, vagy a velem való összeköttetése révén kellemetlensége támadjon. Hisz azok képesek őt megfosztani még a rangjától is!

Ez a talán kissé túlzott beállítás nem tévesztette el hatását. Éva megnyugodott, ami által felbátorítva, Jeniczky folytatta:

— Meg vagyok róla győződve, hogy mint minden embertársam, Kálmán is idővel be fogja látni, hogy én munkámmal nem akartam rosszat s hogy csak igaz dolgokat írtam meg benne, amelyek előbb=utóbb amugyis valóra fognak válni.

— Soha! — kiáltotta el magát Éva, de aztán megijedve saját kijelentésétől, Jeniczky vállán

elrejtette arcát. Jeniczky csodálkozva feltekintett, aztán elnevette magát:

— Soha? — ismételte jókedvűen, — na szépen vagyunk! Hisz nem is tudod talán, miről van szó abban az átkozott vörös könyvecskében!

— Dehogy is nem, — tiltakozott élénken Éva. — Elloptam az „Ecce Homo“-t a maga könyvszekrényéből és egész éjjeleken át csak azt olvastam. Nem is adom vissza többé. Soha!

— Soha?

— Soha! Magának nincs igaza, kedves jó Sándor bácsi, de ez nem tartozik ide. Én magát azért nagyon szeretem és imádom és ha csakugyan el kell mennem, mindennap meg fogom látogatni, jó lesz?

— Na hát erről még beszélünk, — szólt nem kis zavarában Jeniczky, de annyira el volt ragadtatva, hogy önkénytelenül elkapta Éva selymes kis kezét, amely símogatta az arcát és megcsókolta.

A leány még mindig könnyes szemekkel, de most már nevetve visszahúzta a kezét.

— Nem szabad! Mi jut eszébe? Ezt csak nekem szabad, — s még mielőtt Jeniczky megakadályozhatta volna, meg is valósította szándékát.

Nehéz pillanat volt még az is, amikor Pista megjelent Jeniczkyék házánál, hogy elszállítsa Évát. A leány fivére láttára a földre dobta magát, sírt, kiabált mint egy rossz fiú. Nem hallgatott sem Pista haragos szavára, sem nagynénje biztatására és ismét Jeniczkyre volt szükség, hogy megnyugtassa. Végre, amikor már együtt volt minden holmija és búcsúztak, még egyszer

odalépett Jeniczky elé és a meghatottságtól remegő hangon, hüppögve kijelentette:

— Csodálom magát, Sándor bácsi!

És kirohant. Pista, aki egész idő alatt igen kényelmetlenül érezte magát, feszélyezetten követte.

VI.

A gyors elhatározású embereknek a nagy előnyük a tépelődőkkel szemben, hogy nem illethetik magukat szemrehányásokkal amiatt, hogy ilyen meg olyan elővigyázatosak voltak és mégsem sikerült úgy a dolog, amint képzelték. Többnyire le is ütnek mindjárt ötven százalékot a várható eredményből, úgy hogy a végén oda jutnak, ahová akartak. Hogy Fabriczy Kálmán is ehhez a fajtához tartozott, eléggé dokumentálta legutóbbi hirtelen elhatározásaival s amikor betette a lábát a „Pesti Hirlap“ apróhirdetéseiben felfedezett és nyomban táviratilag bérbe is vett krisztinakörúti ötszobás bútorozott lakásba, nem is tette új otthonát valami különösebb bírálat tárgyává. Rögtön kiszemelte a legnagyobb szobát saját lakosztályának, kirakatta legényével az ebédlőben és a szalonban öt málhában magával hozott holmiját, amelyben atillák, csizmák, bundák és egyéb felszerelési tárgyak domináltak a molyok nagy örömeire s mialatt elküldötte Józsit a legközelebbi cupringerhez szakácsnőért és szobalányért, megberetválkozott és sajátkezüleg készített magának fürdőt az autógejzerrel felszerelt fürdőszobában. Éktelenül károm-

kodott, amikor beleült a kádba, mert a víz — boldog idők! — oly forró volt, hogy azt gondolta, nem bírja kitartani, de miután hideg vizet is eresztett hozzá, kezdte magát jól érezni és készséggel megállapította, hogy Jeniczky Sándornak tulajdonképpen hálával tartozik. Ugyan már régen motoszkált benne az a gondolat, hogy alapján véve kár minden napért, amelyet vidéken tölt, kiváltképpen most, a tavaszi idény kezdetén, amikor Pesten oly vígan vannak az emberek. Ha gyászolta is atyját, nem vette túlkomolyan a külsőségeket sem. Hát nem kerül rá mindenkire a sor valamikor? Aztán hiába, nem tudta elfelejteni a szép Radovichnét, akit Bohumil Jankával való szakítása napján látott meg az Országosban. Elvégre javakorbéli férfi volt még, nem volt oka idegenkedni egy második házasságtól — amint nem is idegenkedett ettől a gondolattól Janka esetében sem — s éppen ez a Radovicsné pompásan illett volna hozzá több milliójával együtt.

Mindez sokkal közvetlenebbül érdekelte, mint az „Ecce Homo” esete, amelyet a sógorához és a nővéréhez írott levelekkel a maga részéről elintézettnak tekintett.

— Minek firkant ez az ember ilyen számárságokat? Ez az ő baja, — gondolta magában és nővérét illetőleg úgy vélekedett: — minek ment hozzá egy ilyen hóbortos fráterhez? Ha pedig már megtette, s ha ez a marha ilyen stikliket csinál, egyszerűen ott kell hagyni! Nem volna az első eset, hogy házasok szíjjelmennek.

Fürdő után szitkozódott, mert nem volt le-

pedője s úgy a hogy törülközővel segített magán, amit egyik bőröndje fenekén talált. Aztán elkezdett öltözködni és feltette bajuszkötőjét.

Ebben a pillanatban csengettek. Abban a biztos tudatban, hogy Józsi jött meg a szakácsnővel és a szobaleánnyal, kiment az előszobába és habozás nélkül ajtót nyitott. Sikkes fiatal urinő állt előtte, aki, amikor az őrnagyot ingben és alsónadrágban megpillantotta, hangosan felsikoltott és eszeveszetten el akart menekülni. Csak nagynehezen sikerült őt visszatartani, amit Fabriczy azáltal ért el, hogy elkapta a fogasról és magára dobta katonai felsőkabátját. Lélekjelenlétének pedig azért adta oly sietve jelét, mert a nő feltűnően csinos és hirtelenül szőke volt, tehát olyan tulajdonságokkal rendelkezett, amelyek Fabriczy szerint egy esetleges *bonne fortune*-ben engedtek reménykedni.

Az őrnagy, aki bajuszkötőjéről teljesen megfeledkezett, arról azonban nem, hogy betegye a monokliját, bókolva betessékelte látogatóját a szalonba és bocsánatot kért toalettje, valamint az általános rendetlenség miatt. A hölgy viszont, aki csak németül beszélt, mindezt igen természetesnek találta.

— Nem baj, — mondta, kezével legyintve, — nagyon jól tudom, hogy milyen katonáéknál, hisz magam is katona leánya vagyok.

Ennek Fabriczy, aki valósággal felfalta vendégét tekintetével, láthatólag igen megörült, mindazonáltal kezdte törni az eszét, hogy vajjon minek is köszönheti ezt a szerencsés találkozást?

De amikor a hölgy a leánya iránt érdeklődött

és azt látni is kívánta, az őrnagynak hirtelenül eszébe jutott, hogy hiszen ugyancsak a „Pesti Hírlap“ apróhirdetési alapján táviratilag anyahelyettest fogadott Éva számára s hogy bizonyára ő volt, aki vele szemben ült.

Schultheiss Erna kisasszony nem is tagadta személyazonosságát, azután rövid előadást tartott elveiről, nevelési módszeréről, képességeiről, igényeiről és az általa megkívánt bánásmódról.

— Amire elsősorban reflektálok, az a jó bánásmód, — fejezte be mondókáját. — Hozzá vagyok szokva, hogy engem a családhoz tartozónak tekintsenek, mert csak akkor tölthetem be kifogástalanul anyahelyettesi szerepemet.

Fabriczy mindennel egyetértett, talán már azért is, mert Erna kisasszony pillanatról-pillanatra jobban megnyerte tetszését, úgy hogy semmi nehézséget sem látott abban, hogy őt a családhoz tartozónak tekintse, sőt csöppet sem vette volna rossz néven a kisasszonytól, ha hajlandónak mutatkozott volna vele mint családfenntartóval szemben is betölteni anyahelyettesi hivatását.

Abban állapotok meg tehát, hogy Schultheiss kisasszony másnap reggel foglalja el állását, mire az anyahelyettes meglegedetten távozott, az őrnagy pedig ugyancsak meglegedetten tett be mögötte az ajtót és konstátálta, hogy hiába, mégis csak ért a dolgokhoz. Ebben a meggyőződésében megerősítette félórával később az is, hogy Józsi csakugyan beállított egy szakácsnővel és egy szobaleánnyal, bár azok már inkább a legény, mint Fabriczy ízlése szerint valók vol-

tak. A szakácsnő ugyanis hatalmas termetű, bokorugró szoknyás parasztleány volt pántlikás hajfonattal a nyakában, míg a szobaleány kopott, de kivágott fekete ruhájában, pipacsszínű kalapjával és világoskék napernyőjével úgy festett, mintha egyenesen a sepsiszentgyörgyi kabaréból dobták volna ki az utcára. De mindegy, az ilyen apróságokon nem volt szabad fennakadni, ha az ember gyorsan és radikálisan akart változtatni a körülményeken s így aztán Fabriczy házánál minden a legjobban el volt rendezve, úgy hogy mi sem állta útját annak, hogy Éva bevonuljon új otthonába.

Ez másnap meg is történt és Pista fellelegzett, amikor nővérét átadhatta az atyai hatalomnak. (Sohasem értette különben az „öregnek“ szerinte elhamarkodott elhatározását, amellyel mindezt a sok gondot a nyakába vette, amikor erre semmiféle komoly ok sem forgott fenn.)

Éva nagyon csöndesen és alázatosan, határozottan nyomott hangulatban állított be az atyai házba. Nem is ugrott a nyakába Fabriczy-nak mint rendesen, ha hosszabb távollét után viszontlátott valakit, aki közel állt hozzá.

— Kezeit csókolom, papa — mondta egyszerűen. De az őrnagy nem volt hajlandó Éva neheztelését észrevenni. Megveregette az arcát, meg is csókolta, majd körülvezette a lakásban.

— Nem valami isteni, de nem is rossz. Azt hiszem, nagyszerűen megleszünk itten!

Éva nem szólt semmit. Csak, amikor az egyik ajtóban megjelent Schultheiss kisasszony alakja, fehér pikéruhában és háromszor a nyaka

köré tekert kék kötött shawllal, meglepetve kérdezte:

— Hát ez kicsoda?

— Ez Schultheiss Erna kisasszony, drágám, aki szíves volt melletted anyahelyettesi állást vállalni, miután be fogod látni, hogy én nem érek rá téged egész nap gardirozni, — felelte Fabriczy ragyogó szemekkel, majd németül hozzátette: — remélem nagyszerűen fogjátok egymást érteni.

Erna kisasszony barátságosan kezét nyújtott leendő védencének — vagy gyermekhelyettesének — de az csak immelámmal viszonzta kézzszorítását. Eltekintve attól, hogy ez az egész anyahelyettesi história igen kellemetlenül érintette és számára meglepetés volt, a németeket egyenesen gyűlölte.

— Nem tudok németül, — jelentette ki minden szeretetreméltóság nélkül, ezzel már előre is körülvonalazva jövőbeni viselkedését.

— Épen azért meg fogod tanulni, drágám, — utasította rendre Fabriczky a leányát, majdnem indulatosan.

Schultheiss kisasszony el akarta venni az élet a dolognak.

— Beszélhetünk franciául is, ha úgy tetszik, — mondta nyájas mosollyal.

— Igen? — felelte Éva, most már egyenesen kihívó hangon, — ha a kisasszony tőlem akar franciául tanulni, nem bánom. Az anyám tudniillik francia volt.

Hatalmas durranás, nyilvánvalóan lövéstől credő, — majd két csattanás — kétségtelenül.

pofonoktól származó és nyomban utána asszony-sírás, heves civódás hallatszott be a konyha irányából, ami véget vetett az Éva és Erna közötti kellemedésnek.

Az egész társaság, megszorodva Pistával, aki bejött a szomszéd szobából, ahol a falon lógó olajnyomatokat fitymálta, kérdőleg tekintettek egymásra. És a következő pillanatban mint a fúriák berontottak a cselédek, magukkal hurcolva a daliás termetű Józsit, aki sáppadt volt mint a meszelt fal, míg a szeme malomkerék módjára forgott üregében.

Az őrnagy rájuk rivallt.

— Mi az? Mi az? Meg akarjátok egymást gyilkolni?

Erre aztán mind a hárman egyszerre elkezdtek beszélni, úgy hogy egy szót sem lehetett megérteni az egészből. Fabriczy egyideig hallgatta, de azután elordította magát:

— Kuss!

Azonnal csend lett.

— Most te beszélj, állat, — parancsolta rá az őrnagy a legényre.

— Hát a dolog úgy történt, instálom, — számolt be Józsi — hogy a Marcsa meglátta az őrnagy úr éjjeli szekrényén a szolgálati revolvvert és kivitte a konyhába, hogy megmutassa az Annuskának és amikor ezt megláttam hát aszondom, hogy jujj! ezt nem szabad, mert ez meg van töltve. Aszondja a Marcsa: — Igen? Meg van töltve? Hát akkor agyon is lehet lőni ezzel valakit? — aszondja. Aszondom: — Igen és ki akarom rántani a kezéből, de a Marcsa

csak nevet, az Annuska röhög és szintén kap a fegyver után, mert meg akarja próbálni, agyon tud-e engem löni, aszondja. Aszondom: — Maga marha, de amint aszondom, már el is sült, szerencsére a falba ment, én pedig jól nyakon vágtam az Annuskát meg a Marcsát is.

— Jól titted fiam, derék ember vagy, — helyeselt az őrnagy marciális hangon és úgy a Marcsa mint az Annuska bögve és hüppögve bár, de mégis beletalálta magát a salamoni ítéletbe, mire kisompolyogtak, Józsi pedig, kis bajszát pödörve, diadalmasan követte őket.

Éva semmiképen sem volt elragadtatva új otthonában nyert első impresszióitól s a legszívesebben visszaszökött volna Jeniczkyékhez, helyes kis Baross=utcai szobájába. De mégis imponált neki az atyai hatalom s így elhatározta, hogy egyelőre várakozó álláspontra helyezkedik. Egy belső hang pedig azt súgta neki, hogy ez az egész állapot úgysem tarthat sokáig. Különösen Schultheiss kisasszony jelenléte feszélyezte. Nemcsak hogy a németek ellen érzett és úgyszólván vele született averziójától eltekintve, egyénileg sem szimpatizált az „anyahelyetessel“, de ezen kívül fájdalmasan nélkülözte azt az aránylag nagy mozgási szabadságot, amelyben nagynénjénél része volt. Úgy érezte, mintha egyszerre visszafelé nőtt volna, mintha kisebb leány lett volna belőle, mint amilyen volt. Nem bírta megszokni a gondolatot, hogy állandóan a nyakán ül valaki, hozzá még egy vadidegen nő, s ha a régi jó időkre emlékezett, amikor legalább a továbbképzőbe

és vissza egyedül tehette meg az utat a városon át, elkeseredése elérte tetőpontját.

Eleinte Fabriczy sokat tartózkodott odahaza, csak ritkán járt a kaszinóba, de látszott rajta, hogy unatkozik. Egész nap nem tudta, mitevő legyen, reggeltől estig ujságokat olvasott, közben nagyokat nyögött, hangosan ásitozott vagy káromkodott. Pista is csak itt-ott jelent meg atyjánál egy-két százkoronást kiprészelni, ami eleinte sikerült is, de a végén az őrnagy egyszerűen kidobta.

Amikor Fabriczy már sehogysem tudta, mihez fogjon, elvitte Évát Erna kisasszonnyal együtt a városligeti Gerbeaud-hoz, vagy a budai hegyekbe, de Éva minden alkalommal boldog volt, hogy ismét hazakerült és este elolthatta a lámpáját. Az atyja ugyanis a villamoskalauztól és pincértől kezdve állandóan összeveszett mindenkivel, folyton rettegni kellett, hogy valami botrányba keverednek. De ezen kívül — s ez még sokkal jobban feszélyezte Évát — Fabriczy olyan nyíltan udvarolt Erna kisasszonynak, hogy néha legszívesebben befogta volna a fülét, hogy ne is hallja, amit az atyja beszél. Igaz, hogy Schultheiss kisasszony, látszólag legalább, igen korrektül viselkedett. Ügyesen és tapintatosan tréfára fordította a dolgokat, sohasem kacérkodott az őrnaggal és úgy tett, mintha neki is kellemetlen volna, amit ez néha az egész világ előtt produkált. Fabriczy állandóan vele foglalkozott, ha kint ültek a szabadban ráerőszakolta a kabátját, mert féltette a legkisebb szellőtől, sőt virágot és kuglert vett számára, otthon pedig folyton körülötte settenkedett.

Éva érezte is elégedetlenségét a környezetével, de Fabriczy úgy tett, mintha nem venne észre semmit sem s mintha minden a legnagyobb rendben menne. Az „anyahelyettes“ azonban egészen meglepően viselkedett a fiatal leánnyal szemben. Szó nélkül türte apróbb szekaturáit, egyáltalában nem, vagy csak kitérőleg felelt, ha Éva, hogy könnyítsen bosszúságán, szidta a németeket vagy egekig magasztalta a francia nemzetet. Erna legfeljebb nevetett vagy pedig kijelentette, hogy őt nem lehet ugratni. Egyéb-ként egyenesen kereste Éva barátságát és néha oly különösen nézett rá, hogy a leány sehogysem ismerte ki magát.

Ez a csendes megadás Schultheiss kisasszony részéről egyenesen kétségbeejtette Évát. Miért nem vette fel a harcot ő is, miért nem küzdött ő is ugyanazokkal a fegyverekkel, amelyeket jómaga használt? Nem bírta megérteni. De aztán egyszerre az a gondolata támadt, hogy Erna kisasszonynak nevelőként való szereplése csak ürügy s hogy az egész mögött talán csak egy hasonló eset lappang, mint a Bohumil Jankáé. És mennél jobban foglalkozott ezzel a gondolat-tal, annál valószínűbbnek is látszott ez a feltevés, úgy hogy elhatározta, hogy végére jár a dolog-nak. Egyúttal pedig feltette magában, hogy Erna kisasszony engedékenységét kihasználja a maga céljaira.

Erre az a régen táplált óhaja szolgáltatott neki alkalmat, hogy atyja tudta nélkül meg-játogassa Jenitzkyéket, mivel pedig egy lépést sem tehetett az utóbbi időben egyedül, világos

volt, hogy tervét csak Schultheiss kisasszony segítségével valósíthatja meg. Elhatározását nyomban követte a tett.

A továbbképző-tanfolyam utolsóelőtti előadásai után mint rendesen Erna kisasszony megvárta a Váci=utcában lévő iskola épülete előtt. A kisasszony eddigi szokásuk szerint az Erzsébet-hidi villamos megálló irányába akart tartani, de Éva megállította.

— Még nincs kedvem hazamenni — szólt ártatlan hangon, — előbb sétáljunk egyet.

— Ebben a melegben? — kérdezte a kisasszony. Május végén volt és épen aznap tikkasztóan tüzött a nap.

— Félti az arcbőrét? — jegyezte meg Éva szokott gúnyos modorában.

— Dehogy, — felelte Erna mosolyogva, — ha úgy tetszik, ki is ülhetünk a Dunapartra.

— Nem, máshová akarok menni...

És elindultak a Kálvin=tér felé, majd bekanyarodtak a Baross=utcába. De alig tettek abban néhány lépést, Erna kisasszony megállott.

— Éva, — szólt kedvesen, — maga épen olyan jól tudja mint én, hogy ezen a vidéken nincs keresni valónk, az édesatyja szigorúan megtiltotta.

A fiatal leány nyugodtan folytatta útját.

— Tudom, — szólt vállat vonva, — de ha kedvem van hozzá?

— Csak nem akar felmenni Jeniczkyékhez?

— De igen.

— Kérem, ne tegye. Az atyja nagyon meg fog haragudni.

— Ha megtudja, minden bizonnyal.

— De megtudhatja . . .

— Nem fogja megtudni, kivéve, ha elmondja neki.

— Ez kötelességem volna.

— Akkor mondja meg neki.

— Legyen okos, Éva. Azt hiszem, hogy az atya kiszámíthatatlan a haragjában.

— Bánom is én! Megölni nem fog, az bizonyos. Legfeljebb elcsapja magát, ez az egész.

— Nem hinném, — felelte Erna bámulatos nyugalommal, — de ha csak ezt akarná elérni ezzel a látogatással, ajánlok más megoldást.

— Melyiket?

— Egyszerűen megmondja édesatyjának, hogy meg akar tőlem szabadulni s az őrnagy úr, nem kételkedem, eleget fog tennie óhajtságának.

Éva fürkésző tekintetet vetett Ernára. Ezt a kérdést még sohasem érintették.

— Azt hiszi? — kérdezte bizalmatlanul.

— Biztosra veszem.

— Én nem.

— Miért nem?

— A papa sokkal jobban kedveli magát, mintsem hogy elengedné . . .

Éva oly félre nem érthető gúnnyal mondotta ezeket, hogy Erna fülig pirult.

— Erről én igazán nem tehetek, — mondta egyszerűen. Annyi őszinteség volt a szavában, hogy Éva már is sajnálta szívtelen megjegyzését. Hátha tévedett?

Eközben az elé a ház elé értek, amelyben Jeniczkyék laktak. Éva megállt. Pillanatig ha-

bozott, azután egész más hangon mint rendesen, majdnem kedvesen így szólt:

— Nézze Erna kisasszony, maga folyton azt hangoztatja, hogy szeretné, ha barátnőnek tekinteném és nem ellenségnek...

— Szeretném is...

— Akkor bizonyítsa be, hogy csakugyan komoly a szándéka. Felszaladok és öt perc múlva ismét itt leszek. Otthon pedig nem szól az egészről egy szót sem, jó?

Schultheiss kisasszony harapdálta az ajkát.

— Istenem, mit tegyek?

— Az egész dologban nincsen semmi. Az atyám megharagudott a sógorára egy brosúra miatt, amit írt.

— Tudom az egészet...

— Tudja? Persze, magának a papa már mindent elmondott...

— Igen... azaz csak annyit, hogy tájékozva legyek a helyzetről...

— Tehát igen vagy nem?

Erna kisasszony feltekintett és nagy kék szemét néhány pillanatig rajtafelejtette Éván, aztán hirtelenül körülnézett. Amikor látta, hogy alig jár egy-két ember a közelben, majdnem szenvedélyesen magához ölelte a leányt és megcsókolta.

— Menjen... — súgta különösen remegő hangon, aztán elfordult.

Évát annyira meglepte ez a váratlan fordulat, hogy néhány másodpercig mozdulatlanul állott, de aztán megához tért és felrohant a második emeletre. Zsuzsi, a szobaleány nyitott neki ajtót

s amikor megpillantotta, összezsápta a kezét és hangosan adott kifejezést örömének.

— Itthon vannak a nagyságos úrék? — kérdezte Éva dobogó szívvel.

— Csak a nagyságos úr van idehaza. De a nagyságos asszony és a Félix úrfi is mindjárt haza fognak jönni.

Éva besurrant a régi kedves jó lakásba. Úgy érezte magát, mint a mennyországban és mégis sírni tudott volna. Egészen mámorosan, ittasan berontott a dolgozó szobába és örömfelkiáltással sietett nagybátyja felé. De Jeniczky mozdulatlanul ülve maradt az íróasztala előtt, mint egy szobor.

— Mit csinálsz itt, te szerencsétlen gyermek, — szólt egészen szokatlan, majdnem idegen hangon, — hisz tudod, hogy az atyád nem akarja.

Évában megdermedt a vér. Erre a fogadtatásra nem volt elkészülve.

— De hiszen apa nem tudja, — mondta egészen halkán, a mosolynak egy árnyékával.

— Épen azért, — felelte Jeniczky. — Ha az ember ígér valamit, azt meg is kell tartani.

— Én nem ígértem semmit.

— De én megígértem.

Éva pillanatig úgy érezte, hogy a föld alá kell sülyednie. Úgy dobogott a szíve, hogy a torkában érezte a vér lüktetését.

— Akkor bocsásson meg, Sándor bácsi, — mondta elhaló hangon, — hisz én csak jót akartam.

Ezzel megfordult és arcát eltakarva, anélkül, hogy hátranézett volna, kisietett a szobából, ki a lépcsőházba. Nem látta azt a mély szomor-

rúságot Jeniczky arcában, nem a könnyeket, amelyek lassan megindultak és ráestek a férfi előtt fekvő írásra. Mintha üldözné valaki, úgy rohant le a lépcsőn Éva. Nem nézett se jobbra, se balra, szégyelte magát. Rettenetesen bánta, hogy feljött.

Az első emeleten szembe került valakivel. Lesütötte a szemét és tovább akart rohanni. De egy erős kéz kíméletlenül megragadta az övét és stentori hang a nevét kiáltotta. Még az ablakok is megcsendültek tőle.

— Éva!

A leány feljajdult fájdalmában és felnézett: az atyjával találta magát szemben, aki majd elnyelte tekintetével. Annyi dühvel, oly vadul nézett rá, amint ott állt előtte tajtékozó szájjal, ökölbe szorított kézzel, hogy érkezettnek vélte az utolsó pillanatát. De az ökölbe szorított kéz nem sújtott le a fejére, amint gondolta és Fabriczy nem is szólt többé hozzá semmit sem. Gépiesen, reszketve, ólomnehéz térdekkal követte az atyját egészen le az utcára.

Schultheiss kisasszony nem volt sehol.

Fabriczy őrnagy megállított egy arra haladó bérkocsit. Beültek és szótlanul hajtottak a Krisztina-körútra.

VII.

Szerencsétlen véletlen volt az egész. A dolog úgy történt, hogy Fabriczy, mint rendesen dél-előtt, felnézett az Országos Kaszinóba, ahol elvégezte levelezését, — sok minden elintézni

valója maradt Aradon hirtelen elutazása után — ujságokat nézett és eldiskurált a barátaival, azután pedig közeledvén az ebéd ideje, Abramovich Ferkó, gyermekkori pajtása társaságában távozott. Mindig nagyon kedvelte Ferkót, de később jött idő, amikor csak felületesen érintkeztek, míg egyszerre, még pedig attól a naptól kezdve, amelyen Fabriczy tőle tudta meg az Országos Kaszinó nyilvános éttermében látott szép asszony kilétét, a régi barátság újból fellobbant. Ahányszor találkoztak, Fabriczy első kérdése Radovichnének szólt, és Abramovich többnyire tudott is egyet-mást, sajnos azonban sohasem olyasmit, ami arra engedett következtetni, hogy Fabriczy vágya a közeli jövőben kielégítést nyer és meg fog ismerkedhetni legújabb ideáljával.

Igaz, hogy a „legújabb“ jelző némi ellentétben állott a tényleges helyzettel, mert hiszen azóta Schultheiss Erna személyében legeslegújabb csillog is feltűnt a lobbanékony huszárőrnagy szerelmi égboltozatán, de mivel soha életében sem tudott meglenni anélkül, hogy az elsőrendű csillagok mellett ne létezzenek másodrendűek is, hát most is így volt, amennyiben Radovich Istvánné az első osztályba tartozott, még pedig egész egyedül, míg Schultheiss Erna csak a második osztályban foglalt helyet egy aradi menyecske társaságában, akinek azonban harmadrendű csilloggá való degradálása akkoriban már elhatározott dolog volt.

Szóval, ez a Ferkó igen kedves embere volt Fabriczynak és miután éppen aznap néhány

apróbb ujságot tudott neki elmondani Radovichnérol, — például, hogy most egészen egyedül ül bokódi birtokán, mert a fia oroszánvadászatra indult Afrikába, — az őrnagy a nagy meleg dacára nem sajnálta a fáradságot és elkísérte a barátját a Muzeumköruti lakásáig, de azzal az eltökélt szándékkal, hogy ott legott felül a villanyosra és a Krisztina-körutig le sem száll. Ezt az elhatározását megváltoztatta az a körülmény, hogy a Kálvin-téren harminc lépésnyi távolságban, nem csekély meglepetésére Évát és Ernát pillantotta meg. Utánuk nézett és az első pillanatban hozzájuk akart csatlakozni, de amint találgatta, hogy vajjon merre mennek, amint látta, hogy a Baross-utcába kanyarodnak, hirtelenül elborultak eddig derüs vonásai.

— Csak nem Jeniczkyékhez? — mondta hangosan és önkénytelenel követte a nőket. Amikor aztán csakugyan megálltak a tilos kapu előtt, Fabriczynak nem voltak többé kételyei. Megállt ő is és figyelt. Attilája zsebében ökölbe szorította a kezét és dühében fogát csikorgatta. Hát ennyire respektálták szigorú parancsait? Hát azért kötözött ő lóhalálban Aradról Budapestre, hogy Éva a háta mögött a legnagyobb szermérmetlenséggel fentartsa az összeköttetést azzal az anarchistával? Talán az „egyén önrendelkezési jogának“ alapján? És ez az édes szemű, mézesmázos beszédű germán kigyófia, akiben úgy bízott mint a sikerében a nőknél, segédkezet nyújtott hozzá?

— Majd adok nektek önrendelkezési jogot, — szólt ismét magában és mihelyest Éva eltűnt a

kapuban, egyenesen Schultheiss kisasszony irányába tartott.

— Jézus Mária, az őrnagy! — hebegte emez, amikor megpillantotta a másfél lóerővel közeledő Fabriczyt. Szeretett volna elájulni, de nem tudott. Nem lévén sok ideje a gondolkozásra, hogy mit tegyen, elhatározta, hogy nem tesz semmit és bevárja, nem tesz-e az őrnagy valamit. Ez be is következett. Az őrnagy ráförmedt, mint egy vad ember.

— Mit csinálsz itt?

— Várok valakit, — felelte Erna, a legártatlanabb és egyuttal a legcsábítóbb mosolyával. Azon, hogy Fabriczyt őt letegezze, csöppet sem csodálkozott, sőt igen természetesnek találta ezt, ami abból is kitűnik, amit azután mondott neki s amit a történelmi hűség kedvéért eredeti német szövegben kell ide iktatnom: — Sieh mich doch nicht an, als ob Du mich fressen wolltest, altes Rauhbein!

Ezen viszont az őrnagy sem csodálkozott, amiből arra kell következtetni, hogy már előbb és más alkalommal is tegeződtek. Azonban semmiképen, még ilyen eredeti mondások árán sem sikerült lecsillapítani az őrnagy feldúlt kedélyállapotát.

— Hol van Éva? — ordította, úgy hogy egy arra haladó kutya ijedtében félreügrött és bizonyos távolságban rettenetesen elkezdett ugatni.

— Felment Jeniczkyékhez.

Fabriczyt a guta kerülgette.

— És te ezt megengedted?

— Meg.

— Dacára annak, hogy megtiltottam?

— Dacára annak.

Fabriczy inartikulált hangot hallatott, aztán mondott még valamit, még pedig magyarul, de ezt már az olvasó képzelőtehetségére kell bíznom. Azután berohant a házba.

Schultheiss kisasszony pillanatig habozott, azután vállat vont és elsétált a Kálvin-térre, ahol bevárta a villamost és azon ment a Krisztina-körutig.

Mikor hazaért, Éva nem volt látható, csak Fabriczy szaladta körül a terített asztalt az ebédlőben, mint egy meghibbant sakál. Érna kisasszony szempillantásra sem méltatta a ház urát, hanem visszavonult a szobájába és bezárkózott. A szobaleány pedig nem mert tálalni, mert amikor be akarta vinni a levest, Józsi visszatartotta.

— Az áldóját, — szólt ijedten — most ne, a világért se! Kell, hogy előbb kitombolja magát az őrnagy úr...

Fabriczy csakugyan rohant tovább, fel-alá az asztal körül, közben nézte az órát, megállt, rázta a fejét, hákogott, prüszkölt, leste, hogy mi lesz, ismét rohant egyet, újból megállt, megnyomta a csengőt és várt. De nem mutatkozott senki, nem történt semmi. A végén belátta, hogy ez így nem megy tovább. Mult az idő s a gyomra már egyenesen fájt az éhségtől. Hirtenül megszélidült.

Odalépett Éva ajtajához és halkán kopogott. És mivel nem felelt senki, benyitott. A leánya,

a kereveten feküdt, sápadtan, mintegy élet-telenül. Amikor kinyílt az ajtó, nagy fekete szemével szomorúan tekintett fel. Fabriczy megijedt.

— Csak nincs valami bajod? — kérdezte lágy hangon.

Éva alig észrevehetően rázta a fejét. Az őrnagy egész közel lépett hozzá.

— Még haragszol rám? — szólt ismét.

— Én? Miért?

— Azért, mert durva voltam hozzád.

— Nem haragszom. Papának igaza volt.

Fabriczy fellélegzett. Amilyen nagyon tudott haragudni, oly könnyen ki lehetett venni a szívét is. A kis Éváját pedig, hiába, imádta mindenekfelett. Talán még a különböző nagyságú csillagoknál is jobban szerette. Leült tehát a kerevet szélére és végigsimította leányának bozontos fekete haját.

— Nem teszed többé, ugy-e bár? — kérdezte. És mivel Éva nem felelt, hozzátette: — Megígéred?

Éva még mindig habozott. De aztán eszébe jutott a fogadtatás, amelyben Jeniczky részécsítette.

— Meg, — mondta — de egy feltétel alatt.

Fabriczy feltekintett. Ez neki nem tetszett. Azért mégis kérdezte:

— Miféle feltétel alatt?

— Ha maga is megígéri, hogy rögtön kibékül Sándor bácsival, mihelyest meggyőződik róla, hogy nem hazaáruló.

— Nohát, ezt meg is ígérem, — felelte Fab-

riczy most már nevetve. — Adná az Isten, hogy egyszer már valamiképen tisztázná szerencsétlen históriáját a sógor!

Ezt az ügyet illetén elvégezvén, az őrnagy megcsókolta a leányát, akit egyidejűleg megkért, néznie utána a cselédeknek, akik az ördög tudja miért nem akarnak már tálalni, maga pedig azalatt, hogy Éva kiment a konyhába, Erna ajtajához sompolygott és itt is kopogtatott.

— A dolog el van intézve, — sugta halkán, — leülhetünk ebédelni.

Ezekre a varázsszavakra, úgy mint Aladin parancsára Szezám, kinyilt Erna ajtaja is és nemsokára rá a legjobb étvággal elfogyasztották Marcsa főztjét, dacára annak, hogy egyetértettek abban, hogy soha sehol, sem ott-hon, sem másutt még ilyen rossz kosztot nem ettek.

Fabriczy élénk meglepéssel állapította meg egyébként, hogy — bizonyára a délelőtti incidensből kifolyólag — Éva és Erna között határozottan közeledés történt, amit már a házibéke szempontjából is melegen üdvözölt. Ha másodrendű csillag volt is csupán Erna, akkoriban legalább tagadhatatlanul erősen fénylett az égboltozaton, vagy amint a csillagászok mondják: kulminációban volt.

Ezeknek minden kétséget kizáró módon való megállapítása után az őrnagy magára hagyta a hölgyeket, a jó időre való tekintettel hajókirándulást ajánlván nekik a Margitszigetre, maga pedig a Hangliba sietett, ahol egyik ezredtársával rendez-vous=ja volt. Éva nem idegen=

kedett a kirándulás eszméjétől, amint egyébként is szerette a változást, akármilyen alakban jelentkezett is. Kiváltképen most, hogy mély gyászban volt és hogy még színházba sem lehetett mennie, elég gyakran vigyorgott feléje az unatkozás szörnyű réme a barátságtalan új otthon minden sarkából, amelyben a butorok épen olyan idegenek voltak mint az emberek, akik — atyját kivéve — körülvették. Fájdalmasan gondolt vissza a régi jó időkre, amikor tetszése szerint meglátogathatta a kedves jó nagypapát dunaparti lakásában s a vele töltött kellemes órákra. De eszébe jutott ismét annak a csinos fiúnak az emléke is, akivel a Víg-színházban töltött rövid idő alatt anélkül, hogy ismerték volna egymást, bizonyos lelki összeköttetésbe lépett és mostani elhagyatottságában ismét hatványozott mértékben jelentkezett a vágy, hogy őt legalább viszontláthassa.

Ebben a korban az ember az élettől mindent vár és mindent remél, még a legvalószínűtlenebb dolgokat is és ha nem következnek be, öntudatlanul és készséggel elégszik meg azokkal az eseményekkel, amelyek nem szerepeltek az óhajok listáján. A fő az, hogy történjen valami. És az egyetlen dolog, amitől félünk: a stagnáció. Később, amikor már jóval leszállítottuk igényeinket és már alig merünk várni valamit az élettől, még a valószínű dolgokat sem és nincs köszönet abban, ami történik: valóságos oázisnak tekintjük a stagnációt, a „nemtörténtsemmi”-napokat, mert ezeken legalább nem ért kellemetlenség, fájdalom.

Szóval, a margitszigeti kirándulás még mint fehér lap is esemény számába ment Évánál. Hát lehetett-e tudni, nem adja-e elő magát a szigeten vagy útközben a hajón valami új, kellemes szenzáció? Vagy kizártnak kellett-e tekinteni annak a lehetőségét, hogy végre=valahára és talán éppen a szigeten viszontláthassa az ismeretlen csinos fiút a Vígyszínházból?

Az első ismerős, akit a tabáni állomáson a hajóra felszállva megpillantott, Pista fivére volt. A fiú nem volt egyedül, egy eléggé jól öltözött, egészen csinos, de már nem éppen fiatal hölgy társaságában ült a hátsó fedélzeten. Látszott rajta, hogy nem volt elragadtatva, amikor megismerte a nővérét, a társaságában lévő nő viszont kissé kiméletlenül fixirozta a leányt lorgnettjén keresztül. Most Éva őt is megismerte. A Népopera egyik kis színésznője volt, akit már több ízben látott volt a színpadon. Évát az eset szörnyű mód mulattatta, azért mégis diszkrétan a másik fedélzetre ment, Erna pedig, aki az egészből mit sem vett észre, követte.

Alighogy helyet foglaltak, egy fiatal tiszt, aki velük szemközt ült, láthatólag meglepődött, amikor Ernát megpillantotta. Hosszasan ránézett s amikor tekintetük találkozott, szalutált. Erna kissé kimérten fogadta a köszöntést és fülig pirult.

— Egy szerajevói ismerősöm — szólta magyarázólag Évához.

— Szerajevóban is volt? — kérdezte a Fabriczy leány. — Ezt nem is tudtam.

Erna még mindig zavartan, idegesen nevetett.

— Sok helyen megfordultam már életemben, — mondta — és sok mindent tapasztaltam.

— Mit például?

— Jót és rosszat. De több rosszat mint jót...

Évának önkéntelenül az jutott eszébe, hogy bizonyára a szemben ülő katonatiszttel összefüggésben is lehettek Schultheiss kisasszonynak tapasztalatai. Csinos barna fiú volt, rövidre nyírott kis angol bajusszal, nyílt tekintettel és amint maga elé fujta a cigarettafüstöt, mozdulatában volt valami helyes is. Mihelyest észrevette, hogy Éva őt nézi, rögtön hajlandónak mutatkozott egy kis szemflirtre. De Éva Ernához fordult:

— Különös élete lehet egy fiatal leánynak, aki úgy mint maga életét idegenek körében tölti, ma itt, holnap ott. Különös és érdekes.

— Kétségtelenül, — felelte Erna, aki nemcsak annak örült, hogy e pillanatban szólhatott valamit, mert a szerajevói ismerős jelenléte határozottan feszélyezte, hanem annak is, hogy Éva a délelőtti események óta egészen más volt hozzá, mint eddig. — Az én atyám is katonatiszt volt, — folytatta, — még pedig szintén törzstiszt mint az öné, az anyám korán meghalt, alig ismertem s amikor annyi idős voltam mint ön most, atyám elvette a nevelőnőmet, egy elszázi leányt. Erre aztán elmentem hazulról.

— A mostoha miatt?

— Azért. Nem mintha rosszul bánt volna velem, korántsem, csakhogy megcsalta az apámat egy emberrel, akit mi jól ismertünk, én és a nővérem, akinek egyébként vőlegénye volt.

— Ugyan — mondta Éva nagy szemeket meresztve Ernára. A kisasszony egyszerre rop= pant érdekes lett előtte.

— Bizony, — folytatta Erna, — nem is tudom, helyes=e, hogy ilyen dolgokról beszélek ön előtt.

— Miért ne? — tiltakozott Éva élénken, — énnekem mindent elmondhat, mert én mindent tudok, mindent!

Erna kisasszony hitetlenül mosolygott rá.

— Mindent? — kérdezte, majd hozzátette — Isten ments! Az ember az iskolában sok mindent hall és lát, amit nem kellene, de mindez semmi. Ha azonban egyszer kilép az életbe, ott aztán tanulhat, na!

Erna kellemetlenül nevetett.

— Mit például? — kérdezte Éva.

— Mindenekelőtt azt, hogy a világ legbutább teremtése a férfi, de egyuttal a leghitványabb is. Ha nőről van szó, semmitől sem riad vissza, hogy elérje vágyait, s a legnagyobb humbug a tisztesség. Erre is az élet tanított.

Éva ijedten tekintett Ernára.

— Magából csak az elkeseredés szól, meg vagyok róla győződve, — mondta, — kell, hogy jót is tapasztalt legyen!

— Tapasztaltam is. Egy leány őszinte, oda= adó barátságát. Kissé olyan volt mint ön, filigrán, fekete, a szeme tüzes, csupa vágy és báj...

Éva önkéntelenül lesütötte a szemét. Ebben a pillanatban a fiatal tiszt felkelt, a hölgyekhez lépett és szögletesen üdvözölte Ernát.

— Be régen láttam, — mondta erőltetett fes=

telenséggel, — hogy van, hogy van? — Majd be sem várva Erna kisasszony válaszát, kérte, mutatná be „barátnőjének“.

— Ruppert Emil főhadnagy, — végezte Schultheiss kisasszony a bemutatást, majd rögtön hozzátette — én jelenleg Fabriczy őrnagy úr házánál vagyok, a fiatal hölgy pedig, akivel e pillanatban megismerkedett, az őrnagy úr leánya, Éva.

A főhadnagy meghajtotta magát, aztán azt kérdezte Schultheiss kisasszonytól:

— Szóval, mégis csak ismét visszajött mihozzánk?

Schultheiss kisasszony úgy tett, mintha nem értene meg, hogy a tiszt mire célzott.

— No igen, — folytatta Ruppert, — hisz akkoriban úgy volt, hogy visszamegy Németországba? Van annak most már vagy két esztendeje is.

— Talán több is, — hagyta rá Erna, — de egyáltalában nem voltam Németországban.

— Úgy... képelem, hány embernek csavarta el azóta a fejét...

Erna indulatos mozdulatot tett.

— Hallatlan, hogy miket beszél, — mondta, Évára vetve egy oldaltekintetet, — Fabriczy kisasszony még azt hihetné, hogy igaz, amit mond...

— Hisz csak tréfáltam, — mentegetődzött ügyetlenül a tiszt, majd Évához fordult: — Nem rokona véletlenül Fabriczy Lulunak, aki lent van Mosztárban?

— De igen, — felelte Éva, — a fivérem.

— Nagyszerű! — kiáltott fel Ruppert örömmel és rögtön letelepedett Éva mellé. — Tudja-e kérem, hogy Lulu egyike legjobb barátainnak?

— — — ?

— De mennyire! Mondja csak, még mindig oly örülten szerelmes Lulu abba a nagyváradi leányba?

— Gerdán Juciba? Azt hiszem, hogy igen. Mikor látta utoljára a fivéremet?

— Várjon csak, holnap lesz egy hete, hogy fent járt a hadtestparancsnokságon. Egyébként ő is Pestre készül, úgy tudom, nagy terve van, nyolc heti szabadságot kért. Valami svájci útról, vagy ilyesmiről beszélt.

— Ne mondja!

Éva arca ragyogott a boldogságtól. Tehát csakugyan foglalkozott a svájci út tervével, ez az aranyos, édes Lulu!

A szigethez értek. Erna, aki meglehetősen szótlanná lett, felkelt.

— Szálljunk ki itt és menjünk fel gyalog, — szólt Évához.

— Ahogy tetszik.

Ruppert főhadnagy határozottan várta, hogy fölszólítsák, szálljon ki ő is. Éva csakugyan gondolt is erre, de Schultheiss kisasszony igen határozottan és félre nem érthetően kezét nyújtott a tisztnek.

— Isten önnel és ha látja Dóra bárónőt, csókolgatóm.

— Ezer örömmel! Holnap visszautazom, várjuk a trónörökös látogatását, óriási előkészületek folynak. Más üzenete nincs Dóra számára?

— De igen. Mondja meg neki, hogy ... nem. Ne mondjon neki semmit. De mégis: mondja meg neki, hogy akartam neki üzenni valamit, de aztán mégse tettem.

— Mit jelentsen ez?

— Dorli tudni fogja.

A két nő kisietett a partra, Ruppert pedig még sokáig utánuk nézett az ismét induló hajóról, egész addig, amíg eltűntek a fák és bokrok mögött.

Fabriczy Pista viszont elhatározta, hogy eredeti tervétől eltérőleg nem a felsőszigeten, hanem a Császár-fürdőben fogja megvacsoráztatni a hölgyét.

Éva jókedvű volt és egészen más, mint amilyenek Schultheiss kisasszony eddig ismerte. Talán annak a kis epizódnak a hatása alatt a barátságos főhadnaggyal, aki mellesleg mondva semmiféle különösebb benyomást nem tett rá. De a dolog mulattatta és örült a jó hírnek, amelyet Luluról hallott. Sétaközben vidáman csevegett és magától elmondott egyet-mást, amiről gondolta, hogy partnerét érdekelhetné. Az volt az érzése, hogy eddig igazságtalanul viselkedett Erna kisasszonnyal szemben és ezt most jóvá akarta tenni. Ez a nő semmi esetre sem volt mindennapi lény s azok a homályos megjegyzések és titokzatos célzások, amelyeket multjára, ismerőseire a délután folyamán elejtett, egyenesen érdekessé tették Éva szemében. Különösen az a tudat, hogy, amint maga mondta s amint valószínűnek látszott is, alaposan ismerte az életet, még csak megerősítette ebben

az érzésben. És most már nem is igen törődött az édesatyja részéről Erna kisasszony iránt tanúsított érdeklődéssel sem.

Nehéz fekete felhők a Gellérthegy felett óvatosságra intettek s így a felsőszigetre érve, az első hajóval ismét haza indultak. Jól is tették, mert alighogy a kapuba értek, már esett is. Óriás cseppek voltak, csak gyéren hullottak alá, de a levegő nehéz volt és fülledt, biztos volt, hogy a java majd csak azután jön.

Fabriczy még nem volt otthon s miután nem ígérte, hogy hazajön vacsorára, a nők azt kettesben fogyasztották el. Már a végénél tartottak, amikor Éva bevezetés nélkül kérdezte:

— Ki az a Dóra, akiről ma említést tett, ha nem vagyok indiszkrét?

— Csöppet sem, — felelte Schultheiss kisasszony. — Azáltal, hogy egyáltalában említettem, amugyis tartozom magyarázattal is. Dóra atyja magasrangú polgári tisztviselő Boszniában. Mogorva, kellemetlen ember, aki minden szegény jámbor parasztban kémet és hazaárulót sejt és rögtön becsukatja. A mama ideges, beteges nő, egész nap attól fél, hogy forradalom lesz és le sem fekszik, amíg az egész házat át nem kutatta, nem rejtettek-e el bombát valahol. Dóra a gyermekük, pedig, a legkedvesebb, a legaranyosabb lény, amellyel valaha találkoztam. Szép mint egy Isten. Van valami férfias benne, ép úgy mint különben magában is.

— Bennem? — szólt meglepetve Éva.

— Igen, igen, az alakban. Kissé olyan, mint ahogy a régi görögök Apollont képelték, érti?

Dóra, vagy amint mindig neveztem, Dorli egyébként is hasonlított magára. Neki is inkább kicsiny, filigrán termete volt, kissé kreol arcbőre és fekete rövid haja. Istenem, micsoda haj! És milyen gyönyörű lába! Egyenes mint a nád, vékony és mégsem sovány. Észményi! Engem mindig a fehér bőröm és a szőke hajam miatt irigyelt, pedig mennyivel különb volt ő!

Schultheiss kisasszony elhallgatott és messze elnézett. Ki az ablakon a sötétbe.

— Hisz Erna kisasszony egészen úgy beszél erről a Dóráról, mintha szerelmes volna belé, — jegyezte meg önkéntelenül Éva és mosolygott.

A német leány bólogatott.

— Az is vagyok, — felelte meggyőződéssel, — szerelmes. Dóra, tudom, érzem, a legjobb barát-nőm még ma is, pedig két év óta nem láttuk egymást, nem is írtunk egymásnak.

— Miért nem?

— Miért? Azért, mert — Schultheiss kisasszony nem folytatta, de aztán kérdéssel felelt — miért nem akarja például az őrnagy úr, hogy érintkezzen a nagybátyjával? Vannak kényszerítő körülmények, amelyek előtt meg kell hajolni. És mégis szeret engem Dorli, sohasem fogom elfelejteni, pedig ott is csak egy idegen alkalmazott voltam, akit fizettek s akinek, amikor már nem kellettem, egyszerűen felmondtak, mint egy cselédnek.

Lehajtotta a fejét. Éva meg volt hatva. Azt hitte, hogy Erna szemében könnyet lát. Felkelt, ráhajolt és megcsókolta.

— Nem lehetnénk mi is barátnők? — mondta halkán, egyszerűen.

Erna feltekintett. Ábrándos kék szemét félig behuzta, úgy nézett rá Évára. Azután megfogta két kezét és teljes erővel magához húzta a kis=leányt.

— Hisz én az első perctől fogva szerettelek — felelte különös melegséggel, majdnem lázasan és most ő csókolta meg a másikat. Az ajkai remegtek.

VIII.

Abba a homályba, amely Schultheiss kis=asszony lényét körülvette, Fabriczy Lulu hozott világosságot.

A fiatal tisztnek Ruppert barátja által jelzett közeli érkezése, amelyet nemsokára levél is meg=erősített, Schultheiss Ernát kissé nyugtalaní=totta, mert igen valószínűnek látszott, hogy a fiatal Fabriczy tudott egyet=mást a Szerajevó=ban történekről s hogy ezeket aligha fogja azzal a diszkrécióval kezelni, amelyre főhadnagy=ba=rátja egészen meghatározott okoknál fogva kötele=zettnek érezte magát.

De egyrészt a véletlenbe vetett vak bizalom — a kalandor természetűek közös tulajdonsága — másrészt az a tudat, hogy a legrosszabb, ami be=következhetett, legfeljebb az volt, hogy ismét egyszer más állás után kell néznie, hozzájárul=tak ahhoz, hogy Erna belsőleg is visszanyerje a nyugalma, amellyel kifelé, mint mindig, úgy most is mesterien rendelkezett. A jövőbeni alakulá=sok mérlegelésénél az sem igen bántotta, hogy az asszonybolond őrnaggal való rövid barát=

ságának esetleg hirtelen befejezésével is kellett számolnia, ámbár Fabriczy Kálmánban könnyűszerrel és úgyszólván első tekintetre felismerte volt a férfi abbeli kategóriáját, amely, hogy célt érjen, még a házasságtól sem riad vissza, ha vágyát másként nem tudja kielégíteni s hogy a német leány e tekintetben jól ismerte emberét, mutatta a Bohumil Janka esete, bár ez az övével semmiképen sem volt azonos.

Fabriczy Lulu nem ismerte személyesen Schultheiss Ernát és amikor vele atyja házában találkozott, első benyomása igen kedvező volt. A bemutatásnál nevét alig hallotta s a nővérevel, valamint az atyjával való viszontlátás annyi meg annyi anyagot szolgáltatott a beszélgetésre, hogy Schultheiss kisasszony ügyeinek szellőztetésére csak később került sor.

Időt nyervén, a német leány a fiatalemberre gyakorolt kedvező benyomást rögtön a maga céljaira akarta felhasználni, amennyiben ahányszor csak alkalma volt, hosszasan rajtfelejtette Lulun kissé ábrándos tekintetét. De ezzel csak annyit ért el, hogy Lulu minduntalan elpirult és lesütötte a szemét. Azok az érzelmek ugyanis, amelyeket a fiú Gerdán Juci, a nagyváradi bérlő szép leánya iránt érzett s amelyeket elhagyatott boszniai állomáshelyén — mint a leideni üvegben a villanyszikrát — hatalmas energiává halmozott fel, megvértézték minden csábítás ellen, jött legyen az olyan oldalról is, mint amilyen a kétségtelenül szép és kívánatos Erna kisasszony volt.

Az „Ecce Homo”-ügy uralta természetesen a

vizontlátás első óráiban a családi körben folytatótt eszmecserét és habár Lulu nem helyeselte atyjának kíméletlen szakítását Jeniczky Sándorral és Mariska nénivel, akiket nagyon szeretett, mégis ő is azon a nézeten volt, hogy nagybátyjának feltűnést keltő politikai szereplése az egész családra nézve végtelenül kellemetlen volt, sőt egyenesen szerencsétlenség számba ment.

— Tisztársaim például — így mondta a fiú — kivétel nélkül azon a véleményen vannak, hogy a családnak kötelessége volna Sándor bácsit szanatóriumba csukatni, az ezredesem pedig, aki amúgyis minduntalan csak arról beszél, hogy legközelebb minden felfordul és hogy világháború lesz, bűnös könnyelműséggel vádolja a magyar kormányt, mert nem adott ki rögtön elfogató parancsot Sándor bácsi ellen abban a pillanatban, amikor a képviselőségről lemondott!

Fabriczy Kálmán megelégedetten bólogatott, de Éva ragyogó szemekkel közbeszólt:

— Mondd meg az ezredesednek, annak a vadállatnak, hogy tiszteltetem s hogy jusson eszébe, hogy Magyarország szabad ország, amelyben mindenki hirdetheti a nézeteit. Ez a te ezredesed is bizonyára amolyan császári lakáj, aki képes arra, hogy éjjeleken át nem tud aludni, mert nem ő volt, aki felakasztatta és agyonlövötte az aradi vértanúkat!

— Akárcsak az atyámat hallanám, — mondta Fabriczy nevetve. A dolog neki ugyan nem tetszett, de korlátlanul tudott gyönyörködni Éva eredeti mondásaiban, mert azt képzelte, hogy leányának talpraesettsége az ő öröksége.

— Hát ami igaz, az igaz, — folytatta Éva komolyan — én sem értek egyet Sándor bácsi lehetetlen javaslataival, de amit arról az elnyomatóról ír, amelyben az osztrákok évszázadokon keresztül tartják ezt a szegény magyar nemzetet s amit az utálatos német szellem kétségbeejtő térhódításairól mond, azt szóról szóra aláírom én is!

— Csakhogy ismét egyszer szidhatod a németeket, — jegyezte meg mosolyogva Schultheiss kisasszony, aki annyit mégis csak megértett a magyar beszédből, hogy ezt leszögezze.

— Szidom is őket, — felelte Éva — s ha vannak is igen kedves kivételek, remélem nem kívánod, hogy példákkal szolgáljak, nem hinném, hogy létezne még egy faj a föld kerekén, amely annyira értene ahhoz, hogy ellenszenvenné tegye magát más népek előtt, mint éppen a német.

— Micsoda beszéd ez már megint! — pattant fel Fabriczy indulatosan és magasra húzta fel a vállát. — Ha nem volna német a világon s ha nem szívünk volna fel már az anyatejjel egy kis német kulturát, barbárok volnánk ma is.

— Bocsánatot kérek, — tiltakozott Éva — azt az egyet nyugodtan állíthatom, hogy én az anyatejjel semmiféle német kulturát nem szívtam magamba. Az én anyám francia volt és erre büszke vagyok. Bárcsak sok ember állíthatná ezt magáról. Hát nem igaz?

Az őrnagy ismét ellent akart mondani, de Éva nem engedte szóhoz jutni.

— Hát nem francia eredetű minden, amit szépnek, kedvesnek, finomnak ismerünk és nem

esetlen, nehézkes, izléstelen=e mindaz, ami német? A divat francia, ha jó illatot akarunk venni, a franciát választjuk, a diplomáciai nyelv: francia, a legfinomabb, legelméőbb színdarabok franciák, vagy van=e érdekfeszítőbb, bódítóbb regény a franciánál? Míg a német, na, ne beszéljünk róla. Rögtön eszembe jut a „Woche“=ban meg a „Fliegende“=ben látható szab. ing Jaeger tanár szerint.

— Elég volt! — kiáltotta Fabriczy és felugrott. — Ki nem állhatom, ha szidnak egyes nemzeteket, de különösen akkor, ha annak egyik képviselője jelen van. Tapintatlanság!

Éva is felkelt.

— Már nem szólok semmit, — mondta, még az atyját is lefegyverező mosollyal, majd Erna elé lépett és mély térdhajlással két kezét összetéve bocsánatkérően tekintett reá. A német leány megölelte és az örnagyhoz fordult.

— Es ist ja nicht so schlimm gemeint, — szólt kedvesen, aztán Lulura nézett, hogy meggyőződjék róla, miként hatott nemes viselkedése a csinos fiúra, akinek a netán bekövetkezendő támadását már előre kellett leszerelnie. De Lulu most is csak lesütötte a szemét és gyorsan Gerdán Jucira gondolt, mintha az ő képében keresne oltalmat a szép szőke német boszorkány csábításával szemben.

Délután, amikor a testvérek magukra maradtak, Éva azt kérdezte a fivérétől:

— Te Lulu, igaz az avval a svájci úttal?

Lulu meg volt lepelve.

— Honnan tudod?

Éva titokzatos arcot vágott.

— Hja, az embernek vannak összeköttetései. Kémjeim azt jelentették, hogy komolyan foglalkozol ezzel a gondolattal és miután bírom ígéretedet, hogy engemet is elviszel, hát — —

— Hallatlan! — fakadt ki Lulu majdnem haragosan. — Tényleg ez volt a szándékom, de meg akartalak lepni s most valaki elrontotta az örömet.

Éva Lulu nyakába borult.

— Senki sem rontotta el az örömet, — hazudta — hisz én csak úgy gondoltam, mert egyszer említetted a télen. Hát csakugyan?

Lulu boldogan bólogatott.

— Ha én egyszer ígérek valamit, akkor meg is tartom, — jelentette ki büszkeséggel. — Nyolc heti szabadságot kértem. Nem is sejted, milyen nehezen adták meg most, közvetlenül a főherceg boszniai látogatása előtt. De fölszaladtam egy hegyre, hogy szívdobogást kapjak, a nyelvemet pedig jól bekentem krétával, amire az ezredorvos nagyon megijedt és javasolta a nyolc hetet. Ebből egyet Pesten akarok tölteni, de közben leszaladok Nagyváradra is, egész rövid kis látogatásra, azután visszajövök, felpakollak és megyünk Svájcba.

Éva elkezdett ugrálni és tapsolva kiáltotta:

— Jaj be nagyszerű! Jaj be mesés!

De azután hirtelenü! elkomorodott.

— Vajjon ki fizeti az útiköltséget? — kérdezte, miközben egérfogaival elkezdte kis ujját rágni.

— Az enyémet saját magam fizetem, — felelte

Lulu önérzettel — a tiedet pedig a papa. Ez világos.

— Hát azt hiszed, hogy ő ebbe belemegy?

— Meg vagyok róla győződve. Ezer koronát csak ki tudsz belőle vasalni?

— Ezer koronát? Feltétlenül. És ez elég lesz?

— Untig elég egy személynek négy hétre. Visszajövet pedig még vagy tizennégy napot töltünk Mondseében — —

— Gerdánéknál?

— Igen. Az idén ott fognak nyaralni.

— Tudom. No és?

— Semmi és. A Mondseében való tartózkodás nem fog kerülni egyetlen vasunkba sem.

— Gondolod?

— Biztos.

— Nagyszerű. Hát már ennyire vagytok, te meg a Juci?

— Ennyire.

— Közvetlenül leveleztek?

— Közvetlenül.

— Most már értem, hogy miért nem fordultál többé hozzám az utóbbi időben!

Lulu boldogan mosolygott, azután térképet vett elő és részletesen elkezdte magyarázni az útat, amelyet kigondolt. Éva mindennel nagyon meg volt elégedve s amikor már teljesen tájékozva volt, nem tudta megállani, hogy előbbeni kis hazugságát jóvá ne tegye.

— Most már bevallom, — mondta nevetve — hogy bár sohasem kételkedtem a szavadban, abba, hogy útunkból tényleg lesz valami, csak akkor kezdtem bízni, amikor egy véletlen folytán

megtudtam, hogy komolyan foglalkozol a do-
loggal.

— No látod, — felelte Lulu, akit ez a körül-
mény most már semmit sem bántott, majd kér-
dezte: — De kitől hallottad ezt? Erre igazán
kíváncsi volnék!

— Találd ki! Vagy hiszen úgy sem fogod ki-
találni, inkább megmondom én. Egy Ruppert
nevű főhadnagy barátodtól.

Lulu összecsapta a kezét.

— Rupperttől? A kis bundástól? Hát hol
az ördögbe kerültél te össze ezzel a jó-
madárral?

Éva nevetett.

— Mondom már, véletlen volt. Multkor a
margitszigeti hajón ismerkedtem meg vele. Erna
mutatta be nekem.

Lulu nem értette meg mindjárt, hogy kiről
van szó.

— Erna? Kicsoda az az Erna?

— No hallod? Schultheiss kisasszony, akivel
egész nap együtt voltunk!

— Ne beszélj!

Lulu hátra zökkent.

— Igen, igen! Mi bajod van vele?

— Nekem semmi! — felelte Lulu szárazon. —
Hála az égnek! Hallatlan! Hallatlan! — A fiatal
tiszt fölkelt és fütyörészve kezdett fel-
alá járni a szobában. Éva odament hozzá és megállította
útjában.

— Most már komolyan tudni akarom, hogy
mi van azzal a nővel!

— Baj van, — felelte Lulu szórakozottan, —

csak annyit mondhatok, hogy baj van. Hogyan került az hozzátok, ebbe a házba?

— A papa fogadta föl, amikor elcipeltetett Sándor bácsiéktól. Azt hiszem, hogy az apró hirdetésekben akadt rá.

— No hiszen, ez egészen hasonlít az öregre! Persze, nem is kérdezősködött utána?

Éva unottan vállat vont.

— Gondoltam.

Lulu ismét fel-alá járt, azután hirtelen elhatározással kijelentette:

— Ez a nő nem maradhat ebben a házban. El kell őt küldeni mielőbb, még ma!

— Még ma!? De miért, az Istenért?

— Már tegnap kellett volna. Schultheiss Ernára bíznak téged, hihetetlen! Azonnal beszélek a papával. Hol találhatnám?

— Ezt én bizony nem tudom. A lóversenyen, a Gerbeaudnál, a Kaszinóban...

— Vacsorára csak haza fog jönni?

— Lehet, — felelte Éva idegesen, de aztán egyenesen megtámadta a fivérét. — Ha nem mondod meg azonnal, hogy mi van Schultheiss Ernával, soha többé szóba sem állok veled, érted?

— Akkor nagyon sajnálom, egyedül mehetsz Svájcba, mert én ezt neked nem mondom meg. Nem fiatal leányoknak való.

Ebben a pillanatban belépett Fabriczy Kálmán, nyomában követte Pista.

— Mi az, ami nem való fiatal leányoknak? — kíváncsiskodott az őrnagy, majd letelepedett a szoba közepén és amikor látta, hogy Lulu

és Éva meg vannak lepetve megjelenése fölött, hozzátette. — Mit bámultok tulajdonképen?

Lulu minden nagyobb emóció nélkül kezét fogott Pistával, akit csak most látott viszont Fabriczy Jakab temetése óta, azután az atyjához fordult.

— Hát édesapám itthon van?

— Amint látod, igen, — felelte Fabriczy. — Úgy volt, hogy az a szerencsétlen Abramovich Ferkó kocsin értem jön, hogy egyszer=kétszer végigjárjunk a Stefánia=úton, de a fiakker nem jött, Ferkó ellenben stafétát küldött és tudatta, hogy elrontotta a gyomrát és hogy tüzes tányérokot rak a hasára.

— De papa! — kiáltotta Éva.

— Talán csak még szabad hasról beszélnem? Nevetséges!

Éva felelni akart, de Lulu, aki szokatlanul komoly volt, megelőzte.

— Papa kérem, — szólt félhangon, — kell, hogy igen fontos ügyben beszéljek magával. Valósággal szerencse, hogy nem jött érte az a kocsi.

Az őrnagy nagyot nézett, aztán, letéve monokliját, nevetett.

— Ennyire fontos? — mondta. — Lám, mire jó néha, ha valakinek fáj a... pardon, rossz a gyomra. No, mi az? Halljuk!

— Csak négyszem közt mondhatom el, — felelte Lulu. — Azaz, jó lesz, ha Pista is hallja. Te pedig, Évikém, ugye...

— Jó, jó, jó, — kiáltotta Éva, befogta a fülét és kiszaladt.

Pista, aki, amikor rászánta magát a látogatásra, nem sokat várt a családi összejöveteltől, most egyszerre megélénkült.

— Fogadni mernék, hogy valami asszonyhistóriába keveredett ez a gyerek, — mondta szokott fölényes mosolyával.

— Nem vagyok a te bőrödben, — vágott vissza Lulu, mellőzve ez alkalommal a bátyjával szemben különben mindig tanúsított szerénységét. Azután leült az őrnagy és Pista közé. — Nőről van szó, az igaz, — folytatta, — de nekem semmi közöm hozzá.

— Hát aztán kinek van köze hozzá? — kérdezte Fabriczy jókedvűen, — csak nem nekem?

— Az épenséggel nincs kizárva, — felelte Lulu habozás nélkül. — Az a nő, akiről beszélek, ugyanis kikezd minden épkézláb férfit, akivel egy földél alá kerül: Schultheiss Erna.

Fabriczynak kiesett a monokli a szeméből, — szerencsére zsinegen lógott, mert különben eltörött volna, — a széles mosoly, amely még az imént rajtült az arcán, úgy eltűnt, mintha elfujták volna, rendesen kissé vörös orra pedig egyenesen megkékült.

— Halljuk, halljuk, ez érdekes, — szólta Pista, most már egészen felébredve abból a nyugalomból, amellyel oly nagyra volt.

— Mi van Schultheiss kisasszonnyal? — kérdezte szigorúan az őrnagy.

Lulu maga elé nézett és száraz hangon elkezdett referálni:

— Schultheiss Erna egy porosz ezredes leánya.

Az atyja elcsapta a házától, mert egy farkas vadászat alkalmával Ernát úgyszólván az egész tisztikar szemeláttára rajtakapta a másik leánya vőlegényével. E nyilvános botrány után a szép Erna Csehországba ment nevelőnőnek, ahol egy Schönberg grófnak tizenötéves fiával kezdett ki, úgy hogy majdnem a büntető törvénytörésekkel akadt baja. Erre aztán...

— Nem tévedés ez? — szólt közbe Fabriczy Kálmán, erősen köszörülve a torkát.

— Ó nem, felelte Lulu határozottan. — A hivatalos akták betekintheők a bécsi rendőrségen, amelyet a szép Erna egy másik ügyből kifolyólag foglalkoztatott. Tudniillik...

— És honnét veszed te ezeket?

— Szerajevóban úgy ismerik ezt a nőt, mint a rossz pénzt. Kalandos élete sohasem engedte hosszabb ideig letelepedni egy helyen s így Boszniába is elkerült. Beszélik, hogy mellesleg kémkedéssel is foglalkozik, de ezt az egyet sohasem sikerült rábizonyítani, s ez a mi szempontunkból nem is lényeges. Szóval, Boszniában is föltűnt, még pedig valami báró Rheder osztályfőnök házában, ahol körülbelül egy évig volt. Persze, onnét is szégyennel kellett távoznia, mert rájöttek, hogy alig volt férfi a városban, Rhedert sem véve ki, a kivel ne lett volna viszonya. Emellett annyira megszerettette magát a báró egyetlen leányával, Dórával, — senki sem tudja, mivel bolondította annyira magába — hogy Dóra, amikor Schultheiss Ernát kidobták, öngyilkosságot akart elkövetni.

Az őrnagy indulatosan fölugrott.

— Ostoba pletyka, szemenszedett hazugság! — pattantotta ki és idegesen cigarettára gyújtott. — Az ember belegabalyodhatna ebbe a konfuzus históriába! Mi köze ennek a hisztériás Dórának Schultheiss kisasszony állítólagos kalandjaihoz? Őrület, téboly! Aztán még azt is ráfognák, hogy kém! No hiszen, az én házamban valamirevaló kémnek éhen kellene hálnia, mert soha életemben semmiféle hadititokról még jómagam sem szereztem tudomást! Hát te, te már előbbről ösmered Schultheiss kisasszonyt?

— Ma találkoztam vele először.

— Hisz' mondom! Hihetetlen, abszurd dolog, ilyen körülmények között...

— Bocsánat, ha azelőtt nem is ismertem személyesen, mégis fentartom minden szavamat. Ott lent, mifelénk, oly kicsiny a világ, olyan az egész, mint egy rongyos kis vidéki város, ahol semmisem marad titok az emberek előtt.

— Én pedig azt mondom neked, hogy tévedsz. A te Schultheiss kisasszonyod és az, aki a háznál van, nem azonosak. Akármibe fogadok.

— Miben áll a fogadás? — keveredett most a beszélgetésbe Pista is. — Az ilyeneket jó rögtön leszegezni.

— Fogd be a szád, senkisémet kérdezett! — rivalt rá az őrnagy mérgesen, míg Lulu nyugodtan kijelentette:

— Én úgy sem fogadok. De semmi kétség, hogy egy és ugyanarról a nőről van szó. Erre a legjobb bizonyíték egyébként az, hogy Erna kisasszony a napokban maga mutatta be Évának Ruppert főhadnagy barátomat, a szerajevói

idillek egyik főszereplőjét, aki különben is a Rheder-családot is igen jól ismeri.

— Ennek a bemutatásnak véletlenül tanuja voltam, — szólt közbe ismét Pista, aki már azért is Lulu pártjára állt, mert az atyja előbb oly gorombán ráförmedt. — A helyzet világos és Lulunak tökéletesen igaza van: ez a nő nem maradhat Éva közelében, még ha csak egy tized-része is igaz annak, amit hallottunk.

Fabriczy úgy állt ott, mint egy tűzhányó, amely kitörésre készül, nagyokat fúj, füstölt, hákogott, köszörülte a torkát. De nem szólt semmit. Abban egyáltalában nem kételkedett, hogy Erna nem volt fehér liliom — hisz' ebben voltak személyes tapasztalatai — de az, hogy egy egész garnizon tisztikarával kellett osztozkodnia e legujabb s immár igen kétes *bonne fortune*-jében: az őrnagynak az ellentállhatatlanságába vetett hitét erősen megingatta és hiúságát végtelenül bántotta.

— Ha ez csakugyan így van, akkor tényleg kell tenni valamit, — mondta kis idő múlva, meggyőződés nélkül. — De mit?

— El kell küldeni Ernát, — felelte Lulu, — még pedig azonnal.

— Úgy van, azonnal! — helyeselt Pista.

— Azonnal! Azonnal! — heveskedett Fabriczy. — Könnyű nektek! De egy nőnek, akivel nap=nap után együtt vagyunk, akivel udvariaskodunk, bizalmaskodunk is bizonyos fokig, aki — itt minálunk legalább — mindig korrektül viselkedett, hirtelenül a szemébe vágni: köszönöm, mehet, alászolgája? Ez lehetetlenség!

Pista maliciózus szemhunyorogatással kísérté atyja tépelődését. Szerette volna, ha Lulu elneveti magát, de a fivére komoly maradt, rá sem figyelt talán.

— Ha édesapámnak kellemetlen a dolog, — szólt Lulu egyszerűen — vállalkozom rá, hogy megmondjam neki. Én nem vagyok érdekelve...

— Buta beszéd! — heveskedett ismét a rossz lelkiismeretű Fabriczy. — Én sem vagyok érdekelve, érted? Én se! De elvégre befogod látni, hogy...

— Hisz épen azért, mert belátom, proponálom ezt a megoldást! Csak két-három nevet kell előtte említenem és a kérdés el van intézve.

Fabriczy még mindig habozott. Már maga is belátta, hogy ennek így kellett lennie, de egyuttal megállapította, hogy ha Ernát el is távolítja Éva közeléből, a maga személyére nézve semmi ok sem forgott fenn, hogy ő is szakítson egy nővel, aki mindennek dacára, amit az imént hallott, hiába, mégis csak még mindig vonzotta.

— Nem bánom, — szólt tehát Luluhoz, — ha úgy gondoljátok, mondd meg neki te. De én most elmegyek hazulról. Nem szeretem az effélét, irtózom az asszonysírástól. Már pedig bizonyos, hogy itt sírás lesz.

Egy-egy ujjat nyujtott a fiuknak és távozni készült. De ebben a pillanatban kinyílt a másik ajtó és belépett Éva.

— Még mindig tanácskoznak? — kérdezte ártatlanul, de nem minden huncutság nélkül.

Senki sem felelt, csak Lulu szólalt meg.

— Hol van Schultheiss kisasszony? Szeretnék vele beszélni.

— Ezzel kissé elkéstél, édes Lulum, — felelte Éva. — Schulteiss kisasszony ugyanis éppen ebben a pillanatban föltette bőröndjét egy konflisra és elhajtatott.

A férfiak meghökkentek. Előbb egymásra, azután Évára néztek. Elsőnek Fabriczy szakította félbe a pillanatnyi csöndet:

— Mit jelentsen ez? — kérdezte. — Erna kisasszony elment? El is vitette a holmiját, se szó, se beszéd?

— Nagyszerű! — felelte Éva. — Hát nem arról tanácskoztak maguk, hogy őt elküldjék?

— Igen, igen, de...

— Hát aztán mit akarnak? Megkönnyítettem papának a dolgot, egyszerűen megérttettem Ernával, hogy mi készül ellene, amire ő ezt a mindenestre igen kellemes megoldást választotta. Hiába, megszerettem ezt a lányt s nem nézhettem volna, ha minden teketória nélkül kidobják...

A két fiú hallgatott, az őrnagy pedig rövid, hálás tekintetet vetett Évára, azután elfordult és kinézett az ablakon. Elővette zsebkendőjét és úgy tett, mintha az orrát fujná. De erre nem volt semmi szükség, inkább csak azért babrált a zsebkendőjével, mert hogy, hogy nem, két vastag könny jelent meg a szemében s ez bosszantotta.

IX.

Fabriczy Kálmán nagyon oda volt. Pillanatig sem jutott eszébe, hogy leányának üdvössége az ő gondatlansága folytán nagyobb veszélyben

forgott, mintha otthagytta volna Évát Jeniczky Sándor házában. Ő csak a maga csalódásával, veszteségével törődött és amikor valami ki-
mondhatatlan nyugtalanság kihajtotta az utcára, minden tíz percben más elhatározásra jutott. Hol tüstént fel akarta kutatni a szép Erna tar-
tózko-lási helyét, hogy változatlan ragaszkodá-
sáról biztosítsa és hogy felajánlja neki a pénz-
tárcáját, ha netán pillanatnyi zavarokkal kellene megküzdenie — hisz' még a fizetését is otthagytta, amikor elment, ez a nobilis teremtés! — hol pedig feltette magában Fabriczy, hogy mégis inkább lemond nemcsak Ernáról, hanem egy-
általában minden néven nevezendő másodrendű csillagról és egyenesen elutazik Bokódra, kenyér-
törésre viszi a dolgot a szép Radovichnéval, lévén ez az egyetlen ügy, amellyel érdemes volt komolyan foglalkozni.

Töprengései közepette a Váci-utca és a Gizella-
tér sarkán egy nőbe ütközött. Bocsánatot akart kérni, de még mielőtt meglátta a nő arcát, egy igen ismerős parfüm szállt az orrába s a követ-
kező pillanatban egy még ismerősebb hang keresztnevéen szólította. Fabriczy feltekintett: Bohumil Janka volt.

Az őrnagy annyira meg volt lepetve, hogy amit magában gondolt, rögtön ki is szaladt a száján.

— A kutyafáját a világnak, — mondta, de mivel maga is érezte, hogy ez talán még sem volt illő üdvözlés, hákogva hozzátette — izé, milyen szerencse! Hogy vagy, drágám?

Janka elkezdett inogni, mint a nád a vihar-

ban, úgy hogy Fabriczy már attól tartott, hogy fényes nappal, a nyilvánosság előtt rögtönzi megszokott kisdud játékát és legott összeomlik magába. De erre mégsem került a sor.

— Így kell találkoznunk? — mondta Janka bánatos hangon, míg nagy szemüregében két darab szén elkezdett izzani.

— Így bizony, így, lelkem, — nyögte Fabriczy és lekapta a monokliját.

Bohumil Janka sóhajtott.

— Távol voltam, — szólt ábrándosan, — nem tudtam volna Pesten kitartani, azok után, amik köztünk történtek... Bécsbe mentem, felejtetni...

Fabriczy fellélegzett.

— Okosan, — mondta, — nagyon okosan. Majd én is odamegyek. Ó, Bécs nagyon kellemes város! És szép, nagyon szép! Azt mondják, hogy a Schatzkammer is nagyon érdekes. Én még sohasem láttam, pedig voltam már Bécsben vagy húszszor is. Nem különös?

— Sehogysem...

— Pedig nagyon különös. Ha legközelebb Bécsbe megyek, okvetlenül megnézem a Schatzkammert...

Janka gyöngéden belékapaszkodott.

— Magaddal viszel, ugyebár? — lehelte csábítóan.

— Hogy a fenébe ne? Természetesen! Csak az a baj, hogy a közeli jövőben nem mozdulhatok innét. Kár, nagyon kár...

A nő ismét kihúzta a karját Fabriczyéből.

— Tehát végképen vége közöttünk minden-

nek? — kérdezte halkán, határozottan sok megértéssel.

Az őrnagy hátratolta a sapkáját és lapos tenyerével akkorát ütött a homlokára, hogy csak úgy csettent!

— Hopp! — kiáltotta, — megvan! Vagy egy negyedóra óta azon töröm az eszemet, hogy tulajdonképen mit is akarok s most megvan. A Kaszinóban várnak, fontos megbeszélésre, én pedig itt állok és trécselek, mintha semmi dolgom sem volna. Micsoda? Már hét óra? No hiszen... kezedet csókolom!

Ezzel megragadta Janka kezét, lovagiasan megcsókolta, bokázva szalutált és be sem várva, hogy a nő a maga részéről is szóljon valamit, rohant el, mintha üldöznék. Csak amikor a Kossuth Lajos-utcába ért, lassította meg lépteit.

— Ennek a fele sem tréfa, — gondolta magában. — Holnap elutazom Bokódra. Magammal viszem a Ferkót, ha kell erőszakkal is...

Egyenesen felment Abramovich lakására. A barátja ágyban és rosszkedvűen fogadta.

— Végem van, édes öregem, — panaszkodott, mialatt az inas új forró tányért tolt a paplan alá, — valami bűdös halat ettem s mihelyest kitéhetem a lábamat a házból, azonnal Karlsbadba utazom.

— Nem jönnél velem előbb Bokódra?

Abramovich nagyott nézett.

— Bokódra? — kérdezte izgatottan. — Meg vagy örülve? Mi az ördögöt csináljak Bokódon, amikor az orvosom Karlsbadba küld?

— Ebben van valami, — hagyta rá, meg-

lehetősen leverten Fabriczy. Még egy ideig ott ült a barátjánál, aki igen részletesen elmagyarázta neki kellemetlen állapotát, azután nyomott hangulatban távozott. Hazament.

— Csak tudnám, hogy mit kezdjek most Évával? — sópánkodott a villamoson, de azután egyszerre megkönnyebbült. Büszke volt, hogy eszébe jutott a leánya és meglepődéssel konstatálta, hogy mégis csak mintaapa, aki nem tesz úgy, mint sok más könnyelmű fráter, hanem törődik a saját vérével.

Ilyen észjárás mellett, egyenesen a Sors jutalmának tekintette, amikor otthon az Éva problémát úgyszólván máris megoldottnak találta. Lulu ugyanis előadta a svájci út tervét és azonkívül bejelentette, hogy előbb néhány napra Nagyváradra is utazik, még pedig Évával együtt, aki ég a vágytól, hogy Juci barátnőjét viszontláthassa.

Fabriczy Kálmán azonnal hozzájárult mindenhez és örömeiben megígérte, hogy az egész svájci út költségeit viseli, Luluét is. A gyermekek boldogok voltak, neki pedig kő esett le a szívéről.

— Így aztán talán mégis csak eljutok Bokódba! — gondolta magában.

A következő napokat Éva a nagy útra szükséges holmijának rendbehozatalára, Lulu pedig meglehetősen hiányos polgári ruházatának kiegészítésére fordította, míg az őrnagy, hogy a bokódi útig kárba ne vesszen az idő, folytatta kutatásait Schultheiss kisasszony után. Nem akadt ugyan nyomára, ellenben megpillantotta a városligeti Gerbeaudnál a harmadrendű csillaggá degra-

dált aradi menyecskét. A viszontlátás minden várakozás ellenére igen kellemes külsőségek mellett folyt le s azzal végződött, hogy az aradi hölgy Fabriczy kedvéért, eredetileg csak két napra tervezett pesti tartózkodását még néhány nappal meghosszabbította. És az őrnagynak önkénytelenül is Schultheiss kisasszonynak egy mondására kellett gondolnia, amelyet előszere-
tettel használt: In der Not frisst der Teufel Fliegen...

Azon a napon, amelyen Lulu és Éva Nagyváradra utazott, olyan esemény történt, amelynek horderejét — a tisztán erkölcsi szempontoktól egészen eltekintve — az emberek az első pillanatban nem voltak képesek felfogni, bár mindenki érezte jelentőségét.

A déli órákban a fővárosban futótűzként terjedt el a hír, hogy Szerajevóban párját ritkító merénylet történt, amelynek Ferenc Ferdinánd főherceg és neje, Hohenberg Zsófia hercegnő esett áldozatául. A hírek a legkülönbözőképen szóltak. Az egyik verzió szerint csak a hercegnő, a másik szerint egyedül a trónörökös vesztette életét, egy harmadik ismét arról szólt, hogy mindketten megsebesültek ugyan, de még életben vannak. Csak estefelé tudódott ki a valóság. A nyilvános étkezdékben, a Városligetben, a Margitszigeten, a kaszinókban egyébről sem beszéltek az emberek, mint a merényletről s mindenütt akadtak, akik azt állították, hogy bizonyos jelek előre figyelmeztették őket, hogy valami nagy, borzalmas dolog fog történni.

Abramovich Ferkó is ezek közé tartozott.

Ambár még elég gyöngének érezte magát, nem bírta ki otthon és estefelé felnézett a kaszinóba, ahol dacára június végének, szokatlanul sokan voltak.

— Tudtam, hogy valami baj lesz, — szólt a barátaihoz, miután elmondatta magának a legutolsó híreket. — Már egész délelőtt roppant izgatott voltam, hánykolódtam az ágyamban, szenvedtem a hőségtől és hiába próbáltam aludni. Végre, amikor már rámjött volna az álom, egyszerre valami robbanásszerű, irtózatossá váló lármára riadtam föl. Ijedten felültem az ágyban és magam köré néztem. És ekkor láttam, hogy a fali óráim, egy remekmű a XVIII-ik századból, ezer darabokra törve, lent hever a földön. Biztosra vettem, hogy ennek jelentősége van s ime, igazam volt . . .

— Nohát, én még furcsábban jártam, — duplázott rá Fabriczy. — Tegnap délután egy hölgy ismerősömmel kirándultam Gödöllőre. Vacsora előtt jártunk egyet a parkban, s a kis magaslathoz érve néztük az égboltozatot, amely ott, ahol a nap ép az imént lenyugodott, csodálatosan vörös volt. Mondhatom, már sok napnyugtát láttam életemben, de ilyet még soha. S amint csodálkozva ott álltunk, hát egyszerre csak különös és egészen ismeretlen bűgást hallottunk körülöttünk a levegőben. Körülnéztünk: hát egész raj óriás bogár, valami teljesen ismeretlen fajta, röpködött a fejünk fölött. S a hölgyismerősöm megborzongva hozzám simult és félve is, nevetve is, azt mondta: Csak nem lesz háború? Hát most kérdem: nem különös ez? Mindig azt mondtam, hogy a nőknek nagyszerű

szimatjuk van s ha még nincs is háború, ebből a dologból lehet.

A körülállók, akik ezt a lehetőséget már untig megvitatták, nem igen méltatták figyelemre az őrnagy meséjét s ez bántotta. De senkisémmel törődött vele, még Abramovich Ferkó sem, aki időközben más csoporthoz lépett, ahol mint bánáti ember előadást tartott a szerbekről és a Narodna Odbrana üzelmeiről.

Amikor Éva és Lulu Nagyváradról visszatért — a fiú mámoros fővel, Éva már csakis a svájci úttal törődve — a hírlapok már annyira foglalkoztak egy szerb „büntető hadjárat” lehetőségével, hogy Fabriczy azon gondolkozott, hogy gyermekeit mégsem engedi el külföldre. Ebben megerősítette a katonai körökben uralkodó vélemény, amely szerint legalább is néhány hadtest mozgósítását biztosra lehetett venni. Az a körülmény, hogy Lulu ezrede épenséggel Boszniában állomásozott, a fiú helyzetét még nehezebbé tette.

Ezt Lulu is belátta, de Éva hallani sem akart róla, hogy svájci útjáról lemondjon.

— Lulu oly gyönyörűen és annyi pontossággal dolgozta ki utitervünket, — mondta, — hogy édesapám teljesen tájékozva lesz mindenkori tartózkodásunk felől. És ha Lulut csakugyan visszarendelik vagy ha általánosságban mindenkinek be kellene vonulnia, édesapám egyszerűen táviratot küld utánunk!

A fiatal tiszt, bár egy belső hang azt tanácsolta neki, hogy külön parancsot be sem várva, azonnal utazzon vissza Mostarba, mégis szívesebben hallgatott Évára, Fabriczy viszont már annyira

beleélte volt magát abba a gondolatba, hogy gyermekei elutazása után teljes függetlenséghez jut, hogy maga is hajlott az engedékenységre.

Döntőleg ebben a kérdésben egy belgrádi hivatalos kommuniké hatott, amely szerint Szerbia „épúgy mint az egész világ el van telve borzalommal a merénylet és a merényletek ellen“ és „semmit sem fog elmulasztani, ami hatalmában áll, hogy a lelkek megnyugodjanak stb. stb.“.

Ez a lojális hangú közlemény, habár a szerb sajtóban állandóan más hangok voltak hallhatók, pillanatnyilag legalább nem tévesztette el hatását és Magyarországon is a higgadtabb gondolkozók biztosra vették, hogy Szerbia kész a legmesszebbmenő elégtétel megadására, valamint hogy a monarchia államférfaiban lesz annyi bölcsesség, hogy azt el is fogadják.

Ennek a benyomásnak a hatása alatt Fabriczyék házánál is győzött a béke fentartásáért vetett remény és Éva és Lulu örömteljesen, izgatottan szálltak fel a bécsi gyorsra, miután atyjuktól, aki elkísérte őket a pályaudvarra, szokatlanul meghatottan elbúcsúztak.

— Mit üzen tante Juliette-nek? — kérdezte tőle Éva a vasuti kocsí ablakából.

— Sokszor csókolgatom, feltéve persze, hogy még mindig olyan csinos, mint amilyen volt tizennégy évvel ezelőtt, amikor vele a párisi világkiállításon találkoztam. Ez esetben talán még magam is elmegyek Genfbel

— Igen, igen, jöjjön értünk! — kiáltotta Éva.

— Talán, — felelte Fabriczy, bár mi sem állt távolabb tőle, mint egy ilyen utazás. De a

vonat már indult és sor került az utolsó kézszorításokra.

Lulu nagy fontosságot tulajdonított szerepének. Adta a meglett férfiut, a globetrottert, pontos feljegyzéseket vezetett kiadásairól, meggyőződött róla, nem felejtett-e otthon semmitsem és megszámlálta a pénzét. Éva viszont kinézett az ablakon, gyönyörködött mindenben, amit látott s amikor szembekerültek Visegráddal, bár számtalanszor járt már előbb is ezen a vidéken, annyira oda volt a szép kilátástól, akárcsak magukat a berni Oberland hegyóriásait pillantaná meg.

Ujabb kellemes szenzáció számba ment az étkezőkocsi pincérének megjelenése, aki átvette az előjegyzéseket a table d'hotes-ra s amikor a derék ember, aki őket nyilvánvalóan nászutazóknak nézhette, Évát „nagyságos asszony”-nak szólította, a fiatal leány jókedve nem ismert határt.

Egy napot töltöttek az osztrák császárvárosban s bár Éva, elveihcz híven, kritikus szemmel nézte a német világ eme hatalmas emporiumát, mégis el volt ragadtatva Bécs szépsége, a férfiak eleganciája, a nők egyszerű, de ízléses öltözködése s a gyönyörű kirakatok fölött.

Sok mindenről, amit érdemes lett volna megnézni, le kellett mondaniok, mert Lulu ragaszkodott az utiprogramm betartásához. Így tehát ismét vonatra ültek és továbbutaztak Innsbruckba, ahol megállapodásuk szerint ismét egy napot volt szabad tölteniök.

Az úton, mint egyébként még Bécsben is, lázasan olvasták a lapokat s bár kétségtelennek

látszott, hogy a szerajevói merénylet ügye mind- nagyobb hullámokat ver s az egész világ figyelme a legnagyobb feszültséggel a monarchia és Szerbia közti viszony fejlődése felé fordul, mégis hangoz- tatta mindenki, hogy a békét okvetlenül fenn kell tartani, ami „persze csak akkor lesz lehet- séges, ha Szerbia minden tekintetben kielégítő elégtételt ad”.

— Vajjon mit szól Sándor bácsi ezekhez a dolgokhoz? — kérdezte Éva, miután elolvasta az újságokat. — Nem is mondhatom, mennyire sajnálom, hogy tőle el nem búcsúzhattam.

— Sándor bácsi bizonyára azt fogja mondani, — felelte Lulu, — hogy a szerajevói események neki adnak igazat.

— Én is azt hiszem...

— Mit? Hogy Jeniczkynek igaza van?

— Nem, dehogy! Csak azt hiszem, hogy ő tényleg így fogja fel a dolgokat. Egyébként azt mondom, hogy ez a gyilkosság tényleg bizo- nyít valamit. Azt mutatja, hogy az osztrák szellem, az osztrák elnyomás, a német világnak más népekre való ráerőszakolása mire vezet!

Kezdett hegyesebbé, változatosabbá válni a vidék, sötét fenyőerdőkkel borított hegyhátak, smaragdzöld rétek váltakoztak festői községek- kel, romantikus várakkal, kolostorokkal, hegyes- tornyú templomokkal s itt-ott felbukkantak ra- gyogóan fehér sziklacsúcsok is.

Éva ábrándosan tekintett ki az ablakon. Olyan boldognak érezte magát, mint még sohasem.

— Gyönyörű, mesés, isteni! — kiáltott fel minduntalan. — Milyen lehet még Svájcban!

Lulu bólogatott. Ő is élvezte az utazást, a kényelmes vasuti fülkét, a szabadságot...

Este lett, mire Innsbruckba értek. Ezer meg ezer ember tolongott a pályaudvaron, többnyire turisták, ritka virágokkal díszített kis pörge kalapokkal, a nők eredeti tiroli viseletben, hátukon a „rucksack”-kal, többnyire valószínűtlenül nagy, szeges cipőben. Valami meglepő, szokatlan élénkség volt a tömegben, még annak a szemében is, aki az Alpesebben otthonos volt. A kijárat előtt egy vagy harminc főnyi társaság kalapját lebegtetve, énekelte:

— Prinz Eugen, der edle Ritter...

A testvérek kissé szédültek az összevisszaságtól és kézi podgyászukat szorongatva követték a hordárukat, aki magától vállalkozott, hogy átviszi podgyászukat a szemben lévő szállóba.

Az utcán is csupa élet, vidámság, ének és jókedv, kurjongatás. És a majdnem délvidéki, kissé olaszos város fölött a felhőkben elvesző hegycsúcsok.

Mikor a szállóba értek, épen csak még egy szoba volt szabad és mivel haboztak, az igazgató gyors elhatározást ajánlott nekik, mert az idegenek valósággal elárasztották a várost.

— Annyi angol, mint ezidén, még sohasem jártnálunk, — tette hozzá bizonyos büszkeséggel.

Kivették tehát a szobát, épen csak lerakták a holmijukat, rendbehozták a ruházatukat és lázas kíváncsisággal ismét ki akartak sietni az utcára, az emberek közé. Látni, élvezni.

De a portás utánuk szólt és a kezükbe nyomta a bejelentőlapot.

— A rendőrség nagyon szigorú mostanában, — magyarázta, mert látta, hogy nem alkalmas pillanatban hozakodott elő ezzel a dologgal.

Amint azonban elolvasta a nevüket, hátratolta az aranszallagú sapkáját és ceruzával vakarta meg a homlokát.

— Táviratuk van, — mondta, hátranyúlt a mögötte lévő százrekeszes állványba és átnyújtotta Lulunak a sürgönyt.

A fiatal tiszt láthatólag elsápadt és a keze önkénytelenül elkezdett remegni, amikor felbontotta az összehajtott papirost. Éva arcáról is pillanat alatt letűnt a napsugár, amely még az imént beragyogta s Lulu vállára támaszkodva, vele együtt olvasott. Eleinte összeolvadtak a betük a szemük előtt, de azután világosan megértették azt a néhány szót, amely mintegy kárörömmel vigyorgott feléjük:

fabrici posthotel

Innsbruck

lulunak be kell vonulnia gyertek roegtoen haza

papa.

X.

Néhány percig szótlánul álltak a hotelbejárat üvegteteje alatt és belebámultak az est félhomályába. Víg, hangos emberek gondtalanul jártak, keltek a villanyos ívlámpák meleg fényében, velük szemközt, a pályaudvaron túl, pöfékeltek

a mozdonyok és a széles völgy keleti határán, nehéz felhőtömbök ezüstsávós széle fölött lebegett álmosan a hold.

A fiatal tiszt végre megemberelte magát.

— Nem marad más hátra, mint hazautazni, — szólt határozott hangon.

Éva nem felelt, közel volt a síráshoz. Magában pedig perelt az Uristennel, szidta balszencségét. Végre egyszer életében kínálkozott a nagy szenzáció, amelyre titokban olyan régen vágyódott és alighogy bekövetkezett a boldogsága, máris széjjelfoszlott. Visszamenni? Most? A szabadságból vissza a függőségbe, Schultheiss kisasszony valamely utódjának gondozásába? Még a gondolattól is irtózott.

Lulu még aznap este felült volna a vonatra, csak hogy nem lehetett. Be kellett várni a reggelt.

— Gyerünk vacsorázni, azután nézzük meg legalább Innsbruckot, — proponálta a fiú. Éva gépiesen, engedelmesen követte. A széles és forgalmas Mária Terézia-út egyik kisebb vendéglője előtt letelepedtek és rendeltek vacsorát. Csinos, „dirndl“-ruhás pincéernők sűrögtek, forogtak, hozták tucatszámra a habos söroket. A vendégek ittak, ettek, politizáltak. Mindenki szidta a szerbeket. Az út északi végében, mintha a régi házak és a kupolás templomokból nőne ki, égnek meredt „Frauhitt“, a legendás hegy, uralva az egész vidéket.

A Fabriczy-gyerekek szótlanok voltak, hiába, minden gyönyörűségnek dacára, ott ült köztük kísértet módjára a bosszúság. De Lulu, igénytelensége, jószívűsége mellett nem volt puha

legény. Bátran nézte a dolgokat, úgy amint voltak s amíg Éva csak a füstbement örömmel foglalkozott, addig ő tovább gondolt és szembenézett a háború lehetőségével is. Mint Boszniában állomásozó tiszt, kissé ismerte a viszonyokat, a hangulatot és tudta, hogy a merénylet egy régen előkészített akciónak véletlen sikerült láncszeme volt s hogy az ellentéteket békésen csak akként lehetett volna kiegyenlíteni, hogy a szerbek aspirációi kielégíttessenek, körülbelül olyképen, amint azt Pilátusz az „Ecce Homo“-jában elvileg leszögezte, oly megoldás, amely szerinte úgy általánosságban, mint különösen a merénylet által történt provokálás után azonos lett volna a monarchia öngyilkosságával. Tehát mi maradt hátra más, mint a háború?

Hogy megmentse a hangulatot, a fiatal tiszt bort hozatott és jókedvűnek igyekezett látszani. Annyit el is ért, hogy Éva beszédes lett és kiadott magából mindent, ami a lelkét nyomta. Szidta a bécsi politikát, amely mindenütt csak ellenszenvet és gyűlöletet vált ki, hivatkozott az öreg Fabriczy Jakab naplójára, amelyben nagyatyja a napnál is világosabban bizonyította, hogy a hatvanhetes kiegyezés olyan irányba szorította Magyarországot, amely nem felelt meg érdekeinek, panaszkodott a sorsra, amely kegyetlenségében megengedte, hogy ennek a sok bajnak épen most kellett bekövetkeznie, amikor útra keltek s nem inkább később.

Lulu jóságosan mosolygott.

— Rosszul imádkoztál, Évikém, — mondta, majd hozzátette. — Hátha vaklárma az egész?

Hátha három=négy hét múlva rendbe jön minden és újból kiutazhatunk?

— Nekem ilyeneket ne mesélj, — sopánkodott Éva. — Még ha így is volna, nincs rá eset, hogy mi ezidén mégegyszer elutazhassunk!

— Akkor pótoljuk jövőre!

— Jövőre? Talán pótolod a Jucikáddal, de velem?

Lulu elérzékenyedett.

— Évikém, ne légy ilyen pesszimista. És aztán, ha Juci addigra csakugyan már egészen az enyém volna, ki gátolna meg abban, hogy velünk tarts?

— Majd épen a nyakatokra ülök, mikor magatokra akartok maradni! Ó nem. Jól tudom, hogy fiatal házasoknak nincs szükségük társaságra.

— Nagyszerű! Hát az én helyemben és feltevé, hogy te kerülnél hasonló helyzetbe, nem vinnél el engem is örömet?

— Nem én, édes Lulum, ezt írásban is adom neked, ha akarod!

Lulu elnevette magát nővére őszinteségén.

Még jó sokáig ültek ott a kis vendéglőnek a járdán rögtönzött kertjében, de azután, mivel fáradtak voltak, lemondtak az eredetileg tervbe vett sétáról és egyenesen visszatértek a szállóba.

Másnap reggel korán ébredtek mind a ketten, vagy jobban mondva, nemis igen aludtak többet három=négy óránál. A zöld zsalukon át behatolt a hajnali világosság, a madarak hangosan énekeltek s a vasutról áthallatszott a tolató vonatok lármája. Hiába próbáltak ismét elaludni, nem ment sehogysem.

Ot óra felé Éva felült az ágyában és átnézett a fivéréhez. Amikor látta, hogy ő is ébren van már, megszólalt:

— Szervusz Lulu! Te sem birsch aludni?

— Én sem.

— Te Lulu, mondok neked valamit!

— Halljuk.

— Jól kapaszkodj az ágyba, mert ki találsz esni.

Lulu félig felemelte a fejét.

— Halljuk, halljuk! — ismételte kíváncsian.

— Nem fogsz rám megharagudni?

— Az attól függ.

— Igérd meg!

— Jól van, megigérem, és most beszélj már!

— Te Lulu!

— Nos?

— Én nem megyek vissza Budapestre.

Erre aztán Lulu is felült.

— Megörültél? — kérdezte.

— A legkomolyabban beszélek. Hisz nincs ott semmi keresni valóm, hisz' nekem nem kell bevonulnom! Nem igaz?

— Igaznak igaz, de csak nem akarsz egyedül itt maradni? Remélem tréfálsz, ugyebár?

— Észemágában sincs tréfálni. Nem is akarok itt maradni egyedül. Mit csinálnék itt? Svájcba utazom, Juliette néniékhez.

Lulu kiugrott az ágyából.

— Éva! — kiáltotta. — Micsoda vad idea! Ilyesmi is csak neked juthat eszedbe! Csak nem képzeled?

Éva elnevette magát.

— Miért ne képzelném? — felelte válatvonva.
 — A körutazási jegyeink megvannak, mindenkinek megvan a maga külön jegyfüzete, minek vesszen kárba mindakettő? Aztán semmiképen sem tartom kizártnak, hogy néhány hét múlva értem jöhetsz! Mindenesetre könnyebb volna, mintha mindaketten haza utaznánk és azután újból ki akarnánk menni. És még egyet: beülök a közvetlen kocsiba és este Genfben vagyok. Csak nem fogják leharapni az orromat?

Lulu kissé gondolkozott. Teljesen megértette Évát, helyében talán ő is így vélekedett volna. Talán.

— Beszéljünk komolyan, — szólt kis idő múlva és nővére ágyának szélére ült. — Gondold meg, hogy mit szólna hozzá az apád és be fogod látni, hogy ez az egész egy lehetetlen idea.

— Azt hiszem, tévedsz, — felelte Éva. — Azt hiszem, hogy apa e pillanatban kétségbe van esve, ha arra gondol, hogy velem mit kezdjen. Jeniczkyékhez, tudod, vissza nem enged. Egész nap velem ülni, arra nem képes, agyonúnná magát és második Schultheiss kisasszonyt fogadni? Nem hinném, hogy lelkesedne a gondolatért. Végül pedig — s ez a legnyomósabb ok — láttam rajta, hogy milyen boldog volt, amikor elutaztunk.

— Boldog? Valjon miért?

— Egyszerűen azért, mert érezte, hogy most ismét azt teheti, amit akar. Ó, nagyon jól ismerem az apámat és igen jól tudom, hogy mindig csak nőkön jár az esze!

— Te ezt tudod?

— Már hogyan tudnám! A Bohunil Janka-féle eset óta sok mindent megértettem. Vagy azt hiszed, nem láttam, hogy milyen szemeket meresztett Ernára? Meg vagyok róla győződve, hogy olykor oda kívánt engem, ahol a bors terem!

— Miket beszélsz, igazán!

— Csak nem akarod rámfogni, hogy képzeledöm? De mindegy. Ne is folytassuk. Most másról van szó. Neked, sajnós, le kell mondanod a svájci útról, elhíheted, hogy ez nekem nagyon fáj. Nekem azonban nem kell lemondanom semmiről sem, de nem is akarok lemondani. S ezért tovább utazom. Slusz.

Lulu rábámult a nővéreére.

— Slusz? — ismételte konsternáltan.

— Az bizony. Határoztam. Egész éjjel tépelődtem, de egyszerre csak világosság lett a fejemben és beláttam, hogy ha csak egy kicsit szeretem önmagamat, így kell cselekednem és nem másként. Ezt a józan ész követeli tőlem! És mivel nem születtem rabszolgának és mert Jeniczky Sándornak ha semmi egyébben, abban az egyben okvetlenül igaza van, hogy az egyén önrendelkezési jogát feltétlenül respektálni kell: hát továbbutazom. Ugyanazzal a vonattal, amellyel együtt kellett volna utaznunk. Balra te, jobbra én...

— Ez az utolsó szavad?

— Ez.

— Figyelmeztetlek, hogy elhárítok magamtól minden felelősséget papával szemben. Az erőszaknak sem engednél?

Éva kedvesen felkacagott.

— Annak sem, édes jó Lulukám!

A fiatal tiszt felkelt és elkezdett öltözködni. A dolog sehogysem tetszett neki, de minél többet foglalkozott Éva elhatározásával, annál inkább belátta, hogy mellette sok minden szólt, ellene pedig legfeljebb csak néhány előítélet.

Mikor elkészült, Éva kiküldötte a szobából, mert neki is hozzá kellett látnia az öltözködéshez. Egy-kettőre megmosakodott, megfésülködött és belebujt fekete battisztbluzába. Aztán kinézett a folyosóra és visszahívta a fivérét.

— Tudod-e még, hogy mit ígértél? — szólt hozzá kedvesen. — Azt ígérted, hogy nem fogsz rám haragudni. Remélem, nem vonod vissza a szavadat!

— Hisz nem haragszom — felelte Lulu kedélyesen, de amint rámosolygott a nővérére, volt a tekintetében egy kis bánat is.

Éva megcsókolta.

— Tudtam! — mondta megkönnyebbülten. — Tudtam, hogy az én jó kis Lulukám nem fog rám haragudni. És hidd el, még be fogod látni, hogy ez volt a legokosabb, amit tehattünk!

Lulu megölelte a nővérét.

— Adná a jó ég, hogy neked legyen igazad, — szólt sóhajtozva és lemondva minden további kapacitálásról. Azután pedig nekiültek, elszámoltak, megosztották a pénzüket, Lulu átadta Évának a jegyfuzetét, megreggeliztek, kifizették a számlát és elvitették a holmijukat a pályaudvarra. A vonataik körülbelül egy időben indultak, miután Innsbruckban volt a keresztesük.

A pályaudvaron Lulu még egyszer próbált szerencsét.

— Oly régen látott téged Juliette néni, — mondta, — alig ismer s ha így beállítasz hozzá, egyedül, ki tudja, milyen lesz a fogadás . . .

— Ez engem legkevésbé sem aggaszt, — felelte Éva. — Először is rémkedvesen válaszolt a leveledre, amelyben bejelentetted a látogatásunkat, másodszor pedig, ha csakugyan nem fogadna valami kedvesen, hát azt se bánám. Legalább láttam Svájcot!

— Tehát igazán?

— Igazán . . .

Lulu elintézte Éva podgyászát és táviratot küldött Juliette néninek, amelyben jelezte nővére érkezését, azután, amikor berobogott a gyorsvonat, beültette Évát a genfi közvetlen kocsiba, ahol mindjárt az első nagy fülkében akadt hely. Csak egy magános, öreg dáma ült benne. A fiatal tiszt nem tudta bevárni a vonat indulását, mert már jelezték a saját vonat érkezését. Búcsúztak.

— A viszontlátásra, édes jó Lulukám, — mondta Éva, akarata ellenére is egyszerre megindultan. — Vigyázz magadra, hogy ne történjen semmi bajod, érted? Csak nem lesz háború?

Lulu vállat vont, majd még egyszer megcsókolta a nővérét. Azután kisetett a vonatból. Éva az ablakból utána nézett. De Lulu nem fordult többé vissza, mert a hordára már nagyban kereste és amikor megtalálta, biztatta, szálljon föl ő is.

Nemsokára elindult a vonat és Évának bő

alkalma nyílt helyzete fölött gondolkozni. Amilyen természetesnek találta eddig elhatározását, oly kalandosnak, különösnek tünt neki az egész most. Elképzelni, hogy ő, Fabriczy Éva, alig tizenhétéves leány létére, aki még nem egészen két héttel ezelőtt „anyahelyettes” gondjaira volt bízva, most egészen egyedül, mint egy igazi fölnőtt ült a száguldozó vonaton, amely vitte, vitte, messzire elvitte mindentől, amit ismert, mindenkitől, aki közel állt hozzá. Mert hiába volt Juliette néni édesanyjának huga: mégis idegen volt, vagy legalább is azzá lett a körülmények, az idők folytán.

Éva kinézett az ablakon, azután pedig fontoskodva elővette a Baedekert és olvasgatta az útra vonatkozó részeket. Észrevette ugyanis, hogy az öreg hölgy, aki vele szemben a fülke másik sarkában ült, állandóan figyelte s ezért igyekezett különösen komolynak és elfogulatlannak látszani. Mintha a világ legtermészetesebb dolga volna, hogy egyedül utazik.

Az öreg hölgy bizonyára valami előkelő, nagyúri dáma volt. Erre vallott legalább a szép gyöngysor a nyakában, meg a pazar kiállítású utitáskája, rengeteg kristályüveggel és ezüstdobozzal, amellyel állandóan foglalkozott s amelyből minden pillanatban mást-mást szedegetett elő.

Éva szívesen vette volna, ha a hölgy őt megszólítja, mert úgy érezte, hogy könnyebben esett volna át egyedüllétének első óráin. Néha-néha vetett is utitársnőjére kedves szempillantást, de eredménytelenül, mert az öreg dáma nem reagált s mert rögtön levette róla tekin-

tetét, mihelyest a fiatal leány ránézett. Évának egyenesen az volt a benyomása, hogy ő az öreg hölgynek nem volt szimpátikus, vagy pedig, hogy zavarta jelenlétével. Ezekután természetesen le is mondott róla, hogy vele megismerkedjen s nem is vett róla többé tudomást. Tanulmányozta a Baedekert, de miután ezt csakhamar meguntta, kezdett a folyosón álló és azon végigvonuló utasok iránt érdeklődni, míg végre maga is kiállt oda, a napra, és onnan nézte a kilátást.

Negyedóra telt el azóta, hogy elhagyták Innsbruckot, amikor megjelent a fülke előtt egy borotváltarcú, öreg ember, aki utisapkával kezében, alázatosan jelentette Éva társnőjének, hogy a teája készen várja az étkezőkocsiban. Erre az öreg dáma felemelkedett és a folyosón végigsétálva, eltűnt a kocsi végében, míg a férfi, nyilvánvalóan a komornyikja, gondosan betette a drága utitáskát, lezárta és feltette a hálóba. Azután ő is távozott, de előbb még fürkésző tekintetet vetett Évára, mintha meg akart volna győződni arról, hogy valjon aggály nélkül bent hagyhatja-e úrnőjének holmiját a fülkében?

A vonat, mivel követte a völgyben kékes vízzel, fehér tajtékkal, vadul tovasiető folyó minden kanyarodását, erősen rázott, úgyhogy Éva, miután többször beleütötte orrát az ablaküvegbe, jobbnak látta, visszaülni a helyére, ahol hátradült és lehúnyta a szemét. De alig ült így két-három percig, amikor hallotta, hogy félretolják az ajtót. Kinyitotta a szemét és magas, fekete férfit pillantott meg, rövidre nyírt Henri IV. szakállal, nagyszerűen szabott zöldesszürke

utiruhában, égő cigarettával a szájában. A férfi meglepetten nézett rá, majd udvariasan megemelve pörge vadászkalapját, belépett a fülkébe és egyenesen Évával szemben foglalt helyet.

Éva kissé megijedt, mert attól tartott, hogy az idegen az ő kedvéért ült oda az ablak mellé, de csakhamar megállapította, hogy a férfi bizonyára csak visszafoglalta régi helyét, mert a hálóból kisebb táskát emelt le s azt kinyitva, francia regényt vett elő, amelynek oldalait időnként szép ezüst késsel felvágva, belemélyedt az olvasásba. Éva ismét elővette a Baedekerjét, hogy hosszú szempilláinak védelme alatt kényelmesebben és feltűnés nélkül szemügyre vehesse az idegent.

Annyit már belépésekor állapított meg, hogy érdekes ember volt. Már nem volt fiatal — Éva legalább negyvennek becsülte — de lehetett volna tíz évvel fiatalabb vagy idősebb is, anélkül, hogy az ember meglepődött volna rajta. Gondosan nyirott szakálában, erős hullámos bajszában, amelynek hegye természetes hajlással a keskeny orr cimpáinak magasságáig emelkedett, diszkrétén néhány ezüst hajszál fénylett, hosszúkás, ápolt kezével — az egyikről levette volt a keztyűt — egészen különösen finoman kezelte a papírvágó kést s amikor kifujta a cigaretta füstjét, ezt is másként tette, mint általánosan az emberek, lassan, vigyázva, hogy vis-à-vis-jének ne legyen kellemetlen, anélkül azonban, hogy — látszólag legalább — tudomást vett volna róla.

Éva megkísérelte, hogy utitársát nemzeti-

sége, társadalmi állása szerint osztályozza, de nem tudott határozott véleményhez jutni, mert nem is igen voltak tapasztalatai. Leginkább arra hajlott, hogy az idegent franciának vagy spanyolnak minősítse és emlékezett is egy régi spanyol festő képére, amelyet a Szépművészeti Múzeumban látott: Velasquez, Don Pedro arcképe.

A férfi a fiatal leányt kétségtelenül érdekelte, de nem jobban, mint amennyire egyébként mindenre figyelt, amivel utjában találkozott. Sőt, ha nem is világosan, de mindenesetre ösztönszerűleg is arra kellett gondolnia, hogy Don Pedro az atya is lehetne, tény, amelyet készséggel felcserélt volna azzal a tudattal, hogy a vele szemközt ülő férfiú, korát illetőleg jobban illenék hozzá.

Gondolataiban megzavarta a kalauz, aki elkérte a jegyeket. Don Pedro szép bőrtárcájából igazolványfélét vett elő, amelybe való betekintés után a kalauz tiszteletteljesen szalutált. De ezt Éva észre sem vette, mert el volt foglalva a maga jegyének, vagyis körutazási jegyfuzetének felkutatásával. Mindenekelőtt retiküljébe nyult, mivel ott sejtette a jegyeket, de mert ott nem találta, felkelt, hogy leemelje a hálóból utitáskáját, amelyre nagyon büszke volt, mert csinos, ízléses tárgy volt, amelyet elutazása előtt ajándékba kapott édesatyjától. De a háló magas lévén, ő maga pedig határozottan kicsiny, nem jutott tovább a táska utáni vágyódásnál, ami boszantotta, ezért felugrott az ülésre és így igyekezett célhoz jutni. De ekkor Don Pedro már ott állt

mellette és egyszerűen kinyújtva karját, a legnagyobb könnyedséggel leemelte a táskát, amelyet udvariasan letett az ülésre, amire ismét visszavonult.

Éva fejbólintással köszönte meg a segítséget, majd ismét kinyitotta retiküljét, hogy kiszedje belőle az utitáskához való kulcsot. Keresett, kotorászott, kapart, kiemelt és visszarakott ezer tárgyat: a kulcs nem volt sehol. A kalauz kezdett türelmetlenkedni.

— Ha mindenütt ily soká kellene várnom, soh'se végeznék — morogta abban a bizonyos cseh-német dialektusban, amelyet az embernek Ausztriában oly gyakran van alkalma hallani.

— Roppantul röstelem, — mondta Éva lángpirosán, törött németséggel és közel volt a sírás-hoz — a jegyeim bent vannak a táskában, de nem bírom megtalálni a kulcsaimat.

— Az már baj, — szólt a kalauz, — mert ha el tetszett veszíteni a kulcsokat, akkor a podgyászt nem engedik át a határon.

— Micsoda?

— Természetesen.

Éva kétségbe volt esve. Úgy érezte, mintha összedülne a világ.

— De hiszen ez borzasztó, — hebegte, — mit csináljak?

Ezalatt Don Pedro minden felszólítás nélkül már az ülések alá is nézett, kikutatta a fülke minden sarkát, még a folyosón is keresett, de hiába.

— Innsbruckban méltóztatott felszállni? — kérdezte végül franciául Évától. A fiatal leány bólintott.

— Biztosan tudom, — felelte, — hogy a fivérem a szállóban még maga választotta szét a kulcsainkat s nekem át is adta az enyéimet. Rémes, hogy most nem találom meg őket s ha talán mégsem adta nekem a kulcsokat, vagy ha talán még a jegyeket is visszavitte magával, akkor igazán nem tudom, hogy mit csináljak!

A kalauz szitkozódott, sőt már valami gorombaságra is készült, de Don Pedro megelőzte:

— Legyen szíves egy negyedóra múlva ismét erre fáradni, — szólt az emberhez — addig vagy megkerülnek a kulcsok, vagy találunk más megoldást.

A kalauz szalutált és távozott, Éva pedig hálás tekintetet vetett lovagias utitársára. Nagy, őszinte szemét rászégezve, hebegte:

— Nagyon szépen köszönöm, uram. Hiszen olyan zavarban vagyok már, hogy azt sem tudom, mit beszélek! Ezeknek a kulcsoknak meg kell lenniök, mert biztosan emlékszem, hogy a fivérem nekem átadta őket. Elő is fognak kerülni, de ez a rettenetes ember úgy nézett reám, mintha azonnal le akarna nyelni!

Don Pedro elnevette magát, mire Éva is kacagott. De nyomban ismét elkomolyodott és újból elkezdte keresni a kulcsait. Átkutatta a felsőkabátjának két zsebét is, ezt is eredménytelenül.

Az udvarias idegen tanakodott kissé.

— Van nálam egész csomó kulcs, — mondta azután, — magam sem tudom, hogy minek is cipelek annyit magammal. Van köztük olyan is, amelyről meg sem tudnám mondani, hová való.

Megnézzük, hátha véletlenül beleillik az egyik vagy a másik ebbe a kis táskába?

Ezzel nagy karikán lógó kulcscsomót vett elő és egymásután kipróbálta a kulcsokat.

— Milyen nagyszerű volna, ha — mondta Éva visszafójtott lélegzettel, de be sem fejezte a mondatot, annyira fel volt izgatva. Egyik kulcs sem volt jó. Ezt Don Pedro fejét csóválva állapította meg.

— Nem marad más hátra, mint lakatossal kinyitítani a táskát, ha megérkezik, — mondta. — Persze, új jegyet is kell majd váltania a legközelebbi állomáson vagy a kalauznál.

— Gondolja?

— Mindenesetre!

— Elég kellemetlen, de ha nem megy másképp: pénzem, hál' Istennek, még van, — szólt Éva, bizonyos nembánomságot színelve, mert azt képzelte, hogy ez ilyenkor helyénvaló dolog.

— Hová utazik? — érdeklődött az idegen.

— Genfbe megyek.

— Egyfolytában?

— Igen.

— Az alig lesz lehetséges, — szólt Don Pedro, — hiszen kulcs nélkül nem engedik át a holmiját a határon! Kivéve, ha...

— Ha?

— Ha megengedi, hogy a podgyászát a magaménak deklaráljam.

— Hogyan? Hát az ön podgyászát nem vizsgálják meg?

— Nem. Diplomata vagyok.

Éva elpirult.

— Ha csakugyan olyan jó akar lenni és ki akar segíteni a bajból, az roppant kedves dolog volna részéről. Nem is tudom, mivel háláljam meg a sok szívességét!

— Ugyan kérem, — tiltakozott a férfi, — ne szégyenítsen meg, kérem. Ez olyan szolgálat, amelyet minden gentle=lady habozás nélkül elfogadhat s amelyet gentleman tartozik teljesíteni anélkül, hogy külön köszönetre is számítson!

— Akkor nem szoltam semmit, — felelte Éva és visszaült a helyére, — de azért talán mégsem lesz kifogása az ellen, hogy hálát érzek ön iránt!

— Ez ellen csakugyan nem lehet kifogásom, — mondta mosolyogva az idegen. Ezzel leült ő is, másik cigarettára gyujtott, pillanatig ránézett Évára, majd kérdezte: — Nem veszi rossz néven, ha kissé kíváncsiskodom?

— Ellenkezőleg. Mint ember társas lény vagyok és szeretek diskurálni. Bizonyára azon csodálkozik, hogy fiatal leány létemre egyedül utazom?

— Eltalálta. Ezt akartam mondani.

— Lássa, — folytatta Éva, — legvakmerőbb álmaimban sem mertem volna abban reménykedni, hogy velem ilyesmi is megtörténhessen. A fivéremmel indultam, hogy meglátogassam a nagynénémet Genfben, de Innsbruckban táviratot kaptunk, amely visszahívta a fivéremet, aki katonatiszt. Meg kellett szakítania a szabadságát és be kell vonulnia ezredéhez, Boszniába.

— Igen, tudok róla, készenlétbe helyezik a délvídéken állomásozó csapatokat.

— Csak nem lesz háború?

— Több, mint valószínűnek tartom.

— De ha a szerbek bocsánatot kérnek?

— Az nem elég. Szükségünk van biztosítékokra, amelyeket a szerbek megadni alig lesznek hajlandók. De tudja, hogy amint látom, nagyon tévedtem?

— Mennyiben?

— Őszintén szólva, franciának néztem, vagy olasznak, talán románnak is, és kiejtéséből ítélve, franciának kellene tartanom még most is, ha nem említette volna, hogy a fivére . . .

— Az anyám francia is volt. Én magyar vagyok.

— Ó! Hiszen akkor honfitársak vagyunk!

— Ne mondja! Látta, én meg magát néztem franciának, vagy jobban mondva, spanyolnak! — jelentette ki Éva s most már magyarul folyt a beszélgetés.

— Pláne spanyolnak? — szólt az idegen és jóízűen nevetett.

— Olyan különösnek találja ezt? — kérdezte Éva.

— Korántsem. De mégis érdekelné, hogy miért nézett épen spanyolnak?

— Édes Istenem, — felelte Éva, némi zavarban és utitáskájával babrálva, amelyet még mindig ölében tartott, — az igazat megvallva, még sohasem láttam élő spanyolt, de ha elképzeltem spanyol embert, mindig azt gondoltam, hogy a spanyolok ilyenfélék.

— Nem, nem vagyok spanyol, — mondta az idegen jókedvűen, — én magyar vagyok és nincs róla tudomásom, hogy bármilyen ősöm révén is spanyol vér folyna az ereimben.

— Szóva : fajmagyar?

— Ha ezzel azt akarja mondani, hogy dominál bennem a magyar vér, azt hiszem, hogy igen. Egyébként igen kevesen vagyunk, akik eldicsekedhetünk azzal, hogy csupán magyar vér kering bennünk.

— De vannak ilyenek is. A nagyatyám, Fabriczy Jakab például megállapította, hogy a mi családjunkban, a XVI-ik századig visszamenőleg, egyetlenegy vegyes házasság sem fordult elő. Az atyám volt az első, aki e tekintetben szakított a hagyománnyal és én ennek nagyon örülök.

— Fabriczy? — kérdezte most az idegen érdeklődéssel, — vagy nem így tetszett mondani?

— De igen, — felelte Éva. — A nagyatyámat Fabriczy Jakabnak hívták, édesatyám pedig Fabriczy Kálmán, foglalkozására nézve huszárnagy. Talán ismeri?

— Lehetetlen! — mondta a férfi és hátra-zökkent. Csodálkozva nézte a leányt.

— Miért volna ez lehetetlen?

— Pardon, belátom, hogy ez talán kissé különös kijelentés volt részemről és vissza is vonom. Ez azonban mitsem változtat azon a tényen, hogy nagyon meg vagyok lepelve. Mert a kedves papája nekem jó barátom, vagy legalább is volt. Onkéntes koromban ő volt az én főhadnagyom. Igaz, hogy az már régen volt s így nem is valószínű, hogy valaha említette volna a nevemet: Széchy Péter vagyok.

Éva felugrott.

— Széchy? Széchy Péter? — kiáltotta. — Várjon csak! Hogyne említette volna! Nem

maga az a gróf Széchy, aki a bázisai hadgyakorlatok alkalmával az egész tisztikar részére gulyáslevest főzött?

— De igen, én vagyok.

— No hát, ez hallatlan! Hányszor említette a papa ezt a levest! Nincs az a szakácsné a világon, aki tisztességes gulyáslevest tudna neki főzni s ahányszor ez az étel kerül az asztalra, mindig a maga főztjét emlegeti. És most végre megismerkedem magával!

Széchy szívből nevetett és felelni akart, de ekkor ismét megjelent a kalauz és érdeklődött Éva jegye iránt.

— Istenem, Istenem, — sópánkodott Éva, — ezeket a szerencsétlen kulcsokat már sohasem fogom megtalálni. Hát adjon egy jegyet Genfig!

— Csak a határig adhatok.

— Hát adjon a határig.

A kalauz neki készülődött a jegyírásnak, mialatt Éva idegesen nyomogatta a zárt az utitáskáján. De ekkor meglepő dolog történt: a táská magától kinyílott.

— Megálljon csak, kalauz úr! — kiáltotta Éva, — hisz' ez a táská nyitva van!

A fiatal leány belenézett és nyomban meg is pillantotta a kulcsokat, amelyek legfelül feküdtek, a jegyfüzettel együtt. Ezzel az ügy el volt intézve s a kalauz megnyugodva távozott.

— Milyen jó mégis, hogy ezek a kis kulcsok nem kerültek elő azonnal, — mondta Széchy, — különben, ki tudja, megérkezem Bernbe és nem tudom meg soha, hogy Fabriczy Kálmán leányával utaztam!

Éva kedves tekintetet vetett partnerjére, zavarában mondani is akart valamit, de ebben a pillanatban visszajött, komornyikja által kísérvé, az öreg hölgy az étkezőkocsiból. Széchy jókedvűen üdvözölte.

— Képzeld csak, mama, — szólt nevetve, — hogy kivel hozott össze a véletlen!

Az öreg dáma kérdőleg tekintett Széchyre, majd, most már mosolyogva, ránézett a fiatal leányra is.

— Emlékezik-e még a légtüzesebb táncosára, húsz évvel ezelőtt, Pécssett?

— Egy táncosomra? Pécssett? — kérdezte az asszony és elgondolkozott. — Várj csak egy kicsit. Talán bizony arról a monoklis fekete főhadnagyról beszélsz, aki élet-halálra kurizált minden nőnek, akinek bemutatták s aki, ahányszor kikosarazták, föbe akarta löni magát?

Széchy nem ezt várta az anyjától és aggódva nézett Évára, de a leány csak nevetett.

— Ez teljesen apára vall, — mondta, minden neheztelés nélkül. — De volt ám sok szerencséje is a nőknél!

— Ezt akartam épen mondani én is, — jelentette ki Széchy. — Egy kosár, száz hódítás. Ez volt az arány.

— Az igaz, — hagyta most rá az öreg asszony is, majd újabb gondolkozás után, egyszerre csak kipattantotta a nevet, amelyet keresett: — Fabriczy . . .

— Igen, Fabriczy Kálmán, — egészítette ki Széchy az őrnagy nevét. — Ez pedig a leánya . . .

— Éva, — tette hozzá a leány egyszerűen és kezét csókolt az öreg grófnénak.

XI.

Sajátságos, hogy az emberek utazásközben gyorsabban és jobban barátkoznak meg egymással, mint bármilyen más körülmények között. És ez nemcsak arra az esetre áll, amikor a véletlen folytán olyan emberek kerülnek össze vasuton vagy hajón, akik addig egyszerűen azért nem léptek bizonyos relációba, mert erre hiányzott az alkalom, hanem egyenesen úgy áll a dolog, hogy még olyanok is, akik máskülönben sohasem keresték volna az ismeretség lehetőségét vagy legalább is sohasem jutottak volna tovább az udvariassági érintkezésnél — útközben, néhány óra alatt annyira felmelegednek egymás iránt, hogy utólag maguk is csodálkoznak rajta.

Ez nem azt jelenti, mintha Fabriczy Évának Széchy Péterrel és az öreg grófnéval való találkozása iskolapélda akarna lennie fentiek bizonyítására, mert hiszen Éva atyja és a diplomata közti régi ismeretség s a közös emlékek már magukban is olyan alapot teremtettek, amelyen nem volt nehéz eljutni az intimitásnak még a vasuton vagy hajón kötött barátságnál is ritka fokához. Mindazonáltal több mint valószínű, hogy például Széchy Péternek sohasem jutott volna eszébe, hogy teszem, szabadságidejét felhasználva, egyenesen Aradra utazzék volt főhadnagyának látogatására, vagy pedig Fabriczynek, hogy Pesten alkalomadtán felújítsa a régi fegyverbarátságot, mert — a forradalom előtti

időkben legalább — a Kossuth Lajos-utca mentén lévő kaszinók között, a fizikai társomszédságnak dacára akkora volt mindig a távolság, hogy az a tag, aki az egyik társaskörből azzal a fel-tett szándékkal kelt útra, hogy a másikban felkeressen valakit, útközben megöszült vagy meg is halt.

Ez a csodálatos tünet egyébként nem egyedül-álló a magyar történelmi osztályok krónikájá-ban, sőt egyenesen jellemző, és nem csekély mértékben járult hozzá épen ez a széthúzás ahhoz a hihetetlenül gyors lefolyású bomlási folyamathoz, amely a társadalmi rendnek a forradalom előtti kizárólagos irányítóit elütötte a hatalomtól.

A kis Éva mindenesetre eldicsekedhetett azzal, hogy egy-kettőre meghódította Széchy Péter és bizonyos fokig az öreg grófné szívét is, akik mindketten egyetértettek abban, hogy utiár-suk egy igen helyes és korához képest meglepően eredeti és kiforrott lény, a diplomata pedig ezenfelül még azt is megállapította, hogy Éva fölötte csinos és abból a fajtából való, amely előtt a férfiak nem csupán a gyöngébb nem iránti tiszteletből hajolnak meg.

Az ilyen bírálat olyasvalaki részéről, akinek, úgy mint Széchynek már foglalkozásából ki-folyólag is fokozottabb mértékben nyílt alkalma az összehasonlításokra, mindenesetre nagy szó volt és kétségtelen, hogy ha Éva nemcsak ezt, hanem még azt is megtudta volna, hogy Széchy-t utolsó állomáshelyén, Kopenhágában egyenesen üldözték a nők és félisten-félét láttak benne,

még jobban hizelgett volna a fiatal leánynak az a sok kedvesség és figyelem, amellyel Széchy őt az egész úton körülvette.

Mindenekelőtt segítségére volt a vámvizsgálatnál, amennyiben, dacára annak, hogy erre már nem volt szükség, holmiját mint sajátját kezelte. Azután délben az étkezőkocsiban is együtt ültek hárman egy közös asztalnál s ebéd után, mialatt az öreg grófné rövid pihenésre visszavonult a fülkébe, kint álltak a folyosón, ahol cigarettázva nevettek és bolondoztak, mintha mindaketten gyermekek volnának.

Többször emlegették a kulcsokat, amelyeknek köszönhatték ismeretségüket, Széchy egy alkalommal ki is lopta őket Éva retiküljéből, ami újabb vígságra, a diplomatának ezenkívül még arra is adott alkalmat, hogy elmesélje annak az angol kollégájának az egyébként szélesebb körökben is ismert esetét, akinek a Balkánon, egy hivatalos diner alkalmával, mellényzsebéből kilopták az óráját, mire a miniszterelnök, akinek elpanaszolta a dolgot, tíz perc múlva visszaadta neki az órát és kérdésére, hogy ez miként történhetett, azt felelte:

— Egyszerűen visszaloptam az illetőtől...

— Úgy látszik, hogy ehhez is érteni kell, ha az ember diplomata, — jegyezte meg nevetve és kissé merészen Éva. De Széchy ezt a világot sem vette zokon.

— Hogyne, — felelte, majdnem komolyan. — Ha nem is épen az óralopáshoz. De sokat adnék érte, ha egyszer életemben magam emelhetnék el valami titkos aktát egyik-másik kollegám

íróasztaláról! Ezt azonban, sajnos, többnyire e téren jártasabb egyénekekkel kell elvégeztetnünk.

Később szóba került, hogy Széchy Bernbe utazik, mire Éva aziránt érdeklődött, hogy ott mit akar csinálni?

— Ez az új állomáshelyem, — felelte Széchy. — Nem nagyon rajongok Bernért, mert Párisra számítottam. Az ember, fájdalom, nem mindig azt teheti, amihez kedve van.

— Ezt már én is tapasztaltam, — hagyta rá fontos ábrázattal Éva. — Lássá, ha én például most azt tehetném, amit akarok, ki sem szállnék Genfben, hanem egyenesen Párisba utaznék. Ó, nagyon, de nagyon értem az ízlését!

— Nem vinne el akkor engem is uti papának?

— De milyen szívesen, ha nem is épen papának...

— Hát minek?

Éva kinézett az ablakon.

— Nem tudom, — mondta egyszerűen és elpirult, Széchy pedig nem folytatta, mert ezek után már legfeljebb csak valami bolondot mondhatott volna s ehhez, úgy érezte, már nem volt elég fiatal, Éva viszont még nem volt abban a korban, amelyben bolondságokat is nagyobb hatás nélkül lehet meghallgatni. De ezenkívül megjelent a fülke ajtajában az öreg grófné is, aki most még az eddiginél is kedvesebb volt Évához, anélkül azonban, hogy e tekintetben a fiát még csak meg is közelítette volna. Nem tudott, vagy talán nem is akart letenni bizonyos kimértségről, azt, amit Éva gyermekes nyíltszívűséggel a családjáról vagy eddigi életéről mesélt, minden

különösebb érdeklődés nélkül hallgatta s amikor Jeniczky Sándor Ecce homo=ja került szóba, egyenesen kiméletlenül nyilatkozott a szerzőről.

— Hihetetlen, hogy manapság mire vetemednek egyes emberek, — mondta kikelve magából. — Hát nem ismer sem Istent sem törvényt a magarokona? Hiába, az ilyesmi a mi társaságunkban nem fordulhatna elő!

Széchy, aki látta, hogy ez a megjegyzés Évának rosszul esett, segítségére sietett.

— Téved, mama, — mondta, — mert Batthyány Ervin például hamisítatlan anarchista s a magyar anarchista=mozgalomnak még vezető embere is volt...

De erre azután az öreg grófné dühbe gurult.

— Ne is beszélj nekem erről a minden tisztességről megfélelgetett emberről! — kiáltotta izgatottan. — Az egy akasztófára való gazember s amikor az Uristen megengedte, hogy ezzel a névvel szülessék, a szerencsétlen családra olyan büntetést mért, amely feloldotta valamennyi bűne alul, egészen az utolsó ítélet napjáig.

— De hiszen Jeniczky könyvében szó sincs anarchizmusról! — tiltakozott Éva.

— Nem olvastam azt a minek hivjákot, — felelte az öreg grófné elhárító mozdulattal, — de amit hallottam róla, vérlázító, szégyen, gyalázat! Értem, hogy az édesatyja nem engedte, hogy ott maradjon rokona házában.

Éva még szívesen folytatta volna a vitát, de Széchy néma tekintettel oly szépen kérte, hagyná abba ezt a teljesen meddő diskurzust, hogy a leány letett a szándékáról, mire Széchy

észrevétlenül másra terelte a beszélgetést. Erre a Bernhez való közeledés és az ezzel járó búcsúzás nyújtott alkalmat.

Széchy ugyan több ízben feltette magában, hogy felajánlja Évának, hogy Genfig elkíséri s ezt talán meg is tette volna, ha nem utazik anyja társaságában, akit, magas korára való tekintettel mégsem hagyhatott magára Bernben, egy idegen városban, ahol rendes lakásuk még nem lévén, egyelőre szállóba kellett menniök. Így tehát azzal elégedett meg, hogy kilátásba helyezze Évának, hogy okvetlenül felkeresi Deslisleéknél, ha elfoglaltsága s egyáltalában a körülmények megengedik s a közeli jövőben egy-két napra el tud szabadulni.

Éva ezzel is teljesen meg volt elégedve, amint nem is számított arra, hogy őt elkísérik. A maga részéről viszont kénytelen volt megígérni az öreg grófnének, hogy útban hazafelé, akár fivérével, akár esetleg atyjával együtt Bernben megáll és meglátogatja.

A búcsú pillanatában Széchy akaratlanul is talán kissé hosszasan és melegebben szorította meg a fiatal leány kezét, mint rendszer szokás, talán kissé rajt is felejtette tekintetét, elég az hozzá, hogy Éva, amikor a vonat ismét tovább indult s néhány idegen ember ült lámpafény mellett Széchyék helyében, ezekről egyelőre tudomást sem vett és állandóan az ablakon kinézett a sötétbe, a lelkében valami különös érzéssel, amely jó is volt meg rossz is és nagyon hasonló ahhoz az érzéshez, amelyet először életében a „Pygmaleon” előadása után, napokon

keresztül tapasztalt, amikor nem tudta elfelejteni a páholybeli csinos barna fiút, akit nem sikerült többé viszontlátnia.

— Kár, hogy már olyan idős ez a Széchy — gondolta önkénytelenül, de viszont eszébe jutott egy nem régen olvasott regény, amelyben egy fiatal leány hasonló körülmények között halálosan beleszeretett a nálánál pláne huszonöt évvel idősebb gyámjába, aminek mégis házasság lett a vége.

Belépett a kalauz és elkérte a jegyeket, még pedig francia nyelven. Ezt a tényt Éva örömmel regisztrálta, mert némi csalódást érzett a fölött, hogy amikor Buchsnál átlépte a svájci határt, az emberek csak vígan tovább beszéltek németül, holott ő már alig várta, hogy olyan országba kerüljön, ahol még az utcagyermek is értenek franciául.

Most azonban már tényleg komoly lett a dolog, mert nemcsak a kalauz, hanem Bernben felszállt új utitársai is — egy eléggé közönséges kinézésű középkorú nő és két férfi, akikre más kifejezést, mint azt, hogy nyárspolgárok, nem talált, — kizárólag franciául beszéltek, még pedig jó hangosan. Előbb valami rokonukat szidták, aki ilyen meg olyan ügyeket nem intézte el a tőle megkívánható szeretetreméltósággal, azután pedig elkezdtek politizálni. A háború lehetőségéről beszéltek, megvitatták a különböző eshetőségeket és kilátásokat és szörnyűködtek, mikor az egyik férfi összegyömösölt ujságot vett elő és abból felolvasta, hogy egy párisi távirat szerint a német császár bérencei

gyilkolták meg Ferenc Ferdinándot, hogy ezzel felborítsa az európai egyensúlyt. Egy pillanatig sem jutott volna eszükbe kétségbevonni e hír valódiságát, mert II. Vilmostól természetesen ez is kitellett.

Már öreg éjszaka volt, amikor a vonat befutott a genfi Cornavin-pályaudvarba és Évának erősen dobogott a szíve, amikor először életében, ezer mértföldnyi távolságban hazulról, idegen földön, elveszve a kijárat felé igyekvő sok utas között, lökdösve, kezitáskáját szorongatva, követte a hordárt, aki nagyobbik bőröndjével a vállán, kocsihoz kíserte.

A kijáratnál sokan vártak, nők, férfiak, s Éva aggódva szemlélte őket, mert nem tartotta kizártnak, hogy őt is várhatná valaki. De nem látott köztük senkit sem, aki Deslislenéra vagy férjére hasonlított volna, bár ez is igen bizonytalan dolog volt, mert az utóbbit Éva nem is személyesen, hanem csak egy nagyon régi fényképről ismerte.

Végre kijutott ő is, felszállt a kis egyfogatú bérkocsira, amely oly egészen más volt, mint a pesti konflisok, helyesebb, könnyebb, barátságosabb és bátran odamondta az öreg kocsisnak Deslisleék címét:

— Rue Vignier 13.

— Bien, mademoiselle, — felelte az öreg, nagyot csettent az ostorral és versenyezve kartsársaival, villanyosok, autók, kerékpárok között ügyesen átevezve, vitte, vitte szép világos utcákon. Ha Éva nem is, ő tudta, hová.

A leány nézett és bámult. Nem volt semmi

különös, amit látott és mégis oly szokatlan, oly annyira új és idegen volt minden, hogy egészen különösen érezte magát. Elmosolyodott és önkénytelenül, félhangon mondta:

— Évike Genfben...! Nem álom ez?

A kis kocsi röpült. Most folyóvízhez értek, áthajtottak egy hídon, balra pedig, az est homályában, nagy, ólomszürke valami terület el Éva szeme előtt, sok, sok apró, színes fényponttal, amely, mintha vízben tükröződnék. A genfi tó volt. De míg ezt megállapította, a kocsi már ismét utcába kanyarodott és vitte, vitte tovább, célja felé. De azután hirtelenül fékezett a kocsis, megállt és hátraszólt:

— Megérkeztünk, kisasszony...

Éva fürgén kiugrott a kocsiból, az öreg ember pedig, minden felszólítás nélkül fogta a két táskát és felvitte az emeletre, ahol mindössze csak két lakás volt. Egymással szemben. Az egyik ajtón névjegy tudatta, hogy ott lakik: *Rieux, homme de lettres*, a másikon réztábla elárulta, hogy ez *Prof. Deslisle* lakása. A kocsis habozás nélkül becsöngetett, de jó ideig tartott, míg jött valaki.

Pirospozsgás falusi lány volt, aki ajtót nyitott. Nem igen látszott rajta, mintha vendéget várnának a házhoz, de némi magyarázgatás után kissé kiderültek mégis ném épen barátságos vonásai és kisült, hogy Éva érkezése nem volt meglepetés. A cseléd bevitte a táskákat az előszobába, Éva kifizette a kocsist és örömmel állapította meg, hogy vannak még országok, ahol megköszönik a borraivalót. Ekkor kinyitott egy belső ajtó, amelyen molett, erősen befűzött,

rövid- és szükszoknyás hölgy tipegett elébe. Deslislené volt.

— Milyen későn érkeztek, gyermekeim, — szólt majdnem szemrehányólag s mialatt engedte, hogy Éva kezét csókoljon neki, körül nézett, azután kérdezte: — Hát Lulu hol van?

— Lulu? Hisz' Lulu visszautazott Budapestre! — jelentette ki csodálkozva a leány.

— Vagy úgy! Így már értem azt a kissé zavaros táviratot, amelyet délután kaptunk Lulu aláírásával. Ezt, az igazat megvallva, Lulu hiányos franciaságának tulajdonítottuk. Tehát mi történt? És te egyedül utaztál, egészen egyedül?

— Bizony, egészen egyedül, — felelte Éva. — Lulut visszahívták ezredéhez.

Deslislené teatralikus mozdulattal keresztbette molett karját.

— Hisz mondom, mondom! — szólt éles hangon. — Ez a háború!

Ezzel visszaroht a szobába, amelyből az imént kijött és Éva hallotta, amint nagynénje bent hangosan kiáltotta:

— Charles, Charles! Most már egészen bizonyos, hogy háború lesz! Lulut visszahívták az ezredéhez!

— No és? — felelte egy kissé rekedt férfihang a harmadik szobából. — Mindig zavarasz az ilyenekkel, hát nem látod, hogy el vagyok foglalva? Másfél óra óta vizsgálom ezt a közetet itt-e, s még mindig csak azt tudom, hogy az amfibolokhoz tartozik, de hogy gedrit vagy tremolit-e, avagy mégis enigmatit, amint először

gondoltam, azt úgy látszik ma már nem leszek képes felderíteni!

— Az egekre kérlek, hadd már ezeket a rossz köveket, — jajdult fel Deslislené, — itt van Fabriczy Éva, megérkezett Lulu nélkül.

— Hja, vagy úgy? Az más. Már jövök is.

Ezalatt Deslislené kiszólt az előszobába:

— Éva! Miért nem jössz be!? Gyere csak, gyere!

A leány habozva bement a szobába, egy ebédlőbe, ahol két személynek volt terítve. De nem volt ideje körültekinteni, mert alighogy belépett, sovány, sasorrú öreg úrral találta magát szemközt, aki majdnem kétszer akkora volt, mint ő, mellig érő, hófehér szakállal, homlokára tolt szemüveggel. Előrehajolva kinyújtotta hosszú karját és bütykös kezével barátságosan megszorította Éváét.

— Isten hozta, édes hugom, — mondta rekedt hangján, — örülök, hogy végre megismerhetem! — Majd Deslislenéhez fordulva, hozzátette: — Akárcsak az anyját látnám, igazi Lemercier...

— Jeanne nagyobb volt, — jegyezte meg az asszony, lorgnettején keresztül szemlélve Évát.

— Hát persze, hogy nagyobb volt, — felelte Deslisle, két hatalmas karját égnek emelve, — majd megnől még Éva is, azért gyermek!

— Erre nincs sok kilátás, — szólt közbe Éva, — mert én már tizenhét éves vagyok.

— Tizenhétéves? — Az öreg úr elcsodálkozott. — Lám, — mondta fejét csóválva, — ezt nem hittem volna. Hiába, ha az embernek nincsenek gyermekei, nem tud hozzászólni az ilyesmihez! A közeteimről például mindjárt meg

tudom mondani, hogy a paleozoos=ból avagy pedig a mezozoos=ból valók=e.

Nemsokára rá a cseléd feltette Éva számára a vacsorát az asztalra — hideg sonkát tormával, lágy tojást és egy hosszú, keskeny fehér cipót — és mialatt a leány, akinek farkasétvágya volt, ezeket egy=kettőre elfogyasztotta, Deslisleék, akik már vacsora után voltak, de főként az asszony, kérdésekkel ostromolták.

— Igaz=e, hogy Boszniában kitört a forradalom? Igaz=e, hogy az öreg király ellen is merényletet követtek el? Való=e az esti lapokban olvasható hír, hogy Tisza Istvánt kikiáltották a magyar köztársaság elnökévé, stb.

Éva mindenre felelt, még pedig annyi tájékozottsággal, hogy Deslisleék, ámbár csak nehezen lehetett őket meggyőzni arról, hogy csupa hamis hír volt, amelynek a megerősítését várták Évától, egyértelműen megállapították, hogy ha a gyermekeket Magyarországon mindenre oly alaposan tanítják, mint a politikára, ez az ország mégsem lehet olyan kultiválatlan, amint nyugaton általában gondolják.

Vacsora után még egy ideig fenmaradtak és Deslisle, aki hiába, egész más volt, mint amilyennek Éva az otthon látott fényképekről ismerte, körülvezette a lakásban, megmutatta neki több hatalmas üvegszekrényben elhelyezett nagy kőzetgyűjteményét és egyidejűleg kilátásba helyezte, hogy majd részletesebben is megismerteti vele kincseit, amelyek között szerinte több olyan darab is volt, amelynek még a British Museum-ban sem volt párja.

Végre Deslislené bevezette Évát egy dohoszagú, de helyes kis szobába, csinos, régi butorokkai, ahol óriás dunyhával felszerelt, kényelmes ágy várta.

— Ez lesz az otthonod, — mondta az asszony. — Lulunak, ha eljött volna, meg kellett volna elégednie a divánnal az ebédlőben.

Éva kezét csókolt a nagynénjének és most már nem kívánt egyebet, mint hogy mielőbb az ágyba jusson, oly álmos és fáradt volt. De még mielőtt elaludt, eszébe jutott a nagyapa, az öreg Klári és egy régi, kopott karosszék... Azután még egy pillanatra, de csak egészen homályosan, felülkerekedett a jelen is, és összegezve az izgalmas nap benyomásait, megállapította, hogy a Juliette néniéknél való tartózkodás nem ígérkezik valami mulatságosnak, valamint hogy az események fénypontja mégis csak Széchy Péter volt.

XII.

Már egy héttel Genfben való érkezése után Éva őszintén beismerte, hogy nagyon rosszul tette, amikor nem tért vissza fivérével Magyarországra, hanem saját feje szerint cselekedett és olyasmire vállalkozott, ami különösen a fennforgó körülmények között nem volt egyéb meg gondolatlanságnál. A nagy távolság, amely őt atyjától és fivéréitől elválasztotta olyan időben, amikor minden nap, minden óra a következményeiben be nem látható helyzetet teremthetett, az egymásnak ellentmondó, legképtelenebb hírek

a politikai eseményekről és nem utolsó sorban az az izgatott hangulat, amely nemcsak az egész francia Svájcban és különösen Genfben, hanem Deslisle tanár házában és barátai körében is állandó nyomást gyakorolt Éva lelkiállapotára, majdnem elkeseredést érlelt meg benne elhamarkodott elhatározása fölött.

De hozzájárult ehhez még az a körülmény is, hogy lépten-nyomon érezte Lulu hiányát, nemcsak azért, mert két testvére közül őt szerette jobban, hanem azért is, mert nem volt, kivel közölni benyomásait, aggodalmát, érzelmeit, mert nem volt, ki eléggé közel állott hozzá, sem származás, sem kor, sem gondolkodás tekintetében, mert egyedülnek, elhagyatottnak érezte magát ebben az új és ismeretlen légkörben, két nálánál annyival idősebb ember oldalán, aki oly távol állott tőle, akár csak nem is volna rokona.

Azért háladatlanúság lett volna Éva részéről el nem ismerni, hogy Deslisleék, különösen az első napokban, arra törekedtek, hogy kellemessé, változatossá tegyék genfi tartózkodását. Mindennapra terveztek valamit, vagy egy sétát a városon keresztül, nevezetességeinek megtekintésére, vagy egy hajókirándulást, egyszer Ouchyba, máskor Montreuxbe, vagy pedig sétakocsizást a Rhone kies völgyébe. Egyenesen megható volt látni az öreg professzort, aki rendszer körülmények között egyórai egészségi sétáján vagy az egyetemhez és vissza való útján kívül, sohasem tette ki a lábát az utcára és csakis közetei társaságában érezte igazán jól magát, most egyszerre felcsapott idegenvezetőnek és

Szent Péter templomában kimerítő előadásokat tartott a X. században alapított székesegyház viszontagságairól egészen az újkorig, vagy pedig a *Mont Salève* magaslatáról, jó néhány órai gyaloglás után, térkép segítségével nevezte meg a fenséges panoráma valamennyi hegycsúcsát, kezdve a távoli berni alpesektől egészen a látzólag szemközt lévő *Mont-Blanc*-ig.

De Juliette néni is kitett magáért, persze, a maga ízlése szerint. Ő is résztvett ugyan, ha nem is a városi tanulmánysetákon, de a kirándulásokban, azonban az ő mezeje a saját háza és különösen a konyhája volt, amelyre sok gondot fordított. Az Éva érkezése napján nyújtott hideg vacsorának nem épen biztató benyomását teljes mértékben jóvátette az azt követő elsőrendű, bő villásreggelik és ebédek egész sorozata és — a kirándulásoknak szentelt napokat persze kivéve — mindig voltak vendégek is, többnyire Deslisle tanártársai, feleségeikkel vagy azok nélkül, de mások is. Soha azonban nem akadtak, akik korban Évához illettek volna, mert ezek, nyár lévén, vagy utazgattak valahol, vagy pedig üdültek a hegyekben.

Az egyetlen kivételt e tekintetben Deslisleék szomszédai: Rieux író és nővére Blanche képezték, akik a koruk szempontjából még legközelebb állottak Évához, de Rieux is körülbelül harminc, háztartását vezető nővére pedig már legalább huszonöt éves volt.

Ilyen körülmények között nem volt csoda, hogy nemcsak Éva érezte a természetszerűleg hozzá illő társaság hiányát, de maguk Deslisleék

is és így az utóbbiak hálával fogadták, amikor Rieux Blanche arra vállalkozott, hogy Évát gondjaiba vegye és szórakoztassa, gyakorlat, amely voltaképen magától is épen azon oknál fogva könnyen is fejlődhetett, mert egy házban, egy folyosón laktak.

Így lett Rieux Blanche, aki, amint Éva megállapította, nem hiába viselte ezt a nevet, mert mindig mosolygott és minden csacsiság fölött nevetett, a Fabriczy leány mentora, aki megismertette a jó és olcsó bevásárlási forrásokkal, beprotezsálta „párizsi” szabónőjénél, elkísérte a muzeumokba, szóval mindent elkövetett, hogy kis védence jól érezze magát. Néha aztán Rieux is, vagy amint hívták: monsieur Honoré is velük tartott.

Amilyen egyszerű és kellemes, igénytelen nő volt a szőke Blanche, olyan komplikált, nehezen kezelhető természete volt a fivérének. Mindenekelőtt rendkívül öntelt volt és azt képzelte, hogy soha sehol senki olyan kiváló dolgokat nem produkált, mint ő. Volt néhány könyve, egy regény és két-három esztétikai tanulmány, amelyeket kiadójának raktárában a patkányok rágtak, de a mindennapi ennivalót mint két helybeli és egy lausannei ujság munkatársa szerezte — olyan foglalkozás, amelyet bevallottan lenézett és csak átmenetinek tekintett, mert, saját kijelentése szerint, magasabb cél lebegett szeme előtt. Politikus akart lenni.

Ez a kissé kopaszodó, himlőhelyes, beteges kinézésű ember azonban nemcsak a saját képzelte szellemi fölényében szeretett gyönyörködni,

hanem állandóan olyan megjegyzéseket is köcskáztatott, amelyekből könnyű volt megállapítani, hogy Adonisznak gondolja magát. Évát viszont, aki az utóbbi körülményről nem volt hajlandó tudomást szerezni, ha nem is barátságatlanul, de mindig csak gyermeknek kezelte, nem vette komolyan, állandóan oktatta, sőt néha ki is nevette. Már pedig ez olyan dolog volt, amiben Éva nem ismert tréfát, úgy hogy sokat veszekedtek egymással, míg Blanche, ha szeliden is, de mégis többnyire a Fabriczy leány pártját fogta fivérével szemben.

Ezekre a harcias eszmecserékre magától értetődően a politikai események szolgáltattak több mint bő alkalmat s július második felében, amikor Éva még mindig Genfben ült és napról-napra várta, hogy otthon sorsa fölött döntsenek, a mi helyett csak ritkán és csak olyan tartalmú levelezőlapok érkeztek az atyjától, hogy: „... ha már egyszer ott vagy, hát egyelőre maradj nyugodtan és ne fészkelődj...”, — a levegő már olyannyira puskaeros volt, hogy még az optimisták is lassan elvesztették minden reményüket arra vonatkozólag, hogy ellehessen kerülni a háborút és még azzal is beérték volna a békebarátok, ha sikerült volna az ellenségeskedéseket lokalizálni.

Remény és csüggedés úgy váltakoztak, mint kaleidoszkopban a színes képek. Mikor nyilvánosságra került Ausztria-Magyarországnak Szerbiához intézett jegyzéke, kemény feltételeivel, alig akadt ember, aki elhitte volna, hogy önérzetes nép, még ha százszor is hajlandó,

tőle telhető elégtételt adni, azokat elfogadhassa. Ehhez járult a két napra rá közzétett pétervári kommuniké, amelyben az orosz kormány jelezte, hogy „nem fogja a válság lefolyását közömbösen nézni”, de az izgalom elérte tetőpontját, amikor hír érkezett arról, hogy Ausztria=Magyarországon elrendelték a hadsereg és a népfölkelés részben való mozgósítását.

És amikor azután nyilvánosságra került a szerb kormány válasza, amellyel egykét lényegtelen pont kivételével alávetette magát a monarchia követeléseinek és Giessl mégis elhagyta Belgrádot, nyilvánvalóvá lett, hogy a háború elkerülhetetlen.

A francia svájciak, kiváltképen Genfben és Lausanneban, már akkoriban is tulajdonképpen jobban izgultak, mint testvéreik a Jurán túl és a kitünően szervezett francia propaganda által fizetett lapok, mint a *Journal de Genève* és a *Gazette de Lausanne*, amelyek később a háború folyamán soha meg sem álmódott példányszámra emelkedtek, előljártak a háborús uszításban.

Rieux, aki egész éjszakákat töltött a szerkesztőségében, tajtékzó szájjal kelt ki a németek és az osztrákok ellen. Éva eleinte azt hitte, hogy a magyaroknak nememlítését úgy kell magyaráznia, hogy az általános és a Deslisle-féle milieu-ben Rieux által legvérmesebben képviselt gyűlölködés nem irányul Magyarország ellen is, de csakhamar belátta, hogy nagyon tévedett, amikor ezt gondolta.

— A magyarok rosszabbak, mint az osztrákok, — fejtegette Rieux, — elnyomják a többi nemzeti-

ségeket, megfosztják őket az anyanyelvüktől, vallásuktól, szabadságuktól, bezárják iskoláikat és lecsukatják vezéreiket. A magyarok Ausztria poroszai!

— A magyarok nem osztrákok, — igyekezett Éva az ujságíró t naiv felbuzdulásában felvilágosítani. — A magyarok sohasem értettek egyet az osztrák politikával s ami a nemzetiségek elnyomását illeti, hát az egyszerűen hazugság! Mi sohasem akartunk egyebet, mint a függetlenségünket!

— Akkor miért nem szakadtak el már régen Ausztriától?

— El is szakadtunk volna, ha Oroszország negyvennyolcban nem vállalkozik Ausztria hőhérának szerepére!

— Ebben igaza van a kis hugomnak, — szolt közbe Deslisle bólogatva, — ez nagy hiba volt az oroszoktól!

— Ne beszéljünk negyvennyolcról, drága, jó uram, — felelte Rieux, — hanem maradjunk a jelenben. Ha a magyarok nem akarnák, hát akkor Ausztria nem is lehetne vak eszköze a zsarnok porosz militarizmusnak! De hiszen éppen ellenkezőleg áll a dolog s a magyarok, fajrokonok hiányában, a németekre támaszkodva akarják biztosítani uralmukat az általuk elnyomott népek fölött, ez az egész!

— Az a politika, amit Magyarországon csinálnak, nem a magyar nép politikája, — tiltakozott Éva, összeszedve egész tudását, amelyet nagyatyja naplójából és az Ecce homo-ból mértett. — A magyar nép nem rokonszenvez

a németekkel, akikben évszázadokon keresztül saját elnyomóit látta, a magyar nép békében kíván élni szomszédaival s csak azt akarja, hogy ne bántsák! Azt persze nem nézheti közömbösen, hogy szomszédai ki akarnak hasítani egyes részeket a saját testéből!

Rieux gúnyosan felkacagott.

— Lássá? Ez az! — kiáltotta fölényes hangon. — Most kiugrott a nyúl a bokorból! Nem, nem, kedves kisasszony, maga is csak éppen olyan elvakult, mint a tisztelt politikusai odahaza és nem látja saját országának hibáit. No de hiszen csak próbálják meg, csak üzenjenek háborút ennek a derék szerb népnek, majd meglássák, hogy mennyire mennek vele! Ausztria sorsa betellett, fel kell darabolni, nincs rá szükség. Szétesik az különben magától is. Három hónap múlva már nem lesz Ausztria és maguk magyarok is elmondhatják majd, hogy: fuimus Troës!

Éva mindennek hallatára közel volt a síráshoz, de erőt vett magán és olyan bátorsággal, amely férfinak is díszére vált volna, védte hazájának igazát. Rieux viszont kiméretlenül megmaradt a maga véleménye mellett, míg a többiek hallgattak. De látszott rajtuk, hogy csak udvariasságból nem helyeselnek nyíltan az ujságíró fejtegetéseinek.

Ez a balsiker Évát nagyon bántotta, valamint fájtn neki az a szerep is, amelybe a körülmények kénytelenül sodorták. Ő, aki egész életében mindenért rajongott, ami francia volt és aki sohasem szerette a németeket, most egyszerre azon vette észre magát, hogy kénytelenül, kel-

letlenül azokkal harcol egy táborban, akikkel nem tudott rokonszenvezni, a legnagyobb igazságtalanságot és elfogultságot viszont éppen azok részéről tapasztalta, akikhez szíve, vére vonzotta.

Az ezután bekövetkezett események csak még jobban elmérgesítették a helyzetet és a hangulatot Éva környezetében. Julius 28-án Ausztria-Magyarország megüzente a háborút Szerbiának, ugyanaznap Oroszország elrendelte a részleges mozgósítást, amire július 31-én Ausztria-Magyarországon és Németországban is, egyidőben bekövetkezett az általános mozgósítás. Az angolok részéről Sir Edward Grey által előterjesztett közvetítő javaslatok meghiusultak a németek által inspirált osztrák-magyar elutasításon, míg a német császár és a cár táviratváltását senki sem vette komolyan, ők maguk talán legkevésbé és augusztus első napjaiban, amikor a német, az angol s a francia nagykövetek elhagyták állomáshelyeiket és amikor elhangzottak a hadüzenetek, már teljes borzalmában bontakozott ki a világháború szörnyű réme.

Éva, aggódva atyjáért és fivéréiért, minden áron haza akart utazni, de Deslislené, ámbár titokban maga is ezt óhajtotta, felelősségének tudatában ehhez mégsem merte megadni hozzájárulását. Belátta, hogy be kell várnia sógora rendelkezéseit.

Ez végre meg is érkezett. Fabriczy egy Aradról keltezett táviratban tudatta, hogy neki és két fiának be kellett vonulnia, améirt is kéri Deslisleéket, hogy az előreláthatólag amugyis csak

rövid háború tartamára Genfben maradhason Éva, akinek részére egyébként a Credit Lyonnais ottani fiókjánál folyószámlát nyitattott.

Éva az atyai döntés hírére elkezdett zokogni, úgy hatott rá, mintha halálra ítélték volna. Egyszerűen nem tudta elképzelni, hogy ezt az életet még néhány hétig vagy talán hónapig miként viselje el, mikor már most is türhetetlennek tartotta. Hasonlóképen Deslislené is kétségbe volt esve, mert már régen félt ettől a lehetőségtől, amely elől kitérni számára lehetetlen volt. Éva elvégre mégis csak elhunyt hugának leánya volt és érezte, hogy ezért a kislánnyal szemben kötelességei vannak, amelyeket annyival inkább teljesíthetett, mert nem voltak saját gyermekei. De talán épen azért, mert nem voltak, nem is tudta magát beletalálni ebbe a szokatlan szerepbe, amely már az eltelt hetek alatt is teljesen kiforgatta rendes életmódjából.

Nálánál jóval idősebb férj oldalán, akit az egyetem és tudományos munkái teljesen lefoglaltak, hozzá volt szokva bizonyos függetlenséghez, amely fiatalabb éveiben — így tudta a genfi fáma — erősen a legkülönbözőbb flirtek jelében állott, míg később inkább csak társadalmi kötelességek teljesítésében merült ki. De ezek a flirtmentes kötelességek is olyannyira második természetévé váltak, hogy azokról lemondani semmi szín alatt sem volt hajlandó. Viszont, hogy ő, aki még mindig érdekes és kívánatos asszonynak tartotta magát, most egyszerre egy

feltűnően csinos és fiatal leánnyal járja be ismerősei szalonjait: erre még a nővére kedvéért sem kívánt vállalkozni.

Maga a tanár egészen más véleményen volt.

— Nagyon megszerettem a kis Évát, — mondta, amikor a felesége hozzá fordult tanácsért, — szívesen látom a házáznál. Engemet nem feszélyez és szeretem hallgatni a csevegését. Azután lesz legalább valaki, aki helyettem elkísérhet téged five o'clock teáidra meg a bridgepartikra! Nekem rengeteg dolgom van s még a háború befejezése előtt akarok elkészülni a munkámmal, hogy a békekötés után nyomban kiadhassam...

Deslislené látva, hogy férje részéről nem számíthat megértésre, felkereste barát nőit és velök tanácskozta meg a dolgot. Ez rögtön eredménnyel járt. Kolumbusz tojása csekélység volt ehhez a megoldáshoz képest.

— Nem értem magát, kedves Deslislené, — mondta Laroussené, egy óragyárosnak párisi születésű felesége, — miért nem adja intézetbe azt a leányt? Annyi kitűnő házunk van Genfben, magam is fel tudnék sorolni vagy tizet is! Mikor vegye az ember hasznát az ilyen dolgoknak, ha nem akkor, amikor szüksége van rájuk?

Deslislené örömeiben majd elejtette teácsészéjét, de nem árulta el magát, hanem előbb még meg akarta nyugtatni lelkiismeretét is.

— Attól félek, hogy a leány már nagy arra,

hogy intézetbe lehessen adni, — szólt sóhajtozva.
— A kis hugom tizenhét éves.

— Tizenhét éves? — felelte Laroussené. —
Jobb kort el sem tudok képzelni intézetbeli
leány számára. Arra, hogy férjhez menjen, egy
tizenhét éves leány rendszerint még túlfiatal,
nincsen eléggé kiforrva, másrészt pedig egye-
nesen a karjába szalad az első flirtnek, amely
kínálkozik. Ilyenkor egy jó intézet: a legjobb
hely! Nincs sem alkalma, sem ideje sokat gondol-
kozni olyan dolgok fölött, amelyekre még ráér,
egész nap el van foglalva, tanulni, tanulhat
sok hasznosat és ha kikerül az intézetből, mégsem
az az éretlen fruska többé, mint a legtöbb leány,
akit eléggé ügyetlenül, túlkorán emelnek ki azokból
a melegágyakból, ahol ebben a korban legjobban
prosperálnak.

Deslislenét nem volt nehéz végképen meggyőzni
s ha eddig néha irigykedett is Laroussenéra,
aki párisi nő létére, hiába, mégis csak lefőzött
mindenkit toalettek dolgában, ezekután egye-
nesen szívébe zárta.

— Maga egy angyal, — jelentette ki elragad-
tatva, — köszönöm, hogy megnyugtattott, én
is mindig erre gondoltam!

Az öreg professzor épen ismét közeteit vizs-
gálta, amikor a neje berontott hozzá és közölte
vele terveit. Deslisle, akinek, ha el volt foglalva,
a világon minden mindegy volt s aki ilyenkor
semmivel sem törődött, még a háborúval se,
yállat vont.

— Tégy, amit akarsz, — mondta rosszkedvűen,
— nekem semmi közöm az egészhez. Elvégre

a te rokonod és nem az enyém. És miután én még akkor sem állhatnék be guvernantnak Éva mellé, ha ráérnék: intézd el magad a dolgot a leánnyal, ahogyan tudod. De amilyennek én ismerem, nem lesz elragadtatva, az bizonyos!

Nem is volt. Sőt tördöfésnek vette, amikor Juliette néni huszonnégy órával később, nyájas szavakkal, könnyes szemekkel, közölte vele elhatározását, hogy — miután nem áll módjában magát abban a mértékben szentelni gondozásának, nevelésének, amint szeretné s amint kötelessége volna — a háború tartamára beadja Mme Bière kitünő nevelő-intézetébe.

— Pompás dolgod lesz Bière asszonynál, — magyarázta, — csakis finom, uri leányokkal leszel együtt, néhány honfitársnőd, sok angol és amerikai is van köztük és bármit óhajtasz, írsz nekem egy levelezőlapot vagy telefonálsz és ott vagyok. Az ellátás kitünő, minden leánynak megvan a maga szobája s ha kedved van hozzá, ellátogathatsz az egyetemre is!

Éva nem is hallotta, hogy nagynénje mivel igyekszik becukrozni a keserű pirulát. Mereven állt előtte, üveges szemmel kinézett az ablakon, mintha keresne valamit a távolban, messze, messze tőle, egy nyugvópontot, amelyen szomorú lelkét megpihentethetné.

De azután, kiegyenesedve, keményen nézett Deslislené szemébe.

— Én is azt hiszem, hogy így jobb lesz, — mondta, majd bement a szobájába és elkezdett csomagolni.

XIII.

Genf, 1914 december 24.

AJÁNLÁS.

Kedves Évikém,

mivel nem szeretném, hogy bármikor is szemrehányásokkal illesd önmagadat, hogy nem méltattad eléggé életed legnehezebb idejét: fogadd szeretettel e kis naplókötetet karácsonyi ajándék gyanánt és ha érzed, hogy szükséged van egy igazán őszinte barátira, akinek minden szépítés nélkül elmondhatod a dolgokat úgy, amint vannak, fordulj bizalommal e fehér lapokhoz, küzdjed le lustaságodat és — írd!

*Szerető éned:**Éva.*

1914. december 31.

Ilyen zseniális gondolata csakis szerető éne-
nek támadhatott! Itt ülök a naplóm előtt, amelyet karácsonykor kénytelen voltam önönmagamnak ajándékozni, hogy szégyenben ne maradjak társ-
nőim előtt, akiket elhalmoztak minden jóval a világ minden részéből és még mielőtt nekifogtam volna, máris rettenetesen unom az egész históriát. Ámbár tagadhatatlan, hogy nagyon szeretem magamat, — Amália azt mondaná: Bekenntnisse einer schönen Seele! — nem szeretek önönmagammal foglalkozni, mert még az

utcaseprő vagy egy idegen kis kutya is jobban érdekel, mint jómagam. De alighogy leírom ezeket, máris belátom, hogy nincs igazam és hogy bekövetkezhetne az a nap, amikor vagy egyáltalában nem, vagy csak igen homályosan emlékeznek vissza Etelkára, Margotra, Amáliára, Lisottára e tutti quanti, ezekre a kedves teremtésekre, vagy a *Söröshordó*-ra — Isten bocsássa meg bűnömet, hogy Mme Biéret még itt is csak így említem, — már pedig magam sajnálnám legjobban, ha nem tudnám emlékezetembe idézni őket mind, kivétel nélkül, akiket megszerettem vagy meggyűlöltem. Ezt az időt *nem akarom* elfelejteni, még akkor sem, ha valamikor még jóra fordul minden és nem szívesen gondolok majd a multra.

Nem szabad, hogy egy boldog jelen mámorában megfeledkezzünk a mult szenvedéseiről, mert csak akkor tudjuk kellőképen értékelni, amink van.

(Ennek a gondolatnak alighanem van némi köze a bölcsészethez is, amiből kitűnik, hogy nem hiába látogatom az egyetemet és nem követelhetem vissza *Fournier* tanár úrtól a tanpénzemet. Egyébként nem is tudok elképzelni jobb aldatószert, mint mesterem könyvét: *Essai sur les fondements du moral*, amelyet már erre a kiváló tulajdonságára való tekintettel el fogok helyezni a még csak létesítendő családi könyvtáramban, míg tisztelt kollégájának, *Villébrun*-nek *Histoire de l'Europe* című szennyirodalmi termékét, mint a tudomány szégyenfoltját abból okvetlenül ki fogom lódtítani. Szerinte Magyarország osztrák provincia! Nem gyalázat ez?)

Kedvem volna a fenti axiomiát megfordítani, mert a jelenlegi alakjában a mai helyzetemhez sehogy sem illik. Talán így: nem tudjuk kellőképen értékelni a jelen szenvedéseit, ha megfeledkezünk a boldog múlt mámoráról. (De így sem jó, s ha valamikor letisztázom a naplómát, ezt a sok hülyeséget okvetlenül ki fogom belőle hagyni.)

És most lássunk hozzá!

Mindenekelőtt megállapítom, hogy Szilvesztereste van, ami nem okvetlenül következik abból a tényből, hogy december 31-ét írtam az első lap fejére. Szilveszternek ugyanis nyoma nincsen, már mindenki lefeküdt és szomszédnőm, Brünig Amália, szokása szerint gyönyörűen horkol. Hiába, Genfben is csak papirbólvalók a falak! Itt ülök íróasztalom előtt, rideg villanylámpa a mennyezeten bevilágítja még ridegebb négy fehér falamat és fázom. Gyalázatosan fűtenek Genfben, mert nagyra vannak a város híres klimájával: télen $+0.7$, nyáron $+17.9$, ami nem lehet igaz, mert ennyire még sohasem dideregtem télen és annyit még seholsem szenvedtem a melegtől, mint augusztusban Genfben. Szóval, erről sem szabad megfeledkezned, aranyos Évikém, még a bizonyos jövődő boldog jelen mámorában sem.

De kezdjük az elején.

Volt, hol nem volt, volt egyszer egy nagynéni, aki nagyon befűzte magát, szűk szoknyát, szűk cipőt viselt és — bár nem látszott meg rajta, sőt ellenkezőleg — nagyon szűkkeblű volt. Egy szép napon, amint ment, mendegélt, hát egy-

szerre csak találkozik egy gólyamadárral, amely egy ici=pici kis leányt cipelt a csőrében. — Hová viszed ezt a portékát? — kérdezte a nagynéni. — A nővérednek hoztam, — felelte a piros lábú madár, — de mivel szegényke meghalt, hát fogadd el te, majd ismét érte jövök. Szerény jó kis baba ez, összehúzza magát egy sarokban, nem lesz vele sok gondod . . . ! — Így szólt a gólya és se szó, se beszéd, a nyakába varrta Évát — így hívták tudniillik az ici=pici babát — a nagynéninek, azután elröpült. De a nagy=néninek, amint tudjuk, szűk volt mindene, még a keble is, tehát fogta a gyereket és elvitte egy kövér asszonyhoz, akit úgy hívtak, hogy Söröshordóné és akinek egy nagy háza volt, papirfalakkal, benne apró dobozokkal, amelyeket Söröshordóné szobáknak nevezett s amelyek mindegyikében egy=egy kislány volt bezárva. Csak egy doboz volt még üres, s ebbe nyomban becsukta az ici=pici Évát is. A gyermek eleinte úgy érezte magát a dobozban, mintha furkos=bottal fejbe kólintották volna, nem mert még lélegzetet sem venni, de később, amikor magához tért, elkezdett sírni és nyafogni, de csak akkor, ha egyedül volt a dobozában. Mert nem volt ám mindig egyedül: Söröshordóné ugyanis néha naponta kinyitotta a skatulyákat, kivette belőle a kis és nagy babákat, sorba állította őket, s vagy elküldte őket sétálni, vagy pedig maga köré gyűjtve őket, hosszú beszédekkel intézett hozzájuk, amit úgy nevezett, hogy: oktatás. De a doboz lakók buta kis lányok voltak és az ilyen oktatás után még butábbaknak érezték

magukat, különösen az ici=pici Éva, akinek néhány társával együtt megengedték, hogy háromszor hetenként ellátogasson egy másik nagy házba, amit úgy hívtak, hogy: egyetem s ahol öreg bácsik még hosszabb beszédekkel remekelnek s azt úgy nevezik, hogy: tudomány. De Éva még mindig nagyon boldogtalan volt, sírt, mert nem volt mamája szegénykének és kétségbe volt esve, ha itt=ott megjelent a szűkeblű nagynéni, hogy meglátogassa a dobozában. Csak akkor felejtette el a sok keserőséget, ha este bebujhatott az ágyába és elolthatta a lámpáját. Mert mindig nagyon szeretett aludni. S mert, még most is azt szereti legjobban és mert már Szilveszter is elmúlt, hát most is azt mondja: — Éva, jó éjszakát!

1915 január 10.

A Kárpátokban és a Bukovinában tovább folynak a harcok, a Beszkidekben nagyobb orosz erők törnek előre a keletre fekvő magaslatokon keresztül, — Reimstől keletre a franciák ismét tért nyertek, — egy tengeralattjárónk elsüllyesztette a *Courbet* francia tengernagyi hajót, stb., stb. — Mikor lesz már vége ennek az öldöklésnek?

Nem jutok magyar ujsághoz, csak franciát olvasok és svájcit, ami egyre megy. Nem lehet, *nem lehet*, hogy az mind úgy legyen, amint ott írják. Érzem, tudom! És ismét semmi hír hazulról, karácsony előtt kaptam az utolsó táborig levelezőlapot apától, aki, úgylátszik, fent van valahol Galiciában. Tőlem kérdi, vannak-e híreim

Pistáról? Semmitsem hallottam a szegény fiúról, mindig azt gondoltam, hogy ő is az oroszok ellen harcol; Lulu lent van, Boszniában. A legjobb dolga határozottan Félixnek van, aki Pesten önkénteskedik. Amíg kiképezik, addig talán már béke is lesz...

Béke? Hát lehet-e még valaha béke ezen a világon, amikor napról-napra nagyobb lesz a gyűlölet az emberek között, amikor mindjobban elvadul a gondolkozásuk, vérszomjúság fogja el a tömegeket, amikor még mi leányok is itt már úgy vagyunk egymással, hogy ma-holnap hajbakapunk és elkezdünk majd verekedni, mint az éretlen iskolásfiúk?

Tegnap például, vívás alatt, amikor szembe kerültem azzal az undok Violette Picot-val, egy chambéry-i szappangyáros leányával, nem szántam volna, ha átszúrom a fleuretemmel azért a komizságáért, ahogyan rólunk beszél. Hát nem mer-e ez az arcátlan teremtés bennünket magyarokat *austro-boche*-oknak nevezni? Egyébként a svájci lányok sem sokkal különbek és még megbírom érteni valamiképen, hogy egy Jeanne Labretelle vagy egy Louise Granier *par esprit de corps* együtt érez francia testvéreivel, de hogy egy Rose Bächli, egy zürichi szállodás leánya hogy s mint jut hozzá, hogy az entente-tal tartson és gyűlölködés dolgában még túltegyen a francia-svájciakon? Ez előttem talány.

Az angolok is ellenségesen viselkednek, de sohasem feledkeznek meg magukról, mindig *lady-like*-ok maradnak, még ha gyűlölnék is. Kora

Bosley például, amikor decemberben feladtuk Belgrádot és kidobtak bennünket Szerbiából és ebédnél mindenki csak erről beszélt, egyszerre csak hozzám fordult.

— Sajnálom magát, Miss Fabriczy, — mondta.
— Rossz érzés lehet, ha az embert megverik.

— Fájdalmas érzés, az bizonyos, — feleltem, — nehezen visszafojtva könnyeimet. — De a hadi szerencse váltakozó és megverhetik az angolokat is!

Kora Bosley nyugodtan rázta a fejét.

— Soha! — szólt fölényesen.

— Olyan biztosra veszi ezt?

— Igen.

— Miből gondolja?

— Sok mindenből. De minden egyébtől eltekintve, nincsenek olyan lehetetlen nevű tábornokaink, mint önöknek. Potiorek például. Hát lehet-e ilyen névvel csatát nyerni?

Majd megpukkadtam, mert mindenki nevette, de később, amikor visszavonultam a szobámba és jól kisírtam magamat, kénytelen voltam elismerni, hogy annak a leánynak igaza van. Elképzelni, hogy nekem, magyar létemre, szígyenkezniem kellett egy Potiorek miatt, amikor még lelkesedni sem tudtam volna érte, ha meghódítja egész Szerbiát!

Úgy látszik, hogy az egész világ ellenünk van. Nem is szólva arról a néhány román leányról, aki elrontja az intézet levegőjét gusztustalan parfümökkel, még a „semleges“ amerikaiak is nyíltan az entente-tel tartanak, mint Virginia Look vagy Grace Hibben, fölötte csinos, de

annál közönségesebb lányok. Egyetlenegy van köztük, Susan Robins, aki *velünk* van — igaz, hogy nagyanyja révén magyar vér folyik az ereiben. Ez az édes teremtés mindig a pártunkat fogja és még a saját honfitársnőivel is néha olyan szócsatákat rendez, hogy öröm hallgatni. Hihetetlen, hogy még angolul is milyen közönséges lehet az ember!

Ne hidd azért, drága Évikém, ha tíz év múlva lapozgatod ezt a szép, fekete bőrkötésű naplót, hogy tíz évvel azelőtt csupa ellenség között éltél Mme Bière odujában, mert Robins Zsuzsikán kívül is voltak még hű pajtásaid. De azon aztán már tíz év múlva is bátran csodálkozhatasz, hogy nemcsak magyar lányok tartoztak a gárdához, hanem egy táborba kerültél a németekkel és az osztrákokkal. Te, Fabriczy Éva, Fabriczy Jakab unokája, te, akinek Jeanne Lemercier volt az édesanyád!

Hat hónappal ezelőtt a legnagyobb nyugalommal kikaparom a szemét annak, aki ilyet mer nekem jósolni. És ma nyiltan, büszkén vallom, hogy igenis, velük tartok, az osztrák és a német leányokkal, mert összekovácsolt a közös baj, mert egy a célunk, egy a reményünk! Ma már nem hiszek a francia kultúra fölényében, ma csak azt látom, hogy mindnyájan, különbség nélkül, állatokká sülyedtünk, amelyek úgy marakodnak, mintha egy állatkertben hirtelenül ki nyítanak az összes ketreceket és egymásnak eresztenék a fenevadakat.

Összehozott bennünket a sors. Együtt agódunk azokért, akik a messze távolban védik

a határainkat, örülünk, mint a bolondok, ha jó hírt olvasunk ki a lapokból, szomorkodunk, ha egyikünket balszerencse ér. Egész kis házi hadsereget alkottunk, mikor véd- és dacszövetségre léptünk. Zsoldos Klokló a testőröm, a karlsruhei Hildegard Stelzmüller, aki nagyszerűen ért a stratégiához, a vezérkari főnököm, Brünig Amália Magdeburgból és a két osztrák: Merwalt Liesl és Prihoda Margot — (cseh névnek dacára jó osztrák) — valamint a derék jó Ercsényi Etelka, aki három évi itteni tartózkodás után még ma is úgy beszél franciául, mint egy ló, a hadseregem. (Hogy én vagyok a fővezér, az magától értetődik.)

Ezekre gondolj tíz év múlva is, Évikém, de még akkor se feledkezz meg róluk, ha már nagymama leszel, mert sok, sok keserűséget segítettek elviselni és sok, sok könnyet csókoltak le orcádról ezek a kedves teremtések...

Nem, ma már nem kívánok Párisba menni, — még ha beengednének Franciaországba, akkor sem mennék. Milyen messze vagy tőlem, drága, aranyos, gyönyörű Pestem, cigányaiddal, színházaiddal, korszóddal! Még csak egyszer láthatnálak életemben, ó Pest!

Február 3.

Érdekes munkába fogtam. Lefordítom Fabriczy Jakab naplóját franciára s ha ezzel végezttem, ugyanazt meg fogom tenni az *Ecce homo*-val is. Azután talán angol nyelvre is lefordítom őket. Mivel egész nap el vagyok foglalva, csak

vacsora után van ráérésem, ha már mindenki lefeküdt. Mlle Babeau, az osztályfőnököm, már rám is szólt, hogy mindig oly soká fenmaradok, de amikor látta, hogy nem írok szerelmes leveleket, vállat volt és csöndesen kiment a szobából. Komoly, igazságos nő, már vén leány, szegény, aki azonban valamikor határozottan csinos volt. A szemében van valami, ami nekem roppantul tetszik! Nagyon sajnálom Mlle Beaut, mert három héttel ezelőtt, Ypernnél elvesztette a fivérét. Úgy sírt, szerettem volna megcsókolni a kezét! Ő egyébként az egyetlen nevelőnő, akivel nem állok hadilábon, mert a többi mind érezteti velem és „szövetségesimmel“ a háborút. Akárcsak mi idéztük volna fel, nagyszerű! Mme Carcassonne és Mlle Bock például egyenesen undokok és ha így folytatják, nem állok jót semmiért. Van még egy ebből a fajtából, Mme Lebour, a „Söröshordó“ nővére, de ezzel nincs dolgom, ez csak az egész kicsinyekkel foglalkozik és csak az étteremben van hozzá szerencsénk. Én t. i. a „nagyok“ osztályában vagyok s habár a tizenhét esztendőmmel, amely nyomja a hátamat, a legidősebbek közé tartozom, osztályomban mégis én vagyok a legkisebb, aminek nem nagyon örülök.

Ma ismét egyszer meglátogatott Rieux Blanche, a ni mindig jól esik. Van szíve, lelke és mindig jókedvű! Különösen azt szeretem, ha elkíséri Juliette nénit, mert ilyenkor mégis jobban összeszedem magamat és visszafojtok sok mindent, amit különben megmondanék. S annak nem volna értelme.

Február 17.

Ha így folytatom a naplót, sohasem írom tele a könyvemet. De nagyapa sem írt minden nap, csak akkor, ha eszébe jutott valami, itt pedig oly ritka a feljegyzésre érdemes esemény, hogy tisztára hazudnom kellene „énem”-nek, ami egészen felesleges, eltekintve attól, hogy csunya is.

A mai nap eseménye: felolvasás nagypapa naplójának francia fordításából, persze, csak baráti körben. Mindenki el volt ragadtatva az az édes Robins Susan addig kínozta, míg beleegyeztem abba, hogy behívja Mlle Babeaut is, akinek a dolog fölötté tetszett. Már sokszor gondoltam, nem magyar származású-e ez a nő s nem írták-e elődjei valamikor *Babó*-nak a nevüket?

Néha színházba vagy moziba is visznek bennünket, de elhatároztam, hogy inkább otthon maradok, mintsem hogy állandóan boszankodjam. Tegnapelőtt például egy darabot voltam kénytelen végighallgatni — „*Les Wetterlés*” a címe — amelyben az elzászi kérdést oly kézzelfoghatóan hazug beállításban tárgyalják, hogy még bennem is, bár nem vagyok német, (hál’ Istennek!), kezdett forrni a vér. És az emberek tapsoltak és üvöltöttek, mint az örültek! A moziban is csak ilyeneket látni, — szóval, ezentúl inkább itthon maradok, mint néhányan egyébként már teszik is.

Pótolnom kell, hogy három nappal ezelőtt végre=valahára ismét hírt kaptam hazulról, még

pedig mindjárt kettőt egyszerre. Lulu ceruzával írott levélben sejteti, hogy még mindig Boszniában van, ahol a hadműveletekben „szünet állott be”. Elmondja továbbá, hogy Dergánék most már deklarálták eljegyzését a leányukkal és hogy mihelyest vége a háborúnak, rögtön megtartják az esküvőt. Szegény, édes, jó Lulum, Isten oltalmazzon meg téged!

Március 6.

Ma nagy örömben volt részem, de egyszersmind boszankodtam is. A dolog úgy történt: Ismét egyszer nagykegyesen meglátogatott Juliette néni, még pedig egyedül, de feltűnően kedves volt hozzám. Nem tudtam, hogy ezt mire magyarázzam, míg végre kipattantotta a titkot: tegnapelőtt idegen úr csöngetett be Deslisléékhez és beküldte a névjegyét. *Gróf Széchy Péter, követségi tanácsos*. Juliette néni persze rögtön fogadta. Nagyon szereti a grófokat, republikánus létének dacára. Don Pedro természetesen utánam kérdezősködött, be akarta váltani régen tett ígéretét s amikor megtudta, hogy intézetben vagyok, állítólag szomorúnak látszott. (?)

— Miért nem hozta ide, az Istenért? — támadtam rá Juliette néniére. — Oly jól esett volna, ismét egyszer egy élő, érző emberről beszélnem!

A nagynéni meg volt sértve.

— Egészen úgy teszel, mintha csupa ellenség által volnál körülvéve, — mondta.

— Az is vagyok, — feleltem őszintén, — nem szeret itt senkisémet, azt a néhány barát-nőmet kivéve...

— Már hogyan mondhatasz ilyet, — méltatlankodott a néni, — csak nem érted ezt reám és a nagybátyádra is?

— De, magukra is értem, — folytattam irgalmatlanul. — Terhükre voltam, különösen magának, kedves néni, azért tettem intézetbe.

— Szó sincs rófa, — tiltakozott Deslislené, fülig pirulva, — ez egyszerűen nem igaz. Ha nem szeretsz itt lenni, miért nem mondd meg nyiltan? Akár ma is visszajöhetsz hozzánk!

— Nagyon köszönöm, — feleltem habozás nélkül, — most már itt maradok, amíg haza nem mehetek. Itt legalább nem kell tekintettel lennem senkire sem és nincs, akinek hálával tartoznék.

Ez a beszéd rendkívül kellemetlenül érintette Juliette nénit. Majdnem sajnáltam, hogy megmondtam neki a véleményemet. De nem tehettem ellene. Kellett, hogy egyszer kiadjam magamból azt, ami olyan régen bántott.

Deslislené még egyszer felajánlotta, hogy ha akarom, rögtön kivesz az intézetből, de én megmaradtam állásponantom mellett. Erre kezdte dicsérni Széchy Pétert, hogy ilyen, meg amolyan kedves, elegáns ember és hogy gyanus neki ez az irántam való érdeklődése. Erre egyenesen a szemébe nevettem Juliette néninek.

— Csak nem gondolja, hogy Széchy nekem udvarolni akar? — mondtam jókedvűen.

— Semmitsem gondolok, — felelte, — de nem lepne meg, ha így volna. Mindenesetre jó lesz, ha fentartod vele az érintkezést, az ember sohasem tudhatja...

— Az érintkezést? — szóltam közbe. — Talán szólítsam fel, borotváltassa le csinos fekete szakállát, bujjon szoknyába és lépjen be ő is Mme Bière világhírű intézetébe?

— Látom, hogy még nagy gyermek vagy s hogy nem lehet veled okosan beszélni, — felelte Deslislené igen komolyan. — Mindenesetre írhatnál neki néhány sort és sajnálkozásodnak adhatnál kifejezést, hogy nem láthattad. Csak erre gondoltam. Cela n'engage à rien...

Ez szöveget ütött a fejembe. Az első okos szó, amelyet Juliette nénitől hallottam. Nem mintha olyan ostoba volnék, hogy azt higgyem, hogy Széchy Péter irántam... ó nem! De nagyon, nagyon megszerettem ezt az okos, szellemes, kedves embert s az Uristen a tanum, hogy igen sokat gondoltam rá. Sőt magamtól is akartam neki írni. De valami visszatartott. Talán az, hogy nem volt ok, mivel magyarázni lépésemet. De most, igenis, most már volt.

Rögtön írtam is neki egy gyönyörű levelezőlapot, amelyen rajta van a Montblanc. (Amióta itt vagyok, csak kétszer láttam.) Holnap, ha az egyetemre megyek, magam viszem a postára.

Vannak még napsütéses pillanatok is ezen a rettenetes világon...

Március 11.

Gyere Évikém, gyere csak ide a tükör elé, amely olyan görbe, mint a pesti Vurstliban a csodatükör és nézd meg magad jól és ne neved! Mi van veled? Micsoda rejtett, eddig még előtted is ismeretlen tulajdonságokkal rendelke-

zel=e, hogy a férfiak érdeklődnek irántad? Elvégre, ha az egyetemi arany ifjúság kitekeri a nyakát, amikor megpillant az aulában, ha büszkén, mintha legalább is Madagaskar királynéja volna, utat törsz magadnak a bámészkodó gyerkőcökön keresztül, az nem csoda, de hogy egészen nagy, komoly emberek is ráérjenek veled foglalkozni, — ennek már a fele sem tréfa.

Reszkess, kis napló, örömdben: Don Pedro válaszolt, három oldalas levélben. Habár kívülről tudom a szövegét, a nálamnál tíz évvel idősebb *énem* tiszteletére ideiktatom:

„Kedves Éva!

Végtelenül jól esett, hogy felkeresett soraimmal, amelyekből örömmel látom, hogy nem haragszik reám, mert nem váltottam be már régebben ígéretemet. Talán felment az alól, hogy az időközben történt fordulat folytán előállott nagy elfoglaltsággal igyekezzem mentegetőzni, de első, még pedig hivatalos genfi utamat felhasználva, egyetlenegy vizitre szakítottam magamnak időt, de sajnos, nem volt szerencsém. Ha csalódásomat netán nem sikerült volna nagynénje előtt teljesen elpalástolnom, úgy legyen olyan jó és tolmácsolja előtte utólagos bocsánatkérésemet!

Abban a hitben éltem, hogy már régen visszautazott Magyarországra s azért írtam is néhány sort édesatyjának, amelyben örömömnek adtam kifejezést afölött, hogy egy véletlen folytán megismerkedhettem a leányával,

amit régi barátságunk felujítására kívántam felhasználni. Szívélyes válaszából tudtam meg azután, hogy kedves utitársnőm még mindig Genfben van.

Remélem, hogy más alkalommal jobban kedvez a szerencse s akkor majd elmondja nekem, hogy azóta hányszor vesztette el kis kulcsait. Addig, mamája nevében is, melegen üdvözli

tisztelő, öreg barátja

Széchy Péter".

Hát nem rém édes ember ez? Aztán öregnek nevezi magát — borzasztó! Csak tudnám, hogy mit akar ezekkel a kulcsokkal mondani? Ennek bizonyára van valami jelentősége! És nem vagyok képes rájönni!

Április 6.

Amitől olyan régen félttem, bekövetkezett. Hiába könyörögtem térdenállva a Mindenhatónak, tegyen velem kivételt és engedje el nekem a rettenetes megpróbáltatást: kifürkészhetetlen akarata másként döntött s nekem is számhoz kellett emelnem a keserű bánat poharát.

Pista március 16-án Lengyelországban, Lopusno mellett hősi halált halt. Amikor néhány nappal ezelőtt megkaptam a szomorú hírt, azt gondoltam, nem bírom elviselni, azután kezdtem reménykedni, hogy a hír nem igaz. Pedig, ugyebár, csak valószínű, hogy a háború kilencedik hónapjában, mégis csak rám is kerül a sor, mikor

egyszerre apám és két fivérem harcol az ellenséggel? És mégis reménykedtem és mégis azt hittem, hogy velem kivételt tesz az Ég.

A részletekről nem tudok semmit, csak annyi bizonyos, hogy Pista igen hőiesen viselkedett és hogy egy roham alkalmával, amelyet orosz gyalogság ellen vezetett, gépfegyverek tüzébe kerülve, vesztette el életét.

Vajjon megelégszik-e Isten ezzel az áldozattal? Tudom, érzem, hogy semmi jogom, jobb, irgalmasabb elbánást kérni a magam számára, amikor más családokban még sokkal nagyobb pusztításokat visz véghez ez a borzalmas háború. Így szegény Zsoldos Klokló februárban egy napon vesztette el két unokatestvérét, akik egy ezredben szolgáltak s akik közül az egyiknek félig-meddig mennyasszonya volt. Tudom, érzem, hogy semmivel sem vagyok jobb más leányoknál, hiú vagyok, akaratos, kiméletlen, nem vagyok eléggé elnéző embertársaim gyöngéivel szemben, szóval, nem érdemlem meg, hogy Isten jobban bánjon velem, mint másokkal. És mégis reménykedem, imádkozom, kimondhatatlanul reszketek azokért, akik megmaradtak s akik még ma is éjjel-nappal állják a legrettegetesebb ellenséges tüzelést!

Bajtársaim nagyon kedvesek voltak hozzám. Amikor megtudták, hogy milyen csapás ért, feketébe öltöztek és Robins Susan-nal élükön megjelentek a szobámban és igyekeztek vigasztalni. Merwalt Liesl pedig zöld fenyőágot gyujtott meg egy csészében s amikor a füst égnek szállt, összekulcsolta kezét, feltekintett és azt mondta:

— Uram Istenem, bocsásd meg bűneinket.

Olyan sajátságos és meglepő volt, amit művelt és mégis olyan megkapó és misztikus, hogy mindnyájan lehajtottuk a fejünket és csöndesen imádkoztunk, akár csak templomban volnánk.

Május 20.

Nem vagyok képes Pista eleste fölött napi-rendre térni és mindjobban aggódom az atyámért és Luluért. Igaz, hogy csodálatosan jól megy a dolgunk Oroszországban — az entente=leányok pukkadoznak — s igaz az is, hogy most valamivel rendesebben kapok kedveseimtől hírt, de oly soká tart, míg egy ilyen kártya megteszi az utat ide hozzám, hogy azalatt százszor is . . . de nem is akarom leírni a rettenetes gondolatot, amely még álmaimban is üldöz. Olyannyira ennek a gondolatnak a hatása alatt állok, hogy nem is szeretek a saját belső világgal foglalkozni és teljesen a tanulmányaimnak élek, mert ebben az idegen világban legalább ideig=óráig tudok felejteni. Ez az oka annak, hogy olyan nagyon lehanyagoltalak, édes kis naplóm!

Megírtam szomorúságomat Széchy Péternek, mire igen szépen kondoleált, de nem úgy írt, ahogy azt épen tőle elvártam. Nem írt eléggé melegen — látszott a levélen, hogy nem érezte át az én nagy bánatomat. Bizonyára annyi hasonló levelet kell írnia szegénynek, hogy részvéte önkénytelenül is kissé sablonossá lett.

Nagy lelki vigaszt nyújtott egy valóban kedves és — őszintén szólva — nem remélt levél,

amelyet a mai posta hozott Mariska nénitől. Ezek a derék, jó Jeniczkyék mégis csak legközelebb állanak hozzám és most, hogy ismét életjelt kaptam tőlük, kétszeresen fáj, hogy nem náluk tölthetem ezeket a rettenetes időket, hanem a messzi távolban vagyok kénytelen időzni, idegen, ellenséges emberek között.

Mariska néni oly igaz szeretettel, annyi együttérzéssel emlékezik meg Pistáról, akár csak saját fia lett volna, de egyszersmind látszik minden szavából az is, hogy mennyire aggódik Félixért, aki három héttel ezelőtt, tehát sokkal előbb, amint gondolták, szintén a frontra került. Szerencsére a nehéz tüzérségnél szolgál s azt mondják, hogy ott a veszély nem akkora, mint más fegyvernemeknél. Ha visszaemlékezem azokra a jó időkre, amelyeket a baross=utcai fehér függönyös, meleg kis szobámban töltöttem s ha eszembe jut az a néha túlzásba menő féltés, amelyben Mariska néni egyetlen fiát állandóan részesítette, borzalommal gondolok arra, hogy mi történne abban a családban, ha . . . Nem, nem, erre jobb, nem is gondolni!

Sándor bácsi egészen visszavonult a politikától, mert az események szerinte olyanok, hogy szereplése legfeljebb csak újabb félreértésekre adhatna alkalmat. Biztosan tudom, hogy sokat szenved, szegény, legalább lelkileg. Istenem, miért nem lehetek ott mellette, miért nem ugorhatok az ölébe, mint valamikor, miért nem cirógathatom meg sápadt, gondterhes arcát?

Szorgalmasan fordítok ismét és újból — talán már negyedszer elolvastam az *Ecce homo*=t.

Mindinkább azt hiszem, hogy nagyon sok van abban, amit Sándor bácsi állít s nem tudom, nem kerülhettük-e volna el egészen ezt a rettenetes vérontást, ha az emberek mind úgy gondolkoznának, mint ő. „Az állam az egyén kedvéért létezik és nem megfordítva“, azt mondja és ebben feltétlenül igaza van. És ha ez igaz, akkor igaz az is, hogy ha ma megkérdeznék az egyéneket és nem az államokat, akarják-e még folytatni a háborút, vagy sem, már holnap megkötnék a békét. De ki törődik ma az egyéni szabadsággal, az egyén önrendelkezési jogával? Mind rabok vagyunk, néhány veszedelmesen elmebeteg embernek a rabjai.

Május 25.

Most még az olaszok is ellenünk fordultak, mi lesz velünk, szent Isten? Szegény jó nagyatyám, milyen jó magának, hogy ezt nem kellett megélnie! *Sacro egoismo!* Ó Garibaldi!

Junius 15.

Édes naplócskám: ma ismét egyszer nagyon szeretlek. Nem kötelességérzetből fogom a pennámat, hogy régi mulasztásaimat jóvátegyem s megtöltselek naiv reflexiókkal, hanem azért, hogy nagy öröm emléket örökíts meg tíz évvel idősebb énem számára.

Ma délben, öt perccel egynegyedegy után beszéltem — találj ki, kivel? De úgy sem fogod kitalálni drágám, hát inkább megmondom: Don Pedróval. Vagy, ha nem tudnád még, hogy az kicsoda, hát megnevezem becsületes nevén: gróf

Széchy Péterrel. Nem nagyszerű ez? Elhiszem. — Örült gusztá, — amint Etelka mondta, amikor közöltem vele a jó hírt.

Mint rendesen ezen a napon, az egyetemen voltam, ahol Fournier előadását még a szokottnál is kevésbé élveztem. Ma különösen fárasztó és homályos volt, amit mondott, vagy talán egyáltalában nehezebbre esik az embernek ilyenkor, amikor odakünn minden virul s nyári levegő cirógatja halántékunkat, a száraz tudomány: elég az hozzá, már alig vártam, hogy vége legyen az előadásnak. Társaim, Amália és Susan, akik velem együtt hallgatják Fournier kurzusát, ma nem voltak velem; a német leány azért, mert a fogorvoshoz kellett mennie, Zsuzsika pedig, mert tegnap érkezett a nagynénje Londonból, aki a napokban nyárára haza is viszi Amerikába.

Szóval egyedül voltam és feltettem magamban, hogy élve az alkalommal, nem egyenesen, hanem a *rue du Rhone*-on megyek haza és üzleteket nézek. Amint a *Longemalle*-térre érek, anélkül, hogy rögtön meg is ismertem volna az illetőt, érzem, hogy a tulsó járdáról nagyon megnéz valaki. Önkénytelenül visszanezék és megpillantom Széchy, aki örömteljesen megemeli a kalapját és egyenesen felém tart.

— Éva! — szólт élénken és megszorította a kezemet. — Ez aztán szerencse! Tudja-e, hogy tíz perccel ezelőtt érkeztem autón Bernből? Igen, elhozott egy svéd barátom s épen csak hogy leráztam magamról a port a hotelben. De mi az, mi az? — tette hozzá meglepetten — talán bizony már othagyta az intézetet?

Megmagyaráztam neki a dolgot, mire engedelmet kért, hogy hazakísérhessen. Ezt persze igen boldogan és büszkén megadtam s azt hiszem, drága *énem*, hogy tíz év múlva is csak szakasztottan így cselekednél a helyemben.

Még ott az utcán feltettem magamban, hogy szóról=szóra leírok mindent, amit beszéltünk, de most, ne adj Isten, hogy képes volnék rá! Attól tartok, hogy nem is igen ügyeltem arra, amit mondtunk és inkább csak azt figyeltem, hogy s mint mondja Széchy a dolgokat.

Nem igen változott azóta, hogy utoljára láttam, nagyon csinos és úgy áll rajta a haloványzöld ruha s a kifogástalanul vasalt fehér vászonnadrág, mintha nem is halandó volna, aki viseli. Csak amikor egy pillanatra levette szalmaalapját, láttam, hogy mintha kissé megszapordtak volna az ezüst szálak a fekete hajában.

Sok mindenről beszéltünk. A háborúról, szegény Pistáról, atyámról, Luluról, Széchy mamájáról, aki gyöngélkedik, és — rólam. De mind erre csak egészen homályosan emlékszem és ha visszagondolok az egészre, az a benyomásom, mintha csak egészen messziről szólt volna hozzám.

Mikor a kapuhoz értünk, tréfásan azt ajánlotta, menjünk még egyszer vissza a *rue du Rhone*-ig, ahol találkoztunk. Sajnos, nem nagyon erőltette a dolgot, mert bennem nagy volt a hajlandóság arra, hogy megtegyem. De valami mégis visszatartott.

— Mi lesz a nyári szünidő alatt magával? — kérdezte azután hirtelenül. — Nem megy el valahová Deslisleékkal?

— Nem tudom, — feleltem vállatvonva, majd hozzátettem: — Nem hiszem. Azaz, fogalmam sincs róla, hogy velem mi lesz.

Széchy elkomolyodott.

— Ugyan, — mondta majdnem szánalommal, — csak nem fog ittmaradni, amikor mindenki elmegy?

— Mit csináljak? Persze, ha hamarosan megkötik a békét, akkor talán csak értem jön valaki és hazamegyek.

Széchy sokatmondó kézmozdulatot tett.

— Ne beszéljünk békéről, — szólt. — Hol van még a béke?

Elgondolkoztam. Tényleg ijesztő, még csak elképzelni is, hogy esetleg az egész nyarat itt kell töltenem, annak a két-három leánynak a társaságában, akinek a világon senkije sincsen.

— Egy kis tournéeról beszélnek az intézetben, — mondtam azután, — még pedig azok részére, akik kénytelenek itt maradni. Engadin, Vierwaldstädti tó és Interlakenen át vissza.

— No lássa, ez mégis valami, — felelte Széchy, láthatólag megkönnyebbülten. — Ha csakugyan rákerül a sor, írja meg nekem pontos utiprogrammjukat, jó? Hátha el tudok szabadulni néhány napra s mintegy véletlenül találkozunk valahol. Roppant mulatságos volna!

— Isteni! — kiáltottam el magamat, de nyomban elröstelkedtem. Azonban Széchy csak jóízűen nevetett. Mégegyszer megígértette velem, hogy idejekorán értesítem a jövő terveiről, megszorította a kezemet és elrohant.

Szívesen utána néztem volna, de nem te=

hettem. Mert a kapuban már várt Bock kisasszony és amidőn el akartam mellette sietni, elállta az utamat.

— Ön úgy látszik urakkal kísérteti magát az utcán? — jegyezte meg élesen és büntető tekintettel mért végig.

— Néha ez is előfordul, — feleltem szemtelenül.

Bock kisasszony piros lett, mint a rák.

— Ki volt ez a férfiú? — kérdezte kimérten.

— A berni követünk, — hazudtam a legnagyobb nyugalommal, — családomnak régi barátja. De talán érdekelni fogja a kisasszonyt, ha elárulom, hogy a követ úr panaszt akar emelni a svájci kormánynál, hogy, amint hallotta, politizálnak ebben az intézetben és megsértik a semlegességet.

Sohasem hittem volna, hogy ekkora hatása legyen a füllentésemnek. Bock kisasszony kétszer-háromszor rángatódzott, azután a legédebben elmosolyodott.

— Csak nem mondja komolyan? — kérdezte. — Ez roppant kellemetlen volna Bière asszonynak, és ön legjobban tudja, hogy ez mennyire nem igaz. Remélem, felvilágosította a követ urat, ugyebár?

— Persze, hogy felvilágosítottam, — feleltem diadalmasan.

— No és mit mondott neki?

— Az igazat.

Ezzel otthagytam Bock kisasszonyt is, mint aki a dolgát jól végezte, felmentem az ebédlőbe, ahol az egész társaság már együtt volt.

Délután Söröshordóné meghívott a lakására

teára. Ez nem volt ritkaság, csak velem történt meg először. Elhalmozott mindenfélével, még bonbonokkal és dícsérettel is. A végén szóba hozta a követet! Kérdezősködött, érdeklődött, faggatott, de nem bírt kihúzni belőlem semmitsem.

— Nagyon szeretném, ha a követ úr alkalmilag megtisztelné látogatásával a mi intézetünket, — mondta végül — és roppant kedves volna magától, édes Évám, ha ezt az óhajomat ő excellenciája előtt tolmácsolná!

— Az idea nem rossz, — feleltem kis szünet után, — azt hiszem, meg lehet csinálni a dolgot.

Mme Bière el volt ragadtatva. Ma délután óta, mintha egészen másként bánnának velem — a tanárnők legalább. Van tekintélyem. Vagyok valaki!

Ha Széchy tudná!...

Junius 30.

Mindenki csomagol, mindenki lótfut, mindenki boldog. Holnap viszik el a leányokat, néhányan már el is utaztak. Nem lesz könnyű dolog hű szövetségeseimtől megválni. Különösen, amikor az ember nem tudja, viszontlátják-e még egyszer egymást ebben az életben. Csak öten maradunk nyáron az intézetben, öt nyomorult szegény kis kutya, akinek nincsen gazdája. Lássuk a névsort: én, Zsoldos Klokló, aki egész nap bög, mintha nyárson sütnék, Louise Granier, egy svájci árvaleány, (jó partie, amint mondják), Grace Hibben Amerikából és Helena Trikopides, egy görög miniszter leánya, aki olyan csunya, hogy az ő helyében

összetörnék minden tükröt, még mielőtt bele-
néznék. Szóval: Klokló nélkül csöndes örületbe
kellene esnem.

Juliette néni ismételten felajánlotta, töltsen
náluk a szünidőt és mondhatom, nehezemre
esett, nemet mondani. Mert hiába, mégis csak
sokat ér a mozgási szabadság s ha az ember
nincsen mindig felügyelet alatt, mint itt az in-
tétben. De hős voltam, nem fogadtam el.
Az a tudat, hogy terhükre lehetnék, kevésbé
befolyásol, mint az a tagadhatatlan tény, hogy
ezt Juliette néni meg is mutatta, amikor túladott
rajtam. S ezt sohasem fogom neki elfelejteni.

Nem írtam Széchy Péternek és nem is szólí-
tottam fel, tisztelné meg látogatásával a Bière-
féle kulturpalotát. Félremagyarázhatná a dol-
got s ennek még a Söröshordó kedvéért sem
akarom magamat kitenni. Talán valamikor, kés-
őbb, jövőre, ha csakugyan még itt volnék.
Addig Don Pedro talán már csakugyan követ
is lesz! De erősen reménykedem, hogy akkor
már én nem leszek itt. Valamikor mégis csak
vége lesz ennek a rettenetes világnak!

Nyomasztóan meleg van, vágyódom egy kis
hegyi levegőért! Milyen másnak képzeltem ezt
az egész Svájcot! Genfet pedig egyszerűen
utálom!

Julius 6.

Az élet mégsem olyan szomorú, mint amilyen-
nek néha látszik. Az utazás elhatározott dolog:
holnapután indulunk, a derék és szimpatikus
Mlle Babeau vezetése alatt. Zermatt, Sanct-

Moritz, Bernina, Thusis, Andermatt, Luzern, Bern (!!!), Interlaken és vissza a programm. Időtartam: öt-hat hét.

Rögtön írtam Széchynek. Kiváncsi vagyok, beváltja-e ígéretét. És ha nem: hát legalább Bernben okvetlenül fogunk találkozni.

Legszívesebben persze Pestre mennék. Ó Dunapart! Ó Margitsziget! Ó Városliget! Egy kis cigányozásért odaadnám az egész Svájcot, glescerjeivel együtt, de csokoládéja nélkül, mert az kitűnő! (Mindig tartok a fiókomban.)

Már mindenem be van csomagolva, én tőlem akár ma is indulhatnánk. Nincs kiállhatatlannabb a várakozásnál.

Holnap délelőtt még elbúcsúzom Deslisleéktől s veszek egy kodakot. Azt mondja Klokló, hogy anélkül nem is érdemes utazni. Lehet, hogy igaza van. Te pedig, édes naplóm, drága kis barátom, ne sírj, mert mindenhová elviszlek magammal, ha rákerül a sor, még a Pilátusra is!

XIV.

Genf, 1915 szeptember 4.

Csodálkozva lapozgatlak, kis naplóm, különös érzelmekkel. Mintha álomból ébrednék. Nézlek, olvaslak, tudom, hogy valamikor, s amint az utolsó feljegyzésemből látom, még nem is olyan nagyon régen, elválaszthatatlanok voltunk és mégis úgy érzem, mintha időben és gondolatokban valami kimondhatatlanul nagy távolság

volna közöttünk, amelyet csak lassan, lassan sikerül áthidalnom, mintha nem is egészen én volnék, aki belőled hozzám szól...

Nagyon beteg voltam. Még ma is, amikor hetek múltán először veszek tollat a kezembe, nehezemre esik az írás, amelyet — és ez nem tréfa — majdnem újból kell megtanulnom. Azt mondják, csoda, hogy életben maradtam s ahányszor rámnéz valaki, mindig az az érzésem, hogy kísértetet látnak bennem az emberek. Aggódnak, vigyáznak minden lépésemre, halkán beszélnek és nagyon kedvesek hozzám. Azt hiszem, hogy ezt most már csak megszokásból teszik, mert, habár még igen gyöngének érzem magamat, már nincsen semmi bajom, csak éhes vagyok. Folyton éhes vagyok. Reggel, napközben, este, éjjel, ha felébredek. És nem adnak eleget enni. Azt mondják, hogy nem szabad.

Szeretném későbbi idők kedvéért leszögezni mindazt, ami július óta történt, bár csak homályosan emlékszem az eseményekre s ezek is csak apránként jutnak eszembe. Lehet, hogy elősegíti emlékezőtehetségemet, ha leírom őket.

Tehát úgy volt, hogy július 8-án indulunk, s mondhatom, nagyon örültem az utazásnak. Állandó izgalomban voltam. Július 7-én délelőtt még meglátogattam Deslisleéket, akik kedvesen fogadtak ugyan, de határozottan éreztették velem afölötti elégedetlenségüket, hogy oly makacsul vonakodtam a nyarat náluk tölteni. Arra is emlékszem, hogy alighogy elbucsuztam tőlük, a lépcsőházban Rieuxvel és nővérével találkoztam, de csak Blanche-al beszéltem néhány szót,

mert az a vad, fanatikus ember dühösen végignézett rajtam, nyomorult „austro-boche”-on, és továbbrohant.

Már akkor délelőtt sem éreztem egészen jól magamat, iszonyúan fáradt és bágyadt voltam, de mindig azt hittem, hogy ez az örömtől, illetve az izgalomtól van. Délben Mme Bière azt kérdezte tőlem, nincs-e valami bajom, mert olyan sápadt vagyok? Nagyon megijedtem, de azt hazudtam, hogy igen jól érzem magam. Megborsószódott a hátam attól a gondolattól, hogy komolyan beteg lehetnék s hogy esetleg el sem visznek az útra.

Délután annyira fáradtnak éreztem magamat, hogy visszavonultam a szobámba, az ágyamra dobtam magamat és nyomban elaludtam. Csak arra ébredtem föl, hogy benyit valaki a szobámba. Mlle Babeau volt. Mikor meglátott, hozzám sietett, rámhajolt és megfogta a homlokomat.

— Éva, hisz maga lázas! — kiáltotta ijedten. — Ilyen állapotban nem utazhat, ki van zárva!

Olyasmit éreztem a szívem tájékán, mintha hosszú kalaptűvel keresztül szúrnák a testemet. Megragadtam Mlle Babeau kezét.

— Kedves jó mademoiselle, — hebegtem remegő hangon, — legyen irgalmas irántam és ne tegyen szerencsétlenné! Kérem, könyörgöm, ne szóljon semmit, hogy nem érzem jól magam, de meglássa, holnapig már nem lesz semmi bajom!

Mlle Babeau kedvesen, szájalommal nézett reám.

— Édes Istenem, — mondta némi habozás

után, — nem bánom, de ha reggel nincs jobban, nem jöhet velünk, nem vállalhatom a felelőséget.

Másnap kora reggel Mlle Babeau ismét benézett hozzám. Úgy égett az arcom, az egész testem, hogy Mlle Babeaunak ki sem kellett nyitnia a száját, hogy megtudjam, mi vár reám. Ismét megfogta a homlokomat és a kezemet. Látszott rajta, hogy nagyon aggódik.

— Szegény kis Éva, — mondta lágy hangon, majdnem meghatottan. — Lássá, kár volt, nem azonnal orvosért küldeni.

— Most már úgyis mindegy, — feleltem. — Meg fogok halni...

Mlle Babeau leült mellém és megcirógatott.

— Nem fog meghalni, maga kis csácsi, — igyekezett engem vigasztalni, — néhány nap múlva már semmi baja sem lesz és azután utánunk jön.

Szomorúan ráztam a fejemet.

— Ebből nem lesz semmi, — szoltam lemondóan. — Ezt nem tudom túlélni. Nincs senkim, ki szeretne, ápolna.

— Dehogyan nincsen! A mi doktorunk, dr. Feldis, kitünő orvos, emellett kedves, jó ember, hisz' ismeri. Egyébként itt lesznek Mlle Bock és Mme Lebour...

Úgy emlékszem, hogy hangosan feljajdultam e két utóbbi név említésére, úgyhogy Mlle Babeau kérdezte:

— Nem szereti őket?

— Gyűlölöm őket, — feleltem, — mert ők is gyűlölnek. Most már bizonyos, hogy meg

kell halnom. Egyetlenegy valaki van az egész intézetben, akit szeretek, akiben bízom, aki nem érezteti velem a háborút. Egyetlenegy...

— Ki az, Éva?

— Maga... De hiszen maga elutazik...

Mlle Babeau nem szólt semmit, felkelt, homlokra csókolta és kiment. Félórára rá megjelent az orvossal, aki megmérte a hőmérsékletemet. Magas volt.

— Mi lesz ebből? — kérdezte halkán Mlle Babeau.

Dr. Feldis vállat vont, hosszasan rámnézett, majd együtt kimentek. Arra, ami azután következett, egyáltalában nem emlékszem, mindjobban kitört rajtam a láz és nagyon rosszul éreztem magamat. Csak arra emlékszem, hogy a doktor gyakran meglátogatott, — egyszer kétszer Juliette néni is — és hogy Mlle Babeau állandóan ott volt mellettem. Valamelyik napon azután elvesztettem eszméletemet...

Mikor ismét magamhoz tértem, még mindig ott volt Mlle Babeau. De annyira érzéketlen voltam minden iránt, ami körülöttem történt, hogy nem is kutattam, hogy miért nem utazott el? Csak később, sokkal később — a napokban — tudtam meg, hogy az édes teremtes az én kedvemért mondott le az utazásról és helyét az utolsó pillanatban Bock k. a.-nak engedte át, aki, mint hallom, csak nemrég tért vissza a reá bízott növendékekkel együtt. Ugyanis teljesen el vagyok zárva a külvilágtól, az intézetnek egy elkülönített részében lakom, mert tifuszom volt.

Amikor megtudtam, hogy Mlle Babeau mi-

lyen áldozatot hozott miattam, sírva fakadtam és megcsókoltam a kezét. Sohasem fogom elfelejteni, amit velem tett és még, az is jól fog esni a jövőben, ha összeszid, mint az imént tette, amikor rajtakapott az íráson! Isten áldja meg nemes, jó szívét!

Szeptember 21.

Lassan, lassan kezdek helyrejönni, már a kertben is szabad volt sétálnom. Mlle Babeau sokat van velem sajnós, csak bizonyos órákban, mert a tanítás ismét megkezdődött s a leányok már mind bevonultak. Csak messziről látom őket az ablakomból. Zsoldos Kloklóval 20 lépésnyi távolságból beszéltem is. Azt mondja, hogy az út gyönyörű volt, Mlle Bocknak dacára. A többi barátnőm közül is legtöbben megjöttek ismét, kivéve Robins Susant, aki Amerikában maradt és „vezérkari főnökömet“, Stelzmüller Hildegardot. Állítólag már férjhez is ment, úgynevezett „Kriegstrauung“ volt. Már alig várom, hogy ismét a leányok közé engedjenek, pedig még vagy 8 napig tart a quarantaine!

Most már szabad olvasnom és írnom. Nagy szomorúságomra azt látom az ujságokból, hogy az olaszokkal való harcunk milyen borzalmas és elkeseredett. Miért épen magyarok védik a Doberdót? Szegény nagyapa, ha tudná!

Sok, sok levelet és kártyát kaptam betegségem alatt hazulról és most mindenkinek válaszolok. Hogy aggódnak miattam, pedig most már igazán nincsen semmi bajom, csak olyan gyöngye vagyok még, mint a légy.

Október 16.

Kedves Évikém, szívből gratulálok a születésnapodhoz! Csakis kutyatermeszetednek köszönheted, hogy elérted e furcsa világban való megjelenésednek 19-ik évfordulóját. Nem sok hiányzott és elpatkolsz. Tehát 18 esztendő nyomja sovány válladat! Hogyan érzed magadat egyébként?

— Köszönöm kérdésedet, kedves Énem. Kissé vénskatulyásan, különben megjárja. Örülök, hogy ismét bent vagyok az intézetben, hogy megint körülvesz a régi gárda, amely megfogyva bár, de emelt harci kedvben véd- és dacszövetségre lépett minden esetleges támadással szemben. Az entente=leányok ugyanis már olyan kihívóan viselkednek, hogy ebből előbb=utóbb okvetlenül baj lesz.

Söröshordóné ugyan nagyon szigorúan örökösök most afölött, hogy ne politizáljunk, de nem használ. Hát lehetne=e ezekben a rettenetes időkben egyáltalában élni anélkül, hogy ne is említse az ember a háborút? Mme Bière egyébként szóba hozta ismét a „követ“ úr látogatását, de úgy tettem, mintha nem hallanék jól.

Őszintén szólva, különös helyzetben vagyok Széchyvel szemben. Nem értesítettem, amint nem is értesíthettem megbetegedésemről s így, ha csakugyan beváltotta ígéretét és elutazott, hogy találkozzunk, bizonyára zokon vette, hogy felültettem. Mindezideig nem mertem neki írni, de okvetlenül megteszem és mindent megmagyarázok.

Új támadást kezdtünk Szerbiában és Montenegro ellen is harcolunk. Szegény Lulu!

November 2.

Ismét járok az egyetemre is. Régi tanárait hallgatom, de beiratkoztam Deslisle bácsinál is. Nem annyira a geologia iránti nagy kíváncsiságom késztetett erre, mint inkább bizonyos hálaérzet, mert amint utólag megtudtam, az öreg úr betegségem alatt nap=nap után személyesen érdeklődött hogylétem felől és küldött néha virágokat is. Most boldog, hogy lát az előadásain és csakis nekem szónokol. Azért hiába, nem tudok felmelegedni a *hippuritok* és a *trilobiták* iránt!

Nagyon, de nagyon összebarátkoztam Mlle Babeauval. Látva elkeseredésemet, hogy nemcsak Franciaországban, hanem Svájcban is a magyarokat állandóan egy kalap alá veszik az osztrákokkal és hogyha elvétve mégis külön említenek a lapok, mindig úgy beszélnek rólunk, mintha mi volnánk a legnagyobb háborús uszítók, Mlle Babeau magától vállalkozott, hogy átnézi azokat a fordításokat, amelyeket nagyapá naplójából készítettem és eljuttat néhány részletet valamely francia laphoz. Gondosan kikerestük a legmegfelelőbb dolgokat és már el is küldtük őket. Most izgalommal várjuk, hogy megjelenjenek.

A szegény jó atyám alezredes lett. Azt írja: végre. Hát olyan nagy dolog ez?

November 23.

Ma igen furcsa eset történt velem. Amint az egyetemről hazajövet, elmegyek a Hôtél Metro=pol előtt, majdnem autó alá kerültem. De nem

ez a meglepő, hanem hogy a csukott kocsiban nő ült, aki annyira hasonlított Schultheiss Ernához, hogy hajlandó volnék megesküdni, hogy csakugyan ő volt, néhány ezer frankot érő gyönyörű bundájának és mogyorónagyságú brilláns fülbevalóinak dacára. Azóta állandóan ő reá kell gondolnom. Különös nő volt ez az Erna, az bizonyos és ma én is azt hiszem, hogy jobb volt, hogy elváltak útjaink.

Nem értem, hogy Széchy miért nem válaszol a levelemre? Csak nem helyezték el Bernből máshová? Kedvem volna eziránt érdeklődni a konzulátuson, de kissé röstelem a dolgot. Ha azt találják tőlem kérdezni, hogy miért vagyok kíváncsi? Nem tudnám, hogy mit feleljek. Az is lehet, hogy Don Pedro megunta az egész históriát. Unalmas is lehet, iskolásleánnyal levelezni.

Nem volt szerencsénk nagypapa naplójával. A cikkeket mind visszaküldték. „Nem nekünk való.“ Egybehangzóan ez volt a felelet. Mlle Babeau szidja a lapokat és sajnál engem. De engemet itt már semmitem lep meg és értem, hogy az entente dühös. Meghódítottuk Szerbiát! Azaz, nem is annyira mi, mint inkább a németek. Félelmetes nép...

December 6.

Kloklónak jó napot köszönhetek. Felöltözött Mikulásnak és meglepte a *szövetségeseiket*, akik az ünnep tiszteletére nálam teáztak. Oly „guszta“ volt ez a leány fehér wattaszakállával, papírsüvegével, mint egy valódi viaszbaba. Kár, hogy este nem lehet fotografálni, szívesen ki-

próbáltam volna a kodakomat. Még egyetlen képet sem csináltam!

Az új leányok között van egy cseh is, valami Votrubec Magda, aki, se szó, se beszéd, az ententehez csatlakozott, ahol tárt karokkal fogadták. Violette Picot a kebelbarátnője. Érzem, hogy igazságtalan vagyok, ha emiatt leszólom, mert hiszen én is szívesebben az entente-talvolnék egy táborban, da olyan időket élünk, hogy le kell küzdeni az ilyen érzelmeket és oda kell állni, ahová a kötelesség, a becsület hí.

Ezzel a cseh leánnyal különben is még bajom lesz. Olyan pökhendi, hogy nál Tegnep hosszasán magyarázgatta egy kisebb csoport előtt, hogy cseh ezredeket kellett Magyarországba vezényelni, hogy fentartsák a rendet, mert a magyar katonák mind visszaszöknek a frontról és otthon rabolnak és fosztogatnak. Hát nem arcátlan-ság ez?

December 31.

Ismét egy esztendő! Mennyivel könnyebben fogtam fel mégis az életet 365 nappal ezelőtt! Nagyon megöregedtem, megkomolyodtam. Ezt a naplóból látom legjobban. Igaz, hogy sok mindenben is átestem azóta és mégis az az érzésem, mintha tegnap lett volna.

Karácsonyt ismét együtt ünnepeltük, szövetségeseink, persze, fa nélkül. Ezt itt nem ismerik. De igen kedélyesen megvultunk és beszélgettünk az otthoni dolgokról. Amint a leányok egyről-másról csevegtek, egyszerre csak különös felfedezést tettem: kisült, hogy nekem tulajdon-

képen nincs is otthonom. Sohse volt. Mindenütt csak vendégségben voltam, még Jeniczkyéknél is. Pedig szép, kedves dolog lehet, ha az embernek van otthona, valamije, ami egészen az övé, ahol minden butor, minden kép az embernek jó, régi barátja. Nézem, nézem szegény jó édesanyám sárguló fényképét és szeretnék kiolvasni belőle valamit, amit azelőtt mindig ki is tudtam venni — egy mosolyt, egy hirtelenül megélenkülő tekintetet! De a kép néma, anyám vonásai mozdulatlanok. Hát már ő is elhagyott?

Köszöntlek, új esztendő! Nem tudom még, barátom lesz-e, avagy ellenségem. Attól félek, hogy te is csak... entente-barát vagy.

1916 január 16.

Ma kaptam levelet Széchy Pétertől, még pedig — Pozsonyból! Szegénynek meghalt az édesanyja. November elején kezdte magát nem jól érezni az öreg grófné, hazakívánkozott. De csak Bécsig tudott eljutni, ahol kénytelen volt műtétnek alávetni magát, csak hogy már ez sem segített a baján. Széchy, aki egész idő alatt vele volt, csak nagy késsedelemmel vette levelemet, amelyben elmondtam neki, hogy beteg voltam s hogy a nyári út elmaradt. Meg sem kísérelte, hogy velem valahol találkozzék, mert annyira el volt foglalva, hogy nem is gondolhatott arra, hogy elhagyja Bernt. Édesanyja halála folytán bizonytalan, visszamegy-e egyáltalában Bernbe. Az egész levélen látszik, hogy nagy sietségben íródott és hiányzik belőle az a

bizonyos kedvesség, az a valami, amit nem tudnék megmagyarázni, amiről eddig azonban mindig éreztem, hogy nekem szól. Talán jobb így, ennek úgy sem volt értelme. Most majd kifejezem részvéteimet s ezzel az egész Széchy=ügy el lesz intézve.

Elfoglaltuk a Lovcsent, képzelem, hogy Lulu milyen büszke! Votrubec Magda ugyan azt állítja, hogy cseh katonák voltak, akik ezt az addig bevehetetlen hegyet elfoglalták — amint mondja, csakis azért, hogy beh bizonyítsák vitézségüket. De legközelebb átadják a pozíciót az entente=nak! Ha ennek a nőnek nem kaparom ki a szemét, akkor megérdemlem, hogy a szemem közé köpjenek!

Február 5.

Úgy látszik, jól ítéltem meg az új esztendő: Nincs nap, hogy kisebb=nagyobb baj ne érjen. Az amolyan apróságokról nem is szólva, hogy a francia és angol leányok körülbelül Ujév óta tüntetőleg szóba sem állnak velünk többé és úgyszólván kirekesztenek a tisztességes emberek társaságából, vagy hogy az Ecce homo a már félig kész fordításommal együtt érthetetlen módon eltűnt a szobámból, — ma olyan híreket kaptam, amelyek aggasztanak és lesújtanak. És ezen még az sem változtat, hogy magától Sándor bácsitól kaptam levelet — az elsőt számüzetésem óta — mert épen ez a levél okoz nekem szomorúságot.

Édesatyám az Isonzónál megsebesült. (Most hallom először, hogy nincs többé Galiciában.)

Tüdőlövést kapott, Laibachban ápolják egy hadi-kórházban. Sándor bácsi biztosít, hogy papa minden veszélyen túl van, bár tüdőgyulladás is járult a sebesüléshez. Megkértek egy önkéntes ápolónőt, hogy időnként közvetlenül adjon nekem hírt állapotáról.

Jeniczyéket sem kímélte a sors kegyetlensége. Félix a Bukovinában vérhast kapott, szerencsére haza tudták szállítani és most nagybetegen fekszik a Baross=utcában. Mariska néni éjjel=nappal ápolja, már egészen kimerült a fáradságtól és a lelki gyötrelmekről.

Szegény, szegény jó emberek, mennyire sajnállak benneteket! Szeretnék hazautazni, nincs értelme, hogy továbbra is itt maradjak, mikor otthon talán mégis csak használhatnának is valamire. Nyomban táviratoztam is Sándor bácsinak, nem mehetnék-e vöröskereszt ápolónőnek Laibachba?

Nem is mondhatom, hogy milyen boldog volnék, ha ez sikerülne! Akkor legalább volna cél, amiért érdemes élnem. A lányok mind igazat adnak nekem és ha lesz belőle valami, Klókló és Etelka rögtön velem jönnek.

Február 27.

Az atyám há' Istennek jobban van! Állandóan tudósítanak hogylétéről és ma már sajátkezűleg írt levelezőlapot is kaptam tőle. Megcsókoltam a kedves vonásokat, amikor megpillantottam. Mindig nagyon szerettem az atyámat, de hogy mennyire és milyen őszintén szeretem, hibáinak

dacára, azt csak ezekben a napokban tudtam meg igazán!

Ajánlatomat, hogy beállok a vöröskereszt szolgálatába, Sándor bácsi eljuttatta papához, mert nem mert dönteni, de az atyám rögtön táviratoztatott nekem, hogy ne merjek innen elmozdulni. Így tehát le kellett mondanom és velem együtt lemondtak barátnőim is.

Már azt reméltem, hogy ebből az ügyből kifolyólag legalább helyreáll a régi jó viszony papa és Sándor bácsi között, de fájdalom, tévedtem. Semmi sem változott és az atyám nem is sejti, hogy a sógora volt, aki közvetítette közöttünk az érintkezést. Hát lehet-e ezek után még azon csodálkozni, ha idegen, egymás ellen uszított népek nekiesnek egymásnak és marcangolják egymást, amikor még rokonok között is előfordul, hogy e borzalmas mészárlás közepette sem tudnak kibékülni?

Félix állapota változatlanul súlyos. Mariska néni már csak éjjel ápolja, nappal alszik. Nem bírta ki egyedül az ápolást. Már csak túl volna a szegény fiú a krízisen!

Március 17.

Kedves kis naplóm, egyetlen barátom, hadd boruljak rád, hadd sírjam ki magamat! Olyan vagy már mint egy temető. Te őröd kedveseim emlékét és borzongva látom, amint egymás mellé sorakoznak a fekete keresztek.

Az én drága jó Félixem nincsen többé! Gyöngeszervezete nem tudott ellentállani a betegségnek, tegnapelőtt volt a temetés. Pedig úgy látom

magam előtt, leányos fehér arcával, barátságos kék szemével, gondosan fésült szőke hajával, mintha sohasem kellett volna otthagynom a Baross=utcát és kedves fehérfüggönyös szobámat. Látom frakkban, fehér szegfűvel, kipirultan, amint bálba készül, látom magam mellett a színházban, amint fontoskodva a páholyok felé fordítja a látcsövét és köszönti ismerőseit.

Eláll a szívem dobogása, ha a szegény szülők szenvedéseire gondolok. Különösen Mariska néni sorsa aggaszt. Attól félek, hogy nem fogja túl=élni ezt a katasztrófát.

Nemsokára két esztendeje lesz annak, hogy bölcsészettant hallgatók, de nem tapasztalom, hogy nagyon megokosodtam volna. Mert azt az egyetlen dolgot, amely megmagyarázna minden problémát ezen a világon, senkisé sem tudja velem megértetni: miért és minek születünk, ha amugyis meghalnunk kell?

Mához egy hétre lesz az évfordulója annak, hogy Pista hagyott el bennünket. Vajjon jobb sorsa van=e, mint minékünk? Vajjon van=e egy=általán?

Április 7.

Végre ismét egyszer jó hír! Viszont fogom latni az atyámat! Három havi szabadságot kért és mihelyest megengedi állapota, Svájcba von, ahol valamelyik klimatikus gyógyhelyen, Engelbergben vagy Davosban akar néhány hetet tölteni — persze, velem együtt. Isten bocsássa meg bűnömet — de majdnem hálás vagyok neki azért, hogy szegény atyám megsebesült.

Mert enélkül, ki tudja, talán sohasem szabadulnék ki az intézetből! Helyzetünk egyenesen tűrhetetlen, s nem értem azokat a szülőket, akik kényszerhelyzet nélkül itt tartják gyermekeiket! De mit is törődöm most már az egésszel! Vége a rabságnak, üt a szabadság órája!

Május 14.

Már nem vagyok többé a világhírű Bière=féle intézetben! Gyorsabban kerültem ki belőle, mintsem remélni mertem. Mondjuk meg minden szépítgetés nélkül: kidobtak. Nagyon megtisztelve érzem magamat, akár csak valami hadi-éki tményes fityegőt akasztottak volna a nyakamba s csak azt a néhány kedves, derék leányt sajnálom, akit ott kellett hagynom, no meg Mlle Babeaut, a hű, őszinte barátnőt. Fel is tettem magamban, hogy ha valamikor gyermekeim lesznek, okvetlenül őt fogadom fel melléjük, akármibe is kerül a mulatság.

Időelőtti kiszabadulásomat közvetve a cseh leánynak köszönhetem. A viszony köztünk és az entente=leányok között az utóbbi időben annyira kiélesedett, hogy az egész intézet végül már úgyszólván a feje tetején állott. A két csoport egymással „hadiállapotban levőnek” tekintette magát s ezt cselekedetekkel be is bizonyította, a „semleges” tanítónők viszont — az egy, áldott jó Babeaut kivéve — minduntalan megsértették a neutralitást, persze a mi rovásunkra. Miután amugy is kisebbségben voltunk, hát nem igen válogathattunk a védelmi eszkö-

zökben sem és — elismerem — már több mint gyerekes stiklikre ragadtattuk el magunkat. Így Brünig Amália tanácsára úgynevezett büzbombákat helyeztünk el ellenségeink szobáiban, ennyvel kentük be belül az entente-leányok cipőjét, amikor este kitették az ajtó elé, ráfordítottuk néhányukra a kulcsot a tanteremben, úgy hogy a magas földszintről az ablakon voltak kénytelenek az utcára ereszkedni, nagy csődület előtt és még egész sereg hasonló mulatságos dolgot műveltünk. De hangsúlyozom: önvédelemből cselekedtünk, mert ők viszont olyanokat tettek, hogy például az étkezéseknél, a felszolgáló cseledekkel összejátszva arra törekedtek, hogy mindig csak nekünk, *központiaknak* jussanak a legrosszabb falatok, szóval *kiéheztetési politikát* folytattak, vagy pedig rendszeresen kiloptak szobáinkból mindenféle tárgyat, könyvet, fényképet, de még levelet is. Egyszer emiatt valóságos csatára került sor, a folyosón, ahol vizes poharakkal úgy meglocsoltuk egymást, hogy teljesen át kellett öltözködnie az egész társaságnak s akkora volt a harci hév, hogy észre sem vettük a *Söröshordót* és őt is alaposan megmosdattuk.

Votrubec Magda, a francia és angol leányok barátságára támaszkodva, egészen rendszeresen vezette ellenünk a támadásokat és egyenesen kereste az okot az összetűzésre. Brünig Amália — egy korához képest óriás, hatalmas leány, valóságos Brünhilda — egy alkalommal nem tagadhatta meg germán természetét és hamisítatlan teuton furrorral úgy megcibálta a haját, hogy borzasztó volt siránkozását végighallgatni.

A magam részéről mindig kerültem a személyes összetűzéseket, egyrészt, mert — ne neved, kis naplóm — női méltóságomon alulinak tartottam, holmi verekedésbe bocsátkozni, másrészt, mert félttem is kissé természetemtől, vagy jobban mondva, saskarmaimtól. Bohumil Janka esete még mindig élénk emlékezetemben van s az ilyesminek rossz vége is lehetne.

De az ember nem kerüli el sorsát. Mult vasárnap, ebédnél történt. Az entente-leányok ismét úgy osztották be a dolgot, hogy nekünk, az asztal végén ülő *szövetségeseknek* már alig jutott valami a csirkéből, a rendes vasárnapi pecsenyénkből. Mikor ezt szóvátettem és felszólítottam a cselédet, hogy kérjen még a konyhában, Votrubeč Magda egy lerágott csibecombot dobott a tányéromra és barátnői örömére azt kiáltotta felém:

— Nesze, éhező magyar!

Pillanatra halálos csönd támadt. Mindenki várta, hogy most mi fog történni. Elállt a szívem verése és határozottan éreztem valamit ujjaim hegyében. És mégis tudtam magamon uralkodni. Felkeltem.

— Azt gondoltam eddig, hogy urileányokkal ülök egy asztalnál, — szóltam szomszédnőimhez, — de úgy látom, hogy tévedtem. Mert ezek utcai leányok. Gyerünk, gyerekek!

Ezzel az ajtó felé mentem, szövetségeseim pedig felugrottak és követtek. Alighogy kimentünk, nagy zúgolódás támadt odabent és hallottuk, amint Söröshordóné leszidta ugyan a Votrubečet, de azután, a leányok tiltakozására, az én

viselkedésemet is elítélte, még pedig még keményebb szavakkal.

— Ezért elégtételt követelünk! — kiáltotta az egyik leány, a többiek zajos helyeslése mellett.

Nem tartottuk korrekt dolognak, tovább hallgatódzni és visszavonultunk a szobámba, ahol haditanácsra ültünk össze. Föltettük magunkban, hogy igénybe vesszük kormányaink segítségét, mert ami velünk történt, már nem volt a mi privát ügyünk, hanem egyenesen a központi hatalmak becsületét érintette. A magam részéről azon is gondolkoztam, hogy egyszerűen kihívom Votrubec Magdát párbajra. De erről a többiek hallani sem akartak.

— Megörültél? — érdeklődött hogylétem iránt Merwalt Liesl. — Még becsuknak.

— Bánom is én? — feleltem. — Azért tanulunk vívni!

Ebben a pillanatban kinyílt az ajtó és vészjósló tekintettel belépett Bock önagysága. Egyenesen hozzám fordult.

— Mme Bière kéreti, — szólt szigorúan. Azon a sajátságos hangon, amelyen csak tanítónők tudnak szólni, ha bajok vannak. — Jöjjön velem.

Követtem.

Söröshordóné a szalonjában, állva fogadott. Mikor a Bock magunkra hagyott, hullámozó kebelével, selyemzsinegen lógó orrcsiptetőjét szinpadai mozdulattal párnázott hátára dobva, kifakadt:

— Mlle Fabriczy, ez így nem megy tovább. Ön mélyen megsértette a gondjaimra bízott urileányok többségét!

— Hát az a cseh pimasz? — kérdeztem. —
Hát amit ő velem tett, az semmi?

— Az is helytelen volt, össze is szidtam érte. De amíg az ő cselekedetét nem minősíthetem egyébnek éretlen tréfának, az ön kijelentése megfontolt volt és az egész intézetet érinti. Ön ünnepélyesen bocsánatot fog kérni azoktól, akiket megbántott.

— Ez nagy tévedés, mert ezt sohasem fogom megtenni.

— Gondolja meg jól a dolgot!

— Soha! soha!

— Ez az utolsó szava?

— Ez.

— Helyes. Akkor nem marad más hátra, mint hogy azonnal értesítsem Mme Deslislet a történekről és megkérjem, vegye ki önt haladéktalanul az intézetből!

— Mme Bière, ön egy angyal, — feleltem nevetve, (bár semmi kedvem sem volt nevetni). — Bámulatós, hogy mennyire egyeznek a nézeteink!

Söröshordóné csodálkozva hátrált, miközben előkereste a hátán lógó orrcsiptetőjét.

— Hogyhogy? — kérdezte.

— E pillanatban ugyanezt írtam a nagynénémnek én is. Lehetetlen, továbbra is egy fedél alatt maradnom olyan leányokkal, akik úgy viselkednek, mintha egyenesen a toloncházból kerültek volna ide. És mindez az ön tudtával, az ön helyeslése mellett történik! Szégyelje magát, Mme Bière! Igenis, szégyelje magát!

A Söröshordó hátratántorodott.

— Jaj Istenem! — nyögte ki végre, levegő után kapkodva, — ön úgy látszik nincs tisztában szavainak súlyos jelentőségével?

— De igen. Tisztában vagyok mindennel. És épen ezért írtam a nagynénémnek, a követünknek pedig még ma táviratozok.

Ezzel hátat fordítottam neki és otthagytam a faképnél. Az, hogy írtam volna Juliette néninek, persze, nem volt igaz, de nagyszerűen illett a helyzethez és tíz perc múlva már nem is volt többé hazugság. Azt hiszem, ugyanaz a házi-szolga vitte a leveleinket rue Vignier 13. sz. alá. A követnek ellenben nem táviratoztam.

Juliette néni még aznap délután értem jött. Nem mondhatnám, hogy a viszontlátás kellemes lett volna, de ezzel nem sokat törődtem. Hisz' egy-két hét múlva itt lesz az atyám!

Mlle Babeautól csak titokban búcsúzhattam, persze, könnyek között. Ő mindent tudott, de nem szólt semmit. Ő megértett, biztos vagyok benne. A szövetségeseim zokogtak, nem akarták elhinni, hogy csakugyan megyek. Édes angyalok!

Deslisle bácsi nagyon kedves hozzám és amikor elmondtam neki a dolgokat, úgy amint történtek, megveregette az arcomat.

— Mindig azt gondoltam, hogy ez lesz a vége, — szólt jóságosan. Ennek az embernek van szíve. Különös, hogy közetekkel szeret foglalkozni. Vagy talán ez volt az oka annak is, hogy elvette Juliette nénit?

Május 23.

Holnap utazunk. Papa már néhány nap óta Bernben van. Táviratot küldött Juliette néni- nek — (akivel már szintén kibékültem) — kísérne el engem Bernig, mert nagyon kifárasztja a vasuton való sok utazgatás. Édes, jó atyám! Rettegve gondolok arra, hogy milyen állapotban fogom viszontlátni, szegényt!

Május 27.

Itt vagyok Bernben. Papának semmi baja sincs, úgy néz ki, mint az élet! Oly boldog vagyok! Nemcsak azért, mert egy csapásra szabadultam meg mindentől, ami összefügg Geuffel, de — a szabadság, a szabadság!

Papa még első este a háború miatt úgy összeveszett Juliette nénival, hogy ez másnap reggel elutazott, anélkül, hogy akár tőlem, akár az atyámtól elbúcsúzott volna. Rendben van.

Úgy érzem, hogy most egészen más dolgom lesz. Papa oly jó hozzám! Egész sereg új ruhát, kalapot vettem magamnak, ő csak fizet, mintha hadimilliomos volna.

Új korszak küszöbén állok. Ez nem frázis, aranyos napló barátocskám, hanem valóság. Mert vannak erre egészen biztos, konkrét jeleim. Őriási, váratlan, isteni dolog történt velem!

Azt hiszed: Széchy? Dehogy. Igaz, hogy vele is találkoztam — időközben mégis csak visszatért Bernbe — de nem ő róla van szó.

— Hanem kiről? — kérded, ugye, butus kis énem.

— *Pygmaleonról*, drágám, ha netalán még nem felejtetted el egészen, hogy ez kicsoda! Arról a mesés emberről, akit valamikor a Vígszínházban láttam, balra, az első földszinti páholyban. Genftől Bernig együtt utaztunk, sajnos, nem egy fülkében, csak szomszédok voltunk és a folyosón láttuk egymást. És megismert! Biztos, hogy megismert, ha talán nem is tudta, hová tegyen hamarjában. Nézett, nézett és elgondolkozott... Roppant mulatságos volt!

Nem volt egyedül. Egy nálánál idősebb, nagyon szép asszony társaságában utazott, de nem az volt, akivel két évvel ezelőtt a színházban láttam. Nem-e az édesanyja? Mintha hasonlítottana rá.

Kissé megváltozott azóta, első pillanatra meg sem ismertem. Megsoványodott, arca nem olyan sima, mint akkoriban volt, csak a beszédes szemek a régié. Voltaképen ezekről ismertem meg *Pygmaleont*.

Juliette nélinek nagyon nem tetszett, hogy folyton a folyosón állok és egy-kettőre kisütötte ennek okát. Egy ideig nem szólt semmit, de végül visszahívott maga mellé.

— Majd, ha egyszer átadtalak az atyádnak, tehetsz, amit akarsz, — mondta, amikor orroltam, — de ezt nem tűröm. Kicsoda ez az ember?

— Nem tudom, — feleltem, — bár tudnám!

Bernben vége volt az örömnök. Nem láttam kiszállni *Pygmaleont*, azt sem tudom, kiszállt-e egyáltalában? Azért mégsem busulok. Mert ha megtörténhetett az, hogy két év múlva talál-

kozzunk Genf és Bern között mi, akik csupán egyszeri látásból ismertük egymást egy pesti színházból — akkor ennek van jelentősége és fogunk mi még találkozni máskor is. Svájc nem nagy, az egyes helyek oly közel vannak egymáshoz, mint Budapest és Érsekújvár.

Mily szép vagy, ó világ és mily jó, élni!

Majdnem megfeledkeztem egy jó hírről: az aranyos drága Lulum elérte a boldogságát! Megvolt az esküvője Dergán Jucival. Be kár, hogy nem lehettem jelen az esküvőn és hogy nem hallgathattam egy kis cigányzenét! Táviratilag gratuláltunk.

Most látom, édes kis naplóm, hogy már telefirkantottam utolsóelőtti oldaladat is.. Milyen kár, hogy nem születnél nagyobbak! Azért ne busulj, hálás leszek irántad, hogy ellentmondás nélkül és türelmesen befogadtad azt a sok butaságot, amivel megnyomorítottalak és veszek neked egy testvérkét — talán! De ne légy féltékeny: mindig csak téged foglak legjobban szeretni, mert életem legnehezebb idejében te voltál a legjobb barátom!

Tőled pedig, kedves *énem*, Alfred de Musset versével búcsúzom:

*Adieu! Tu vas faire un beau rêve
Et t'enivrer d'un plaisir dangereux;
Sur ton chemin l'étoile qui se lève,
Longtemps encore éblouira tes yeux...*

XV.

A Grand Hôtel National hallja kongott az ürességtől. Az egyik sarokban idősebb úr lapozgatta a *Graphic*-ot, a terem másik végében, paravent mögött elegáns asszony teázott, míg mellette, valószínűtlen nagyságú bőr karosszékben hátradülve és hosszú lábát messzire kinyújtva, csinos fiú cigarettázott és nézte, amint a füst álmosan, minden energia nélkül a nyitott ablak felé vonult, ahol felkapta az ifjú tavasz szele, mire szétfoslott.

— Hány óra? — kérdezte az asszony magyarul.

A fiú hátratolta kezelőjét és megnézte karperecóráját.

— Öt perc múlva hat.

— Csak?

— Csak...

A fiú még egyet szippantott a cigarettáján, azután kidobta az ablakon, keresztbetette a karját, szemét behúnyta. Az asszony önkénytelenül, alig észrevehetően rázta a fejét, de nem szólt semmit.

Kint, a lépcsőházban, jóképű portás járt-kejt s ahányszor a nagy kapu elé ért, kinézett. De nem jött senki, nem történt semmi. A liftes aludt a felvonó mellett s az irodában, magas pulpitus előtt állt az igazgató, M. Divonne és nézte a számadási könyvet. Sovány, sápadt, nem érdektelen ember volt, térden alul érő, kifogástalan szalonkabátban, az arcán örökös mosoly ült, még akkor is, ha a szálló üres

volt, mint most, a világháborúban, június leg-
elején.

A tó felől hatalmas fütty hallatszott, akár egy
hyperdreadnoughté, pedig csak a helyi hajó
volt, amely Alpnach=Stadba indult.

A fiú ismét megnézte karperecóráját.

— Hat óra, — mondta. De úgy jött ki belőle,
mint egy visszafojtott sóhaj.

— Csak?

— Csak...

— Nem akarsz egyet járni, Gyuri?

— Minek?

— Mégis, kellene csinálni valamit...

— Igaz, majd rágyújtok.

A fiú a tárcája után nyúlt, de az asszony meg-
akadályozta.

— Már nem engedhetem, elég volt!

— Tea után csak egyet szíttam...

— De villásreggeli után kettő helyett hár-
mat szíttál és tudod, hogy dr. Welti mit
mondott!

— Dr. Welti nagy számár. Mint minden pro-
fesszor.

A fiú rá akart gyújtani, de közben az asszony
tekintetével találkozott, mire eltette a tárcát
és rezignáltan visszafeküdt a karosszékbé.

Tipegve öreg hölgy jött le a lépcsőn és be-
adta a kulcsot a portáshoz.

— Nincs levelem? — kérdezte angolul.

— Nincs, — felelte a portás. — Az angol
posta ismét elmaradt.

Az öreg hölgy biccentett a fejével és kilépett
az utcára. A túlsó járdán két internált francia

katona ment végig, hangos szóval, hadonázva. Azután ismét csönd lett.

Az asszony a hallban aggódva figyelte a fiút. Ilyen rosszkedvűnek még nem látta, amióta ismét az övé lett, hosszú, hosszú, bánatteljes idő után. Felkelt, odaült melléje és végigsimította gondosan fésült barna fejét. A fiú lassan az asszony keze után nyúlt és megcsókolta.

— Mi bajod tulajdonképen? — kérdezte a nő halkán, szeretettel.

— Semmi. Azaz: kérdezze meg dr. Weltit, az majd megmondja! Csak egyre kérem: ne engedjen Svájcban meghalni! Különösen Luzernban nem!

Az asszony finoman befogta a fiú száját.

— Nem hallgatsz, csúnya gyerek, te? Hál' Istennek semmi bajod! Haza mehetnénk, akár holnap is!

— Minek kínoz akkor, reggeltől estig?

— Hát olyan kín neked együtt lenni a kis-mamáddal?

Az asszony vissza akarta húzni a kezét, de a fiú nem engedte. Még szorosabban megfogta, majdnem szenvedélyesen.

— Csacsiság! — súgta kedvesen. — Mama nagyon jól tudja, hogy mennyire szeretem! De hiába, ez a két esztendő átgyúrta még a lelke-met is! Ha az ember olyan dolgokon esik át, mint én, ha nélkülözött, éhezett, ölt, gyilkolt, börtönben sínlődött, akkor Davos után Montreuxt és Montreux után Luzernt nem lehet nyugodtan és mosolyogva bevenni. Unatkozom, rettenetesen unom magamat!

— Miért nem olvasol? Annyi könyved van, hogy még! Genfben is egész rakást vásároltál . . .

— Majd máskor. Komoly dolgokhoz hiányzik a hangulat, a környezet. S a regények? Ne is beszéljünk róluk. Mit nyújthat egy író, kényelmes szobában, meleg lámpafény mellett kigondolt meséivel nekem, aki néhány hónap, néhány hét alatt százszor többet éltem át a valóságban, mint amennyit az ilyen tollhős egy hosszú emberélet alatt sem képes kitalálni? Vagy azt kívánja, hogy léha szerelmi történetekkel izgassam magamat?

— Szegény kis öregem! — mondta az asszony tréfásan, de azután komolyan folytatta: — Mit tegyek? Elvégre érthető, hogy megijedtem, amikor ilyen hosszú idő után végre viszontláttalak és olyan állapotban találtalak, akár csak a sírból keltél volna! Makacs köhögésed majdnem az örület karjaiba kergetett! Ne felejtsd el soha, hogy az atyád — —

— Tudom, tudom! Mama mindig attól fél, hogy én is — —

— Hát igen, nem tagadom. Bent van a familiátokban, azért kell vigyáznunk. Ha egyszer túl leszel a veszedelmes éveken, tehetsz, amit akarsz.

— A veszedelmes éveken . . . — ismételte a fiú keserűen és elfordította a fejét. — Egészen úgy beszél, mintha 1914 óta semmi különös sem történt volna velem! Ha az alatt a négy hónap alatt, hogy Alland Oszkár barátommal bejártam a dsungeleket, nem pusztított el a láz, ha később, a németek oldalán az angolok ellen vívott harcokban nem estem áldozatául a tropi-

kus éghajlatnak, ha algiri fogságomban, vagy később a fogolytáborban, La Bassée-ban, abban az egy szál vászonruhában, amit meghagytak a bitangok, nem lettem mellbeteg — akkor azt hiszem, igazán már túlvagyok a veszedelmes éveken!

— És mégis nagyon megviselt ez az egész afrikai kaland, — szólt az asszony. — Okvetlenül kell, hogy még egy rövid ideig kíméld magad! Hisz' előtted van az élet! Gazdag vagy és független!

— Igen, igen! Az élet csupa lemondás...

— Hát én mit szóljak?

— Maga?

A fiú félig felemelkedett.

— Én bizony, — folytatta az asszony. — Húszéves voltam, amikor özvegységre jutottam — négy évvel fiatalabb, mint te most! Egész életemet egyetlenegy célnak szenteltem: neked! Te tudod legjobban, hogy neked nemcsak anyád voltam, hanem igyekeztem pótolni az atyádat is és — amíg szívesen fogadtad — hű pajtásod is voltam. Egy-két év múlva öreg asszony leszek, de nem bánom, csak te volnál megelégedve az élettel!

Fájt a fiúnak, amit az anyja mondott, de nem akarta elárulni.

— Erről én csakugyan nem tehetek, — felelte majdnem durcásan. — Miért mondott le mindenről? Miattam kár volt lemondani! Egész életében nem tett egyebet, mint aggódott értem. Érdemes ez? Most is aggódik s ha ma-holnap otthon beválok ágyúttölteléknek, ismét aggódni

fog! Mit adnak magának azért, hogy miattam lemondott életének legszebb éveiről? Semmit! Hát kellett magának abban a visszavonultságban élnie, több mint húsz esztendőn keresztül, amint tette, Bokódon?

— Olyanról beszélsz, amihez nem értesz, édes fiam. Egyedül álltam a világban, nagyapa akkor már nem élt, minden gond az én nyakamba szakadt. Ki törődött volna a gazdasággal, ha nem én?

— Ej mit, ez nem ok! Ha elképzelem, hogy kikből állt a mi társaságunk egész idő alatt! A plébánosból, Miss Thompsonból, Isten nyugossa, még két-három nevelőnőből és különböző tanfiakból, akik egymásután szerencsétettek. Néha azután, nagy ritkán, meglátogatott valaki a szomszédból. Rémes!

— Nem is állítom, hogy ez az élet mulatságos lett volna — hagyta rá az asszony. — Azért mindig volt társaságom. Ábrámovichné, azután a fia, Ferkó — —

— Kitünő alak volt az a jó Ferkó bácsi! Mondja csak: nem udvarolt az magának valamikor?

— De igen, — felelte az asszony, halkán nevetve. — Vagy öt évig próbálkozott, míg a végén megunta a dolgot! No, de ott voltak Chmiolovszkyék is. Eleget akartak velünk barátkozni, de te nem kedvelted őket!

— Utálok őket, mint minden mágnást — —

— Kivéve Alland Oszkárt — —

— Bocsánat, Oszkár először is nem tehet róla, hogy véletlenül grófnak született, másodszor

pedig nem magyar gróf, hanem német származású orosz. De a mi mágnásaink? Falun, amikor ránk vannak szorulva, azt se tudják, hová legyenek a kedvességtől, — meine Liebe hin und mein Lieber her — de jaj annak, aki lépre megy! Ha csak a közelét érzik valami más grófnak vagy bárónak, még a köszönésedet sem fogadják!

— Chmialovszkyék nem ilyenek, és különösen a leányok — —

— Dehogynem! Emlékezzen csak arra, amikor vagy négy évvel ezelőtt Pesten találkoztunk velük a Gerbeaudnál. Maga még annyira megörült nekik, hogy magam is csodálkoztam rajta! Oda akart hozzájuk menni, ők magára néztek s amint megismerték, tüntetőleg elfordították a fejüket. Miért? Egyszerűen azért, mert csupa mágnás között ültek és mert derogált nekik, hogy ismernek egy Radovichnét is. Qui est cela? Je ne sais pas!

— Tévedsz, Gyuri. Zavarban voltak, mert nem tudták, ismerem-e a többieket, vagy sem.

— Jó, jó, csak védelmezze őket, de engemet hagyjon békében a maga mágnásaival. Nekem nem kellene! Wörmsék, Lateraniék, Orlofszkyék, Drakulichék, e tutti quanti — egyik olyan, mint a másik. Drakulichék is sertéseken gazdagodtak meg, épen úgy, mint mi. Az ember pompásan meglehet mágnások nélkül is.

— Davosban nem voltál ennyire demokrata hangulatban.

— Hogyhogy?

— Úgy emlékszem. Hochstetten hercegnő példaul — —

— Ó Istenem! Nem tehetek róla, hogy utánam szaladt.

— És a Thegezházy-leányok?

— Olyan szegények, mint a templomegerek. A tízezer hold földemre fájt a foguk, ez az egész.

— Igazságtalan vagy. Lici nagyon kedves teremtés...

— Jó, jó! Nekem nem kell.

Néhány másodpercig hallgattak, a fiú maga elé nézett, az asszony mosolyogva tekintett rá.

— Mondok valamit, Gyuri, — szólt azután halkán Radovichné — de félek, hogy megharagszol...

— Csak mondja bátran, úgyis jó kedvem van. Az asszony egészen közel hajolt a fiához.

— Azt hiszem, hogy szerelmes vagy, — súgta kedvesen, majdnem félénken.

— Nevetséges! — mondta a fiú. — Nevetek is: haha!

— De, alighanem eltaláltam.

— Nevetséges! — ismételte a fiú. — Kibe?

— Azt már nem tudom.

— Csak nem gondolja, hogy —? Hja persze, már tudom. Montreux jutott eszébe, vagy jobban mondva, Wilderswynlé. Azért, mert kedves voltam hozzá, mikor külön odautazott, hogy bennünket meglátogasson? Épen oly jól tudom, mint maga, hogy csakis az én kedvemért jött Montreuxbe, nem tagadom. Pedig hiába, két év hosszú idő, különösen azok után, amiken én ez alatt átestem. És az, hogy akkoriban, Pesten, egy kicsit udvaroltam neki — —

— Egy kicsit?

— Hát jól van, egy kicsit nagyon, hogy elvittem autózni, Gerbeaudhoz, színházba stb.: ez nem kötelez semmire. Engem legalább nem. Össze= vissza huszonkét éves voltam...

A fiú halkán nevetett.

— Nem is gondoltam Wilderswylnéra, — folytatta az asszony. — A te korodban az ember néha szerelmes, anélkül hogy tudná, kibe.

— Nevetséges...

— Nem is olyan nevetséges, mint gondolod. Az ember lát valakit, egyszer, kétszer, talán beszél is vele, közömbös dolgokról, nem gondol semmire — és amikor el kell válni, a szívünk fáj. És ez jól esik az embernek. Boldog idők!

A fiú mereven maga elé nézett.

— Nevetséges! — mondta negyedszer, de már nem azzal a bátor fölénnyel, mint eddig. Bosszankodott. Mert hát — igen. Így volt. Egy galamb= szürke selyemblúz, koromfekete, fürtös fejen egy kis lila bőrsapka és két mandolaalakú szem: ezt látta maga előtt, amerre nézett. Genftől Bernig együtt utaztak. Ott látta a folyosón. És nem tudott megszabadulni attól az érzéstől, hogy nem először találkoztak ebben az életben. Nem utazott egyedül, hanem egy nagyon befűzött, kebedús hölgy társaságában. Aki, amint kereste a mandolaalakú szempár tekintetét, olyan pillantásokat lövelt felé, mintha meg akarná gyilkolni. Francia volt. Talán épen azért...

Az idősebb úr a másik sarokban, miután átnézte az összes bel= és külföldi lapokat, elkezdett mozgolódni. Felkelt, nyújtózkodott, majd hangosan azt mondta, hogy:

— Aj haj!

Monoklit kapott a szemébe és fekete bajsát pödörgette, tükörből figyelte az asszonyt és a fiatalembert a paravent mögött, a szemközi sarokban. Nem vettek róla tudomást, mire begombolta a kabátját és eredeti, kissé merev léptekkel a bejárat felé indult. Mivel itt nem látott semmi érdekeset, visszafordult és egyet kerülve a hallban, közelebbről vette szemügyre a jelenlevőket. Különösen az asszony érdekelt. De ez háttal ült az ablakkal, úgy hogy az árnyéktól nem tudta kivenni vonásait, még azt sem látta, öreg-e vagy fiatal.

Miután különböző oldalokról próbált — mindig diszkrétén, de eredménytelenül — szerencsét, útjában a parti sétányra nyíló nagy üvegajtóhoz ért, ahol lemondva a további kísérletezésről, megállt és halkán füttyörészve, körülnézett, majd, mintha végleges elhatározásra jutott volna, föltette a kalapját és kiment a szabadba.

Az asszony mosolyogva nézett utána.

— Milyen mulatságos alak! — szólt a fiához. — Fogadni mérnék, hogy már láttam valahol, még pedig alighanem Pesten. Te nem?

A fiú vállat vont.

— Nincs kizárva . . . — felelte közönyösen. Az ügy nem érdekelt. Talán nem is hallotta, hogy az asszony mit mondott. A mandolaszemekre gondolt.

Ebben a pillanatban tülkölés hallatszott az utca felől és nyomban rá megállt a hotel előtt egy vadonatúj, sötétbarna automobil. Egymásután három férfi és két nő ugrált ki belőle, porosan, ijesztő szemüvegekkel, furcsa sapkákban, az egy

helyben való üléstől megmerevedett tagokkal. Jókedvük volt, hangosan nevettek és kiabáltak, mintha még mindig túl kellene harsogniok a 60 H. P. motor zakatolását.

Az érkezők lerázták magukról a port és lecsatolták az ijesztő szemüvegeket. Csinos, elegáns emberek voltak. Egyikük, egy magas férfi, rövidrenyírott Henri IV. szakállal, kivált a társaságból és elsőnek jött föl a lépcsőn.

A portás meghúzta a harangot, amire előugrott a háziszolga és az autó felé iramodott, hogy néhány kisebb táskát emeljen ki belőle, M. Divonne pedig, az igazgató kisietett az irodából és elébe ment az utasoknak.

A szakálas férfiú leereszkedő kedvességgel fogadta üdvözlését és kérdezett tőle valamit.

— Igenis, — felelte M. Divonne szolgálatkészen — ma délután érkeztek. — Majd, benézve a hallba, hozzátette: — Még az imént, mintha láttam volna — —

— Ne bántsa, — vágott közbe az idegen — hisz' úgyis találkozunk.

Ezzel visszafordult a társasághoz, amely lassan feljött a lépcsőn.

— Nos? — kérdezték a hölgyek egyszerre. A férfi felelt, amire a hölgyek nevettek.

Az asszony a hallban érdeklődéssel nézte a jelenetet.

— Ni, Széchy Péter, — szólt, mikor megismerte a szakálas férfit.

— Hál' Istennek! — mondta a fiú.

— Miért mondod ezt? — kérdezte az asszony, majdnem zavartan.

— Azért, mert legalább ismét gróf van a közelünkben.

— Ugyan kérlek, ez már mégis —! Hát nem volt-e igazán aranyos hozzánk Széchy, mikor Bernben jelentkezél nála és azután is, amikor vele lépten-nyomon találkoztunk, legutóbb a Bellevueben?

— De. Aranyos volt. Diplomátának amúgy sincs semmi dolga, hát még aranyos se legyen, ha szép asszonnyal találkozik?

— Köszönöm a bókot! Ez azért az ő részéről nem csupán udvariasság. Tudod, hogy leánykori ismerősöm és abban az időben igazán jó barátok voltunk...

— Nini! Nézze meg az ember!

— Ó Istenem, az régen volt...

Az automobilisták időközben megállapodtak az igazgatóval, azután lifttel felvitették magukat az emeletre. Az autó pedig, a motornak néhány hamis robbanása után, elindult és ismét csönd lett a szállóban.

— Mama azt mondta az imént, hogy akár holnap is haza utazhatnánk, — szólalt meg kis idő múlva a fiú; — komolyan értette ezt?

— Igen. Azt mondtam. És mégis ostobaság volna, ha megtennők!

— Attól fél, hogy rögtön besoroztatnak, ugyebár?

— Hát igen. Tartok tőle. Már pedig te már eleget tettél a haza iránti kötelességednek.

— Igazi asszonybeszéd! De legyen nyugodt. Nem fogom erőltetni a dolgot és La Basséban alaposan gondoskodtak róla, hogy azokat, akik

egyszer odakerültek, egyhamar ne lehessen ismét az entente ellen felhasználni! Szóval, ha csak ez bántja, akkor utazzunk.

— Ha mindenáron akarod, hát utazzunk. Akár holnap is...

— Igen, holnap.

Az asszony fölkel, nyugodtan visszament előbbeni helyére és lassan összeszedte a holmiját.

— Ne menjünk föl mi is a szobába? — kérdezte. — Míg átöltözünk, itt lesz az ebéd ideje.

A fiú lustán, unottan felkapaszkodott a karosszékekben, majd lerázta a nadrágjáról azt a kis cigarettahamut, amely az imént rátapadt.

— Nézd csak, milyen gyönyörűen meg van világítva a Pilátusz! — szólt az asszony és az ablakhoz lépett.

— Az is úgy került ide a Svájcba, mint a druszája a credóba, — jegyezte meg a fiú, minden lelkesedés nélkül. És az asszony halkan nevetett.

Mivel a lift még mindig fent vesztegelt valahol, gyalog mentek fel az emeletre, majd végig a folyosón, az utolsó ajtóig. Ott volt a lakosztályuk.

Az asszony elkezdett rakosgatni, a fiú pedig saját szobájába vonult vissza és betette az ajtót.

Az ablakhoz lépett és kinézett. A Pilátusz még most is rózsaszín fényben fürdött, szemben, a Bűrgenstockra már leereszkedett az éjszaka. Egymásután kigyuladtak a lámpák a partok mentén s a tóból kísérteties ködök kezdtek szállingózni. De a fiatalember mindezekből nem látott semmit. Csak egy bozontos, fekete leány=

fejet látott maga előtt, liia bőrsapkával, meg egy kis galambszürke selyemblúzt.

Elragadtatva nézett az esti szürkületbe, amelybe képzelődése tündérképet varázsolt. De hirtelen megrázkódott a beható hűvös levegőtől, mire betette az ablakot. Hozzálátott az átöltözködéshez. Türelmetlenül rántotta elő a holmiját a szekrényből, magára kapta őket és egy-kettőre elkészült. Azután fel-alá járt a szobában, mint fiatal oroszán a ketrecében.

Onkéntelenül is sok minden jutott eszébe, ami merő ellentétben volt mindennel, ami pillanatnyilag körülvette. Indulása Afrikába, Alland barátjával, kalandos kirándulásaik a vadonba, megérkezésük Loméba, a háború kitörésének híre, csatlakozása a német Schutztruppe parancsnokságához, az angolok ostroma, a helyőrség kapitulációja, angol fogsága, amelyből maga kívánczolt a franciákhoz, Dahomeyba, mivel remélte, hogy bizonyos személyes összeköttetések révén könnyebben fog szabadulni, csalódása, elszállítása Algirba, rettenetes nélkülözései Medéában, későbbi internálása Franciaországban, végül a szökése, szerb útlevéllal, amelynek sikerét szerb hangzású nevének és a nyelv ismeretének köszönhette. Annyi meg annyi esemény, izgalom, szenzáció — és most: az unalom. A várakozás. Az epedés egy leányfejért, amelyet megpillantott s amelyről alighanem már eleve le kellett mondania örökre.

— Ah mit! Bolondság... — mondta rosszkedvűen. Úgy érezte, hogy minden feszélyezteti, a fehér ing, a kemény gallér, a ruha, de még a

szoba is, amely oly szűk volt, mint amilyen sablónosak voltak a bútorai.

— Lemegek és megnézem, mikor indulnak a vonatok, — gondolta magában. Kilépett a folyosóra és végigsietett a vörös bársonyszőnyegen.

Lent a portás készséggel adta meg a kért felvilágosítást. De arra jött véletlenül M. Divonne is.

— Csak nem akarnak máris elutazni? — kérdezte sajnálkozva.

— De, — felelte Radovich. — Ez a Luzern a legunalmasabb hely, amelyen valaha megfordultam.

— A háború, a háború! — sópáncodott az igazgató, de azért mosolygott, mint mindig. — Csak tetszett volna béke idején itt lenni! Egy-két hét múlva egyébként itt is minden megváltozik. Tömegesen kapjuk a rendeléseket!

— Annál jobb, — felelte Radovich röviden. Semmi kedve sem volt Divonne úrral eszmecsere-t folytatni a svájci idegenforgalomról. Bement a hallba, ahhoz az asztalhoz, ahol a lapok feküdtek. Átfutotta a „Bund“-ot: ... heves harcok az Homme Mort magaslatán... Rivánál és a Col di Lanán élénk ágyúharcok... a Monte Michelén az olaszok visszavertek több támadást..

— És én itt ülök és nézem a Pilátuszt, — gondolta magában.

Pillanatig állt és maga elé nézett. A betűk összefolytak a szeme előtt. Ismét egész sereg dolog jutott eszébe, ami sehogysem illett a környezethez: haza, gyávaság, hősi halál...

Hirtelenül összerezsent. Feltekintett. Mellette, egyikében azoknak a mély karosszékeknek, mint

amilyenben délután maga is pihent, fiatal, egyenruhás férfi ült és most felemelkedett. Lassan, nehezen, kísértetiesen. Balszeme be volt kötve és a jobblába hiányzott. Mankóra támaszkodott és egy másik mankót igyekezett elérni, amely az ablakhoz volt támasztva. De hogy, hogy nem, a mankó leesett a padlóra s a rokkant tanács-talanúl állt.

Radovich pillanatig habozott. De csak addig. Azután odasietett, felemelte a mankót és átnyújtotta az idegennek.

— Köszönöm, — mondta a rokkant törött franciasággal és hálásan tekintett segítőjére. — Ön francia, nemde? — tette hozzá, némi gondolkodás után.

— Nem, uram. Magyar vagyok, — felelte Radovich.

Az idegent ez a válasz kellemetlenül érintette.

— Akkor tulajdonképen nem is lett volna szabad elfogadnom a szívességét, — mondta — de most már kétszeresen tartozom önnek hálával. Én tudniillik angol vagyok...

— Tudom, — felelte Radovich egyszerűen.

Az angol köszönt és távozott. Radovich utána nézett, amint bicegve, mankóival kalapálva, kivonszolta magát a hallból.

— És én itt állok és ép a kezem, a lábam... — gondolta magában.

Lassú léptekkel, komoran, elégedetlenül ismét fel akart menni a lépcsőn. De előugrott a liftes és kinyitotta a felvonó ajtaját. Radovich gépiesen beszállt.

— Ma gyönyörű napunk volt, — szólt a liftes,

egy kenderhajú gyerek barátságosan, mialatt megindította a gépet.

Radovich bólogatott.

— Nem unatkozik egész nap? — kérdezte. — Amint látom, kevés a dolga.

— Unatkozni? Soha! — felelte a fiú és erősen rázta a fejét. — Csak azt sajnálom, hogy nem mehetek a háborúba...

— Sajnálja?

— Biz' én!

— Miért szeretne háborúba menni? Csak azért, hogy — öljön?

A liftes elnevette magát.

— Ó nem. Hisz' engem nem bántott senki sem! Csak úgy... Mert az egész világon háború van és mert ma minden valamirevaló férfi katona!

Radovich összehúzta a szemöldökét. De közben felértek. Kiszállt és végigment a folyosón.

— Ma minden valamirevaló férfi katona... — ismételte halkán, mikor az utolsó ajtó elé ért. — Igaz is...

A kis előszobán áthaladva, nem a saját szobájába ment, hanem benyitott a nagy szobába, hátha az anyja már elkészült?

Bent sötét volt, a fürdőszobából lubickolás hallatszott.

— Tessék! — gondolta magában — most a mama még meg is fürdik, mikor már készen kellene lennie! Milyenek az asszonyok, igazán...

A sötétben tapogatódzva, a pamlaghoz ért, amely — jól emlékezett — a szoba közepén állt. Rádobta magát és elgondolkozott. Feltűnt előtte

a rokkant angol tiszt és mintha most ő mondta volna:

— Ma minden valamirevaló férfi katona...

— Azonnal besoroztatom magamat, mihelyest hazaérek és ha a mama a feje tetejére áll! Szegény jó kis mama! Milyen jókedvű, nagyszerű! Most még énekel is... Ezt se tette, nem tudom, mióta!

Csakugyan: a fürdőszobából halk danolgatás hallatszott, de már a következő pillanatban kinyílt az ajtó és a beáradó fénytől körülvéve, fürdőköpenyben filigrán nő lépett a szobába.

Radovich azt hitte, hogy álmodik. Mert nem az anyja volt, aki előtte állt. Szólni akart, bocsánatot kérni, ösztönszerűleg el akart tűnni, a föld alá sülyedni, de még meg sem bírta mozdulni a helyéből. És ekkor kibújt a fürdőköpeny alól egy finom, vékony kis kéz és meggyújtotta a villanyt.

A nő tekintete ráesett a férfire. Tágranyílt szemekkel, rémülten felsikoltott és görcsösen összefogta a lenge köpenyt, majd visszaroht a fürdőszobába.

— Sortez, sortez, imbécile! — kiáltotta az ajtó mögül, kiutasítva a tolakodó idegent.

Erre azután Radovich is megemberelte magát, felugrott és pillanatig tántorogva állt. Körülnézett, mert még most sem értette, hogy vele mi történt. Az anyja szobája volt és mégsem az volt. Mindenféle ismeretlen ruhadarabok vették körül. És mégsem voltak egészen ismeretlenek. Mert ott feküdt előtte egy kis galambszínű seilyemblúz, mellette pedig egy lila bőrsapka — —

És az a kis nő, ott bent, a fürdőszobában, az — —
az — —

Félőrülten rohant az ajtóhoz. Kiszaladt. Lihegett, támolgott, szédült. Csak amikor a lépcsőházhoz ért és lenézett, látta, hogy az első emelet helyett a másodikon volt.

Lassan, lassan magához tért. Röstelkedett, mecsolygott, nevetett, majd ismét azt sem tudta, hová legyen a szégyentől, annyira röstelte ügyetlenségét. Hogy vele ilyesmi egyáltalában megeshetett! Hogy már előbb nem vett volt észre semmit sem! És az a nő, az a gyönyörű kis teremtés, a mandolaszemű, fürtösfejű tündér — az volt az áldozata!

Nem bírta ki tovább, lerohant az első emeletre és berontott az anyjához, aki a tükör előtt ült és felsütötte a haját. A fiú mintegy elaléltan székbe dült.

Radovichné, amikor ilyen állapotban megpillantotta a fiát, nem sokkal kisebb mértékben ijedt meg, mint az imént az a hölgy a második emeleten.

— Szent atyám! No de mi történt, Gyuri? — kérdezte remegve és halálsápadtan.

A fiú elkezdett hadonászni, azután félig izgatottan, félig nevetve elmondta furcsa kalandját.

XVI.

Az egyik étteremben — a többi még nem nyílt meg — összevissza mégis vagy nyolc asztalra való vendég verődött össze. Az egyik sarokban,

mindjárt a bejárat mellett, helyet foglalt az a társaság is, amely a délután autón érkezett. Mindnyájan estélyi öltözetben voltak, a két hölgy kivágott ruhában. Jókedvük volt most is és az étvágyukon meglátszott, hogy hosszú útat tettek.

Csak egyedül Széchy gróf, aki a hölgyek között ült, látszott szórakozottnak. Körüljáratta tekintetét a teremben, néha a bejárat felé nézett. A másik két férfi a szerelemről beszélt és azon vitatkozott, hogy az ember többször, avagy csak egyszer lehet-e igazán szerelmes életében. Sanderholm báró, a svéd követség tanácsosa, — akinek egyébként jelen volt a felesége is — azt állította, hogy egyszer, a német v. Haagen ellenkező véleményen volt.

— Szerelem csak akkor keletkezhet két lény között, ha megvannak bennük az ezen érzéshez szükséges tárgyi és alanyi feltételek, — magyarázta tudákosan. — Az egyik vagy másik hiányában nem keletkezhet szerelem, — az úgynevezett flirtről most egyáltalában nem beszélek — viszont pedig keletkezik okvetlenül ott, ahol ezek a feltételek megvannak, tekintet nélkül arra, hogy forog-e fenn idevonatkozólag szándék, illetve ellentállási akarat, vagy sem. Feltéve, hogy ez időszerint valaki szerelmes valakibe, de feltűnik a látóhatáron egy harmadik, akiben a tárgyi feltételek erősebb mértékben vannak meg, mint eddigi szerelmének tárgyában, bizonyos, hogy az illetőben az alanyi feltételek önkénytelenül reagálnak. Megvan tehát a második szerelem esete. Ha már most megjelenik egy negyedik, aki még

hatványozottabb mértékben rendelkezik az illető alanyból szerelmet kiváltó tulajdonságokkal, ez a negyedik lesz a győztes és így tovább.

— De ha az a bizonyos harmadik vagy negyedik nem akar? — szólt közbe Sanderholm báróné.

— Akkor egyoldalú lesz a szerelem. Ez lehet kellemetlen az illetőre nézve, de mitsem változtat azon a tényen, hogy szerelem keletkezett.

— Hisz akkor, ezek szerint, abszolút hűség sincs, vagy mégis? — kérdezte most a másik nő, Miss Cawley, Sanderholmné nővére.

— Nincs is, — felelte a német — ami azonban nem zárja ki azt, hogy ne védekezzünk a bennünk lappangó hűtlenség ellen.

— Hogyan?

— Igen egyszerűen. Vagy csak abból a szerelemből vonjuk le a következtetést, amely emberi számítás szerint kizárja, hogy úgy mondjam, a konkurenciát — más szóval, már csak a negyedik, vagy nem tudom, ötödik alannyal lépünk házasságra — vagy pedig egyáltalában távol tartjuk magunkat a veszedelemtől és kerüljük a következő számmal való találkozást.

— Ugyan menjen!

Ebben a pillanatban érkeztek Radovichék. A pincér végig kalauzolta őket az éttermen, ahol egy sarokban helyet foglaltak. Széchy köszönni akart, de nagy volt a távolság és Radovichné nem nézett abba az irányba, ahol a berni diplomataék ültek.

— Onnek mi a véleménye, Péter gróf? — kérdezte Miss Cawley, Széchyhez fordulva. — Le-

hetségesnek tartja-e, hogy az ember többször is igazán szerelmes lehessen életében?

— Elméleti alapon még sohasem foglalkoztam ezzel a kérdéssel, — felelte Széchy egyszerűen. — Az ép olyan, mintha azt kérdeznék tőlem, hogy melyik virágot szeretem legjobban? Erre is nehéz volna felelni. Szeretem a rózsát, a gyöngyvirágot, a szegfűt, de nem vetem meg a mezei virágot sem!

— A magam részéről nem kérnék egy ilyen vegyes csokorból, — mondta Sanderholmné, orrát alig észrevehetően fintorgatva.

— Én sem, — felelte Széchy — egyenként kell őket szeretni, nem is csokorban.

— Kicsodákat?

— A virágokat, természetesen.

Mindenki nevetett.

Ismét kinyílt az ajtó és belépett egy fiatal leány, rövid, kivágott fekete selyemruhában, hosszú vékony uszályal, amely körül az őt eredeti apró, de feszes léptekkel követő férfi — ugyanaz, aki délután az összes lapokat elolvasta a hallban — valóságos tojástáncot járt, mert félt, hogy rálép.

Rövid, fürtös hajával, amely feketébb volt, mint a ruhája, hófehér arcboréval, különös vágású mosolygó szemének élénk tüzével a leány rögtön magára irányította az általános figyelmet és az emberek az étteremben pillanatig elhallgattak.

— Széchy e pillanatban az ibolya jelében áll, — jegyezte meg Sanderholmné, félre nem érthető célzással a fiatal leány övéhez erősített virá-

gőkra, mert észrevette, hogy a szomszédja majd elnyeli tekintetével az érkezőt.

— Határozottan, — tette hozzá v. Haagen. — Kinek fejezzük most már ki részvétünket: a rózsának, a szegfűnek vagy talán valamely mezei virágnak?

A társaság nevetett, de Széchy úgy tett, mintha ez nem neki szólna. Erre a német folytatni akarta, azonban Miss Cawley megelőzte.

— Mit szólna most az a bizonyos hölgy, akinek a kedvéért hatvan angol mérföld port nyeletett velünk? — kérdezte.

— Igen, igen! Mit szólna Miss Fabriczy? — szólt Sanderholmné is.

— Azonnal meg fogom tőle kérdezni, mert ő az személyesen, — felelte Széchy nagy nyugalommal, míg az egész társaság csak annyit mondott, hogy:

— Ah!

Mindnyájan a fürtös leányfejre szegezték tekintetüket, amelynek tulajdonosnője most már ott ült a csillár alatt, néhány üres asztallal arrébb. Csak a profilja volt látható, de Sanderholm rögtön konstatálta, hogy fitos orra nagyszerűen illett rövid hajához. Mint a női nem alapos ismerőse — ezen a körülményen mitsem változtatott, hogy előbb az *egyszerűség* elve mellett kardoskodott — első tekintetre megalkotta a maga véleményét. Azt találta, hogy valami fiús van ebben a filigrán kis nőben, aki ép úgy lehetett tizenöt éves, mint huszonhárom, emellett magán viselte a nőiesség minden báját.

A leány, megismerve a magyar diplomatát,

kedves mosollyal fogadta Széchy köszönését, majd az utóbbira figyelmeztette a mellette ülő férfit is, aki éppen a borlapot tanulmányozta. De Széchy ekkor már felkelt és hozzájuk lépett. Kezet fogott a leánnyal, a férfinak pedig megveregette a vállát.

— Szervusz, édes öregem, — szólt emez feltekintve és kiejtette a monokliját a szeméből. — Egy ilyen diplomatának mégis csak gyöngyélete van! Egyebet sem tesz, mint utazik. Te voltál az első ember, akivel Zürichben találkoztam, Bernben, alighogy kiteszem a lábamat a hotelből, belédbotlok, ma meg Luzernban van hozzád szerencsém, mikor még tegnap este a Bellevueben láttalak! Remélem legalább, hogy békeügyben utazol, mi?

— Sajnos, még nem, — felelte Széchy nevetve.

— Ejnye, ejnye, édes Péter, — mondta a másik, fejét rázva — úgy látszik mégis csak könnyebb mesterség, jó gulyáslevest főzni, mint valamirevalót produkálni a ti boszorkánykonyhátkban! Iparkodjatok mán, no!

— És milyen szívesen főznék nektek ismét gulyáslevest, kedves barátom, mint annakidején, ha vissza tudnám csinálni az éveket, — szólt Széchy jókedvűen, de mégis, mintha kissé el is érzékenyült volna a múlt emlékétől. Majd a leányhoz fordult és felajánlotta, hogy üljenek át az ő asztalához.

— Nagyon köszönöm, — felelte Fabriczy a leánya helyett — én azokat ott nem ismerem s az asztalotoknál amúgy sincs már hely!

— Akkor eldiskurálunk ebéd után, — mondta

Széchy, akit távolról sem bántott ez a refus. Jól ismerte az alezredest és eredeti modorát. Ismét Évához fordult: — Remélem, már nem sajnálja Bièrené leányotthonát?

A leány rázta a fejét.

— Dehogyan sajnálom, — felelte helyesen — inkább azt sajnálom, hogy nem dobtak ki már előbb abból a darázs-fészekből!

— Képzelem. Egyébként még tartozik nekem ezzel a históriával s azt nem engedem el magának!

Széchy köszönt és láthatólag föl-villanyozva visszament a társaságához. A leány utánanézett, majd feltűnés nélkül körültekintett az óriás, majdnem üres teremben. Nem kellett sokáig keresnie és megpillantotta azt, amit, illetve akit keresett. De ezzel be is érte és következetesen nem is nézett többé abba az irányba.

— Ez a Széchy mindenkit ismer a világon, — jegyezte meg Radovichné. — Milyen szerencse, hogy mi is azok közé tartozunk! Meg fogom kérni, ismertessen meg bennünket kalandos hősnőjével, így aztán személyesen kérhetsz tőle bocsánatot.

— Erre már én is gondoltam, — mondta György, aki már teljesen megfélemedezett róla, hogy nem kedveli a mágnásokat, annyira izgatta a mandolaszemek megjelenése. Semmi kétség: ő volt, akihez betört, ő, akit a vonaton látott, ő, akit ismert valahonnét, ő, kin szünet nélkül, éjjel-nappal az esze járt. Alig nyúlt az ételhez, mindig csak a leányt bámulta, remélve, hogy talán mégis csak tudomást fog róla szerezni.

De a leány nem nézett arra felé, ahol ültek és csöndesen beszélgetett partnerével.

— Ki lehet ez az ember? — töprengett Radovich. — Férj? Atya? Szerető? És hová lett a kebeldús bagoly?

Nem messze tőlük ült a rokkant angol. Radovich csak most vette észre. Jelenléte kellemetlenül érintette. Olyan volt, mint egy élő memento. Eszébe jutott, hogy mire határozta volt el magát, nem egészen egy órával azelőtt. És sajátságos: egyszerre úgy találta, hogy a dolog nem is olyan sürgős. Igenis, ő már teljesítette kötelességét a haza irányában, most joga volt egy kis pihenéshez is. De mindentől eltekintve: nem hangoztatta-e többször dr. Welti, a világhírű belgyógyász, hogy még nem szerezte teljesen vissza ellentálló képességét, amely nélkül pedig vagy egyáltalában nem, vagy csak igen rossz szolgálatot tehetett volna az ország ügyének? . . .

— Csinos leány, — jegyezte meg kissé kellemetlenül Miss Cawley, amikor Széchy visszatért a társaságához.

— Csinos? — kiáltotta v. Haagen. — Ez a megjegyzés nem illik magához, mert irígységre vall. Erre pedig magának nincsen oka. Ez a nő nem csinos, ez csodaszép, ez isteni! Annak az alanynak, aki majd ebből a lényből kitudja váltani a maga iránti szerelmet, már előre gratulálok.

— Úgy látom, kedves Haagen, hogy ön máris alany! — gúnyolódott Sanderholmné.

— Nincs kizárva, — felelte a német őszintén — bár e pillanatban még nagyon egyoldalú a helyzet képe.

— Mama nincs? — érdeklődött Sanderholmné Széchynél, bár szívesebben másról beszélt volna. De amikor az egész társaság csak azzal a furcsa kis teremtéssel volt elfoglalva?

— Nincs, — felelte Széchy.

— Ismételten gratulálok a jövőendő alanynak, mert az anyósmentesség sem utolsó dolog, — szólt ismét v. Haagen.

— Nem tudom, hogy maguk németek miért félnek annyira az anyósoktól, — jegyezte meg csípősen Sanderholmné. — Az ember hajlandó volna azt hinni, hogy maguk felé a nők, ha megvénülnek, egyenesen félelmetesek! Nem emlékszem például, hogy német vígjátékot vagy német filmet láttam volna, amelyben valamilyen formában ki nem gúnyolnák az anyósokat, de még a feleségeket is. Az ilyen darabokban a férfi akkor boldog, ha az asszony tudta nélkül összeülhet néhány jómadár pajtásával sörözni, a közönség pedig annak örül legjobban, amikor az asszony vagy az anyós büntetésként megfosztja a szerencsétlen hőst a kapukulcstól!

— A kritikája kíméletlen, de nem alaptalan, — felelte v. Haagen. — A német közönség tényleg kedveli az erotika nélküli, néha kissé nyers, de ártatlan tréfákat, ami egyébként népünk naivitása mellett szól...

A berni diplomaták asztalánál az ebéd vége felé közeledtek, amikor Sanderholmné észrevette, hogy valami leköti Széchy figyelmét. Úgyis volt.

Radovichék ugyanis felkeltek és az éttermen át kivonultak a hallba. De amikor már elhagyták volt Fabriczyék asztalát, a leány, vele született

élénkségével, nevetve figyelmeztette atyját a fiatal Radovichra, mire az alezredes arca hirtelenül elborult. Bekapta a monokliját, fel akart ugrani, de a leány visszatartotta.

— Megölöm a gazembert! — szólt Fabriczy lángvörösen.

— Az Isten szerelmeért, ne csináljon nyilvános botrányt, — kérlelte a leány ijedten, de még mindig nevetve. — Hisz' mondom, hogy nem tehet róla, biztosan csak eltévesztette a szobát!

— Mindegy, — morogta az alezredes. — Majd megmosom a fejét a taknyosnak!

— De papa —

— Hogy az ördögbe ne! De előbb megeszem az almámat, ha már meg kell fizetnem . . .

Mérgesen vágott ketté egy gyönyörű ausztráliai almát s amint fogyasztotta, lassan meg is nyugodott.

Széchy persze egy szót sem értett az egész jelenetből.

Nem telt bele egy negyedóra sem és az egész kép megváltozott. Ekkor már mindenki elfoglalta volt a maga helyét a hallban és kiki figyelte, mintegy védelmi állásból, az eseményeket. Már pedig bizonyos, hogy azok az események, amelyek rendes körülmények között a nemzetközi nagyszállók halljában szoktak végbemenni, nem valami változatosak, mert egyébből sem állanak, mint abból, hogy az emberek ülnek, felkelnek, ismét leülnek, beszélgetnek, néha nevetnek, írnak, olvasnak. De abban, hogy azt miként teszik, van elég változatosság és csakis ez magyarázza meg,

hogy az emberek az egész világon készséggel engedik magukat birka módjára összetereltetni egy ilyen hallban, ahol kénytelenek látni és láttatni, mint egy színházban, amelyben maguk a színészek egyúttal a nézők is. A darab mindig ugyanaz, felvonás, függöny nincs és az érdekesebb jeleneteket kizárólag a díszletek mögött játsszák.

Aznap este annak a kevés vendégnek, aki a világ nagy eseményeitől oly távol eső Luzern Grand Hôtel Nationaljában összeverődött, annyiból volt szerencséje, hogy ki mint néző, ki mint szereplő meg lehetett elégedve az előadással. Négy ilyen szereplő, mint a két amerikai nő, — Sanderholmné és nővére születésüknél fogva azok voltak — Radovichné és mindenekelőtt a Fabriczy leány, együttvéve és egyenként, még béke idejében, a *haute saison* közepén is méltán keített volna feltűnést, hát még most, amikor sem lármás idegesség, sem ízléstelen tömegfelvonulás — a hadseregszállítóknak akkoriban még nem volt tudomásuk Luzern létezéséről — nem rontotta a hatást. De az előadás nívóját emelte Széchy és Radovich jelenléte is, akik becsületesen képviselték az erősebb nemet.

A főszereplők, akiknek a sors közös akciót szánt ezen a rögtönzött színpadon, gyorsan egy táborba tömörültek. Ugyanis kevéssel Radovichék után, társaságával együtt Széchy is bevonult a hallba, ahol legutóbb Bernben látott honfitársnőjét és fiát üdvözölte, mire magától bekövetkezett az általános ismerkedés. Miss Cawley és nővére rögtön lefoglalták a Radovich fiút a

maguk számára, megdicsérték, hogy milyen szépen beszél angolul, körülfogták és leültették egy sarokba. Tették ezt nemcsak azért, mert a fiú angolszász fogalmak szerint is igen csinos volt, hanem azért is, hogy megbosszúlják magukat Széchyn, legújabb ibolyaimádata miatt, de ezenkívül azt sem bánták volna, ha v. Haagen meg a férj, illetve sógor is megpukkad, amitől ezek azonban igen távol voltak, mert pillanatnyilag Radovichné kötötte le teljesen érdeklődésüket.

A német nem akarta elhinni, hogy az asszonynak akkora fia van.

— De úgy van, — mondta Sanderholm — Széchy leánykorából ismeri, sőt, amint nekem bevallotta, első szerelme is volt...

Radovichné ezalatt beavatta a magyar diplomátát fia kalandjába. Széchy az eset nagyon mulattatta — igaz, hogy csak látszólag, de hiszen azért volt diplomata, hogy leplezze igazi érzelmeit. Most már értette azt a nyugtalanságot is, amelyet Fabriczyn észlelt, amikor Radovichék elvonultak mellette.

— Rögtön elintézem a dolgot, — jelentette ki készséggel és elébement az alezredesnek, aki leányával együtt épen akkor jött ki az étteremből. Ismét eredetien és óvatosan lépkedett, hogy véletlenül rá ne tegye a lábát az előtte szökdelő s a szőnyegben meg-megakadó kis uszályra.

Fabriczy nem volt kíváncsi Széchyre, hanem körülnézve kereste a bűnöst.

— Nem látod valahol azt a neveletlen kamaszt? — kérdezte a leányától.

— De papa, az Istenért, ne ilyen hangosan! —

csitítgatta Éva, aki most már komolyan botránnytól tartott s amint megpillantotta a velük szembejövő Széchy, el akarta neki mondani az esetet. De Széchy nem engedte szóhoz jutni.

— Tudom az egészet, — mondta — egyébként az a megbízatásom, hogy kimagyarázzam a tévedést.

Ezzel Fabriczyhez fordult és befonta a karját az övébe. De az alezredes úgy állt előtte, mintha kövé dermedt volna. Fölhúzta a vállát s a monokli kiesett tágranyílt szeméből.

— Te Péter, — jött ki nehezen a torkán — kicsoda az az asszony ott, aki a társaságtokba került?

Széchy hátranézett.

— Az? A mama, — mondta egyszerűen.

— A mama? Miféle mama? — kérdezte mindjobban elképedve az alezredes.

— Hát a hősnek a mamája, — felelte Széchy. — Egyébként honfitársnőnk: özvegy Radovich Istváné.

Fabriczy hirtelenül leengedte a vállát.

— Ra — Radovichné? — kiáltotta. — Te Péter, nem akarsz te engem lóvá tenni?

— Én? — kérdezte Széchy csodálkozva. — Nem tudnám miért és mivel. Ez különös!

— Barátom, ez több mint különös! — felelte Fabriczy, akinek nem voltak kételyei többé, most már ragyogó arccal. — Tudod-e, hogy évek óta — évek óta, érted? — vártam erre az alkalomra s ha ez a szerencsétlen háború, izé — — kérlek, mutass be azonnal!

Ez meg is történt. Éva sehogysem ismerte ki

magát és ámulattal nézte, hogy s mint ugrándozik atyja Radovichné előtt és hogy milyen barátságosan veregeti meg a vállát a fiának.

Fabriczy annyira lefoglalta Radovichékat a maga számára, hogy jó ideig tartott, míg Széchy hozzájutott, hogy, miután az alezredes erről teljesen megfeledkezett, ő ismertesse meg Évát az asszonnyal, a Radovich fiút pedig bemutassa a Fabriczy leánynak.

De Éva nem bánta ezt a különös helyzetet. Nem türelmetlenkedett. Sajátságosan jóleső, mámorító érzés volt így szemközt állani azzal a férfival, aki még kislány korában oly nagy benyomást tett reá, hogy napokig nem tudott aludni az emléktől, akire azóta oly gyakran gondolt, anélkül, hogy ismerte volna, akit azután nemrég viszontlátott, akivel most ismét szembesítette a véletlen. Mintha ösztönszerűleg is érezte volna, hogy azok a legszebb pillanatok az életben, amikor még minden előttünk van, amikor még mindent a jövőtől várunk . . .

Széchy végre megúnta a dolgot, félbeszakította a bőbeszédű Fabriczyt és elvégezte a bemutatást, ami azonban csak azt eredményezte, hogy az alezredes most a Radovich fiú helyett is átvette a szót és érdekében valóságos védőbeszédet intézett a leányához. Hogy az ilyesmi könnyen megesik az emberrel, pláne egy ilyen nagy hotelben, ahol egy folyosó olyan, mint a másik s a bútorzat a szobákban mindenütt egyforma, hogy úri ember ilyet szándékkal sohasem tenne meg életében, kivéve, ha bíztatják, stb., stb.

Radovich alig hallotta, hogy Fabriczy mit

beszélt. Ő csak a kis fekete tündért látta maga előtt. Elbáméskodott.

A leány mosolyogva, kíváncsian nézett rá, látszott rajta, hogy várja, hogy most már ő is szóljon valamit. Ezt Radovich érezte, tudta, de egy-két semmitmondó frázison kívül semmit sem bírt kihozni. Úgy érezte magát, mint egy éretlen gyerek, akit váratlanul előrántanak a játékaik mellől és nagyoknak mutatnak be. Mintha nem is volna felnőtt, kifogástalan világfi, akinek máris elég szép tapasztalatai voltak a nőkkel szemben, milliókat érő földek korlátlan ura, viharedzett férfiú, aki afrikai kalandja alatt számtalanszor tanújelét adta bátorságának, vakmerőségének, — hanem egy neveletlen, borzas-hajú, piszkos fickó, térdigérő nadrágban, lyukas harisnyában. Hiába volt majdnem két fejjel nagyobb, mint a rövidszoknyás kislány, akivel szemben állt: jelentéktelennek, ügyetlennek érezte magát mellette, világhódító fellépése oda volt, irult-pirult, bosszankodott és azt kívánta magának, hogy valami rendkívüli történjen, valami szokatlan, nagy, félelmetes, amitől megijedne mindenki, csak ő nem s akkor majd megmutatná, hogy kicsoda!

Hát miért is kellett épen ott megismerkedniök abban az unalmas hallban, sablonos, mindennapi emberek között? Miért nem kint valahol, az erdőben, amikor vadászfegyverrel a hátán, hegyenvölgyön át bejárta a Retyezát vadregényes lejtőit, vagy lóháton, árkon-bokron keresztül vágatva, amikor az ember elfelejti, hogy röghöz kötött halandó, vagy áradó folyó hullámain,

mint Togóban, a Voltán, ahol biztos kézzel tudta vezetni a táncoló csónak kormányát?

A leány atyja után Széchy vette át a szót, ez is szüksége érezte annak, hogy az ő nevében beszéljen. Semmi értelme sem volt annak, amit mondott és mégis úgy jött ki, mintha csupa szellemesség volna minden szava. S a leány érdeklődése láthatólag a diplomata felé fordult. Figyelmesen hallgatta, azután maga is szólt egy-két szót és ez is szellemes volt...

Radovich kezdte féltetni prestigeét, attól tartott, hogy elveszti a csatát, még mielőtt nekiindult volna. Ez a gondolat idegessé tette, megzavarta. És hirtelenül elsötétült előtte minden, koromfekete éjszaka lett a szeme előtt. És ez nem volt képzelődés, individuális szenzáció, hanem valóság. Mert mindenki így járt a hallban.

— Ó, ó! — kiáltották az emberek — mi ez, mi ez?

— Kialudt a villany!

— Valami zavar lehet a központban...

— Gyertyát kérünk!

— Ne bántsák, így sokkal érdekesebb!...

És suttoztak, nevettek. A lépcsőházban lóttak, futottak az alkalmazottak. A sötétség teljes volt, mert még kívülről, az utcáról sem hatolt be semmiféle világosság.

— Csak most jutna eszembe valami okos dolog, — gondolta magában Radovich, de ügyefogyottabbnak érezte magát, mint valaha.

Ebben a pillanatban valami hozzáért. Valaki ott állt, egészen közel, mellette. Figyelve előre-hajolt és ekkor a keze egy másik kézzel találko-

zott, egy apró kis női kézzel. Ösztönszerűleg utánanyúlt, megszorította. És a kis kéz engedte. De csak egy fél másodpercig, azután ki akarta magát szabadítani és amikor ellentállásra talált, karmolt. Ez használt, mert elengedték.

Radovich elkábult. Tapogatódzva kinyújtotta a karját, keresett, kísérletezett — hiába.

Az egyik sarokban valaki gyufát gyújtott. A hatalmasméretű teremben nem látszott egyéb, mint egy vörösre megvilágított férfifej, egyik szemén fekete kendővel. A rokkant angol tiszté volt, aki kísértetiesen nézett a nagy sötétségbe . . . A gyufa kialudt, de ekkor már minden oldalról érkeztek az alkalmazottak és gyertyát meg lámpát hoztak. Lassan, lassan megtelt a hall misztikus félhomállyal.

Radovich visszafojtott lélegzettel kereste a Fabriczy leányt, de nem látta többé a közelében, ott, azon a helyen, ahol még az imént állt. Körülnézett.

Halk nevetésre — néhány lépésnyi távolságból a háta mögött — visszafordult. A leány volt. Karosszékekben ült a fal mellett és előrehajolva, kezére támasztva állát, mosolyogva nézett rá.

Radovich egy ugrással ott termett és mellé ült, mintha ez volna a legtermészetesebb dolog a világon.

— Úgy látszik, hogy a sötétben is lát, — mondta bátran, a hangja azonban mindazonáltal kissé remegett.

— Szóval macskaszemem van? — kérdezte a leány jókedvűen.

— Nem, de talán macskakörme, — folytatta

önkénytelenül Radovich, ettől azonban már maga is megijedt. Hátha tévedett?

De a Fabriczy leány halkán nevetett, a szeme vígan ragyogott és a fogsora fénylett, mint az igazgyöngy.

— Ez az egyetlen fegyverem, — mondta — de biztos. Még nem hagyott cserben.

Radovich el volt ragadtatva.

— Gyakran használja? — kérdezte.

— Csak szükség esetén. Egyszer az atyámat mentettem meg egy igen kellemetlen históriától, ezzel a módszerrel. Egy nő a nyakába akarta varrni magát, de én erélyesen közbeléptem.

— A körmével?

— Hát persze! Megvet ezért?

— Sőt, ellenkezőleg!

Radovich egészen odáig volt. A körömtől, a karmolástól, még pedig nem attól a másiktól, hanem a saját tapasztalatától, a helyzettől, szomszédnőjétől, mindentől.

— Holnap utaznak? — kérdezte a leány, minden átmenet nélkül.

— Ki mondja ezt?

— Az imént említette a mamája! Maga is ott volt...

— Nem is hallottam.

— Úgy látszik, nagyon szórakozott...

— Nem volna csoda!

— Hogyan?

— Kialszik a villany, koromsötét lesz, megkarmolják az embert, tudom is én?

A leány nevetett.

— Nem igaz, mert maga már előbb is szórako-

zett volt, — mondta. — Meglepő látogatása például, ebéd előtt — —

Radovich a homlokára csapott.

— Letéphetném a fejemet, ha rágondolok, — szólt. — Valóságos szerencse, hogy az imént a kedves papája oly hathatósan kelt védelmemre, mert ha nem teszi, igazán nem tudom, hogy mit hozzak fel érdekemben. Mondja, igazán nem haragszik rám?

— Nem. Vagy még nem vette volna észre?

— De igen!

— Tudja, hogy mit gondoltam az első pillanatban?

— Hogy betörő vagyok.

— Nem! Azaz mégis: betörő — pesti értelemben!

— Nagyon szépen köszönöm.

Éva jóízűen nevetett.

— Úgy értem, hogy talán mégsem egészen szórakozottságból — —

— Csak nem hiszi komolyan?

— Most már nem.

— Kő esik le a szívemről! De mondja csak: nem találkoztunk mi már előbb valahol? Hajlandó volnék megesküdni, hogy mi már régen ismerjük egymást!

— Erre bátran meg is esküdhetne...

A leány szemében felcsillogott valami.

— Lássá? — mondta, majdnem büszkén a fiú. — Annyi bizonyos, hogy nem Genf és Bern között láttuk egymást először! Máshol volt.

— Igen, máshol. Egyetlenegyszer...

— Egyetlenegyszer...

Radovich ebben a pillanatban vagy tíz évet is odaigért volna azért, hogy megtudja, ami semmiképen sem akart zébe jutni.

— Már tudom! — jelentette ki biztos hangon, és vakmerően azt mondta: — A Gerbeaudnál.

— Ó dehogy!

— Nem? Akkor a lóversenyen. A királydíjon, vagy Szent István napján!

— Nagyon rosszul emlékszik, kedves Radovich, mert életemben még nem voltam lóversenyen.

— Kérem, ne tréfáljon!

— Komolyan mondom.

— Akkor, akkor — — most már igazán nem tudom, hogy mit mondjak! — — De mégis Pesten volt, ugyebár?

— Igen.

— Két év előtt?

— Igen, igen!

Radovich még egy ideig törte szegény eszét, vagy jobban mondva, vért izzadt.

— Beadom a derekamat, — mondta végül és nagyot sóhajtott. — Kérem, könyörüljön meg rajtam és segítsen ki a bajból!

— Lássá, ezt már szeretem! Hát figyeljen ide: tudja-e még, hogy mi az a Pygmalion?

— Fogalmam sincsen, — vallotta be őszintén Radovich.

A leány haikán kacagott.

— Az egy színdarab, — mondta. — Pygmalion, írta Shaw Bernhard.

— Érdekes. Még nem hallottam róla.

— Csodálatos. Egyszer már megállapítottuk, hogy szórakozott ember, de hogy annyira az

lehesse valaki, hogy halvány sejtelve se legyen egy darabról, amelyet végignézett, az már — —

— Én?

— Maga.

— Megáll az eszem. Azaz : már régen megállt. Már nem is működik egyáltalában.

— Ne essen kétségbe, mert van mentség a maga számára! Az a szép nő, akinek a társaságában volt aznap este, érthetővé teszi csekély érdeklődését az illusztris angol író műve iránt.

Radovich hátrazökkent. Mereven ránézett Fabriczy Évára, azután dadogva kérdezte :

— Csak nem maga volt az a kislány, akinek a szomszédjának ügyetlensége folytán elszakadt a ruhája — —

— És aki azután böggve kisompolygott a színházból! De igen : én voltam.

— No hát, ez — ez — — Persze, hogy maga volt! Lássá, erre magamtól sohasem jöttem volna rá. Soha!

— Ennyire megváltoztam?

— Igenis, nemis. De ez nem lényeges, ugyebár? Nem is tudja különben, hogy azóta mi mindenem estem át . . .

— Talán bizony össze is vezett a hölgyével —

— Eltalálta. Még pedig ott a színházban. Maga miatt. Azt találta, hogy túlsokat foglalkoztam magával!

Éva fülig pirult. Ezt az örömét már nem tudta elpalástolni. És ez nem maradt hatás nélkül Radovichra sem. Valami a fejébe szállt, mint

az ifjú bor s önkénytelenül a leány keze után nyúlt. Szerette volna rányomni száraz, égő ajkát, de persze nem tette. Csak megszorította.

— Vigyázzon, — szólt Éva halkán. — Nem fél, hogy karmolok?

— Kérem, karmoljon...

A leány alig érezhetően belenyomta körmeit Radovich kezébe, majd óvatosan és körülnézve, hogy nem látta-e senki, amit műveltek, visszahúzta a kezét.

— Milyen jó, ha az ember nem mindent tud, — mondta és amint jólnevelt kislányoktól szokás megkívánni, két kezét ölébe tette.

— Mit például?

— Például azt, hogy milyen véleményt alkotott magának én rólam azalatt a negyedóra alatt, hogy itt ülünk.

— Megmondjam?

Egymás szemébe néztek.

— Inkább nem, — felelte Éva, helyes mosolylyal, majd, kis szünet után azt kérdezte: — Nem tudom, maga is olyan különösnek találja ezt az egészet?

— Nagyon különösnek...

Ebben a pillanatban kigyulladt a nagy csillár és ismét vakító fény vette őket körül.

— Áh, áh! — kiáltották az emberek.

— Be kár, — mondták ők, egyszerre.

Velük szemben, Radovichné előtt állt az atya és telebeszélte a fejét, bizonyára lövészárkölélményeivel. Széchy a másik két hölgygyel társalgott ugyan, de azért ki sem engedte őt és Radovichot a szeméből. Sanderholm és a német

diplomata hatalmas szivarokat szopogatott. Mindenki a világítási zavarról beszélt.

Radovichné felkelt és odament a fiához.

— Amint látom, sikerült az engesztelés... — mondta mosolyogva.

— Engem nem nehéz kiengesztelni, — szólt a leány vígan. — Mi egyáltalában nem haragudunk egymásra, én legalább nem!

— Gyuri pedig nagyon tartott tőle, — felelte Radovichné, majd a fiához fordulva, nem minden malicia nélkül kérdezte: — Nem sajnálod hirtelen elhatározásodat?

— Miféle elhatározásomat?

— Azt, hogy holnap utazzunk...

Radovich felugrott.

— Egyáltalában nem fogunk utazni! — jelentette ki a leghatározottabban. — Igen jól érzem magamat Luzernben, pompás kis hely! Mama nem találja?

— De... — felelte az asszony és elmosolyodott.

Széchy, élve az első kínálkozó alkalommal, faképnél hagyta az amerikai nőket és hozzájuk lépett.

— Nem félt a sötétben? — kérdezte tréfásan Évától.

A leány nevetve rázta a fejét és rögtön visszaadta a kölcsönt:

— Hát maga félt?

— Én igen, — felelte Széchy.

— Ugyan ne mondja! Vajjon mitől?

— Hogy valaki megtalál csókolni... — mondta Széchy komikus mozdulattal, szégyellő-

sen harapdálva kis ujját. Radovichné, aki az el-
sötétülés pillanatában legközelebb állott volt
hozzá, kérdőleg tekintett rá. Csak nem ő reá
értette ezt a tréfát? Éva ezt rögtön észrevette és
felkacagott.

— Jaj Széchy, maga olyan furcsákat tud mon-
dani, — szólt — az ember sohasem tudja, hogy
mikor beszél komolyan és mikor tréfál...

A társaság ismét összevegyült és mialatt Fab-
riczy — utóbbinak nem kis bosszúságára San-
derholm is — rávetette magát az újból felszaba-
dult Radovichnéra, addig v. Haagen ott folytatta
régi flirtjét a svéd diplomata feleségével, ahol
abbahagyta, (ő legalább azt képzelte, hogy
flirtben van Sanderholmnéval, aki viszont ugyan-
azt gondolta magáról és Széchyről), míg Miss
Cawley észrevétlenül Györgyhöz lopódzott és
beszélgetésbe fonta. Most már ő is tudta, hogy
Radovichnak 10,000 hold földje van s ez még
amerikai fogalmak szerint sem csekélység, kivált,
ha valakinek, úgy mint neki is, csak gazdag —
névrokonai voltak.

Ezt a pillanatot Széchy arra használta fel,
hogy végre rátehesse a kezét a Fabriczy leányra.
Négyszemközt akart vele beszélni. Ezért is jött
Bernbe. És ami most este lejátszódott a szemé-
lőtt, még csak megerősítette elhatározásában.
Nem volt veszíteni való ideje.

Néhány lépést tett vele a parti sétányra nyíló
ajtóig. Ott megálltak.

— Szeretnék magától valamit kérdezni, Éva, —
mondta, anélkül hogy ránézett volna a leányra,
úgy, hogy aki véletlenül figyelte őket, azt hihette,

hogy igen közönyös dolgokról folyik a beszélgetés,
— de kérem, feleljen nyiltan és őszintén.

Éva szíve erősen kezdett dobogni. Valami különös, halvány sejtelve támadt, de azért ő is csak úgy tett, mint Széchy: maga elé nézett, ki, a sötétbe.

— Tessék, — felelte.

— Mi most közel két év óta ismerjük egymást —

— Körülbelül . . .

— Remélem, érzi, hogy hű, őszinte barátja vagyok — —

— Igen.

— Még sohasem jutott eszébe, hogy ezen túlmenőleg is érezhetnék valamit irányában?

— Nem tudom. Azt hiszem, hogy nem . . .

— Pedig úgy van! Nézze Éva, én özvegyember vagyok — —

— Hallottam. Papa mondta.

— Igen, papa ismerte Margitot. Leánykorában. Az esküvőnkön is jelen volt . . .

— Tudom . . .

— Mit gondol, Éva: megnsőülhetnék=e még= egyszer?

— Miért nem? Ha kedve van hozzá?

— Úgy értem, nem gondolja=e, hogy már öreg vagyok?

Éva oldalpillantást vetett Széchyre és a fejét rázta.

— Maga nem öreg, — mondta meggyőződéssel.

— Mégis, negyvenhárom leszek . . .

— Fiatalabbnak gondoltam.

— Köszönöm, az ilyen mindig jól esik! Lássá Éva, én nagyon szerettem a feleségemet, éveken

keresztül sirattam és azt hittem, hogy nem tudom elviselni, hogy nincs többé. Azután bele-
törődtem a sorsomba. Ilyenek vagyunk már, mi
emberek, na! Ismét kezdtem élni a világot,
társaságba jártam, szívem, kedélyem mindig
volt, szóval, feltámadtam. De sohasem jutott
volna eszembe, hogy másodszor is megnöszüljek!
Egészen az utolsó napokig. Azután egyszerre — —

— Mi volt azután?

— Találkoztam valakivel, vagy jobban mondva
viziontláttam valakit, akinek már egy ízben egy
felejthetetlen napot köszönhettem, amelyen elő-
ször, hosszú évek után, ismét éreztem valamit a
szívem tájékán, — hogy is mondjam? — egy
bizsergést, egy kellemes, jóleső elfogultságot,
valamit, amiről már régen megfeledkeztem. De
amit akkoriban s még később is, egy alkalommal,
csak egészen homályosan éreztem, most elemi
erővel ragadott el. Mit mondjak magának?
Hiába minden okoskodásom, hogy az illetőhöz
képest idős vagyok, hogy huszonnégy év választ
el bennünket — megijedek, ha rágondolok, —
mindegy! Szerelmes vagyok, mint egy kis diák,
nem tudok aludni, se nem látok, se nem hallok,
szóval, a helyzet tarthatatlan! Elhatároztam,
hogy véget vetek ennek az állapotnak és az
illetőre bízom a sorsomat...

Széchy elhallgatott. Éva kis ideig várt, azután
csak annyit mondott:

— Ezt nagyon okosan teszi. Nincsen kellemetle-
nebb érzés a bizonytalanságnál!

— Épen. Tehát maga is azt tanácsolja nekem,
kérdézem még tőle?

— Feltétlenül. De *ma* semmiesetre sem.

Széchy feltekintett. Meglepetve nézett a leányra, aki, épen úgy, mint eddig ő, még most is mozdulatlanul kinézett a nyitott ajtón. A távolból, a tó felől, közelgő gőzös zakatolása hallatszott.

— Miért nem *ma*? — kérdezte Széchy visszafojtott lélegzettel.

— Nem tudom. De az az érzésem, hogy az illető — — feltéve, hogy nem tévedek személyét illetőleg — — *ma* nem határozna elfogulatlanul . . .

— Értem, — hagyta rá Széchy és hátranézett. Tekintete Radovichéval találkozott, aki egész idő alatt ki sem engedte őket a szeméből és Miss Cawley számtalan kérdésére csak gépiesen felelt.

— Meddig marad Luzernben? — kérdezte a leány.

— Holnap kora reggel visszaindulunk, — felelte Széchy — tíz órakor érkezik a bécsi futár s akkor ott kell lennem.

— Be kár . . .

Éva elgondolkozott. Azután kérdezte: — Nem ismételné meg ezt a kirándulást?

— Ha úgy kívánja, igen.

— Kívánom.

— Maguk meddig maradnak?

— Néhány napig, nem tudom.

— Helyes. Holnapután ismét eljövök, — jelentette ki Széchy élénken, de nyomban utána, kissé habozva, hozzátette: — Azt hiszi, Éva, hogy addig az illető — —?

Éva halkán elnevette magát.

— Remélem, — mondta és visszament a társa-

sághoz, ahol egyenesen v. Haagen mellé telepedett le, akivel vígan elkezdett diskurálni. Rácsapott, mint a szélvész. A német nem igen tudta, hogy mire magyarázza ezt a kitüntetést, de azután teljesen átengedte magát a Fabriczy leányból szemelláthatóan kisugárzó szuggesztív hatásnak.

Széchy és Radovich ezalatt némán farkasszemet néztek egymással.

XVII.

Amikor az autótársaság másnap reggel Bernbe visszaindult, Széchy hiába vetett egy utolsó pillantást arra a balkonra, amelyről sejtette, hogy a Fabriczy leány szobájához tartozik. A redőnyök még le voltak eresztve és Éva még a túlkölést sem hallotta, a szálló előtt. A boldogok álmát aludta.

Nemsokára rá az autó, amely néhány perc alatt elhagyta volt Luzern néptelen utcáit, már nyílsebességgel röpült a tükörsíma, fehér országúton. A levegő friss és a reggeli ködtől kissé csípős volt. Nem volt semmi kilátás. Csak aki ismerte a vidéket, tudta, hogy milyen irányban kereshetné a Pilátuszt, vagy hátrább, balra a Stanserhorn, az Eiger, a Jungfrau csoportját.

A társaságnak korántsem volt olyan jó kedve, mint előtte való nap, amikor a kilométeróra ellenkező irányban nyelte magába a távolságokat. Miss Cawley, aki mindenáron férjhez akart menni, — ki ítélné el ezért? — bár nyílt titok

volt, hogy a magyar diplomata a Fabriczy leány kedvéért kívánczozott Luzernbe, mégis abban reménykedett, hogy könnyűszerrel kiüti az addig előtte még ismeretlen „hun” szépséget a nyereg-
ből s amikor meg kellett róla győződnie, hogy erre nincs kilátás, még a Radovich gyerekekkel tett kísérlete is meddőnek bizonyult.

A német v. Haagen a maga részéről egészen meg volt zavarodva, amihez bizonyos fokig hozzájárult a Sanderholmmal ebéd alatt folytatott eszmecsere is a szerelemről. Alapos ember létére egyenesen szenvedett attól, hogy legújabb gyakorlati tapasztalatai meghazudtolták egész elméletét, mert míg eddig azt hitte, hogy ő a svéd diplomata feleségébe szerelmes és hogy az asszony azt a bizonyos magasabb fokot jelentette az *alany* (értsd: a saját) szerelmi életének lehetőségeiben, most, amióta a Fabriczy leánnyal találkozott, nem voltak többé kételyei aziránt, hogy Sanderholmné már eljátszotta a szerepét, viszont számára egyáltalában csak egy lehetőség létezett: Fabriczy Éva, mint aki egyesegyedül volt képes kiváltani belőle a nagy érzést, — sajnos, minden kölcsönösségre való kilátás nélkül. Mert az a váratlanul nyíló alkalom, hogy hosszabbban elbeszélgethetett a leánnyal, világosan megmutatta neki, hogy semmiképen sem volt az a leány szemében, amit az ellenséges franciák „genre”-nak szoktak nevezni. Nem, ő nem volt Fabriczy Éva genre=ja, ehhez nem fért kétség és soha annyit még nem nevetett rajta nő, mint egy rövid félórai diskurzus alatt ez a furcsa magyar leány, aki mellesleg még nyiltan be is vallotta,

hogy inkább meghalna, mintsem hogy némethez menne feleségül.

A Sanderholm házaspár, amely legkevesebbet várt a kirándulástól, aránylag legjobban volt vele megelégedve. Az asszony azért, mert mulattatták különböző megfigyelései, különösen vacsora után, Széchy titkos vergődése, amelyben megérdemelt büntetést látott azért, hogy nem neki udvarolt, ha már autójukon hozták Luzernbe, — férje pedig azért, mert jól evett, ivott és olyan kellemes és szép nővel ismerkedett meg, mint amilyen Radovichné volt.

Széchy a maga mérlegét igen pesszimiztikusan ítélte meg. Mint minden férfi az, ő korában, úgy ő is reggel más színben látta a dolgokat, mint este s amikor álmatlan éjszaka után tükörbe nézett és megpillantotta fáradt vonásait, a ráncokat a halántékán, beesett szemét, kócos hajzatát: ökölrel ment neki az üvegnek.

Ebben a reggeli hangulatban szerinte az örülettel határos ügy volt, amibe belement, nem volt semmi értelme és mégsem tudott lemondani. Feltétlen biztonssággal kiszámíthatta a napot, amelyen házassága nevetségessé tenné Isten és emberek előtt, ahhoz sem fért szerinte semmi kétség, hogy nemcsak kiterjedt rokonsága, hanem az egész társadalmi osztály, amelyben élt, barátságtalanul fogadná egy nem mágnáscsaládból származó nővel való frigyét, végül pedig — és ez volt a legsúlyosabb körülmény — biztos tudomása volt róla, hogy Fabriczy, aki sohasem volt gazdag ember, egész életében szórta a pénzt, közvetlenül a háború előtt egy kalandornőre

költötte el kis vagyonának utolsó részét, adós-
ságokba keveredett, úgy hogy állítólag nem is
annyira egészségi állapota hozta őt Svájcba,
mint inkább a menekülés az uzsorások elől,
akik — egy közös ismerős állítása szerint —
odahaza egyenesen üldözték az alezredest. Ugyane
forrás szerint nemcsak az ügynökök hada, de
maga a szerencsétlen katonatiszt is a leánya
számára keresendő jó partiban látták a szorult
helyzetből egyesegyedül kivezető utat.

Mindezekről Éva persze nem tehetett, azt
igen jól tudta, hisz' ismerte a leány egyenes,
őszinte jellemét, de még ha másként is lett volna:
nem ismert többé hátrálást. Szerette, eszeveszet-
ten szerette Fabriczy Évát, az élete zenithjét
túlhaladott férfi minden szívósságával. A fényes,
nagy társaságban, amelyben élt, megszámlálha-
talan ismerőse és barátja között elhagyatottnak
érezte magát. Anyja halála óta ismét erőt vett
rajta az a félelmetes érzés, amely özvegységének
első idejében gyötörte s ettől jobban félt, mint a
pokoltól. Egyetlenegy lehetőséget ismert élete
hátralevő éveinek megmentésére: a házasságot.
És mivel szerelmes volt, olyan szerelmes, mint
addig még sohasem, saját magának tartozott azzal,
hogy levonja érzelmeiből a természetes követ-
keztetést.

Most már csak a leány elhatározásán fordult
meg minden. Családi és vagyoni viszonyai amel-
lett szóltak, hogy Éva nem fogja meggondolni a
dolgot, de egyébként is, ha visszagondolt egész
ismeretségükre, joggal állíthatta, hogy Éva nem
viseltetett könnyel iránta. Sőt határozottan

úgy látszott, hogy a fiatal leány bizonyos rajongást érzett iránta, amelyet nem igen vett komolyan egészen addig, amikor Éva mint nagy leány és hihetetlenül megszépülve ismét feltűnt a látóhatáron. Ettől a pillanattól kezdve teljesen a hatalmába került és az a körülmény, hogy a leány most sokkal tartózkodóbb volt, mint azelőtt, szemében még csak kívánatosabbá tette.

Váratlanul, mint a sülyesztőből, ott termett köztük Radovich György. Gazdag volt, csinos, jómódorú, fiatal mint az élet és határozottan tetszett Évának. Ezt a leány nyíltan megmutatta egész viselkedésével, de különösen azáltal, hogy megtagadta a választ egy olyan kérdésre, amelyre már csak egyszerű igennel vagy nemmel kellett volna felelnie.

Széchynek önkénytelenül a sorsnak az a szélsége jutott eszébe, hogy éppen annak a nőnek a fia keresztezte most útját, aki valamikor, régen, talán csak azért nem lett a felesége, mert egy Radovich István nevű ember nálánál gazdagabb volt és mert Denise atyjának, Bertalandynak, mikor miniszter lett belőle, éppen a bókódi kerületre volt szüksége. Akkoriban félre kellett állnia és most, ennyi hosszú esztendő után ismét egy Radovich veszélyeztette a már oly közelnek vélt boldogságát . . .

A szép, sötétbarna autó már csak néhány kilométernyire volt Berntől, amikor ugyanabban az időben Fabriczy Éva kezdett mozgolódni az ágyában. Nyújtózkodott, még egyszer jobbra, majd balra fordult és anélkül, hogy a szemét kinyitotta volna, megvakarta fitos orrát, mert

viszketett. Viszketett pedig azért, mert vékony napsugár, amely behatolt a redőnynek egy nyílásán, nyílegyenesen épen az arcába süttött. Erre azután végképen felébredt, félig felült és megnézte az időt. Fél tíz volt. A szomszéd szobában az atyja, mint minden reggel, nagyokat krákogott.

Éva kiugrott az ágyból és mialatt belebújt icipici reggeli cipellőjébe, eszébe jutott a Bière-féle intézet. Megborzongott. Milyen boldog volt, hogy nem ott ébredt fel többé, a fehérre mázolt *skatulyában!* De rögtön a derék Mlle Babeaure is kellett gondolnia, aki annyi szeretettel ápolta betegsége alatt... Azután úgy amint volt, hosszú, halovány kék hálóingben, csipkés fejkötőben, mosolyogva benézett a másik szobába.

Fabriczy, teljesen felöltözve, de bajuszkötővel rézsínű orra alatt és papucsban, az asztalnál ült, ceruzával a kezében, előtte néhány bankó s egy darab papiros.

Éva gyorsan magára kapta neglizsóját.

— Jóreggelt kívánok, apukám, csak nem számol? — kérdezte és besurrant a szobába. Megcsókolta az atyját, azután a nyitott ablak elé, a napra ült.

Fabriczy rosszkedvű volt, meg sem mozdult.

— 865 frank és 30 centimes, ez az egész, — mondta és egyik vállát magasra felhúzva, néhány másodpercig maradt ebben a helyzetben. Azután kiejtette szeméből a monoklit s ennek a cselekedetnek mindig volt jelentősége.

— És a hitellel? — kérdezte Éva.

— Azzal befűthetünk. Amink volt, azt szerencsésen elköltöttük, nem akarom mondani, hála

nagy bevasárlásaidnak Bernben, mert hiszen én kívántam, hogy ne járj rongyokban és én sem tudok spórolni. Ez azonban mit sem változtat azon a tényen, hogy ma már egy lyukas hatost sem adnak többé erre a vacakra.

— Az bizony baj! Nem táviratozhatna Pestre, a banknak?

— Hiába táviratoznék, a bank nem tud rajtam segíteni.

— Hogyhogy?

— Ah mit, te ezt nem érted! Különben is háború van, a valutánk kezd romlani, nem engedik ki a pénzt az országból, tudom is én? Elég az hozzá, nem lehet.

Fabriczy nagyot sóhajtott és egykedvűen ismét eltette az előtte fekvő pénzt. Széchynek jól mondták: az alezredes rosszul állt, de nem volt bátorsága, hogy a leánya előtt feltárja a helyzetét, amint eredetileg tervezte. Egész életében kerülte a kellemetlen dolgokat és mint minden könnyelmű ember, máról-holnapra élt. Bízott a váratlanban, a valószínűtlenben, a rosszat illetőleg pedig azt tartotta, hogy arra még mindig ráér az ember.

— De hisz' ez borzasztó kellemetlen! — mondta Éva, aki persze csak a technikai nehézségekre gondolt.

— Persze, hogy kellemetlen, — felelte Fabriczy. — Nem marad más hátra, minthogy ismét a frontra menjek...

— De papa! Csak nem mondja komolyan?

— Dehogyanem, a legkomolyabban. Örülök hogy láttalak, kistaffiroztalak, jártunk ide-oda,

de mi tart örökké? Semmi. A pénz legkevésbé.

— És a kúrával mi lesz? Davosban vagy Engelbergben?

— Azt megette a fene. Majd elvégzem a lövész-
árokban. Ott elmegy az embernek a kedve a
betegségektől!

— Jaj kérem, papa, ne tréfáljon! Hát én hová
menjek?

— Miattad nem aggódom, cicám. Amíg egé-
szen ki nem fogyok a pénzből, itt maradok, —
hisz' van kitűnő társaságunk, ez a Radovichné
például mesés asszony — azután pedig távira-
tot küldünk Juliette nénédnek, jöjjön érted.
Ha össze is veszem veled egy kicsit, hát ismét ki-
békülünk. Elvégre velem és nem veled akadt
baja és Genfből itt lehet pár óra alatt. Mit bá-
mulsz?

Éva csakugyan különösen tekintett az atyjára.
Hallotta ugyan, hogy mit mondott, de azt gon-
dolta, hogy rosszul hall.

— No hát, — mondta kikelve magából —
ebből nem lesz semmi, édesatyám! Csak nem
képzeli, hogy még egyszer visszamenjek Deslisleék-
hez? Magával utazom. Haza!

— Ez lehetetlen, Évikém, — felelte Fabriczy
szokatlanul nyugodtan. — Hová mennél?

— Jeniczkyékhez.

Fabriczy arca elborult.

— Ne beszélj ilyen badarokat, — mondta le-
küzdve heveskedő természetét. — Ebben a
kérdésben mi sem változott s erről velem nem
lehet tárgyalni. A nővérem egyébként szana-
tóriumban van — —

Éva elképedt.

— Szanatóriumban? Mariska néni szanatóriumban van? Mióta?

— Azt mondják, nagyon megviselte az eset a fiúval. Szívből sajnálom a szegény teremtet, de nem segíthetek rajta. Én is elvesztettem az egyik fiamat! Szóval, minden egyébtől eltekintve, már ezért sem mehetnél a Baross=utcába.

— De hisz' ez rettenetes — —

— Remélem belátod, hogy Genf az egyetlen lehetőség.

— Nem látom be!

— Ne okoskodj. Nagy, szemrevaló leány lett belőled, jobb neked itt, ez az internacionális terep, mint odahaza az a háborús nyomorúság! Azután sohasem tudhatja az ember, hogy mi lesz.

— Mi legyen?

— Valami csak lesz. Még sohasem volt úgy, hogy sehogyse lett volna!

Fabriczy elhallgatott, de azután, látszólag minden összefüggés nélkül, mintha hirtelenül jutna eszébe, kérdezte:

— Igaz, mi van Széchyvel? Nem a te kedvedért jött az utánunk Luzernbe? Esküdni mernek — —

— Hát erre meg is esküdhet édesapám!

— Tessék?

— Igen, igen! Az én kedvemért jött ide.

— No és?

— Tegnap este meg is kérte a kezemet.

— Ugyan ne beszélj!

Fabriczy fölugrott, lerántotta a bajuszkötőjét és szemébe tette az üveget. Éva mosolygott.

— No igen: Széchy megkérte a kezemet! — ismételte nyugodtan.

— Éva! No de Éva! Hisz' ez — — És te persze — —

— Gondolkozási időt kértem.

— Gondolko —? Azt a fűzfánfüttyögő kutya-fáját a világnak! — pattant fel mérgesen az alvezredes. — Egészen meg vagy már hibbanva?

— Üljön le szépen és ne káromkodjék, mint a kaszárnnyában vagy a lövészárookban! Széchy Péter holnap ismét eljön s akkor még mindig igent mondhatok neki, ha — —

— Ha?

— Ha kedvem lesz hozzá.

Fabriczy mindkét kezét nadrágzsebébe fúrta, ismét felhúzta a vállát, majd leengedte, végül pedig elkezdett rettenetesen nevetni.

— Tiszta örület, téboly, macskakomédia! — ordította. — Mi az Isten nyila bújt beléd? Tegnap reggel még úgy beszéltél Széchyről, mint valami Grállovagról és este, amikor minden emberi számítás, logika, valószínűség ellenére megkéri a kezedet: gondolkodási időt kérsz! Az ilyesmi hallatára igazán fejjel lehetne neki menni a falnak! Aj jaj!

— Széchy kedves, elegáns ember, de az apám is lehetne. Az pedig már van és nagyon meg vagyok vele elégedve. Nekem legfeljebb férj kell.

— Már tegnap reggel is apád lehetett volna!

— Hogyne. Sőt nagyapám is! Csakhogy tegnap reggel még nem — —

— Tessék??

— Papa, beszéljünk komolyan. Miért erőlteti a dolgot Széchyvel?

— Miért? Miért! Először nem is erőltetem, másodsor pedig, ha erőltetném is, egyszerűen azért tenném, mert ilyen házasság csak egyszer kínálkozik egy fiatal leány életében. Azért! Pláne akkor, ha az előtt áll az ember, hogy vagy Genfbe kell mennie, ahová nem szeret, vagy pedig olyan partit csinálhat, mint amilyen ez. Ez csak világos?

— Nagyon. Hisz' mondtam már: Széchy holnap este ismét itt lesz és ha addig nem kínálkozik más megoldás: a felesége leszek.

— Csakhogy megjött az eszed! De mit értesz azalatt hogy: más megoldás? Mert Pestre nem viszlek, azt írásban is adhatom, ha kívánod!

Éva nevetett.

— Nem erre gondoltam, — mondta, azután hamiskásan mandolaszemét hunyorgatva, hozzátette: — Az ember sohasem tudhatja, hogy mi lesz. Még sohasem volt úgy, hogy sehogysem lett volna...

Fabriczy bizalmatlanul tekintett a leányára és pödörte a bajszát. De hirtelenül tágra kinyitotta a szemét.

— Csak nem akarsz kikezdeni azzal a kis Radovich Gyurival — —?

— Nincsen szükségem arra, hogy kikezdek valakivel, — felelte Éva elkomolyodva — de ha belém tud szeretni egy gróf, aki az atyám lehetne, miért ne szeretne belém egy csinos fiú, akiből férjet nevelhetnék magamnak?

Az alezredes rázta a fejét.

— Bolond ez a világ, — szólt — én mondom neked, hogy bolond!

— Nem is olyan nagyon bolond az, apukám! Csak meg kell érteni az életet, hisz' oly szép! Sándor bácsi egyszer azt mondta — sohasem fogom elfelejteni — hogy nem ott kell keresni a boldogságot, ahol nincs, hanem ott, ahol van. Én, hál' Istennek, még mindenütt látom!

— Hiába, te is csak olyan bolond vagy, mint az a szerencsétlen Sándor...

Félórával később Radovich az anyja erkélyén ült és reggelizett. Este csak nehezen bírt elaludni, hánykolódott és szünet nélkül maga előtt látta Fabriczy Évát. Mint egyébként most is, mialatt komoly ábrázattal, vajjal vastagon megkent fehér süteményt tolt a szájába és szórakozottan felelt, ha Radovichné, aki még öltözködött bent a szobában, kérdezett tőle valamit. Néha felkelt és kihajolva, felnézett a második emeleti balkonra, nem pillantja-e meg a Fabriczy leányt, ami persze csak akkor következhetett volna be, ha Éva is kihajol, meg lenéz. Ez azonban, sajnos, nem történt meg.

Radovichné boldog volt. Fiának érdeklődése az eredeti szép kis leány iránt, nemcsak hogy mulattatta, hanem meg is nyugtatta. Örült, hogy ez a kis kaland felrázta a fiút abból a majdnem már embergyülöletté fajult általános elhangoltságból, amelyet az utóbbi időben, de kiváltképen Luzernbe való érkezésük óta tapasztalt rajta, de azt sem bánta, hogy Gyuri, amint könnyen észrevehette, talán máris elvesztette a fejét, mert az volt a meggyőződése,

hogy egy kis szerelem nélkül nem ér az ifjúság semmit sem. Ezt önömágán — igaz, hogy épen csak annál az úrnél fogva tapasztalta, amelyben a saját élete bővelkedett. Alig tudta, hogy mi a szerelem, amikor hozzáment a nálánál sokkalta idősebb Radovichhoz és amikor ezt megértette, akkorára már le is mondott róla. Talán ostobaság volt, de maga akarta így...

György ezalatt azon törte a fejét, hogy milyen úton=módon juthatna mihamarább a Fabriczy leány közelébe és hogy miként tölthetné vele lehetőleg az egész napot. Tenniszpálya vagy efféle, mint Davosban vagy Montreuxben, nem létezett, ahol az ilyesmi magától megy, nem maradt tehát más hátra, mint egy közös kirándulás. Ezt okvetlenül nyélbe kellett ütni.

Amint átnézett a túlsó partokra és épen tanulmányozta a szemközt lévő Bürgenstockon látható szállóhoz vezető közlekedési lehetőségeket, egyszerre csak látta, hogy valami fehér ereszkedik le előtte és elkezd az erkély korlátján táncolni. Jobban odanézett: hát valami babaféle volt, arasznyi kis alak, fejjel, karokkal, szoknyában.

— Mi az Isten csodája ez? — kérdezte félhangon és megfogta a furcsa vendéget. Két csipkés zsebkendőből ügyesen összegyúrt bábú volt, tollszár a karja, arany karperec az öve, gyűrű fogta össze a nyakát és a vonásai gyufakorommal voltak megrajzolva, míg a feje fekete cérnaszálon lógott, amelyet felülről rángattak.

Gyors mozdulattal kihajolt az erkélyen és felnézett.

— Jóreggelt, jóreggelt! Hát illik=e ily soká

aludni? — kiáltotta a magasból egy víg, nevető hang.

Radovich majd elvesztette az egyensúlyát örömében és elengedte a bábút, legszívesebben felmászott volna a közeli villámhárítón. Talán meg is teszi, ha nincs ott az édesanyja mellette, a szobában.

— Hisz' én már régen itt ülök és sütkérezem a napon, — felelte boldogan, csakhogy szóljon valamit.

A bábú most egyenesen Radovich fején kezdett táncolni. Utána nyúlt és ismét megfogta, a leány pedig nevetett és ez olyan volt, mint a gerlice bűgása a zöld erdőben.

— Ne bántsa, — tréfált Éva — engedje el az emberkémet. Rémhelyes, nem találja?

— Csókolni való, — felelte György és bolondozva magához ölelte a bábút, de a hirtelen mozdulattól a cérna elszakadt.

— Be kár, — mondta a leány szomorúan.

Radovich tanácstalanul állt és rábámult a mozdulatlan, élettelen kis alakra a kezében. De azután merészet gondolt.

— Most jól vigyázzon, — szólt és egészen hátrahajolt. — Egy, kettő, három —!

És ügyes mozdulattal földobta a babát, amely kétszer megfordulva a levegőben egyenesen a Fabriczy leány karjaiba röpült.

— Brávó! — kiáltotta a leány, azután kezdte becézni a babát. — Csúnya te! — szólt hozzá — megszöktél? Majd adok neked, várj csak! Kora reggel ellátogatni fiatalemberekhez! Való ez? Most meg vagy ijedve, mi? Nem szólsz semmit?

Szégyeld magad, kis kopasz, olyan vagy, mint a megnyírott pudlikutya! Micsoda? No, ne félj, majd megkérjük a bácsit, vegyen neked parókát, jó lesz?

György nyakatekert pózban nézett fel a második emeletre, soha bábszínház ennyire nem érdekelte, még kisfiú korában sem. Azután ismét a villámhárítóra esett sóvárgó tekintete...

Radovichné belülről figyelte a jelenetet és megesegett a szíve a fián. Maga is kijött az erkélyre és miután szívélyesen üdvözölte a Fabriczy leányt, kérdezte:

— Van-e már mára valami tervetek? Mert ha nincs: együtt kirándulhatnánk valahová, vagy körutat tehetnénk a tavon a gőzhajóval!

Évát egyáltalában nem kellett kapacitálni, György hálásan kezet csókolt az anyjának és a nagy hűhóra kibújt Fabriczy is a szobájából. A vége persze az lett, hogy félórával később már a csinos gőzhajó fedélzetén ültek, amely ismét akkora dreadnought-füttyöt hallatott indulásakor, hogy a hölgyek panaszkodva befogták a fülüket, míg Fabriczy bottal akart nekimenni a kapitánynak.

Radovichra nem lehetett ráismerni, ragyogott a boldogságtól. Voltak pillanatok, amikor el sem tudta képzelni, hogy a sok kellemetlenség és nélkülözés után, amelyet fogsága alatt végig kellett szenvednie, valamint a lélekölő unalom helyett, amelyben azután volt része, a vasúton viszontlátott, de örökre elveszettnek vélt kis tündér most tényleg és igazán ott könyökölt mellette, akár csak az övé volna s vele együtt a korlátra

támaszkodva nézte a habos, negédes hullámokat, amint pezsegve folyták körül a hajó oldalát. Pedig ott volt, egészen közel hozzá, ugyanabban a galambszürke selyemblúzban és a lilaszínű bőrsapka alól merészen, vígan kikandikáló fekete fürtökkel szelíden játszott a szél. Egyszer még a halántékát is érintette egy fürt és ez még jobban elbódította, mint a mandolaszemek, ha véletlenül ránéztek egymásra...

Csevegtek, nevettek, örültek mindennek, a napsugárnak, a mellettük elvonuló partoknak, a távoli hegyeknek, a fecskéknek, amelyek sivítva versenyre keltek a hajóval és könnyedén, százszor egymásután elhagyták az emberi kéz nehézkes alkotását.

Weggis elé érve, a Rigi lankás lejtőjén lépcsőzetesen elterülő festői kis hely, a parton végigvonuló sétányaival, játékszerű villáival, virágzó kertjeivel határtalan lelkesedést ébresztettek a leány részéről.

— Itt okvetlenül ki kell szállnunk, — kiáltotta ragyogó arccal. — Nézze csak Radovich, ott azt az édes kis rétet a házak mögött! Egyenesen hívogatja az embert, hogy rajta hemperegjen! Szálljunk ki!

Radovich természetesen ugyanezen a véleményen volt. Fabriczy ellenben nem akart hinni saját fülének.

— Mi az ördögöt csináljunk itt, — méltatlankodott — miféle hely ez? Hol vagyunk?

— Örült szép hely, — felelte Éva meggyőzően — nem látja ott azt az isteni kis rétet? Gyerünk, gyerünk, mert indul a hajó!

Ezzei bekapaszkodott Radovichnéba, közben megfogta György karját is és nevetve vitte őket a partra. Az alezredes — mit tehetett egyebet — követte őket, értelmetlen dolgokat mormogva és fürgén dobálta merev lábait, hogy le ne maradjon.

— Kár volt körutazási jegyet váltani, — mondta, amikor kiértek a partra.

— Dehogy volt kár, — békítette őt Éva — majd a következő hajóval folytatjuk az útat, tudja?

Radovichné csöndesen élvezte azt a szokatlan élenkséget, amelybe oly váratlanul belekerült, maga sem tudta, hogyan.

A fiatalok ezalatt már rohantak előre, követve a parton végighúzódó sétányt. Az a néhány ember, akivel találkoztak, vagy aki a hajó érkezésére szokás szerint kiállt a játékházikók elé, hogy végig mustrálja a jövevényeket, kíváncsian nézett utánuk. A leány ezt észrevette.

— Mondja csak, Radovich, — szólt és tréfás komolysággal rászégezte mandolaszemeit — rajtam van-e bámulni való, avagy maga olyan komikus, hogy ezek a jámbor emberek annyira megcsodálnak?

Radovich megállt és megtapogatta magát.

— Talán megkérdezem tőlük, — mondta s ezzel már el is indult egy három orrcsiptetős nőtől és egy — bizonyára rokkant — porosz katonatisztből álló csoport felé, amely épen élénken velük foglalkozott. Éva visszatartotta.

— Ne, ne! — kérlelte nevetve, — inkább nyújtsunk valami igazán szórakoztatót a nagyérdemű

közönségnek! Tudja mit? Fussunk versenyt! Látja ott azt a padot a dadával és a gyermekkocsival?

— Látom.

— Az a cél! Távolság:

— 300 lépés.

— Helyes! Tehát: a vierwaldstätti világ bajnokságért! Indulj!

A három hölgy közül kettőnek leesett az orrcsipetője, a harmadik belebotlott a hosszú cipőjébe s a katonatiszt lapos kezével ráütött tányérsapkájának tetejére, mert attól tartott, hogy a földre gurul.

Mialatt a társaság még részletesen tárgyalta az esetet és sajnálkozva megállapította, hogy a mai ifjúság még a háború idejében is semmivel és senki velsem törődik a világon, a dada, aki mit sem sejtve, békésen ült a célként megjelölt padon és ringatta a gondjaira bízott kis babát, a lihegve érkező versenyfutóktól annyira megijedt, hogy elengedte a gyermekkocsit, amire ez a lejtős úton magától nekiindult a tónak. De Radovich észrevette a veszedelmet és megállította útjában a kocsit, míg Éva, megpillantva a legédesebb álmaiból felriasztott gyermeket, amely ijedt nagy szemekkel bámult a világba és éktelenül elkezdett bömbölni, elkiáltotta magát:

— Ni ezt a rémaranyos babát! Istenem, teremtöm, milyen cukros! Nézze csak, Radovich, ezt a csöppséget!

Ezzel kiemelte a síró és kapálódzó gyermeket a kocsiból, csitítgatta, csókolgatta, ringatta, de

a háladatlan baba, az ismeretlen arcok láttára, még csak most kezdett igazán ordítani.

Időközben a dada is magához tért az ijedtségtől, felkelt és barátságatlanul kivette a gyermeket Éva karjaiból, mialatt szláv nyelven mondott valamit. Bizonyára tiltakozásféle volt.

Messze hátul valahol megjelent Radovichné és Fabriczy a látóhatáron és a fiatalokat megpillantva, nagyban integettek. De ezek észre sem vették őket és csak indultak tovább. Fabriczy lángvörös volt. Először is utálta a gyaloglást, másodsor pedig fölötte röstelte Éva viselkedését.

— Nem tudom, mi lelte a leányomat, — hákogta zavartan — asszonyomnak szép véleménye lesz a nevelési módszeremről!

— Sohse bántsá, kedves Fabriczy, — felelte Radovichné mosolyogva — látszik, hogy Éva még gyermek!

— Ej mit! — felelte az alezredes rosszkedvűen — mindennek van határa. Nem vagyunk mi zergék, hogy utánuk nyargaljunk, nem igaz? Hisz' ezek még arra is képesek, hogy egy szuszban felszaladnak erre a menkő nagy hegyre itt előttünk!

Végtelen lenézéssel mérte végig a Rigit és csíkos zsebkendőjével megtörölte a homlokát. Radovichné nevetett.

— No, azt már alig fogják megtenni, — mondta — hadd tombolják ki magukat! Nem szükséges, hogy mindjárt szerelemről beszéljenek az emberek!

— De nem ám! — hagyta rá az alezredes, ámbár e kérdést illetően — elvileg legalább — egészen más véleményen volt. Évának szerinte esztelen magaviselete és a kényszergyaloglás

fölötti bosszúságában azonban erről teljesen megfeledkezett, valamint arról is, hogy mivel tartozik a sorsnak, amely Luzernben sodorta útjába a szép asszonyt, akinek a kedvéért valamikor még Bokódra is elutazott volna.

Ezalatt a fiatalok már régen ismét eltűntek a szemük elől. Kértek a villák és kertek körletéből és itt lejtős, üde rét terült el előttük.

— A mi rétünk! — kiáltotta Éva örömmel. Radovich nem értette meg mindjárt, hogy a leány miért nevezte ezt az ő rétjüknek. — A mi kis rétünk, — ismételte Éva — már elfelejtette? Hisz' azért szálltunk ki, hogy ezen hemperegjünk!

— Igazság, — mondta György és a homlokára ütött. De ekkor Éva már belegázolt a magas fűbe és ujja hegyével érintette a kimagasló virágokat. Hirtelenül hátrafordult:

— Tud bukfencezni? — kérdezte.

— Kedvenc foglalkozásom, — jelentette ki Radovich a légkomolyabban és néhány ugrással fent termett az előttük elterülő magaslaton, majd messzire eldobva magától szalmakalapját, fejét földnek szegezve, a bukfenc mesterség szabályai szerint legurult a réten, egészen Éva lába elé.

A leány lelkesen tapsolt.

— Jó volt? — kérdezte.

— Isteni.

— Én is megpróbálom. De ígérje meg, hogy nem fog botránkozni!

— Esküszöm!

— Maga egy angyal!

Ezzel maga is felszaladt a dombra s míg Radovich felkelt és úgy érezte, hogy forog vele a

világ — nem volt ideje megállapítani, hogy a bukfencezéstől, vagy Éva vállalkozásától — a leány szorosán összehajtotta a rövid szoknyáját, jól megszorította a lábával és bámulatos hajlékonysággal legurult a lejtőn, mint egy szélkerék. Radovich elé érve, a fűben ülve maradt és kérdőleg, mosolyogva rászegezte tekintetét a fiúra, aki úgy bámult rá, mint valami csodára.

— Most azonban föl is emelhet, — mondta Éva nevetve és türelmetlenül doborogva lábával, hozzátette: — Úgy elszédültem, hogy még!

Radovich egészen megzavarodva, de azért sietve két kezét nyújtotta a leánynak, mire Éva könnyed mozdulattal fölugrott. Azonban Radovich nem engedte el azonnal. És akkor érezte, amint kemény kis körmök gyöngéden a kezébe fúródtak.

— Vigyázat egérkém, macska van a háznál, — vetette oda Éva hamiskásan és megszabadulva, kifutott a rétből. Radovich utána. Mondani akart valamit, utólélni, megfogni, magához szorítani kívánta azt a bódítóan helyes kis teremtet, amely ott szökdelt előtte, hosszú fogságának álmatlan éjszakáiban sejtett s most valóra vált boldogsága! . . .

A réten túl, egészen közel a tó partjához, évszázados fatörzshöz támaszkodva, egy ember állt. Feketébe öltözött, sápadtarcú férfi volt, aki kelletlenül feltekintett, amikor merengését megzavarták csintalanságaikkal a fiatalok. El akart menni, át akarta engedni helyét azoknak, akiknek bizonyára több joguk volt az élethez, mint neki, azonban mégsem mozdult el és önkénytele-

nül, bánatosan és mégis irigykedve nézte a fiú és a leány hancurozását.

De amint nézte őket és még jobban odanézett, mind tágabbra nyíltak beesett szemei és kénytelen volt a fatörzsbe kapaszkodni, hogy el ne veszítse az egyensúlyát.

A fiatalok nem vették észre az alakot a lombos fa árnyékában és most már egészen szelíden és csöndesen mentek vissza azon az úton, amelyen jöttek.

Fabriczy tompított morgással, — még mindig a ménkő nagy hegyre haragudott, amelyet semmi szín alatt sem volt hajlandó megmászni — Radovichné néma mosollyal és megértéssel fogadta őket, mire az alezredes javaslatára mindnyájan betértek villásreggelire az első vendéglőbe, amely útjukban akadt.

Az ember pedig, a fa alatt, még soká, soká követte merev, ijedt tekintetével a fiatalokat s még akkor is utánuk nézett, amikor már eltűntek az árnyékos kertek között. Azután eltakarta az arcát és zokogott.

XVIII.

Mire másik hajóval visszatértek a kirándulásról, beesteledett.

Bejárták volt az egész tavat, látták a *Tellplatte*-t, láttak temérdek hegyóriást, meg néhány gleccsert is, de a fiatalok nem igen vettek róluk tudomást. A weggisi kis rét egészen kimerítette a tájakban való gyönyörködésüket.

Fabriczy villásreggeli alatt kibékült azzal a ténnyel, hogy félbe kellett szakítania az útat, mert a weggisi vendéglő borlapján régen látott ismerőssel találkozott, egy *Chateau d'Iquem* nevű bordeaux=val, amelyhez, amint mondta, kedves emlékek fűzték. Ehhez hozzájárult még a szép Radovichné társasága is, amelyet most már, hogy nem kellett gyalogolnia, teljes mértékben tudott értékelni, úgy hogy, amikor ismét hajóra szálltak, ismét egyszer húsz évvel fiatalabbnak érezte magát.

Ilyen körülmények között nem volt csoda, hogy merészet gondolt:

— Ha Széchynek vannak nősülési szándékai, miért ne legyenek nekem is? Az a néhány év, amellyel nálamnál fiatalabb, nem számít. Vagyok olyan legény, mint ő! Ha sikerül: felesleges, hogy Éva annak az éretlen tacsónak feláldozza Péttert, — és Radovich? Menjen a lövészárókba, neki sem fog ártani...

Eszébe jutott még, hogy ilyenképen egy csa= pástra jóvátehetné mindazt, amit saját zsebe ellen az utóbbi években vétett, különösen pedig végképen kiküszöbölhetné emlékezetéből Schultheiss Ernát, akit leányának Svájcba való utazása után szerencsére — vagy inkább szerencsétlenségére? — hamar sikerült ismét megtalálnia s akinek a társaságában a háborút megelőző puskaporos hangulat mámorában úgy szórta a pénzt, mintha nem a lövészárók várna rá, hanem mintha ő volna a csepeli tölténygyár tulajdonosa. És ha véletlenül, utolsó napon, a mozgósítás előtt, rajta nem kapja Ernát Abramovich Ferkó laká=

sán, pezsgős vacsoránál — ime, ez lett barátjának karlsbadi kúrájából! — ki tudja, talán még ma is megsiratná a szabad szerelem e bűvös papnőjét, akinek a kedvéért ideig=óráig teljesen meg tudott feledkezni a bokódi elsőrendű csilagról.

Szóval, minden amellet szolt, hogy kihasználva a kedvező alkalmat, pótolja megbocsáthatatlan mulasztásait s ezért el is határozta, hogy, ha török, ha szakad, megpróbálni okvetlenül megpróbálja a szerencsáját. De nem azért töltött 21 hónapot a fedezékben, hogy megfeledkezzék a támadás sikerét biztosító előkészületekről.

— Minden a belövéstől függ, — gondolta magában s mialatt a hajó csöndesen végigsiklott a tó fjordszerű részein, már annyira félre nem érthetően kereste Radovichné tekintetét, hogy az asszony kezdte magát kényelmetlenül érezni. Mindazonáltal mulattatta bizonyos fokig a lángra=lobbant vitéz alezredes erőlködése, aki a hatásos beállítás kedvéért nemcsak a különböző harc=tereken véghezvitt hőstetteit találta föl előtte, hanem *hallatlan szerencséjéről* a nőknél sem feledkezett meg, mert úgy tudta, hogy az ilyesmi tisztességes asszonynak mindennél jobban imponál.

A fiatalok ezalatt a hajó másik oldalán egymás mellett ültek és beszélgettek. Már nem fecsegték össze=vissza mindenféle közömbös dolgokról, nem szakították félbe egymást csintalan nevetéssel, amint még délelőtt tették, hanem csöndesek voltak — Radovichné nézete szerint talán túl=csöndesek is.

Ennek oka az volt, hogy Éva, miután Radovich elmesélte afrikai élményeit, hadifogságának, szökésének történetét és amikor azután újabb kirándulásokról regélt, megértette vele, hogy alighanem vége az aranjúezi szép napoknak, jóformán még mielőtt megkezdődtek. György emiatt magánkívül volt.

— Lehetetlen! — mondta a felindulás hangján.

— Hisz' tegnap erről még szó sem volt!

— Nem is, — felelte Éva — de azóta — —

— Mi történt azóta?

— Semmi különös. Csak rövidebbre kellett szabnunk ittmaradásunkat.

— Persze, hazautaznak?

— Én, sajnos, nem. Atya visszamegy az olasz frontra, oda pedig nem kísérhetem el.

— Hová megy tehát?

— Vagy ismét a nagynénémhez Genfbe, vagy máshová. Az attól függ.

— Genfbe? Ahhoz a szigorú tekintetű nénihez, akivel a vasúton láttam?

— Ahhoz, — mondta szelíden Éva. Máris fájt neki, hogy nem mondott igazat, de abban a nézetben volt, hogy erre az egyébként ártatlan hazugságra taktikai okokból van szüksége. — Nehéz sor volna rá nézve, — folytatta — de mit csináljak? Ej, minek is beszélek ezekről!

— Éva!

Radovich annyi kedvességgel, őszinteséggel nézett rá, hogy önkénytelenül megérintette a kezét.

— Minek rontsuk el a jókedvünket? — szólt a leány mosolyogva. — Legjobb, ha az ember kiélvezi a pillanatot és nem kérdi, hogy mit hoz

a jövő. Minek olyasmitől félni, ami még nincs? Hátha nem is lesz belőle semmi? Vagy nagyon örülni valaminek, ami aztán nem válik valóra? Ellenben azt, amim van, senki sem veheti el tőlem, nem igaz?

Radovich nem felelt, csak megszorította Éva kezét. Elnézett, a tavon át, apró fénypontokra, amelyek egymásután kigyúladtak a távoli partokon.

— Nem szép ez így is? — folytatta Éva kis idő múlva. — Kedves emlékem fog maradni ez a néhány nap, még akkor is, ha már minden csak volt...

— Ez egyszerűen nem lehet! — szisszent fel György. — Hogy elváljunk, most, amikor — —

— Ki tudja? — Hátha ismét találkozunk?

— Ej mit! Nem szeretem a sorsomat a véletlenre bízni! Egyáltalában nem értem: mi történt tegnap óta?

— Közbejött valami.

Radovich szúrósan nézett a leányra.

— Mondja inkább: valaki! Széchy! — patantotta ki epésen.

— Mi köze volna Széchynek ehhez az egészhez? — kérdezte Éva, jól játszott meglepetéssel.

— Az az ember szerelmes magába!

— Miből gondolja?

— Rögtön láttam, amint csak néhány szót szólt magához. Mikor aztán a nyitott ajtóhoz vonultak és úgy tettek, mintha a kilátásban gyönyörködnének: tisztában voltam mindennel. Eltaláltam?

A leány lehajtotta a fejét, nem felelt.

— Tudtam! — szólt György indulatosan. — Azt sem volt nehéz kitalálnom, hogy egyesegyedül a maga kedvéért jött Luzernbe!

— Erről én csak nem tehetek? — kérdezte a leány élénken.

— Azt nem mondtam.

— Akkor nem értem, hogy tulajdonképen — —?

— És maga szereti?

— Roppant kedves, aranyos ember! Régi jó pajtások vagyunk egyébként...

— Ez csak nem ok?

— Ok? Mire?

— Tudom is én? Arra, hogy szeresse!

— Arra persze, nem elég ok. Már úgy értem, hogy szeressem, amint maga gondolja. Az okos emberek különben az állítják, hogy ebből lesznek a legjobb házasságok.

Radovich hátrazökkent.

— Tehát már ennyire vannak? — kérdezte konsternáltan. A torka hirtelenül kiszáradt s a homloka éggett.

— Hát bizony körülbelül ennyire, — felelte Éva visszafojtott hangon, de rögtön hozzátette: — azaz, nem egészen. Meggondolási időt kértem.

— Meddig?

— Holnapig.

György fellelegzett, a szeme felcsillogott a félhomályban. Szólni akart, de ebben a pillanatban hozzájuk lépett valaki. Radovichné volt.

— Nem fázol? — kérdezte a fiától. — Lehült a levegő és csak tavaszi kabát van rajtad!

— Ugyan kérem, édes mama, ne aggódjék mindig értem, — fakadt ki György türelmetle-

nül — hisz' olyan melegem van, hogy csak úgy égek!

— Igazad van, édes Denisem, — helyeselt Éva Radovichnének, aki még villásreggeli alatt kikötötte, hogy Éva ne szólítsa néninek, majd levette prémoátját a válláról és rátette György nyakára. De a fiú indulatosan lerántotta és visszaadta.

— Köszönöm, nem kell! — mondta idegesen és felugrott. A nők egymásra néztek, majd elmosolyodtak. De ekkor ismét nagyot sípolt a hajó és néhány percre rá befutottak a kikötőbe. Kiszálltak.

Az úton hazafelé, Éva csendes volt és jóideig Radovich sem szólt semmit. Pedig mindketten érezték, hogy sok mondanivalójuk volna.

— Még haragszik rám? — kérdezte végül Radovich.

— Igen, — felelte a Fabriczy leány, igaz, hogy meggyőződés nélkül. — Udvariatlan volt. A mamája bizonyára tudja, hogy miért félti az egészségét.

— Maga azt nem érti, Éva, — felelte Radovich és idegesen hátracsapta a szalmakalapját. — Elvégre már nem vagyok gyerek és magam tudom legjobban, hogy mi kell nekem és mi nem! Ha az ember egész nap csak azt hallja, hogy: vedd fel a kabátodat, már megint tüszentettél, ne igyál annyi bort, mert köszvényes leszel, eleget dohányoztál, meg tudom is én, még mit, — akkor nem csoda, ha az ember elveszti a türelmét, pláne akkor, ha egészen más dolgokon jár az esze!

Éva nevetett.

— Lássa? Ez az! Más dolgokon jár az esze s így a mamájának igaza van, ha maga helyett gondolkozik. Szóval: adja be a derekát!

— Hát beadom. De nem a mama, hanem a maga kedvéért. Meg van most velem elégedve?

— Meg.

— És nem haragszik többé?

— Nem.

Szent volt a béke.

A szállóba érve, mivel már késő volt, sietve átöltöztek az ebédre és mert, akárcsak összebeszéltek volna, egy időben érkeztek az étterembe, úgyszólván magától következett, hogy egy asztalhoz üljenek. Körülnézve a teremben, megállapították, hogy a kép 24 óra alatt meglehetősen megváltozott. Jóval többen voltak s a közönség is, mintha érdekesebb lett volna. Így annál az asztalnál, ahol előtte való nap a Széchy-féle társaság ült, néhány férfi ebédelt, akin rögtön meglátszott, hogy angol és francia diplomaták. Bizonyára ők is azért jöttek át Bernből, hogy legalább néhány órára félbeszakítsák azt a lázas munkát, amelyet abban az izzó politikai boszorkánykonyhában immár két év óta szakadatlanul végeztek. Velük ült egyébként a rokkant angol tiszt is, épen szemben Radovich Györggyel, akinek rögtön ismét eszébejutott a lövészárók, meg hogy őreá otthon talán szükség van. De nem szeretett erre gondolni és el is határozta, hogy pillanatnyilag legalább, kikapcsolja az efféle kényelmetlen ideákat, amelyek

sehogysem illettek terveikhez. Éva szebb volt, mint valaha, a friss levegő a tavon, a hajnalhoz hasonló pirt varázsoit az arcára és a mandolaszemek, mintha még bódítóbban tudtak volna nézni, mint eddig.

Radovich önkénytelenül összehasonlította a leányt Wylderswilnével, akinek a társaságában volt, amikor két évvel azelőtt először pillantotta meg Évát Budapesten, a Vígszínházban, s aki-nél akkoriban érdekesebb nőt alig tudott elképzelni. Ez a nálánál négy évvel idősebb asszony, akivel anyja társaságában gyermekkorában ismerkedett meg Franzensbadban s akivel 1914-ben véletlenül találkozott a magyar fővárosban, ahol egy örökségből kifolyólag dolga akadt, nagy benyomást tett rá és válófélben lévén az urától — hogy erre mi szolgáltatott okot, ezt Radovich később könnyen kitalálhatta — szívesen fogadta az udvarlását. De még ezen túlmenőleg is önként és készséggel vállalta Vénusz szerepét a szerelem miszteriumaiban még meg-lehetősen járatlan ifjabb *Tannhäuser*rel szemben.

Wylderswilnét soká nem bírta elfelejteni Radovich, még akkor sem, amikor a francia fogságból való szökése után Davosban és Montreuxben egyszerre ismét nagyvilági milieube került és a környezetében lévő asszonyok és leányok világosan értésére adták, hogy nem viseltetnek iránta közönnyel, de ez az érdeklődése Wylderswilnével szemben a fagypontra szállt, amikor Montreuxben viszontlátta. Mert mindaz, ami valamikor kívánatos, érdekessé tette a szemében, most egyszerre visszataszította és mert a meglett férfi

öszönével a hódító és nem a meghódított szerepeért vágyódott.

Ettől a pillanattól kezdve egy egészen bizonyos, meghatározott képet alkotott magának arról a nőről, akit szeretni, akiért rajongani tudna szíve, lelke egész melegével s azok a homályos fogalmak és vágyak, amelyek fogságának álmatlan éjszakáiban gyötörték, kezdtek mindjobban megtestesülni, míg azután végül ideáljának egy tiszta és kész képe állt előtte, amelyet, ha festőnek születik, legott meg is tudott volna örökíteni.

És ekkor találkozott másodszor Fabriczy Évával, akinek a megjelenése oly annyira és oly tökéletesen megegyezett vágyainak szülöttjével, mintha ideálja nem is a képzeletnek, hanem talán az öntudatlan emlékének köszönte volna életét . . .

Ebéd alatt Fabriczy vitte a szót. Nagyon meg volt elégedve a helyzettel. Éva — az a *fene-gyerek*, amint magában nevezte — láthatóan csakugyan a hatalmába kezdte keríteni a bokódi 10,000 hold tulajdonosát, — Széchy nem értelmelt jobb sorsot, minek engedte át a terepet a másíknak? — Radovichné viszont türelmesen hallgatta bókjait, tréfáinak pedig jóízűen nevelt. Szóval, jól haladt minden.

A hallban ismét mindenki elfoglalta védelmi állását, hogy minél kényelmesebben megfigyelhesse embertársainak gyöngéit. Radovichék és Fabriczyék is elhelyezkedtek a sarkukban, de alig ültek néhány percig, amikor a partra nyíló ajtón berontott egy kis fiú és németül elkiáltotta magát:

— A Pilátusz ég! Ég a Pilátusz!

Ezzel a közelében ülő mamájához rohant, megfogta a kezét és az ajtóhoz húzta, hogy megmutassa neki a különös tüneményt, amelynek hírére úgy felugráltak az emberek, akárcsak nem is azt mondta volna, hogy a Pilátusz ég, hanem maga a Grand Hotel National.

Mindenki az ablakokhoz és az ajtóhoz sietett, néhányan ki is szaladtak a szabadba, hogy saját szemükkel győződjenek meg arról, ami oly hihetetlennek hangzott. És csakugyan, első pillanatra megmagyarázhatatlan látványban volt részük az embereknek: a Pilátusz legfelső csúcsa vérvörös volt, valóban égni látszott, míg az alsó része, úgy mint egyébként az egész táj, körülötte, a telihold ezüstös fényében fürdött.

— Alpenglühen, — kockáztatta valaki a németül beszélő fiú hozzátartozói közül, mire egy másik ráduplázott: — Sankt Elms Feuer . . .

Általános ellentmondás támadt.

— Hogy lehet ilyen badarokat beszélni, — tiltakozott megbotránkozással egy jelenlevő tanár, anélkül azonban, hogy egyúttal magyarázattal is szolgált volna a meglepő tüneményt illetőleg. Végre előkerítették Divonne igazgatót is, akiről egy turista azt állította, hogy egyike a svájci hegyek legalaposabb ismerőseinek. Az igazgató soká habozott, míg megmondta a véleményét. De azután határozottan kijelentette, hogy a kis fiúnak van igaza.

Újabb ellentmondással, vagy legalább is hihetetlenül fogadták ezt a kijelentést, mire, mint mindig, tehát most is mosolyogva, szavának helyreigazítása címén kért szót,

— Maga a Pilátusz természetesen nem ég, mert ez lehetetlenség, — mondta — de az a különös vörös fény, amelyet látnak, csakis tüztől eredhet. Ha jobban méltóztatnak odanézni, közvetlenül ott, ahol a vörös fény átmegy a hegynek meg nem világított részébe, egy még szabad szemmel is eléggé kényelmesen kivehető sziklatömböt láthatnak, amelynek a magva sokkal sötétebb, mint kétoldalt, valamint alatta a többi részek.

— Igaz, úgy van! — kiáltották az emberek — egészen jól látni a sötét foltot!

— Nos kérem, uraim és hölgyeim, — folytatta meglegedetten a direktor — ezt a sziklatömböt jól ismerem, vagy tízszer jártam arra magam is és tudam, hogy mögötte egy kis kunyhó meg egy nagyobb fapajta van, amelyekben a hegyet gyalog megmászó turisták zivatar idején menedéket szoktak keresni. Biztosra veszem, hogy az a fény, amelyet látunk, tüztől ered, amely az említett sziklatömb mögött van s attól tartok, hogy a pajta, de talán a kunyhó is a lángok martalékává lettek...

Ez a magyarázat mindenkit kielégített, a turista is egyszerre igen jól ismerte a kunyhót, a tanár megdicsérte az igazgatót, a nők sajnálták a néhány ezer méternyi magasságban talán hajléktalanná vált embereket, s a férfiak, élükön Fabriczy, azt találták, hogy semmi közük az egészhez és hogy ezért bizony kár volt, otthagyni a kényelmes foteleket, a fekete kávé, a likőröket.

Éva és Radovich ekkor már nem volt sehol. A leány ugyanis közvetlenül azután, hogy az

emberek ellepték az ablakokat és a kijáratot, azt proponálta a partnerének, nézzék meg a tüzet az ő balkonjáról, mert onnan szabadabb a kilátás, amelyet lent, a parti sétány lombos fáai meglehetősen korlátoztak. Az idea György részéről nagy tetszésre talált.

Lifttel felvonatták magukat a második emeletre és néhány másodperc múlva már Éva erkélyéről nézték a sajátságos látványt, amely az egész környéken félórán keresztül izgalomban tartotta a svájciakat és az idegeneket egyaránt.

De őket, Évát és Györgyöt talán még az sem érdekelte volna jobban, ha a Pilátuszból hirtelenében tűzhányó lesz, mint az, hogy kettesben állanak egy elhagyatott balkon nyílásában, egészen egyedül, holdvilágban. Éva a kivágott estélyi ruhájában volt, György szmokingban s mivel a Radovich mama nem volt jelen, senkinek sem jutott eszébe, hogy ilyenkor este, tavaszkor, az ember könnyen meghűlhet. Azért mégis ösztönszerűleg egész közel bújtak egymáshoz és mialatt szótlánul belenéztek az előttük elterülő tündéri látképbe, a leány érezte Radovich lélegzetét, a fiú pedig Éva szívének dobogását. És egyszerre csak, maga sem tudta hogyan történt, kezében tartotta Éva kis kezét.

Ugyanakkor lent a hallban újabb mozgás támadt, még pedig egy feltűnően öltözött, fölötte csinos szőke nő érkezésére, aki a lépcsőház felől jövet a hall bejáratában megállt és lorgnettején keresztül végigszemlélte a jelenlevőket. Világos-sárga prémes útikabát volt rajta, gömbölyű kalapjáról vörösésbarna fátyol lógott és oly

rövid volt a szoknyája, hogy egészen térden alig látszottak formás lábai.

M. Divonne, aki kimért léptekkel épen arra haladt, a hölgyet megpillantva, boldog arccal hozzáietett, tiszteletteljesen, majdnem alázatosan üdvözölte és a hölgynek egy kérdésére az étterem felé mutatott. Ugyanebben a pillanatban kinyílt az étterem üvegajtaja s egymásután kijöttek rajta a rokkant angol társaságában az entente diplomaták, akik közül az egyik egyenesen a hölgy irányába ment és barátságosan kezét fogott vele.

Erre a hölgy gyors mozdulattal kibújt útikabátjából, azt átnyújtotta Divonne úrnak és mitsem törődve többé sem az igazgatóval, sem a kabátjával, a diplomata társaságában a hall egyik sarkába vonult, nem messze a többiektől, ahol élénken kezdtek suttogni, mialatt a hölgy selyemretiküljéből levélfélét vett elő és a férfi azt mohón elolvasta.

Nemsokára rá a férfi felkelt, áthítt egy másik urat a társaságából, aki a hölgyet már szintén ismerni látszott, mire hármásban folytatták a tárgyalást.

Mindez a hallban összegyűlt, eseményéhes embereket is erősen foglalkoztatta és rögtön hozzá is láttak, hogy az idegen hölgyet, aki most mélyen kivágott ruhában, keresztbetett lábakkal, csillogó gyémántokkal fülében, nyakán és ujjain még feltünőbb volt, mint amikor belépett, osztályozzák.

Egyetlenegy férfi volt a hallban, aki, látszólag legalább, nem vett róla tudomást: Fabricy

Kálmán. Sőt megtette még azt is, hogy amikor a hölgy a diplomata társaságában bejött a hallba, felkelt a helyéről és Radovichné másik oldalán helyezkedett el, még pedig egyenesen háttal az ismeretlen szépséggel.

Radovichné, akit a hölgy, már eredeti öltözködése és ékszerei révén jobban érdekelt, mint az alezredes udvarlása, nem tudta megállani, hogy szóvá ne tegye Fabriczynek ezen majdnem tüntető részvétlenségét.

— Nem ismerek magára, Fabriczy, — mondta csípősen — mi van magával? Azt vártam, hogy mint *connaissanceur* idegesen fog fészkelődni a helyén, kitekeri a nyakát, hogy jobban lásson és ehelyett hátat fordít ennek az érdekes dámának!

Az alezredes kicsinylő kézmozdulatot tett.

— Nem vagyok rá kíváncsi, — felelte rosszkedvűen, de azután, erőltetett nyájassággal hozzátette: — Az ön közelében, asszonyom, minden érdeklődés más nők iránt magától megszűnik! Én legalább úgy vagyok vele, ezt már régen észre is vehette...

Radovichné halkán felkacagott.

— Meg vagyok hatva, — szólt jókedvűen — azért mégis eléggé gyöngye lábon állhat a fölényem, ha úgy tesz, kedves Fabriczy, mint a strucmadár és eldugja a fejét, hogy ne is lásson és halljon semmit sem, mintha attól félne, hogy ez a látvány magára nézve veszedelmessé válhatna!

Az alezredes élénken tiltakozott.

— Ez nem áll, — jelentette ki fölötte komo-

lyan — és hogy bebizonyítsam, hogy mennyire alaptalan ez a vád — —

— Visszaül előbbeni helyére!

— Ezt már nem, — felelte Fabriczy és magasra húzta fel a vállát — ezt nem.

Radovichné meg volt lepetve.

— Nem magyarázná meg legalább eredeti viselkedését? — kérdezte. — Feltéve persze, hogy nem minősíti indiszkréciónak a kérésemet.

— Már hogyan minősíteném annak? — szolt Fabriczy, miközben véletlenül mégis hátrakandidált. — Tudja-e kérem, hogy kicsoda ez a nő?

— Fogalmam sincsen. Ön ismeri?

Fabriczy nagyot sóhajtott.

— Ismerem, — jött ki nehezen a torkán. Még egyszer lopva hátranézett, azután kiejtette szeméből a monckliját.

— Be érdekes!

— Bár ne ismerném!

— Beszéljen már, hisz' látja, hogy meghalok a kíváncsiságtól!

— Hát kérem, akár elhiszi, akár nem: ez a nő nevelőnő volt az én házamban!

Radovichné egészen mást várt. Hátrazökkent.

— Ugyan ne beszéljen!

— Szavamra mondom! Mintegy három hétig volt nálunk.

— Miért csak ilyen rövid ideig?

— Mert, mert — —

— Rossz fát tett a tűzre?

— Ez az. Eltalálta.

Radovichné élesszemű asszony volt és rögtön sejtette, hogy akkor, amikor Fabriczy házánál

rossz fa került a tűzre, ebben magának az alvezredesnek is lehetett némi része. Ezért nem is faggatta tovább, bár még most sem tudta elképzelni, hogy milyen különös metamorfozison eshetett át az a nő, aki minden egyébre a világon látszott hivatottnak, csak épenséggel nevelőnőnek nem. Fabriczy is ugyanazon a problémán törte az eszét, talán csak más alakban. Görcsösen maga elé nézett, észrevétlenül rázta a fejét, amint szoktuk, ha valami nem tetszik és hákogott.

— Hogyan kerül ide Erna? — így töprengett. Szemképráztató ruhája, ékszerei — föltéve, hogy valódiak voltak — százezreket értek, egész fellépése, de mindenekelőtt váratlan és nem kívánatos feltünése a látóhatáron módfelett nyugtalanították. Egészen elment a kedve az udvarlástól.

Schultheiss Erna ezalatt — mert csakugyan ő volt — fesztelenül, biztos fellépéssel tovább csevegett, tárgyalt a két úrral, majd ismét felkelt és a diplomaták által kísérvé, önérzetesen mint egy hercegnő kivonult a lépcsőházba, ahol Divonne igazgató sietve ráadta a kabátját, mire kisurrant a szállóból.

Évának, fent a balkonon, persze fogalma sem volt azokról a gyötrelmekről, amelyeken atyja lent a hallban átesett. A Pilátusz csúcsán a tűz már régen engedett hevéből és lassan-lassan egészen ki is aludt. De ő meg Radovich még mindig ott álltak az erkélyen és belenéztek a holdfényes éjszakába.

Most épen hallgattak, de már az imént sok mindenről beszéltek, igaz, hogy maguk sem igen tudták, miről. Előbb a tűzről a Pilátusz ormán, a

holdban látható alakokról, az ezüst hídról, amely majdnem összekötötte a tó két partját, a háborúról, amelyet az emberek itt csak sejtettek s amelyről csak annyit tudtak, hogy nálánál borzalmasabb még nem volt sohasem. De mindannak, amit mondtak, más jelentősége volt, mint a tulajdonképeni értelme, ha a tűzről beszéltek, a szívükben hevítő lángokra gondoltak, a holdban ölelkezők ismét csak saját maguk vágyait juttatták eszükbe s amikor a háborút említették, egy belső hang azt súgta nekik: — Élvezzétek az életet, amíg éltek, hátha a sors kegyetlenül elválaszt benneteket? . . .

De a sors nem volt kegyetlen, legalább velük szemben nem. Mostohán e pillanatban csakis Széchyvel bánt el, ezt Éva érezte, de Radovich még nem tudta. S ez izgatta a fiatalembert, siettette elhatározását. A kis leányt, aki oly hallatlanul lekötötte minden érzését, eszeveszesen szerette, közelsége elbódította, hangjának vidám, ezüstös csengése ittassá tette. És lehet, hogy, ha Széchy alakja nem áll ott köztük ijesztő fantomként: minden komolyabb cél vagy szándék nélkül engedi át magát ennek az édes játéknak, szerelmet kívánna a szerelemért, amikor az ember nem is kérdi, elérheti-e imádatának tárgyát, mert amúgy is tudja, hogy az övé. De ott volt Széchy és ott volt a válasz, amelyet Évának másnap a magyar diplomatának adnia kellett. El kellett tehát hamarosan dönteni, az övé lesz-e, avagy a másiké. És mivel úgy érezte, hogy egész életének boldogsága egyetlen hajszálon lóg, még ma este dűlőre kellett vinnie a dolgot. Hirte-

len elhatározással egyenesen fel is vetette a kérdést:

— Éva, — szólt kissé fátyolozott hangon és amidőn megérintette, a keze alig észrevehetően remegett — mondja meg egészen őszintén: mi van Széchyvel? Szereti? Csak nem szeretheti?

— Erre a kérdésre már délután feleltem, — mondta Éva. — Igenis, szeretem —

— Éva!

— Várjon egy kicsit! Szeretem, de nem vagyok belé szerelmes!

Radovich fellélegzett.

— Akkor nem is lehet a felesége, ki van zárva! — szólt ellentmondást nem tűrő hangon, azután majdnem könnyörögve hozzátette: — Ugye, hogy nem fog hozzámenni? Éva! Feleljen!

Meg akarta szorítani a leány kezét, de ez gyöngéden visszahúzta.

— Egy hónappal ezelőtt alighanem habozás nélkül igent mondtam volna Széchynek, — felelte Éva — de ma már nem. Hosszú volna, ha ezt meg akarnám magának magyarázni... Ma azt hiszem, hogy lehet ugyan szerelem nélkül is férjhez menni, mint jóbarátok élni egymás oldalán, de hiszem azt is, hogy a szerelem magában véve olyan nagy és gyönyörű valami, hogy értem, ha vannak, akik feláldozzák neki még a házasságot is! Nem tudom, jól fejezem-e ki magamat, nem ért-e félre — hisz' majdnem szentségtörés, ha az ember a szerelem elemzésébe fog, nem igaz?

— Teljesen értem magát, — kiáltotta György és a szeme felcsillogott a sötétségben — sőt,

egyenesen ezt vártam magától, Éva! Tudtam, éreztem, hogy igazi lényétől távol áll minden nyárspolgári gondolkozás! Nézze, Éva, nekem is az a meggyőződés, hogy azért, akit szeretünk, késznek kell lennünk minden áldozatra, szenvedésre, anélkül, hogy érezzük, hogy áldozatot hozunk, vagy hogy szenvedünk. Nem szabad a szerelemben lenni ennyi számításnak, ennyi okoskodásnak sem, mert különben nem is szerelem. Milyen gyakran hallja vagy olvassa az ember, hogy: megismerték és megszerették egymást! Micsoda hazugság! Az ember vagy az első pillanattól kezdve szerelmes valakibe, vagy sohasem lesz szerelmes belé, legfeljebb valami silány szurrogátummal pótolja érzelmeit és elhiteti önmagával és a világgal, hogy ez is szerelem!...

— Volt-e már igazán szerelmes életében?

— Egy kicsit, igen. De igazán? Soha! Most azonban, — mit is mondjak magának? Szédülök, ha rágondolok! Nem is találok szavakat érzelmeim kifejezésére! Hát nem látszik meg rajtam, hogy szerelmes vagyok? Mondja, Éva: ugye, látja?

— Szóval, szeretett már másokat is... — árulta el magát a leány és meghökkent saját szavától, de Radovich vak és süket volt, mint a fajdkakas.

— Hazudnék, ha azt állítanám, hogy eddig még sohasem gondoltam, hogy szeretek, — folytatta. — Én is, mint a legtöbb ember, bizonyos körülmények között azt képzeltem, hogy szerelmes vagyok. De higgye el, mindez csak játék volt, unalomból, hiúságból, dőreségből, tudom is én?

Többnyire léhaságból közeledtem a nőkhöz vagy én fogadtam léhaságból a közeledésüket. Lehet, hogy ilyen maradtam volna egész életemben, egy örökké unatkozó, hiú, léha ember, ha nem kerülök fogságba s ha nem szenvedem át azt a sok gonoszságot, amit számomra tartogatott a sors. Ezalatt a két esztendő alatt tizenöt-huszat is ugrottam át — talán el is veszett örökre életemből — de az az egy biztos: megtisztult a lelkem. Tudom, hogy mit akarok, értem, amit érzek! És ha azt mondom magának Éva, hogy én magát szeretem, hogy szeretem azzal az ijesztően nagy és mégis az örületig boldogító érzéssel, amelyről eddig csak sejtettem, hogy létezik: — akkor nem az az éretlen, léha gyerek szól magához, akinek az emberek talán azért tartanak, mert jólétben születtem s mert még nem volt alkalmam, valami hasznosat is cselekedni az emberi társaság gépezetében, hanem egy sokat szenvedett ember, akinek a kétségbeesés pillanatában csak az a remény adott erőt a kitartásra, hogy valóra válnak álmái és hogy olyan lényel hoz össze az Ég, mint amilyen maga, Éva! A maga oldalán, tudom, érzem, célja lesz az életemnek is!...

Radovich az utolsó szavakat halkán, szenvedélyesen, egészen közel hajolva a leány fürtös fejéhez mondta, mialatt a karja átkarolta hajlékony derekát. Éva nem ellenkezett, kimondhatatlanul boldog volt. Minden szó, amely fülét érintette, olyan volt, mint egy-egy gyöngy, amelyet lelkébe csöpögtetnek s amikor György elhallgatott, lassan feléje fordította a fejét és mandolaszemét félig behunyva, rajta hagyta bársony tekintetét.

Nem szólt semmit és ez is válasz volt arra a kérdésre, amelyet Radovich, igaz hogy csak közvetve, intézett hozzá. És Radovich megértette. Ellenállhatatlanul, majdnem vadul izmos karjaiba zárta Éva filigrán alakját, magához szorította és előbb a haját, majd az arcát meg-megcsókolta, mámorosan keresve ajkaival ajkait.

— Szeretsz? Mondd meg, hogy szeretsz! . . . —
suttogta ittasan. És Éva felelte:

— Szeretem. Mindig csak magát szerettem . . .

— Én is téged . . . Csak téged, téged egyedül! . . .

Mikor negyedőrára rá megjelentek a hallban, az egybegyűlt nagyérdemű közönségnek harmadik szenzációja akadt. Mert csak rájuk kellett nézniök az embereknek és máris tisztában lehetett vele mindenki, hogy itt két szív egymásra talált, akármilyen ártatlanul is néztek a világba.

Radovichné, aki már régen nyugtalankodott fia távolléte miatt, kissé meglepődött, mikor megpillantotta a fiatalokat. Mert ő is rögtön észrevette, hogy itt történt valami. De nem szólt semmit, csak hamiskásan mosolygott, amikor Fabriczy azt kérdezte Évától:

— No, ég-e még a Pilátusz feje?

— Már nem, — felelte a leány szórakozottan, azt sem tudta, hogy miről van szó.

— Azt hiszem, hogy azóta más valakinek gyulladt ki a feje, — jegyezte meg Radovichné, mintegy magában, azután azt javasolta, hogy menjenek aludni. Bár még nem volt késő, senki sem ellenkezett, legkevésbé Fabriczy, aki nem annyira a kirándulást, mint inkább Schultheiss Ernát érezte merev lábaiban.

XIX.

A lift megállt az első emeleten.

— Jó éjszakát!

— A viszontlátásra!

Egyidőben mondták ezt, de négyféleképen és konvencionális udvariasság, lovagias tisztelet, szerelmi mámor és reménység vegyült össze észrevétlenül e néhány szóban.

Radovichék kiszálltak, Fabriczyt és a leányát nesztelenül továbbszállította a felvonó.

A szép asszony és a fia szótlanul ment végig a folyosón. Lakosztályuk elé érve, György kezét csókolt az anyjának és már vissza akart vonulni, amikor Radovichné mégegyszer hátra fordult.

— Nagyon álmos vagy Gyuri? — kérdezte.

— Egyáltalában nem.

— Akkor gyere még egy pillánatra a szobámba!

Az asszony előre ment, meggyújtotta a vilányt, a fiú elfogultan követte.

— Parancsoljon, mama, — szólt, amikor bent voltak.

Radovichné hosszasan, kedvesen ránézett, aztán mintha kissé meg lett volna hatva. De gyors mozdulattal elfordult s mialatt levetette keztyűjét, hátat fordítva a fiának, odavetette:

— Örülök, hogy még itt maradunk. Kár lett volna hazasietni.

— Én is azt hiszem.

— Úgy veszem észre, hogy jól mulatsz!

— Igen. Jól érzem magamat.

— Ez a kis Éva igen szimpatikus leány, nem találod?

— De. Én is azt találom!

— Kár, hogy az atyja kissé hóbortos...

— Az engem nem izgat.

— Széchy azt mondja, hogy elverte az egész vagyonát.

— Úgy...

— Igen. Széchy sajnálja is emiatt a leányt — —

— Az szép tőle. Talán ezért kérte meg a kezét is.

Az asszony hátrafordult.

— Kicsoda? — kérdezte meglepetve, bizalmatlanul.

— Kicsoda? Hát Széchy, — felelte György nagy nyugalommal és a kerevetre dobta magát.

— Mikor?

— Hát tegnap este. A leány meggondolási időt kért és Széchy holnap eljön a válaszáért.

— No és? — kérdezte Radovichné növekvő csodálkozással.

— Fabriczy Éva nem fog hozzámenni.

— Kitől tudod?

— Magától a leánytól.

— De hiszen ez örület! Széchy jómódú, csinos, kedves ember, gyönyörű pozíciója van, gróf — —

— Tja, vannak, akiknek nem imponál, ha valaki gróf!

— Gondoltam, hogy ezt fogod mondani! De annyit talán még te is elfogsz ismerni, hogy ilyen parti nem fog a leány számára egyhamar ismét kínálkozni!

Radovich elmosolyodott.

— Ki tudja! — szólt tréfásan, de nem elfogulatlanul. Az anyja fürkésző tekintete határozottan feszélyeztette, azért mégis folytatta: — Nem aggódom Fabriczy Éváért! Ez a leány nem szorult rá, hogy egy nálánál vagy húsz évvel idősebb, kiélt mágnás belébolonduljon!

— Nagyon csúnyán beszélsz Széchyről, igazságtalan vagy, — mondta Radovichné, aki, hiába, tiszteletben tartotta leánykori érzelmeinek emlékét. De most nem ez foglalkoztatta, hanem egészen más valami. Azért hozzá is tette: — Úgy veszem észre, hogy Fabriczy Éva nagy hatással van reád — —

— Nem is csinállok titkot belőle, édes jó mamuskám!

Radovich félig felült a kereveten, azután felkelt és kezét csókolt az anyjának. Az asszony megsimogatta a fejét.

— Talán bizony komoly ez a dolog? — kérdezte visszafojtott lélegzettel.

— Ühüm, elég komoly, — felelte György és beszédes szemével nyiltan nézett az asszony arcába. Radovichné elpirult.

— Elég komoly, — — ismételte gépiesen és önkénytelenül ráncbaszedte a homlokát. — Meg vagyok lepetve, bevallom.

A fiú elengedte az anyja kezét.

— Csak nincsen valami kifogása Fabriczy Éva ellen? — kérdezte majdnem érzékenyen.

— Nincs, — felelte Radovichné nyugodtan — mert nem is lehet. Hisz' alig ismerem. De épen azért, mert nem ismerem, amint egyébként te sem ismered, jobb szeretném, ha kissé lassabb

tempóban haladnál, tudod? Nem kívánok egyebet, mint a te boldogságodat s ha boldognak láthatlak, magam is az vagyok. De nem szeretném, ha meggondolatlanul, elhamarkodva cselekednél . . .

— Csakhogy már megint aggódhat értem, édes mamuskám, — mondta nevetve György és megölelte az asszonyt. — Ne féljen : nincs itt semmi baj! Hisz' fel sem foghatja, hogy milyen boldog vagyok! Végre tudom, hogy miért vagyok a világon!

— Jól van, jól, — felelte Radovichné meghattottan — azért ne felejtsd el, amit mondtam és ne tégy semmit sem meggondolatlanul . . .

Mikor magára maradt, az asszony gyorsabban, mint rendesen végezte esti toalettjét, sietett az ágyba. A nap eseményei, megfigyelései, de különösen az imént folytatott beszélgetés alaposan felforgatta kedélyállapotát. Hirtelenül, váratlanul olyan perspektivák elé állította Gyurinak többé-kevésbé nyíltan bevallott szándéka, amellyel — ezt igen jól tudta — előbb=utóbb számolnia kellett, de amelynek még a gondolatát is eddig mindig elűzte, ahányszor jelentkezett. Nem tudta, egyszerűen nem akarta eddig elképzelni annak a lehetőségét, hogy Gyuri, a fia, az egyetlen gyermeke, életének kizárólagos öröme, célja, reménye — egyszerre ne legyen többé egyesegyedül az övé, ellenben osztozkodnia kelljen ragaszkodó szívének szeretetében egy másik nővel, aki majd önkénytelenül is arra törekszik, hogy lehetőleg egészen magának biztosítsa érzelmeit.

És most, máról=holnapra, egy véletlen találko=

zás folytán, ott állt előtte az elhagyatottság réme, amelytől oly régen félt, hogy már nem is igen hitt benne. Ott állt, kint a folyosón, vagy az ágya szélén, egy helyes kis nő alakjában, akiben első pillanatban nem látott mást, mint egy kedves játékszert a maga nagy gyermeke számára, ott állt előtte, reménykedő, ártatlanul csintalan, mosolygó mandulaszemével, filigrán alakjával, negédes fürtjeivel a homlokában, bizalomteljesen és nem is sejtve, hogy akkor, amikor megajándékozta a fiát legnemesebb érzelmeivel, kis lényéből sugárzó életének egész boldogságával, ez mit jelentett egy anya számára . . .

Radovichné tágranyílt szemekkel belenézett az elsötétített szoba fekete ürébe, amelyben nem látott mást, csak Fabriczy Éva alakját. De amint nézte, nézte, az önző érzelmeiből fakadó keserű gondolatok észrevétlenül átengedték helyüket egy másik érzésnek: ismét szóhoz jutott, győzedelmeskedett az anyai szív. Hogyan is mondta előbb a fiának?

— Nem kívánok egyebet, mint a te boldogságot s ha boldognak láthatlak, magam is az vagyok . . .

Igen, ezt ismételte Radovichné most is és ez a gondolat el is hesegette az ágya mellől az elhagyatottság rémét.

Fabriczy Kálmán aznap este oly rosszkedvű és szótlán volt, hogy Éva nem érezte a szükségét annak, hogy beavassa atyját szívbeli ügyeinek titkaiba. De talán akkor sem tette volna, ha az atyja olyan beszédes és jókedvű lett volna, mint rendesen. Mindenekelőtt még végképen tisztázni

kívánta a kérdést Széchyvel — (nehéz ügy volt, remegett, ha rá gondolt!) — azután pedig olyanira rabja volt ifjú boldogságának, hogy majdnem szentségtörésnek tekintette, hogy érzelmeiről mással, vagy pedig épenséggel az atyjával beszéljen, aki szerinte mindent olyan nagyon prózaian fogott fel.

Így történt, hogy egyszerűen jóéjt kívántak egymásnak és hogy Éva még másnap reggel is addig maradt az ágyban, amíg az alezredes, megunva a várakozást, lement a hallba és ott itta meg a teáját.

Alig töltötte magába az utolsó kortyot, — rendkívül élvezte a kitünő angol teát a sok pótital után, amellyel a különböző harctereken, de még az ispotályban is traktálták — közelgő halk lépteket hallott s a következő pillanatban egy hölgy ült az asztalához és vakító fogsort mutatva, nevetve tekintett rá. Fabriczynak kiesett az üveg a szeméből, majdnem elejtette a teáscsészét is. De azután, szokása szerint, magasra felhúzta a vállát és nem épen udvariasan ráförmedt a jövevényre:

— No hiszen! — Mit csinálsz itt egyáltalában? Fene ette volna a meglepetéseket!

Szerencsére nem voltak sokan a hallban s ezek közül sem volt senki, aki megértette volna, hogy Fabriczy mit mondott, mivelhogy teljesen megfélemedezett róla, hogy Schultheiss Erna épenséggel nem, vagy csak igen keveset tudott magyarul.

— Du warst und bist ein altes Rauhbein, — felelte a nő, aki csöppet sem haragudott, jó-

kedvűen. — Azért mégis örülök, hogy látlak. Azt gondoltam, hogy már régen elestél a dicsőség mezején, valahol Galiciában vagy a Doberdón!

Fabriczy mérgesen cigarettára gyújtott s mint valami megigézett fenevad, zöldesszürke szeméből bizalmatlan szempillantásokat lövelt időmítójára.

— Rosszul gondoltad, fiacskám, — jegyezte meg fanyar hangon — élek és kutyabajom. A te sorsodat azonban derekasan felvitte az Isten, azt még a vak is látja! Mi vagy te mostanában, mozisínésznő, vagy micsoda?

Schultheiss Erna csintalanul rázta a fejét.

— Rosszul gondolod, öregem, — mondta csípősen, majd elkomolyodott és bizonyos önérettel folytatta: — Végre úgy alakult a sorsom, hogy nem vagyok többé kénytelen csecsemőket gondozva és eltűrve a családfenntartók különböző tolakodásait, álnév alatt bujkálni.

— Álnév alatt?

— Bizony. Sohse hívtak Schultheiss Ernának, ez csak *nom de guerre* volt. Valódi nevem Valentini Elvira bárónő s egy gazdag nagybátyám oly szíves volt, megtenni egyetlen örökösévé. Most ismét azt a pozíciót foglalom el a társaságban, amely engem születésemnél fogva megillet. Nincsen gondom, vígan élek, ma itt, holnap ott. Rengeteg az ismerősöm, jóbarátam. Tudod-e, hogy már tegnap este láttalak?

— Ugyan ne mondjad — —

— Rögtön megismertelek. Valami asszonynak udvaroltál...

— Én? Hja igen, emlékszem már!

— Semmit sem változtál, még mindig az a fess öreg vagy, akinek ismertelek . . .

— Köszönöm.

— Nincs mit. Hiába, mégis egészen mulatságos volt akkoriban, nem találod? Én legalább mindig örömetst fogok visszagondolni arra a néhány hétre — —

— Arra a betyár Ferkóra, ugyebár?

— Ó Istenem, még most is féltékeny vagy Abramovichra? — szólt a nő nevetve. — Biztosítalak, hogy köztünk nem történt semmi, de semmi — —

Fabriczy kicsinylőleg legyintett.

— Kérlek, ne erőltess magad . . .

— Amint tetszik, — felelte Erna vállatvonva, majd kérdezte: — Szabadságon vagy?

— Igen. Megsbesültem.

— Hol?

— Az olasz fronton.

— Mikor?

— Január végén, az Isonzonál.

— Szóval régen volt. Az ezreded jelenleg hol van?

Fabriczy feltekintett.

— Az ezredem? — kérdezte. — Azt biz' én nem tudom. Csak nincsenek ott is ismerőseid?

— Már megint féltékenyekedsz? — szólt Erna nevetve, majd rögtön másra terelte a szót: — Mit csinál a leányod?

— Itt van velem Luzernben.

— Igazán? Boldog volnék, ha láthatnám . . .

Az alezredes nem felelt, ellenben kezdett halkan fütyörészni, ujjával pedig az asztallapra dobolt.

Egy kellemetlen kinézésű, sárgaarcú kis ember jelent meg ekkor az ajtóban, körülnézett s a szeme pillanatig megakadt Schultheiss Ernán és Fabriczyn. De csak addig. Azután visszafordult és a portástól kérdezett valamit. Az benézett a hallba, majd megadta a kért felvilágosítást, mire az idegen még egy ideig a lépcsőházban ólálkodott. Azután eltűnt.

Erna észrevette a kellemetlen kinézésű embert s az arcán árnyék futott végig. De Fabriczy nem vett észre semmit sem. Nem is igen törődött már Ernával és csak azon törte az eszét, hogy miként szabadulhatna meg tőle. Roppantul röstelte volna, ha Radovichné ott találja őt tété=à=tété=ban azzal a nővel, akit este még látni sem kívánt.

Aggódása feleslegesnek bizonyult: Erna magától felkelt.

— Pá öregem, — szólt és kezét nyújtott neki. — A viszontlátásra. Majd egyszer felnézek a szobádba, jó?

— Nem jó, — felelte Fabriczy nyersen — ez nekem most sehogy sem pászol.

— Hát akkor nem, — mondta Erna halkán nevetve és amint jött, úgy el is tűnt, nesztelenül.

Ezalatt Éva, aki időközben gyorsan megfürdött és felöltözött, már vígan diskurálgatott a Radovich fiúval, persze csak egyik erkélyről a másikra.

— Remélem, jól aludt, Gyuri és nem álmodott a Pilátusról.

— Nem is arról álmodtam, hanem a holdról.

— A holdról? Hja, most már értem...

— Gyerünk kirándulni!

— Bukfencezni? Nem rossz idea, csakhogy ma nem lehet.

— Ez nagy csapás! És valjon miért nem lehetne?

— Hisz' tudja: várok valakit!

— Igaz! Ha van esze, el sem jön.

— Biztosan eljön, pedig kár az útért...

— Kár.

Éva halkán elkezdett danolni:

— *Fel is út, le is út, megmutatom, merre van az igaz út...*

Délelőtt a Radovich mamával hármásban együtt csatangoltak a városban s ekkor történt, hogy egyszerre csak Éva is megpillantotta Ernát, de ez nem ismerte meg, vagy talán tényleg észre sem vette, mert kocsiból szállva, egy üzletbe sietett. Hazaérve Éva persze rögtön ujságolta a dolgot az atyjának.

— Képzelve csak papa, hogy kit láttam! — kiáltotta.

— Nem képelek semmit, nem vagyok kíváncsi semmire sem, — felelte az alezredes, aki rögtön sejtette, kiről van szó, rosszkedvűen.

— Már pedig ezt okvetlenül elmondom, — szolt Éva nevetve. — Schultheiss Ernát láttam, olyan nagyszerűen volt öltözve, hogy csoda! Úgy nézett ki, mintha egyenesen Párisból jönne! Mit szól hozzá?

— Semmit. Azt sem tudom, hogy az kicsoda!

— Mit? Papa már nem tudja, hogy Schultheiss Erna? — Ugyan ne — —

— Hja, vagy úgy! Az a volt nevelőnőd!? Most már emlékszem. Igen, igen, emlékszem. Azt hi-

szem, már én is láttam. A dolog különben nem érdekel . . .

Ez Évát kissé meglepte, de mivel villásreggelire siettek, nem folytatta többé ezt a témát, mert voltak dolgok, amelyek meg őt érdekelték jobban, mint Schultheiss Erna és különös metamorfozisa.

A délutáni gyorsvonat pontosan elhozta Széchy Bernből. Kifogástalanul volt öltözve, mint rendszeren, talán csak még válogatottabban. Kissé sápadt volt, ami az amúgyis nem mindennapi férfiút még érdekesebbé tette.

Akkor lépett a hallba, amikor öt óra tájt a szálló vendégeinek egy része ott fogyasztotta teáját. Nem kellett soká körülnéznie, hogy felfedezze a megszokott sarokban Fabriczyékat, de egyzersmind megpillantotta társaságukban Radovichékat is, amit máris rossz előjelnek vett. Mindazonáltal jókedvet színelve és elpalástolva idegességét, egyenesen feléjük tartott, de ekkor a hatalmas bőrkarosszékek egyikéből fölugrott valaki és elállta az útját. Ugyanaz a kellemetlen kinézésű, sárgaarcú, alacsonytermetű ember volt, aki már reggel settenkedett a lépcsőházban.

Széchy türelmetlenül rászólt:

— Nos, mit akar, Berkovits?

— Fontos jelenteni valóm van, — felelte az ekként megszólított férfi halkán.

— Olyan sürgős ez?

— Nagyon sürgős.

— Akkor halljuk.

Egy elhagyatottabb sarok felé tettek néhány lépést.

— Megszereztem a Starziloff-féle távirat másolatát, — szólt a kellemetlen kinézésű ember még halkabban és borítékot nyújtott át Széchynek.

— Bravó! — felelte emez élénken, de szintén elővigyázatosan és zsebre tette a borítékot. — Hát csakugyan?

— Igen. Az oroszok komolyan tárgyalni akarnak a németekkel. Csak egy kis baj van.

— Még pedig?

— Az entente már tudomást szerzett erről a tapogatózásról és ma már bizonyára izgatottan tárgyalják az esetet a *Quai d'Orsay*-n.

— Ez kellemetlen. Honnét gondolja?

— Valentini bárónő, akitől sikerült a táviratot megszereznem — —

— Remélem, hogy az ő tudta nélkül — —

— Ez magától értetődik. Szóval, Valentini bárónő félórával megelőzőleg, hogy a távirat szövege a kezembe került, már megmutatta a dolgot Longuevillenek és Macdonaldnak, akik pechemre épen tegnap este itt jártak.

— Tudom. Tegnap este nem voltak Bernben.

— Igen, itt voltak és a Grand Hotelben ebédeltek.

Széchy kissé gondolkozott.

— No, nem baj, — mondta azután és kezet fogott a másikkal. — Mindenesetre köszönöm a jó hírt.

— Még valamit, gróf úr . . .

— Tessék.

— Már régen figyelem Valentini bárónőt és szentül meg vagyok róla győződve, hogy a mi hadvezetőségünkkel is vannak összeköttetései —

— Az lehet. No és?

— Azt hiszem, nyomára akadtam a közvetítőnek. Fabriczy Kálmánnak hívják, állítólag huszáralezredes és itt lakik a szállóban.

Széchy meghökkent, de azután jóízűen nevetett.

— Nem, édes barátom, — mondta derűsen — ez nyilvánvalóan tévedés — —

— Pardon, gróf úr, ma reggel együtt láttam őket, suttogtak, tárgyaltak s amikor megpillantott engem a Valentini, rögtön abbahagyta a beszélgetést és távozott.

— Együtt látta őket?

— Igen, itt a hallban.

— Köszönöm az információt, de kizártnak tartom, hogy Valentini ezen az úton jusson hírekhez. Egyébként ne csodálkozzék, ha most Fabriczyék asztalához ülök.

— Bocsánat, nem tudtam, hogy — —

— Igen, jól ismerem Fabriczyt, feltétlenül megbízható úriember. És ön elvégre csak kötelességét teljesítette, amikor engem figyelmeztett — —

— Csakis!

Széchy leereszkedő kedvességgel ismét kezét fogott Berkovitssal, azután átment ismerőseinek asztalához, ahol nagyon barátságosan, de megoszlott érzelmekkel fogadták. Az alezredes, aki igen jókedvű volt, mert azt képzelte, hogy Radovichné „már nem tarthatja magát soká“, megveregette a diplomata vállát.

— Csakhogy ismét láthatlak! — kiáltotta olyan hangon, hogy a szomszéd asztalnál ülő öreg angol hajadonok orrukát fintorgatták.

Éva kedves mosollyal nyújtott Széchynek kezét.

— Mondja csak, ki volt az az utálatos fráter, akivel az imént tárgyalt, ott a sarokban? — kérdezte.

Széchy Éva mellé ült és felelte:

— A követségünknek egy konfidense.

— Mi az tulajdonképen? Kém, nemde?

— Körülbelül. Többnyire sötétmúltú és gyakran sötétjellemű exisztenciák, de nem lehetünk meg nélkülük.

— Be érdekes!

— Mi az? Mi az? — kíváncsiskodott most Fabriczy is.

Széchy feléje hajolt és mialatt Éva a félbeszakított beszélgetést folytatta Radovich Györggyel, a diplomata a fülébe súgta az alezredesnek:

— Itt a Svájcban nagyon kell arra vigyázni, hogy az ember miről és kivel beszél. Minden harmadik ember kém és minden másodikról azt hiszik, hogy az.

— Én nem beszélek senkivel sem a világon, csak a leánnyal, no meg persze a szép asszónnyal is, — felelte Fabriczy és lopva cirógató tekintetet vetett szomszédnőjére.

— Valjon? — jegyezte meg Széchy mosolyogva. — Emlékezz csak vissza, édes barátom: kivel társalogtál te ma reggel, itt a hallban?

Fabriczy kissé gondolkozott. De azután hirtelen kiejtette a szeméből az üveget és jobb kezének mutató- és középujjával rá akart ütni az asszallapra, de Széchy ebben megakadályozta.

— A kutyafáját a világnak, — nyögte az al-

ezredes egész halkan — igazságod van! Schultheiss Erna! Látod, erről egészen megfeledkeztem!

— Igen, igen, — hagyta rá bólogatva a diplomata — Schultheiss Erna, vagy amint most csúfoltatja magát: Valentini Elvira bárónő! Azzal beszéltél.

Fabriczy értelmetlenül rábámult Széchyre.

— Hát te mindezt honnét tudod? — kérdezte.

— Látod, ez az, — felelte Széchy mulattatva. — Az ember körül van véve kémekkel és az a nő a legveszedelmesebbek egyike.

— Ugyan ne mondd! Az a nő?

— Igen, igen. Most persze téged is figyelnek! Fabriczy hátra támaszkodott.

— Engem?

— Téged, bizony!

— Hát ez hallatlan! Ki az, akinek pofája van hozzá, hogy engem — —

— Kérlek, ezt itt senki sem kerülheti ki. Téged ép úgy figyelnek, mint engem, vagy teszem, a követünket. Ez a nagyság átka..

Ez az utolsó kijelentés bizonyos fokig megnyugtatta az alezredest, azért mégis szükségét érezte annak, hogy legalább néhány szóval megmagyarázza Széchynek, hogy mi köze a hirhedt kémnővé felcsapott anyahelyetteshez.

Radovich és Éva ezalatt titkos és sokatmondó szempillantásokat váltottak, sőt az is megesett, hogy az asztal alatt megszorították egymás kezét. Biztosra vették, hogy senki sem látta, de tévedtek, mert a Radovich mama önkénytelenül is minden mozdulatukat figyelte és mivel tudta,

hogy Széchy, milyen járatban van Luzernben, már előre is megsajnálta ifjúkori barátját.

De Széchy, aki gondtalannak és jókedvűnek látszott, most Radovichhoz fordult:

— Mikor lesz már hozzád szerencsénk Bernben? — kérdezte és mert látta, hogy Radovich nem igen tudja, hogy ott mi keresni valója volna, hozzátette: — vagy még nem kaptad volna meg a katonai attachénk felszólítását?

— Miféle felszólítást? Semmit sem kaptam, — felelte Radovich, majdnem ingerülten. A mandolaszemek kissé elborultak s ezt Széchy is észrevette.

— No igen, — szólta ismét, igen nyugodtan — katonáék nagyon kíváncsiak afrikai és egyéb érdekes tapasztalataidra, kimerítő jelentést várnak tőled, eltekintve attól, hogy kissé neheztelnek is reád — —

— Neheztelnek? Én rám neheztelnek? Valjon miért?

— Mert még nem jelentkeztél sorozásra.

Radovichné elsápadt.

— Istenem, Péter, csak nem fogják besorozni a fiamat? — kérdezte ijedten. — Hisz' csak rá kell nézni erre a gyerekre és be kell látnia mindenkinek, hogy alkalmatlan!

Széchy elmosolyodott.

— Ezt, jó órában legyen mondva, csak egy aggódó anya szemei találhatják, — mondta — de nincsen semmi baj. Az orvosunk egy igen emberségesen gondolkozó bácsi, aki nem fogja erőltetni a dolgot, mihelyst látja, hogy György egészségi állapota még kíméletre szorul.

— Jaj kérem, édes Széchy, szóljon egy jó szót

az érdekében, — mondta most Éva, de Radovichné nem engedte szóhoz jutni:

— Igen, igen, drága jó Péter, ezt maga nem fogja engedni, mert maga igazságosan gondolkozó ember! Nézze, hisz' a fiam már is olyan nagy szolgálatokat tett a hazának és annyit szenvedett a fogsága alatt, hogy többet igazán már nem lehet tőle megkívánni, nem igaz?

Széchy felelni akart, de Radovich megelőzte. Ez a kettős beavatkozás az ő ügyébe kellemetlenül érintette.

— Bocsánatot kérek, most nem arról van szó, hogy tettem-e már szolgálatokat vagy sem, hanem arról, hogy engem, úgy látszik, szökevény gyanánt szeretnének kezelni azok a tisztelt urak, ott Bernben, — szólt határozottan. — Mindenekelőtt konstátálom, hogy annak idején rögtön jelentkeztem a követségen és kértem további utasításokat. Nem tudtam, hogy a katonai attasé külön is kíváncsi az ábrázatomra!

— Kérlek, ne érts félre, — felelte Széchy, változatlanul nyugodtan — a katonai attasé ebben a pillanatban nem kíván tőled egyebet, mint hogy írásba foglald tapasztalataidat. Sorozásra pedig akkor jelentkezel, amikor úgy érzed, hogy egészségi állapotod ezt megengedi.

— Fogok is jelentkezni, de nem Bernben, hanem otthon. Ami egyébként régi szándékom.

Ebben a pillanatban György egy kis fájdalmat érzett a balkezén, amelynek hüvelykujjával nadrágja zsebébe kapaszkodott. Két éles kis köröm volt, amely, anélkül hogy valaki észrevette volna — ez alkalommal a Radovich mama sem —

a bőrébe fúródott. Oldalvást pillantott és Éva szemrehányó tekintetével találkozott. Elmosolyodott.

Széchy felfogta ezt a tekintetet és megértette. Éva élénk érdeklődése a Radovich fiú sorsa iránt rossz jel volt. Mindazonáltal továbbra is igyekezett gondtalannak látszani. Mindenki számára volt egy-két szava, tréfált, bókolt és most Évához fordult:

— Találkozott-e már a nagybátyjával, amióta itt vannak Luzernben? — kérdezte.

A fiatal leány nagyot nézett.

— A nagybátyámmal? — kérdezte meglepetve.
— Deslisle bácsi itt van? Mióta?

— Nem a genfire gondoltam. Jeniczkyvel, Jeniczky Sándorral.

Éva hátrazökkent, de Fabriczy is feltekintett és odafigyelt.

— Jaj kérem, Széchy, tudja-e egyáltalában, hogy mit beszél? — szólt Éva elképedve. — Jeniczky Sándor? Ez lehetetlen! —

— De úgy van, ahogy mondom! Jeniczky itt van, igaz, hogy nem Luzernben, de egészen közel, Weggisben.

— Weggisben? — kiáltotta Éva, majd az atyjához fordult: — Papa hallotta? Azt mondja Széchy, hogy Sándor bácsi Weggisben van, Weggisben, ahol tegnap ebédeltünk!

Fabriczy vállat vont.

— Hallottam, — mondta látszólagos közönyt. Azért mégis úgy hatott rá ez a hír, mint a villámcsapás.

— Ez oly hihetetlennek hangzik, — szólt is-

mét Éva — hogy még most is azt hiszem, hogy tévedés van a dologban!

— Már pedig teljesen megbízható az információ, — felelte Széchy. — Jeniczky elvégre nem közönséges halandó, hogy úgy mondjam, eléggé érdekes szerepet vitt Magyarországon, sőt! Elképzelheti, hogy ha egy olyan egyéniség, mint a nagybátyja, átlépi az ország határát, akkor a mi agenseink nagyon is figyelnek minden lépésére! A követség egyébként már a kiutazásáról is közvetlen értesítést kapott hazulról . . .

— Nagyon helyes! — mondta Fabriczy bólogatva. — Ez a Jeniczky, aki, sajnos, sógorom, közveszélyes örült! Még kitelik tőle, hogy összeköttetésbe lép az entente-tal!

— De papa! — vágott közbe Éva méltatlankodva, majd ismét Széchyhez fordult: — Ne hallgasson az atyámra, hisz' ő maga sem érti úgy, amint mondja! De, ha már mindent tud a világon, akkor árulja el azt is, hogy Mariska (nénivel mi van?

— Mariska nénivel —?

— No igen! A feleségével! Szegény ugyanis nagyon beteg volt és így persze nagyon érdekelne, felőle is hallani valamit! Biztosra veszem, hogy ő is itt van, nem?

— Erről nincsen tudomásom, — felelte Széchy. — Sőt, merem állítani, hogy Jeniczky csak maga van itt, mert különben — —

— Érthetetlen! — kiáltotta Éva. — Most már sehogysem ismerem ki magamat!

— Ezt már én sem értem, — tette hozzá, fejét rázva, Fabriczy.

A leány felugrott.

— Tudja mit, papa? — szólt élénken. — Szálljunk föl a legközelebbi hajóra és menjünk Weggisbe!

Fabriczy hátradobta magát.

— Eszemágában sincs! — jelentette ki keményen.

— Papa, az Istenért! Tegye már félre valóban nevetséges haragját és gondolja meg, hogy elvégre Mariska néni férjéről van szó! Ki gondol máma még arra a szerencsétlen broszúrára? Senki! A háború mindent kiegyenlít!

— Százszor mondtam már, hogy ezekhez nem értesz, — felelte Fabriczy makacsul. — Egyetlenegy dologgal dokumentálhatta volna Jeniczky, hogy nem hazaáruló: önként be kellett volna vonulnia. Ezt nem tette. S ezzel az ügy az én részemről el van intézve!

— Szóval: nem jön velem Weggisbe?

— Nem én!

— Akkor magam megyek. Holnap reggel!

Mindenki meghökkent és várta, hogy erre mi fog történni. Fabriczy olyan szempillantást lövelt a leányára, hogy nemcsak Éva, de a többiek is megijedtek. A fejébe szállt a vér, szólni akart, de magába fojtotta. Felkelt, fogta a kalapját és eredeti lépteivel, olyan gyorsan, ahogyan csak bírt, kisetett a partra. A társaság utánna nézett.

— Még ilyenek sem láttam, — felelte Széchy, — pedig már régen ismerem Kálmánt!

— Mindig azt gondoltam, hogy a világ legjámborabb embere, — mondta Radovichné.

— Ó, a papa nagyon mérges tud lenni, ha haragszik, — felelte Éva mosolyogva — de soha=

sem tart sokáig. Azt hiszem, máris sajnálja, hogy így faképnél hagyott bennünket. Csak ebben az egy kérdésben kérlelhetetlen. Pedig nincs igaza, nincs igaza, és én okvetlenül elmegyek Weggisbe!

— Én is úgy látom, mintha kissé túlzásba vinné a dolgot, — mondta Széchy, majd mivel Radovichnén látszott, hogy nem érti Fabriczy viselkedését, rövidesen elmondta neki az Ecce homo történetét, illetve az ügy családi vonatkozását.

— Szegény kis Éva, — súgta ezalatt Radovich a leány fülébe. A jelenet, amelynek tanúja volt s amelybe be nem avatkozhatott — bár csak tehette volna! — igen kellemetlenül érintette. Éva egészen sajátságos, cirógató tekintettel jutalmazta meg együttérzését.

— Ah, ez semmi, — mondta halkán. — Úgy kell venni az embereket, mint amilyenek s én azért nagyon szeretem az apámat, hibáival együtt.

Radovichné abban a véleményben volt, hogy úgy Széchynek, mint Évának szolgálatot tesz azzal, ha felszólítja a fiát, kísérné el a városba, ahol néhány kommissiót akart elvégezni. György rögtön megértette anyja szándékát és bár nem szívesen engedte át a helyet — egyébként már is nem veszélyes — vetélytársának, ha csak erre az utóbbira nézve semmiesetre sem kellemes eszmecserére is, felkelt és követte Radovichnét.

— Ebédnél látjuk? — kérdezte még az asszony Széchytól.

— Okvetlenül, — volt a válasz.

Mikor magukra maradtak, Széchy mégegyszer szóba hozta az előbbeni jelenetet, de Éva neki is csak annyit mondott, hogy az esetet nem kell

tragikusan venni, mert ismeri atyja természetét. Erre a férfi, diplomatához illően, még néhány percig közömbös dolgokról beszélt, de azután kertelés nélkül megpendítette azt a kérdést, amely — s ezt Éva is érezte — az üdvözlés pillanatától kezdve rájuk nehezedett.

— Tegnapelőtt nagy igazságot szegezett le, kedves Éva — mondta Széchy, mosolyának dacára is igen komolyan. — Megállapította azt, hogy nincsen kellemetlenebb érzés a bizonytalanságnál . . .

— Emlékszem rá, — felelte a leány egyszerűen.

— Akkor meg fogja nekem engedni, hogy megismételjem azt a kérdést, amelyre a választ mára ígérte. De egyre kérem: ha ma is úgy érezné, hogy még most sem határozhatna elfogulatlanul, ha azt gondolná, hogy válasza talán ma is elhamarkodott volna, — akkor szívesen várok még és visszavonom a kérdésemet . . .

Széchy egyenesen a leány szemébe nézett. Annyi őszinteség és báj, vágyódás és szeretet volt a tekintetében, hogy Éva önkénytelenül lesütötte a szemét.

— Szegény, kedves, aranyos Don Pedro, — gondolta magában. De azután ismét feltekintett.

— Már nem vagyok elfogult és nem fogok elhamarkodni semmit sem, — felelte határozottan. — De mielőtt megadnám a válaszomat, kell, hogy igérjen nekem valamit!

— Követeljen tőlem akármit, megteszem! — esküdözött Széchy és felkelve, közelebb ült a leányhoz.

— Igérje meg, — folytatta Éva — hogy nem fog rám haragudni és épen oly jó és hű barátom

marad, mint amilyennek megismertem és megszerettem, még akkor is, ha a válaszam talán pillanatnyilag szomorúságot fog magának okozni...

Széchy szeme felcsillogott, de a tekintete csupa fájdalom volt. Azután lehorgasztotta a fejét.

— Tehát: nem... — mondta elhaló hangon, keserűen. Majd ismét feltekintett. — Lássá, Éva, ennek így kellett lenni, ezt tudtam, éreztem, és mégis reméltem! Reméltem, mint a halálraítélt rab, aki az utolsó pillanatig azt hiszi, hogy megjön a kegyelem. Maga és én —! A tavasz és az ősz —! Bolondság volt, ez az egész... Köszönöm, hogy ilyen kíméletesen adta be nekem ezt a keserű pirulát...

Évának nagyon fájt, amikor látta, hogy Széchy mennyire a szívére veszi a dolgot. A férfi sápadt volt, az ajka száraz, rendesen élénk szemének fénye, mintha meg volna törve és a keze, a szép hosszúkás kéz, amelyben valamikor annyira tudott gyönyörködni, remegve tartotta ujjai között a félig elszítt cigarettát. Éva önkénytelenül ráette a kezét.

— Nagyon megbántottam, ugye — —? — szólt halkán és amikor Széchy nem felelt, folytatta: — Istenem, Istenem, de bánom ezt a pillanatot! Hogy kellett, hogy én, én magának fájdalmat okozzak! Hát hogyan is jutott eszébe — —? Nézze, Széchy, maga talán nem is tudja — — de én már régen, nagyon régen szeretek valakit — — már akkor szerettem, amikor mi ketten találkoztunk! Most mindent elmondtam... Széchy! Szóljon valamit! Mondja legalább, hogy megbocsát, mondja, hogy nem haragszik rám...

— Nem, édes Éva, nem haragszom magára . . .
 — felelte Széchy, alig hallhatóan — hisz' maga erről nem tehet . . .

Elgondolkozott és mereven maga elé tekintett. Azután hátranézett: a hall ismét üres volt. Lehajolt és megcsókolta Éva kezét, amely még mindig az övén pihent.

— Maga oly jó hozzám, — szólt Éva megtottan, de egyszersmind megkönnyebbülten is — maga nem is tudja, hogy azért mennyire szeretem! Széchy feltekintett.

— De, tudom . . . — felelte s a hangjában valami végtelenül finom gúny volt.

Éva visszahúzta a kezét és miután még néhány másodpercig ott ültek, a leány felkelt. Széchy is így tett. És szótlánul haladtak a kijárat felé, ahol kezét fogtak egymással. Éva lifttel felvitette magát a szobájába, Széchy kirohant az utcára.

Az volt az érzése, hogy bátran nyomban vissza is utazhatna Bernbe, de már nem volt vonatja.

— Szerencsémre, — gondolta magában. — Még megtalálnék futamodni, már pedig ezt végig kell csinálnom, mert megérdemeltem. Őszülő fejemmel megkérni Éva kis kezét! . . .

XX.

Ebédnél öten voltak: Radovichék, Széchy, Fabriczyék. Mindenki úgy tett, mintha semmi sem történt volna, az alezredes nyájas és kedves volt, még a leányával is, kezes bárány, Éva és György továbbra is boldogan megőrizték a titku-

kat, Széchy fölülmúlta önmagát a szellemes causeur szerepében, amiből Radovichné arra következtetett, hogy délután nem volt bátorsága és elmulasztotta a neki nyújtott kedvező alkalmat. Várta tehát, hogy ebéd után miként alakul majd a helyzet. A hallban azonban ismét minden más-ként történt, mint ahogyan Radovichné gondolta, mert Széchy, felfedezve egy jó ismerőst — a svájci külügyi hivatalnak egy magasrangú tisztviselőjét — a hölgyek engedelmével „csak egy pillanatra“ az illetőnek az asztalához telepedett, ahol azután whiskyt szódával hozatott és nagy kaliberű szivarra gyújtott, amiből minden kétséget kizáróan kitünt, hogy hosszú „pillanatra“ gondolt. Évának viszont leküzdhetetlen kedve támadt „kissé levegőzni“ és fel is szólította Györgyöt egy rövid „csak a hotel előtt“ rendezendő sétára.

Mindez oly gyorsan ment végbe és olyan szembeötlő céltudatossággal, hogy Radovichné kénytelen volt előbbeni véleményét Széchy bátorságáról megmódosítani, azaz most már biztosra vette, hogy ifjúkori barátja máris birtokába jutott annak a kosárnak, amely Gyuri fia közbejötté folytán Damoklesz-kardként feje fölött lebegett.

Fabriczy a maga részéről nagyon meg volt elégedve a bekövetkezett csoportosulásokkal, mert így legalább ismét egyszer négyszem között beszélgethetett a bokódi elsőrendű csillaggal, aki-vel szemben nemcsak a délutáni udvariatlan viselkedését óhajtotta jóvátenni, hanem végre-valára előbbre is kívánta tolni saját szívbeli ügyei-

nek az utolsó 24 óra alatt kátyúba jutott szerepét.

Egész üteg mindenféle édes likőrt hozatott, amelyet — Radovichné makacs ellentállása folytán — kénytelen volt egymásután egymaga kipróbálni, ami ugyan saját vállalkozó kedvét még csak emelte, ellenben Radovichné józanságát is a tökélyig fokozta. Nem, a szerelmes alezredes nem veszélyeztette Radovichné nyugalmát és minél nagyobb hévvel látott hozzá Fabriczy az udvarlásához, annál komikusabbá vált az asszony előtt, már pedig régi igazság, hogy inkább gyűlöljenek bennünket a nők, mintsem hogy nevéssenek rajtunk, mert még a gyűlöletből is lehet szerelem, a közönyből azonban soha.

György persze már régen tudta, hogy a Széchyféle ügy elintéződött. Néma kérdésére ebéd alatt ugyanis a mandolaszemek félre nem érthetően megadták neki a választ. A részletekre tulajdonképpen már nem is volt kíváncsi, de sétaközben, a szálló előtt, Éva magától elmondott mindent, úgy amint történt. És amint beszélt, egyszerre csak a kis naplója jutott eszébe, amelyben Don Pedro még olyan nagy szerepet játszott és homályosan az volt az érzése, hogy az ember sok mindent másképpen képzel a világon, mint ahogy azután történik.

— Nagyon, de nagyon sajnálam Széchy, — mondta többször — de azt hiszem, ő reá nézve is jobb, hogy így alakultak a dolgok. Bárcsak gyorsan tudna megvigasztalódní és remélem, hogy fog is! Nem gondolja, Gyuri?

— Én is remélem, — felelte Radovich minden

mélyebb érzés nélkül. Széchy sorsa abszo'ute nem izgatta, saját ügyei sokkal jobban érdekelték. Befonta karját Éváéba és a félhomályban boldogan szorongatta a kezét. A leány megengedte, sőt itt-ott tőle telhető erővel viszonzta a nyomást. Egyszer azután hirtelenül megállt.

— Mondja csak, Gyuri, — szólt és ujjával kifésülte a homlokából fekete fürtjeit, amelyekkel valamely tolakodó sellő játszott — nem szédületes az a gyorsaság, ahogyan minden történik mi velünk? Gondolt-e már arra, hogy csak tegnapelőtt ismerkedtünk meg egymással? Tegnapelőtt — mit szól hozzá! Ezzel alighanem világrekordot teremtettünk!

— Ami ezt illeti, hát ez igaz is, — hagyta rá, bizonyos büszkeséggel a fiú — de alapjában véve ezer esztendeje annak, hogy egymásra találtunk s azért azt mondom, hogy ne soká komédiázzunk, hisz' az ember bele tudna örülni ebbe az állapotba! Hátha még ma beszélnek a papájával? Ha már rekord, hát legyen rekord!

— Hát még mit? — kérdezte vígan a leány. — És a kihirdetés és a staffirung és a sorozás és a fődolog: a mamája? Mit szól majd a mamája az egészhez?

— Mindez semmi, Évikém, — felelte György fölénnyel. — Sőt, roppant egyszerű: a kihirdetés alól felment Széchy, ez a legkevesebb, amit elvárhatsz tőle, ha már el akart venni feleségül, mint anyakönyvvezető össze is adhatna bennünket: staffirungot azután is rendelhetünk, legalább együtt kereshetjük ki a toaletteket, bluzokat, ingecskéket, nadrágocskákat, a sorozásra rá-

érek, ha egyszer otthon vagyunk, és a mama? Hát gyerünk el hozzá, majd meglátod, hogy mit szól az egészhez!

— Csak nem tudja már? — kérdezte Éva meglepetten.

— Már hogyne tudná!

— No és?

— Semmi és. Kissé csodálkozott ő is a rekordtempó fölött, de különben? Nagyon tetszel neki, ez természetes és annyira meg fog szeretni, hogy még magam is féltékeny leszek. De te is szeresd ám, tudod? Roppant édes, aranyos nő és rajtam kívül nincsen ám senkije ezen a világon! Azt szeretném, ha ezentúl ketten volnánk, akik megédesítenők életét!

— Hát ezt én már régen elhatároztam! — jelentette ki lelkesedéssel Éva. — Lássá, Gyuri, nekem nincsen anyám, nem élveztem annak a jószágos kéznek a cirógatását, amelyre nekünk az életben olyan nagyon szükségünk van. Egészen kis leány voltam, amikor elvesztettem az anyámat és ma már alig tudom elképzelni, hogy milyen volt... Az arcképe elfakult, hiába nézem, nem mond nekem többé semmit sem. És lássa, Gyuri, épen ezért fogom én a maga mamáját úgy szeretni, mintha a saját édesanyám volna, a tenyeremen fogom hordozni...

— Ezen az ici-pici tenyeren... — mondta Radovich meghatottan és hálásan szorította meg Éva kezét. Azután megismételte előbbeni kérdését: — Tehát ne beszéljek még ma a papával?

— Még ma? — szólta Éva és habozott. — Nézze Gyuri, — mondta aztán — jobb szeretném, ha

ma még nem avatnók be apát a mi ügyünkbe. Meg is mondom, hogy miért! Hisz' tanúja volt annak a kellemes jelenetnek az apámmal, ma délután? Hát ez az. Még nem beszéltem azóta vele erről az ügyről, már pedig azt okvetlenül és mindenekelőtt kívánom tisztázni. Maga persze nem tudja, mert nem is tudhatja, hogy mi volt számomra Jeniczky Sándor abban az időben, amikor nagyatyám halála után, rajta és a feleségén kívül nem törődött velem senki sem a világon. Ennek a szerencsétlen, idealista embernek a tragédiája — politikai üldöztetése és egyetlen fia elhunytja — még közelebb hozta őt a szívemhez s az atyámnak iránta való megbocsáthatatlan viselkedését egyesegyedül csak én tehetném jóvá. Vagy ráveszem apát, hogy, minden ellenkezésének dacára, mégis eljön velem Weggisbe, vagy pedig magam megyek oda és szívemhez ölelem azt a szegény jó embert, még akkor is, ha az atyám ezért kitagad!

— Tjű ha, Évikém! — kiáltotta Radovich — ennek a fele sem tréfa! Ennyire talán még sem volna szabad ellentétbe jutni az atyáddal! Korántsem szeretnék beavatkozni az ügyeidbe, de — —

— Sőt, ezt egyenesen megkívánom magától, Gyuri, — szólt közbe élénken Éva — el is várom, hogy engem mindenben támogasson. De majd később. Ha a férjem lesz. Ezt az ügyet azonban még magam akaram elintézni... Magam sem tudom, miért, de a dolog nagyon nyugtalanít... Az az érzésem, hogy amíg nem látok tisztán benne, nem rendelkezem szabadon a személyem fölött.

Csak tudnám, hogy mi van szegény Mariska nénivel! . . .

A hallban ezalatt az történt, hogy Fabriczy, a felvonultatott ütegekre támaszkodva, teljesen téves stratégiai kombinációk alapján arra a meggyőződésre jutott, hogy megérkezett a sorsdöntő roham pillanata. Elmondta Radovichnének, hogy attól a naptól kezdve, hogy az Országos Kaszinóban meglátta, állandóan álmatlanságban szenved, hogy még a lövészárokból is mindig csak ő rá gondolt, hogy tűvé tette érte az egész világot, hogy egyenesen azért utazott Svájcba, mert tudta, hogy ő is ott van s hogy végre=valahára meg kellett neki mondania, hogy nélküle az élete kínszenvedés.

— Egész életemben, mi tagadás? bolondja voltam az asszonyoknak, — folytatta, a legnagyobb mértékben felhevülve — de nem röstellem bevallani azt sem, hogy a nők csak úgy bomlottak utánam. Ójé! Ha akartam volna, ma hercegnő, de még király leánya is lehetne a feleségem. De nem kellett egy se. Amióta özvegységre jutottam, csak a holnap nélküli szerelmet ismertem. Aki mást állít, hazudik. Asszonyom bizonyára azt fogja tőlem kérdezni, hogy miért? Megmondom. Egyszerűen azért, mert nem találkoztam senkivel sem, akit méltónak tartottam volna arra, hogy az oltárhoz vezessem! De ma egészen másképen gondolkozom. Ma erős meggyőződésem, hogy nemcsak saját magam, de leányom iránti tekintetek is egyenesen kötelességemmé teszik — hisz' amint méltóztatik tudni, visszamegyek a harctérre és holnap belémüthet egy gránát — hogy

ne titkoljam továbbá ön előtt érzelmeimet és hogy annak rendje és módja szerint megkérjem a kezét. Erős hitem, hogy bennünket egymásnak szánt az Ég és hogy nagyszerűen illünk egymáshoz!

Radovichné, aki már az első perctől kezdve igen kényelmetlenül érezte magát, több ízben közbe akart szólni és sóvárgó tekintetet vetett hol Széchyre, hol a parti bejárat felé, amelyen Györgynek és Évának minden pillanatban vissza kellett volna jönnie, hisz' „csak a hotel elé“ mentek „levegőzni“, de egy irányból sem jött segítség és Fabriczy csak beszélt, beszélt, míg végre tényleg bekövetkezett a katasztrófa és kibökkentette a szerelmi vallomását.

Az asszony egészen oda volt. Nem tudta, sírjon avagy nevéssen-e? Ösztönszerűleg az utóbbira határozta el magát, mert szerinte ez felelt meg legjobban a helyzetnek. Így tehát elkezdett nevetni és oly jóízűen kacagott, hogy a hallba az emberek mind megirigyelték érte, míg Fabriczy, aki javíthatatlan optimizmusában még egy méltóbb és komolyabb külsőségek mellett átnyújtandó kosárra sem volt elkészülve, jó ideig azt hitte, hogy a nevetés nem neki szól.

De azután mégis gyanus lett előtte a dolog, zavartan jobbra, balra nézett, de még hátra is, nem fedezi-e fel ott Radovichné érthetetlen jókedvének tárgyát? Végre rájött, hogy a szép asszony bizony egyesegyedül csak rajta kacagott. Be akarta tenni az üveget a szemébe, de nagy izgalmában meg sem találta a zsinórt, amelyen lógott és így még ezen nélkülözhetetlen fegyver nélkül is volt kénytelen, hátsó védelmi állásba

vonulni. De a visszavonulás csak a legnagyobb fejetlenség közepette ment végbe; az alezredes teljesen értelmetlen dolgokat hebegett, szívtelen-ségről, megengedhetetlen kokettériáról, *meg fogja bánni*-féllekről beszélt. És Radovichné még mindig csak nevetett. Fabriczyt a guta kerülgette.

— Amint látom, asszonyom, magával egyáltalában nem lehet komolyan beszélni? — pattantotta ki végül, fogait összeharapva és a hangja megbicsaklott, amikor hozzátette: — Ki van zárva?

— Ki, bizony, — felelte Radovichné, aki ezekután már még akkor sem tudott volna komoly lenni, ha akart volna.

— Akkor végtelenül sajnálom, — nyögte Fabriczy, felugrott, meghajtotta magát és szakasztottan úgy, amint azt már délután megtette, ugyanazokkal a merev léptekkel, kivonult a hallból. De ez alkalammal nem a partra, hanem a barba ment — felejteni.

— Nézze meg az ember! Nézze meg az ember! — ismételte többször félhangon.

Mikor a barba lépett, egy nővel került szembe, akiről első pillanatban azt hitte, hogy Bohumil Janka. Ereiben elhűlt a vér és kénytelen volt a falhoz támaszkodni, hogy el ne veszítse az egyensúlyát. De szerencsére nem Janka volt, tévedett. Nem is igen hasonlított rá. Az utóbbi időben azonban már annyi baleset érte, hogy még ezen sem lepődött volna meg. Gyorsan egy pohár pezsgőt kért s ez használt. Örömmel konstataálta, hogy már kezdett felejteni.

Radovichné néhány percig mozdulatlanul a helyén maradt, nem akart még nagyobb feltűnést

kelteni. Csak később, mikor már nem foglalkoztak vele az emberek, más asztalhoz ült és ujságokat lapozgatott. Magában pedig kezdte sajnálni viselkedését és azt gondolta, hogy talán mégis helyesebben cselekedett volna, ha szépen megmondja véleményét az alezredesnek, esetleg olyképen, hogy egyáltalában nem szándéka letenni özvegyi fátyolát.

Bűnbánatos gondolataiban megzavarta Széchy, akinek a figyelmét Radovichné jókedve természetesen szintén nem kerülte ki. Fabriczy exodusa után, amely annál is inkább meglepte, mert maga is másodszor élvezte ezt a furcsa látványosságot, gyorsan elbúcsúzott a svájci ismerősétől és Radovichné mellé telepedett.

— Hát már megint mi történt? — kérdezte kíváncsian.

Radovichné őszintén elmondott neki mindent. Azt is, hogy megbánta a viselkedését. A diplomata pedig érdeklődéssel hallgatta az esetet, azután csóválta a fejét.

— Ne csodálkozzék azon, kedves Denise, — szólt különös mosollyal — ha nem nevetek olyan jóízűen, mint ahogy az imént maga tette, de én ezt nem engedhetem meg magamnak. Nincs jogom hozzá...

— Elítél, ugyebár? — kérdezte az asszony és elkomolyodott. — Hisz' igaza van...

— Dehogy ítélem el, — tiltakozott élénken Széchy. — Magának tökéletesen igaza volt. Csak épen nekem nincs jogom ahhoz, hogy szegény öreg barátomon mulassak!

— Ennyire jó barátja?

— Nem ezért, Denise. Azért, mert ma, itt, ebben a hallban, ott a sarokban, őszülő fejemmel sokkal különb dolgot műveltem, mint ő! Megkértem egy alig húsz éves leány kezét...

Radovichné a „hóbortos“ alezredessel való kalandja fölött teljesen megfélekedezett volt Széchy ügyéről. Most persze rögtön eszébe jutott minden.

— És magát is kikosarazták — — mondta bólogatva, vontatott hangon.

— Igen, engemet is kikosaraztak... Nem volt nehéz kitalálni, ugyebár? — felelte Széchy, visszafojtott sóhajtással. Radovichné előtt nem volt oka a tettetésre. Oly régen ismerték egymást, úgyszólván együtt voltak gyermekek, volt közös regényük is s most, hogy ismét összekerültek egy internacionális szálló szivarfüstös halljában, Széchynek jól esett, hogy volt valakije e széles világon, aki előtt kiönthette a bánatát. Szerette volna, ha rajta is nevetnek — de nem Éva, hanem Radovichné — megérdemelt büntetésnek, lélek-tisztító vezeklésnek vette volna dőre meggondolatlanságáért. De Radovichné nem nevetett. Sőt igen komoly volt és kedvesen kezét nyújtotta Széchynek.

— Nagyon sajnálom magát, Péter, — mondta — hisz' nekem szabad, ugyebár? Lássá, én nem mondom, hogy épen nagyon okos dolog volt, amit művelt, de meg vagyok róla győződve, hogy nem cselekedett meggondolatlanul. Azért mégis — ne vegye rossz néven őszinteségemet — azt hiszem, hogy nemcsak az vitte erre a lépésre, hogy Fabriczy Évát sodorta a maga útjába a sors... Ne értsen félre: teljesen meg tudom érteni, hogy bele

lehessen szeretni ebbe a bájos kis teremtésbe, akinek varázsereje, legyen nyugodt, nemcsak magát kerítette hatalmába! Véletlenül ismerek mást is, akivel ez megtörtént! De azt hiszem, hogy magában egyébként is megvolt a hajlandóság, de még a vágy is arra, hogy újból legyen családi tűzhelye, különösen, amióta szegény édesanyját is elvesztette — —

— Ebben van valami, — hagyta rá Széchy elgondolkozva — annyi bizonyos, hogy már nagyon megúntam ezt a cigányéletet! Öregszem, ez az egész . . .

— És ezért választott valakit, aki — ugye, nem veszi rossz néven — a gyermeke is lehetne? Azt hiszem, ez épen az ellenkezőjét bizonyítja, azaz, hogy nagyon is fiatalnak érzi magát!

— De mennyire! — felelte Széchy keserű mosollyal. Radovichné egy ideig hallgatott és elnézte a diplomátát, akin még ebéd alatt semmit sem vett észre s aki most olyan levert és szomorú volt, mintha csak néhány perccel ezelőtt érte volna a csalódás.

Ebben a pillanatban nevetve, csicseregve, kipirultan érkezett Éva és György. Csupa élet, vidámság, remény. Odasiettek Radovichnéhoz és Széchyhez, csacsiságokat mondtak, tréfáltak és csakis egymást látták. Azután két karosszéket toltak egymás mellé, letelepedtek és ott folytatták, ahol abbahagyták.

— Sohse volt irígy természetem, — mondta Széchy kis idő múlva — de ebben a pillanatban irígykedem. Lehet, hogy megvet ezért a kijelentésemért, Denise, de jól esik egyszer őszinté-

nek is lenni. A foglalkozásom erre amúgy is csak ritkán nyújt alkalmat. Igen, irigylem a fiát, mondhatom!

— Azért, mert több kilátással fogja elmondani ugyanazokat a dolgokat Fabriczy Évának, mint maga, föltéve, hogy még meg nem tette?

— Nem. Hanem a fiatalságáért és kissé bizony a mamájáért is . . .

— No hiszen, ami a mamáját illeti, — mondta Radovichné inkább csak azért, hogy a meghatottságát leplezze — az már meglehetősen eljátszotta kiseded játékait! Megtette több mint húsz esztendőn keresztül becsülettel, tisztességgel a kötelességét. Most a sasfiók elhagyja a fészket, a mama pedig a lomtárba kerül . . .

— Ezt maga sem hiszi, Denise!

— De, hiszem. Mert ez a természetes rendje a dolgoknak.

— Dehogy az! És ha csakugyan így volna, ha csakugyan bekövetkezne egy olyan pillanat is a maga életében, Denise, amikor ezt meggyőződéssel és nemcsak pillanatnyi benyomások alapján állíthatná: akkor jusson eszébe, hogy van valaki a világon, aki épen olyan jól tudja mint maga, hogy nem rajta múlt, amikor csakis azért, mert egy miniszter számára sürgősen mandátum kellett és ott volt a bokódi kerület, két épen olyan fiatal lénynek a házassága füstbe ment, mint azok, akik most oly boldogan ott flirtelnek, a sarokban!

Radovichné feltekintett.

— Én ezt nem felejtettem el, Péter, — mondta egyszerűen és mégis mélyen megindulva — és

nem is fogom elfelejteni a jövőben sem, bár igazán nem tudom, hogy mire jó megőrizni az ilyen emlékeket . . .

— Erre ma csak nehezen meg tudnám adni a választ, — szólt Széchy, nem minden zavar nélkül. — Legalább is ízléstelenség volna, azok után, amik velem ma történtek . . . De mondok valamit: hívjon meg fia esküvője után — úgy látom, hogy eléggé közel van már — esetleg az ősszel, Bokódra, akkor majd megmondom!

— Lássa, ez egy igen kedves gondolat, — felelte Radovichné és a vonásai egészen kiderültek. — Ami az esküvőt illeti, azt hiszem, eltalálta s ezennel ünnepélyesen meg is hívöm novemberre, Hubertusz napjára!

— Köszönöm, ott leszek . . .

Másnap reggel a rosszul csukódó redőny nyílásain a nap, szokása szerint ismét bekandikált Éva szobájába és zavarta reggeli álmait. Azonban a mindent éltető bolygó erőlködése ez alkalommal még kevesebb eredménnyel járt, mint rendesen, nem bírta kicsalni Évát az ágyból. Falfelé fordult és elhatározta, hogy azért is fekvé marad. Épen azt álmodta, hogy magas fűben, egy lejtős réten, amely tele volt pipaccsal, együtt barangolt Gyurival és Don Pedróval és míg az utóbbi, százszor lehajolva, szedte számára a virágot, addig Gyuri titokban szorongatta a kezét és hozzásimulva, meg akarta csókolni, persze úgy, hogy a másik ne lássa. Azonban Don Pedro állandóan figyelte őket, ha le is hajolt egy szál virágért, föltűnés nélkül hátranézett vagy váratlanul megfordult. Ez Évát bosszantotta, de

izgatta is. Mert ő is azt akarta, hogy Gyuri szándéka megvalósuljon s amíg az meg nem történt, nem is kívánt felébredni sem. Végre egy csipkebokor mögé értek és mialatt Széchy kissé elmaradt, Gyuri vakmerően felhasználta az alkalmat és csókot nyomott a hajára...

— No hát, ez szép dolog, — szólalt meg ebben a pillanatban egy érdes hang Éva közelében. Osszerezcent, megfordult és egy sötét alak állt előtte. Az atyjához hasonlított. Nagyon megijedt, a szíve erősen kezdett dobogni. Elhomályosodott körülötte minden, eltűnt a rét, vele együtt a pipacsok, Széchy, Radovich. Felült az ágyban és megdörzsölte a szemét.

— Ne izélj már, — szólt ismét, de türelmetlenül a hang. — Kilenc óra elmúlt, elég volt az alvásból!

Erre azután Éva végképen felébredt és csakugyan az atyját ismerte meg. Az ágya végénél állt, majd a balkonajtóhoz lépett és két-három hatalmas rángatással felhúzta a redőnyt, mire betódult a nap ragyogóan vakító fénye. Éva eltakarta az arcát.

— Ha azt hiszi édesapám, hogy ez kellemes az embernek, akkor nagyon téved, — mondta panaszkodó hangon és ismét vissza akart feküdni.

— Eh mit, — szólt Fabriczy idegesen — nincs időm komédiázni! Ha sietsz, talán még eléred a hajót, én azalatt megkérdem a portástól, hogy mikor indul!

— Mi az, mi az? — kérdezte Éva, félig felülve, növekvő meglepetéssel. Vagy még most is álmodott volna? — Miféle hajóról beszél édes-

apám? Siessek? Minek siessek? Egy szót sem értek az egészből!

— Ostoba vagy, — morogta Fabriczy, — hisz' tegnap magad akartál mindenáron Weggisbe menni Sándorhoz, ma meg úgy teszel, mintha még a hírért sem hallottad volna annak, hogy ott van!

Éva még egy=két másodpercig rábámult az atyjára, de azután kiderültek a vonásai és magára kapva neglizsáját, kiugrott az ágyból.

— Bravó! — kiáltotta örömteljesen és a nyakába akart borulni Fabriczynek, — csakhogy végre belátja, hogy igazam van!

Fabriczy elhárította az ölelést.

— Jól van, jól, — szólt kitérőleg — előbb nézd meg ezt, azután folytathatjuk. Én azalatt lemegyek és megtudakolom a hajó pontos indulását...

Ezzel a toalett asztalra dobott két levelet és kisompolygott a szobából.

Éva kérdőleg utánna nézett, azután habozva nyúlt a levelekhez. Mindkettő hozzá volt címezve, rengeteg sok áthúzással, ceruzával és piros tentával. Genfből utánna küldték Bernbe, onnét Luzernbe. És most látta, hogy a két levélnek fekete szegélye volt, mindkettőre ugyanaz a kéz írta rá a címet, roppant ismerős írás volt, de nem tudta volna megmondani, hogy kié? Az egyik levél le sem volt ragasztva.

— Jézus Mária, egy gyászjelentés, — mondta önkénytelenül fennhangon és rosszat sejtve, kihúzta a borítékból az ismertalakú, összehajtott cédulát. De még ki sem terítette maga elé, már is ismerte a tartalmát.

Elállt a szíve dobogása és olyan gyöngének érezte magát egyszerre, hogy remegő térdekkel visszaült az ágy szélére. Rábámult a gyászjelentésre. A szeme elborult és lassan hullottak alá könnyei. S ekkor ránézett a másik levélre is és megismerte a borítékon Sándor bácsi írását. Reszkető kézzel felbontotta a két héttel azelőtt kelt, alig két oldalas levelet és gépiesen olvasta:

Budapest, 1916 június 2-án.

„Szeretett Évikém!

„Beteljesedett. Előbb a fiam, most a feleségem! Magamra maradtam. Kezdem hinni, hogy megbocsáthatatlan bűnt követtem el és hogy ezért sújt oly kegyetlenül az Isten. Ecce homo! . . . Itthon nem bírom ki tovább, az emlékek kiüldöznek a világból, nincsen többé maradásom. Holnap indulok és nem hiszem, hogy valaha visszatérjek. Svájcba megyek én is, valami csöndes helyre, csak egyet viszek magammal: a bánatomat! Az a tudat, hogy a közeledbe jutok, talán erőt ad az elviselhetőnek elviselésére. Ha ebben a reményben nem csalódom és ha kissé magamhoz tudok térni, felkereslek. És az atyád, tudom, most már meg fogja engedni, hogy itt-ott néhány pillanattig fölmelegedjem szegény elköltözöttjeim iránti hű szereteted sugarain . . .“

A levél kiesett Éva kezéből, párnájára hanyatlott és zokogott. Amitől az első perctől kezdve félt, amire csak remegve mert gondolni, amiről

azonban mégis azt remélte, hogy nem fog megtörténni, bekövetkezett. Sándor bácsinak tehát végig kellett járnia ezt az irgalmatlan kálváriát, amelyet láthatatlan erők készítettek számára! Ecce homo!... Ott kezdődött az egész. Vagy nem a szerencsétlen röpirat megírásával indult meg feltartóztathatatlanul a baj? Akkor, amikor a legnemesebb szándékok által vezérelve, beledobta magát a politika hullámaiba, amikor kockára téve nyugodalmas életét, családi boldogságát, csöndes otthonát, egy fantazmagoriáért kihívta az emberek haragját, megvetését, üldözését? És amikor az emberek kezdtek felejteni, hát nem maga az Ég vette át a megtorló szerepét és mintha azért, mert nem becsülte meg békés otthonának áldását és mert hozzá mert nyúlni Szent István ezeréves birodalmának határaihoz, fosztotta meg fiától, feleségétől, tette földönfutóvá? És ebben a rettenetes lelkiállapotban, mint a fuldokló a szalmaszálba, úgy kapaszkodott most Sándor bácsi abba az egyetlen lénybe, amely valamikor az ő körében, egészen bent élt a családjában, a családjához is tartozott: ő belé, Fabriczy Évába... Maga mondta a levelében: az ő szeretetének sugarain kívánt felmelegedni... Mert ő volt az egyetlen, az utolsó pont minden reménytől megfosztott életében, amelyen pihentette nyugtalan, szenvedő tekintetét...

Éva felugrott.

— Nos hát, — szólt elszántan — bennem nem fog csalódní!

Lázás sietséggel hozzálátott az öltözködéshez, becsöngette a szobaasszonyt, megrende'te a teá=

ját s amikor a pincér behozta, alig nyúlt a reggelijéhez. Egy-kettőre elkészült. Kilépett a folyosóra. Ott az atyjába ütközött.

— Ez gyorsan volt, — szólt Fabriczy. — Az indulásig még 20 perced van.

— Épen jó, — felelte Éva, majd habozva kérdezte: — Édesapám nem jön?

Fabriczy felhúzta a vállát.

— Én is azon gondolkozom, — mondta azután — de azt hiszem, Sándor jobban fog örülni, ha csak magad mégy. Jobban is értitek egymást és kedélyesebben fogtok eldiskurálni nélkülem. Legközelebb majd elmegyek én is...

Éva megszorította az atya kezét, azután megcsókolta.

— Köszönöm, édesapám, — szólt hálás tekintettel, de mindvégig olyan komoly maradt, mint amilyennek az alezredes még sohasem látta.

— Nem vagyok köszívű, — jegyezte meg Fabriczy, majdnem röstelkedve. — Ismered a véleményemet az ő szerencsétlen firkantásairól, de meg is adta az árát, szegény... mondd meg Sándornak, hogy üdvözlöm és hogy nagyon sajnálom. Én is tele vagyok szomorúsággal, hisz' a nővérem volt! És ha Sándornak szüksége volna valamire, üzenje meg általad...

Éva indulni akart, de az atya visszatartotta:

— Még egyet! — szólt ismét élénkebben. — A hallban az imént a Radovich fiúval találkoztam, elmondtam neki az egész dolgot. El akar téged kísélni — —

A leány felkapta a fejét.

— Azt ne tegye, — mondta gondolkozás nélkül — nincs szükségem kíséretre.

Ezzel a lépcsőhöz sietett és lerohant. Nem nézett se jobbra, se balra, kiment a kapun és felugrott az arra haladó villamosra, amely néhány perc alatt elvitte a kikötőhöz. Megváltotta a jegyét és a hajóra lépett. Jókor érkezett, mert még volt néhány perc az indulásig. Csak kevesen voltak a fedélzeten, néhány turista és a sarokban, három angol csererokkant. Csöndesen, apatikusan szítták a pipájukat és nem vettek tudomást a külvilágról. Az egyik halkán zümmögte:

*It is a long way to Tipperary,
It is a long way to go . . .*

Éva a hajó orrának közelében, az ottlévő födött kajütt árnyékában keresett menedéket a forrón tűző napsugarak elől. De magára is kívánt maradni szomorú gondolataival.

— Szegény Sándor bácsi, — ismételte minduntalan és kereste a távolban a weggisi partot, de nem láthatta, mert eltakarta egy kis félsziget.

Amint elnézett maga elé, gyors egymásutánban sok mindenféle jutott eszébe, minden összefüggés nélkül. Nagyatyja, Lulu, a genfi intézet, Mille Babeau, Széchy Péter, majd Budapest. De azután ismét Jeniczky Sándor került az előtérbe. Láta kedves, barátságos vonásait, okos szemét, magas homlokát . . . Vagy nem változott-e meg nagyon a sok csapás, szenvedés, lelki gyötrelém hatása alatt? Bizonyára. Eszébe jutott a nap, amelyen közölték vele, hogy atyja akarata folytán el kell

hagynia Jeniczkyék házát, amire sírt, tombolt, berontott Sándor bácsi dolgozószobájába s a nyakába varrta magát. Azután Sándor bácsi kezét csókolt neki, az éretlen bakfisnak...

A hajó fűtyült és lassan elindult. De Éva nem vette észre és csak maga elé bámult, a vizen át, a nyáriasan párás levegőbe.

— Nem hittál és mégis hívsz, tudom, — mondta magában és bólogatott. — Nem hívtál hiába...

Ebben a pillanatban hátulról megközelítette valaki és megállt.

Éva összerezett, de meg sem mozdult a helyéből. Anélkül, hogy hátrafordult volna, tudta hogy ki áll mögötte.

Csakugyan ő volt, Radovich György. Azután, hogy Fabriczyval beszélt a hallban, felrohant a szobájába, bejelentette anyjának, hogy el akarja kísérni Évát Weggisbe, fogta a kalapját, de még ismét leért, a leány már elhagyta volt a szállót. A portás mondta meg neki. Utánvetette magát, egy ideig villamosra várt, de mivel nem jött, egy arra haladó bérkocsiba ült és épen akkor ért a hajóhoz, amikor már bevonták a hidat. De mivel nagyon látszott rajta, hogy sürgős a dolga, még ráengedték.

— Éva! — szólt boldogan, amikor felfedezte rejtekhelyén s már néhány másodpercig állt mögötte — csakhogy megtaláltalak! Az atyádtól hallom, hogy mi történt és hogy Weggisbe készültél. Nem hagyhattalak magadra ezekben a nehéz pillanatokban, veled kívántam lenni... Ott majd megvárlak... Jól tettem, ugyebár?

A leány félig feléje fordult. A mosolynak egy

árnyalatával bánatos szemében, vontatott hangon kérdezte:

— Nem mondta az atyám, hogy jobb szerettem volna magamra maradni?

— Már nem találkoztam vele másodszor, — felelte György meghökkenve, majdnem ijedten. — Csakugyan jobb szerette volna, ha — —

Lassan leereszkedett melléje. Éva bólintott.

— Hát igen, — felelte egészen halkán.

— Valjon miért, Éva?

— Csak úgy...

György szomorúan lehorgasztotta a fejét.

— Nem szeret... — mondta elhaló hangon. Éva rátette a kezét az övére.

— Ne mondjon ilyet, — szólt sok melegséggel. — Nagyon, de nagyon szeretem! És épen azért, mert szeretem, jobb lett volna, ha nem jön velem Weggisbe...

— Ezt nem értem! Sehogysem értem! — felelte György. — Hát maga nem érzi, Éva, hogy itt a helyem magánál?

— De, érzem, — mondta Éva bólogatva és mintegy elgondolkozva, félig behunyta a szemét. — És mégis, — folytatta — jobb lett volna, ha nem kísér el, könnyebb lett volna...

— Könnyebb?

— Igen, könnyebb. Reám nézve határozottan...

Éva ismét elhallgatott, de még mielőtt Radovich közelebbi magyarázatot kérhetett volna tőle homályos szavaira vonatkozólag, egyszerre kiegyenesedett és elszántan nézett a fiú szemébe.

— Mindegy! — szólt határozottan, — leg-

alább túlesünk rajta! Nézze Gyuri, maga nekem tegnapelőtt este azt mondta, hogy szeret és én is azt mondtam magának, hogy szeretem. Ó Gyuri — ez oly jól esett nekem! Az volt életem legszebb pillanata, ezért a percért vágyódtam, ezt kívántam magamnak azóta, hogy megláttuk egymást ... És most? Emlékszik-e még arra, amit ugyanaznap, amikor a kirándulásunkról hazafelé tartottunk, a hajón mondtam magának? Talán ugyanez a hajó volt, amelyen most is megyünk ... Azt mondtam akkor, hogy legjobb, ha az ember kiélvezi a pillanatot és nem törődik a jövővel! Pedig mennyire nem tudtam akkoriban, hogy milyen igazam volt! Most kétszeresen örülök annak, hogy még nem beszélt az atyámmal. Így legalább csakis a mi titkunk marad ...

— De Éva, az Istenért! Mit jelentsen mindez? — vágott közbe kétségbeesetten György. — Egészen úgy beszél, mintha vissza akarna vonni mindent, a mi — —

— Semmit sem vonok vissza, — szólta Éva élénken — de ennek nem lehet folytatása!

— Éva! — —

— Nem, nem, édes Gyuri, ez így van. Meg volt írva a sorsom a csillagokban. Amikor ott fent álltunk a balkonon és néztük az égő Pilátuszt, választanom kellett Széchy Péter és maga között. És én választottam. De azóta olyan dolog történt, hogy ismét választanom kell: maga és Pilátusz között! Az utóbbit választom. Eldobam magamtól a boldogságot és felveszem a keresztet. De örömet teszem, mert ha Isten megsegít, a saját boldogságom árán megváltom annak az

embernek a szenvedéseit, aki az egész emberiség javát akarta . . .

— Ne folytassa, Éva, ezt nem bírom hallgatni, ez — — Mi a szándéka, az Ég szent szerelmeért? Csak nem akarja magát odadobni egy külön martalékául?

Radovich indulatosan felugrott.

— Maga azt nem érti, talán sohasem fogja megérteni, — felelte Éva szelíden. — Jeniczky Sándornak ebben a pillanatban szüksége van reám, szüksége van az én lelkemre, magának nincsen! És ha megengedi ennek a hajótöröttnek a nagy fájdalma, hogy megtűrjön maga mellett, mellette fogok maradni . . .

— Éva! Kész volna lemondani az ifjúságáról, szerelmünkről, reményeinkről, egy egész életen keresztül?

— Ha kell, egy egész életen keresztül! . . .

Éva oly határozottan mondotta ezt, hogy Radovich belátta, hogy — abban a pillanatban legalább — hiába volt minden rábeszélés, ellentmondás. El volt keseredve, lázadásban volt benne minden. Szótlanul állt Éva oldalán és zordan, sötéten tekintett a verőfényes napvilágba. Nem látott, nem vett észre semmit sem, azt sem, hogy ép most haladtak el amellett az üde zöld rétecske mellett, amely még nem régen oly határtalan lelkesedést váltott ki mindkettőjükből . . .

Weggisbe értek.

Éva kiszállt, György némán követte. Eltökélte, hogy akárhogyan is fordult a sorsa, nem tágit Éva mellől, amíg a leány el nem küldi. De magától semmiesetre sem fordul vissza.

De Éva nem is gondolt többé arra, hogy Radovichot visszaküldje. Sőt, most egyenesen úgy érezte, hogy jó, ha ott van az oldalán.

— Azt sem tudom, hogy Sándor bácsi hol lakik, — mondta, Radovichhoz fordulva — de azt hiszem, nem lesz nehéz őt megtalálni, hisz' az egész hely csak néhány házból áll...

— Én is azt hiszem, — felelte György — legjobb lesz, ha itt szemben érdeklődünk, a szállóban!

Szolgálatkészen előresietett, de ezalatt Éva megszólított egy sapkás embert, aki az indóház előtt ácsorgott. Radovich visszafordult.

— Kérem, nem tudja véletlenül, hogy hol lakik Jeniczky Sándor úr? — kérdezte a leány. — A napokban érkezhetett Budapestről!

— Jeniczky Sándor? — ismételte a svájci, meglepően tisztán ejtvén ki a nevet. — Budapestről?

— Igen, igen! Egy magas szőke úriember, negyven és ötven között — —

— Azt már nem tudom, hogy milyen volt, — felelte a sapkás ember, valami egészen különös arckifejezéssel. — Volt itt egy magyar úr, de hiszen az — —

— Volt? Hát elutazott?

— Nem utazott el, de — — hát nem tetszik tudni?

— Semmit sem tudok, — szólt Éva visszafojtott lélegzettel. — Csak nem történt valami baja?

— Sajnos, igen! — felelte a svájci határozottan. — Tegnapelőtt, délelőtt elment hazulról,

azaz, a Pilátusz=penzióból, amelyben lakott — — tetszik tudni, abban a kis penzióban lakott, ott, a parti sétányon és az azután következő lejtős réten túl, — — szóval, elment hazulról és mivel estig nem jött vissza, hát elindultak a megkeresésére. Megtörött, beteges embernek mondták, azért aggódtak érte. Őt aznap este már nem találták meg, csak a parton, egy öreg gesztenyefa mellett, a fűben feküdt a kabátja és a kalapja. Reggelre aztán, kissé arrébb, ahol a sziklák vannak, a vízben megtalálták a holttestét is. Úgy tudom, hogy most délelőtt temetik és ha sietnek, még oda is érhetnek . . .

Éva azt gondolta, hogy legott össze kell rogynia. Ijedten, zavart tekintettel bámult a svájcira. Osztönszerűleg György karjába kapaszkodott. Köszönt, tovább akart menni, de erre nem volt ereje. Szédült.

— Édes Éva, az Istenre kérem, térjen magához! Több, mint valószínű, hogy nem a nagybátyjáról, hanem valami más idegenről van szó — igyekezett Radovich a leányt megnyugtatni, majd a sapkás emberhez fordult ő is: — Nem tudja a nevét az illetőnek? Emlékezzék csak jól!

— Jeniczky Sándor — — szólt bele remegő hangon Éva is.

A svájci bólogatott.

— Jeniczky Sándor, — ismételte igen értelmesen — az lehet. Ilyenféle neve volt, de hogy magyar ember volt az illető, azt már határozottan merem állítani, mert a penzió portásától hallottam az egészset.

— Biztosan ő volt, ó, egész biztosan! Szegény,

szegény Sándor bácsi! — kiáltotta Éva fájdalmasan és minden erejét összeszedve, magával rántotta Radovichot. Majdnem szaladt. Ugyanabban az irányban, amelyben legutóbb is indultak, két nappal azelőtt.

Az út a parton végig, majd a kedvenc rétükön keresztül végnélkülinek, az idő örökkévalóságnak tűnt nekik. Végre, miután kisebb dombot kerültek meg, barátságos házat pillantottak meg, amelynek homlokzatán nagy betűkkel olvasható volt: *Pension Pilatus*. Még jobban meggyorsították lépteiket és a házhoz érve, Éva elengedte György karját. Lihegve betámolygott az irodába. Szerette volna az íróasztala előtt ülő alkalmazottat egész sereg kérdéssel megostromolni, de csak két szót tudott hebegni:

— Jeniczky Sándor...

Az alkalmazott tiszteletteljesen felkelt.

— Egy órával czelőtt volt a temetése, — felelte szolgálatkészen. — Csakhogy végre akad valaki, aki érdeklődik a szerencsétlen iránt! Két nap óta kérdezősködünk mindenfelé, távira toztunk is Budapestre, de válasz persze még nem jött, amint nem is jöhetett, most, a háborúban. Véletlenül nincsen jelenleg egyetlenegy másik magyar sem egész Weggisben, pedig mindig szoktak lenni. Szerencsére volt elég készpénz Jeniczky úrnál s így magunk rendeztük a temetést. A ruhákat és egyéb ingóságokat, ha méltóztatnék — —

Éva nem bírta ki tovább. Egy kis padra dült, amely az iroda előtt állt és szemét eltakarva, hangosan sírva fakadt. Radovich és a penzió

alkalmazottjai némán, megindultan álltak előtte. De nem tartott sokáig és Éva felkapaszkodott a pad támláján.

— Merre van a temető? — kérdezte alig hallhatóan, úgy hogy Radovichnak meg kellett ismételnie a kérdést. Az alkalmazott kilépett a szabadba és megadta az információt a fiatalembernek, aki követte. Éva lassan kíváncszorgott a házból. Azután elfogadta György karját és apró, bizonytalan léptekkel, lehajtott fővel engedelmesen engedte magát vezetetni.

Nem kellett soká menniök, mert a temető közel volt. Egy kis magaslaton, apró kápolna körül, sűrűn beültetve fákkal és virágzó bokrokkal, amelyeken keresztül csillogott a tó vize, míg ezen túl, épen szemben, kékes távolságban, örök csöndben székelt a Pilátusz...

Beléptek a temetőbe és néhány szépen gondozott síremlék mellett elhaladva, csakhamar felfedeztek egy frissen hantolt sírt is. Egyszerű fakereszt megmondta nekik, hogy megtalálták azt, akit kerestek. A síron pedig örökzöldből font koszorú feküdt, piros=fehér=zöld szalaggal, ezzel a felírással:

*Ruhe sanft in fremder Erde, fremder Mann
Pension Pilatus.*

Éva térdre borult és soká imádkozott. Radovich födetlen fővel mögötte állt. Meg sem mert mozdulni. Nem akarta megzavarni mély, nagy fájdalmát annak, akinél senkit sem szeretett jobban ezen a világon s aki sohasem állott olyan

közel a szívéhez, mint most, amikor másért hullatta könnyeit.

Sokáig maradtak így, de Radovich még akkor sem türelmetlenkedett volna, ha rájuk borul az éjszaka. Mert a halotté volt a pillanat, az övé az egész élet.

Éva végre megmozdult. Végigsimított finom kezével a hanton, azután felemelkedett. Már nem sírt és mintha valami földöntúli mosoly volna, amely kisugárzott a mandolaszemekből, hosszú, fekete szempillái alól, amidőn Györgyhez fordulva és karjára fektetve kis kezét, látóhatólag megkönnyebbülten, indulófélben mondta:

— Köszönöm Gyuri, hogy elkísért . . .

Radovich megragadta a kezét és azt szenvedélyesen szorongatva, némán nézett a szemébe. De a tekintetében egy kérdés volt. És a mandolaszemek azt felelték, hogy:

— Örökre! . . .

OSZK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár